

УДК 32 (06)

ББК 66.0я43

З 41

Використання соціологічних методів у процесі дослідження питання патріотизму: Матеріали «круглого столу» студентів факультету іноземних мов. – Вінниця, 2016. – 231 с.

Рекомендовано до друку рішенням засідання наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №4 від 8 грудня 2016 р.)

Збірник матеріалів «круглого столу» студентів факультету іноземних мов містить дослідження питання патріотизму за допомогою соціологічних методів.

Редакційна колегія:

О.І.Яременко, кандидат наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри правових наук та філософії ВДПУ.

О.П.Конотопенко, кандидат філософських наук, доцент;

С.А.Лапшин, кандидат історичних наук, доцент;

К.Бондар, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених ВДПУ імені М. Коцюбинського;

В.Приходько, староста групи 4АА ФІМ;

А.Герасименко, староста групи 4БА ФІМ;

Д.Кондратюк, староста групи 4ВА ФІМ;

М.Скакун, староста групи 4ДН ФІМ;

І.Муль, староста групи 4РР.

© Авторський колектив

© ВДПУ, 2016

ЗМІСТ

С.А. Лапшин

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....4**

Н.Заяц

**ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ У ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ..... 7**

ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4АА.....10

ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4БА.....36

ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4ВА.....64

ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4ДН.....97

ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4РР.....193

ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В сучасних умовах агресії Російської федерації, намаганнях дестабілізувати ситуацію в Україні, повернути її до геополітичної структури «русского мира» надзвичайно важливого значення набуває позиція громадян нашої держави. Яскравим прикладом патріотизму української молоді є їх активна участь у "Революції гідності" та волонтерському русі. У зв'язку з цим національно-патріотичне виховання студентів повинне стати пріоритетом навчально-виховного процесу у ВНЗ. На підтвердження наведемо слова Отто фон Бісмарка: «Війни виграють не генерали, війни виграють шкільні вчителі та парафіяльні священники» [1, С.189].

Патріотизм передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, бажання збереження характерних особливостей, культурного надбання Батьківщини і співставлення себе з іншими членами свого народу, постійна готовність підкоряти свої особисті інтереси інтересам загалу, в якому живеш, та захищати інтереси своєї громади, народу в цілому [2, С.70].

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті національно-патріотичне виховання є одним із головних пріоритетів і органічним компонентом розвитку освіти. В його основу покладені принципи гуманізму, демократизму, спадкоємності поколінь, толерантності [3].

Основні напрямки національно-патріотичного виховання студентської молоді у ВНЗ повинні відповідати «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» [4]. Сформулюємо основні завдання: формування громадянина-патріота України; виховання почуття патріотизму та вірності традиціям українського народу; виховання у студентів високих моральних якостей та духовної культури на основі національних та християнських цінностей; створення умов для виховання керівника нової генерації, інтелектуала; формування національної свідомості та відповідальності; виховання політичної, економічної та правової культури, поваги до Конституції України, законів України, державної символіки та мови; культивування кращих рис української ментальності, господарської відповідальності, підприємливості та ініціативи; формування культури міжнаціональних відносин і поваги до Українського народу та держави (незалежно від національної приналежності); створення умов для розвитку індивідуальних здібностей, талантів студентської молоді, для самореалізації молоді в сфері наукової, професійної, естетичної, спортивної діяльності.

Національно-патріотичне виховання студентської молоді у ВНЗ здійснюється в рамках навчальної та виховної роботи. Проаналізуємо реалізацію вказаних напрямів національно-патріотичного виховання студентів у Вінницькому державному педагогічному університеті.

Важливим інструментом формування національно-патріотичних почуттів є навчальний процес, який дозволяє сформулювати: почуття любові до свого народу, його історії, культурних та духовних цінностей, гордості за минуле і сучасне. Результати національно-патріотичного виховання залежать від творчого і вмілого підходу викладачів, їх професіоналізму, викладання соціально-гуманітарних дисциплін, постійного пошуку найбільш ефективних форм і методів, творчості й ініціативи у використанні в педагогічній діяльності нових, сучасних технологій.

Спираючись на цікаві історичні приклади становлення української держави, козацтва, національно-визвольних змагань, сучасних досягнень у галузі науки, літератури, культури і мистецтва, в процесі викладання предметів «Історія України», «Українознавство», «Етнологія України», «Етнографія України», «Методика навчання українознавства», «Спеціальні етнологічні дисципліни, викладачі можуть демонструвати не тільки славне минуле України, але й вказувати на ті помилки, що були допущені українцями в минулому і призвели до поневолення та втрати власної держави. На нашу думку, уроки минулого вдало формують громадянина, якому притаманні високі духовно-моральні цінності, любов до

Батьківщини, щира повага до історичних традицій народу і відповідальність за сучасне і майбутнє України.

У формуванні духовного світу особистості, її морально-патріотичних цінностей надзвичайно важливу роль виконує філософія, її теоретико-методологічна і світоглядна функція. Філософія виконує аксіологічну функцію, у якій патріотизм розглядається як важлива цінність: любов до Батьківщини, свого народу є однією з найвищих людських цінностей.

Значний потенціал у формуванні національної самосвідомості, гідності та патріотизму закладено в змісті етики та естетики. Викладачі курсу «Етика і естетика» мають можливість на цікавих прикладах української літератури і мистецтва виховувати у студентів національну гідність і патріотизм. Приміром, «славетний кінорежисер, класик світового кінематографу, видатний письменник і художник Олександр Довженко настільки щиро і ніжно любив свою землю, природу, життя як таке, що картина світу, створена ним, була надзвичайно опоетизована.

У процесі викладання курсу «Політологія» викладачі ВДПУ ставлять за мету сформувати почуття національної ідеї, що визначає шлях самоствердження української нації, оцінку вартості, значущості, самоцінності, а також місце в політичному просторі світу. Щоб забезпечити процес ефективного демократичного розвитку України, потрібна воля, національна згода, згуртованість усіх громадян, формування національної самосвідомості, поваги до національно-культурних цінностей власної історії і традиції, а також поваги до історії, культури і традицій інших народів.

Формування патріотизму пов'язане загальнолюдськими нормами моральності та релігії. Під час вивчення курсу «Релігієзнавство» у студентів формуються високі ідеали духовності та моральності. Патріотизм об'єктивно тісно пов'язаний з цими категоріями. Історія, християнська релігія і патріотизм завжди були для українців одним цілим.

Крім навчальної роботи, важливим інструментом формування національно-патріотичних почуттів студентської молоді є виховна робота.

Зокрема, теми патріотичного та громадянського виховання є пріоритетними під час проведення виховних годин, загальноінститутських та загальноуніверситетських заходів.

З 2011 р. секція етнології ВДПУ реалізує освітньо-виховну програму «Народна культура Поділля у національному вихованні дітей та молоді», в якій беруть участь навчальні і виховні заклади міста і області.

Окремо варто відзначити проведення виховної роботи у гуртожитку: зустрічі, бесіди, «круглі столи», співпраця із студентським самоврядуванням.

Актуальність виховної роботи щодо патріотичного та громадянського виховання пов'язана, по-перше, з соціальними, морально-духовними проблемами, які хвилюють суспільство: зниження рівня моралі, агресивність молоді, наркоманія та інші недоліки, що призводять до деградації особистості та її антисуспільної поведінки. По-друге, з метою протистояння цим негативним явищам у суспільстві повинна формуватися та протилежна сила, яка своєю ідейністю, духовністю і патріотизмом здатна не тільки протистояти негативним процесам у поведінці та психології окремих прошарків суспільства, але своєю діяльністю і поведінкою зберегти морально-патріотичний фонд української нації.

Студентське самоврядування бере активну участь у організації та проведенні заходів, спрямованих на національно-патріотичне і громадянське виховання молоді. Проведені заходи висвітлюються у місцевих друкованих, електронних ЗМІ та телебаченні, фото-, відео- та текстовий матеріал розміщується на сайті ВДПУ, в університетській газеті «Педагог» для загального ознайомлення із реалізованими заходами.

Напрацювання дозволяють сформулювати функції національно-патріотичного виховання: 1) виховна (формування ціннісних орієнтацій громадянина-патріота), 2) дидактична (формування прикладних знань, умінь і навичок), 3) розвиваюча (формування професійних якостей за допомогою патріотичного виховання).

Виходячи з функцій, визначимо умови ефективної організації національно-патріотичного виховання студентів: методологічне, організаційне, матеріальне й інформаційне забезпечення, а також наявність відповідної атмосфери, що виховує. Вона передбачає створення та творчий розвиток традицій у патріотичному вихованні у ВНЗ; наявність патріотичної тематики в оформленні навчального закладу, її наочної агітації; підвищена увага викладачів до символів і ритуалів держави, її військової організації; залучення студентів до різноманітних видів патріотичної діяльності.

В рамках дослідження національно-патріотичного виховання студентів у ВНЗ нами було проведено соціологічне опитування 17-ти студентів Вінницького державного педагогічного університету. Наведемо результати:

- 100% опитаних вважають себе українцями;
- 10 опитаних, що складає 58,8% мають бажання жити за кордоном, 6 респондентів (35,3%) не хотіли б покинути Україну, а 1 опитаний (5,9%) проявив байдужість у виборі місця проживання;
- 16 людей пишуться, що їх називають українцями (94,1%), але 1 респондент (5,9%) не вважає, це причиною для гордості;
- 11,8% (2 респонденти) людей вважають, що народитися та жити в Україні достатньо, щоб бути патріотом, 5,9% (1 опитаний) вважає спілкування рідною мовою провідним фактором у визначенні себе як патріота, 23,5% (4 людини) наслідують традиції рідного краю і знаходять у цьому найповніше відображення поняття «патріот», а 58,8% (10 опитаних) пояснюють патріотизм як діяльність в ім'я добробуту своєї держави;
- 94,1% (16 респондентів) люблять свою державу, а 5,9% (1 опитаний) ні;
- 88,2% (15 респондентів) вільно володіють українською мовою, а у 11,8% (2 респондентів) виникають труднощі;
- «солов'їною» 94,1% (16 респондентів) вважають українську мову, іншу мову як «солов'їну» назвав 1 респондент (5,9%);
- 64,7% (11 опитаних) живуть в Україні і борються за її добробут усіма можливими методами, адже відносять себе до лав патріотів своєї країни, 35,3% (6 людей) розмовляють українською мовою та слідуєть традиціям та вважають це проявом свого патріотизму;
- 88,2% (15 респондентів) надають перевагу роботі в Україні, але за умови отримання достойної заробітної плати, 11,8% (2 опитаних) охоче б виїхали працювати за кордон.

Дані соціологічного опитування свідчать про високий рівень патріотизму студентів ВДПУ: вони переконані, що держава повинна мати свою національну ідею, адже саме вона відіграє провідну роль в розбудові держави; знання історичного минулого дуже важливе, вивчати і знати і пам'ятати його потрібно кожному. Щоб утвердити і зберегти патріотичний дух молоді, на думку респондентів, держава повинна забезпечити верховенство закону, піклуватися про кожного українця, відстоювати національні ідеї на міжнародній арені; піднести статус української мови, як єдиної державної, давати молоді можливість реалізуватися в своїй країні, заохочувати молодь до активного суспільного життя, гарантувати працевлаштування. Проте, існують і перешкоди у формуванні патріотизму. Зокрема, проаналізувавши відповіді студентів, можна побачити, що найбільшою перешкодою до всеохоплюючої любові до Батьківщини та беззаперечного патріотизму є проблема працевлаштування та соціально-економічні умови життя (забезпечення житлом, належна оплата праці, безпечні умови життя та ін.).

Таким чином, національно-патріотичне виховання є надзвичайно важливою складовою загального навчально-виховного процесу у ВНЗ. Головною метою національно-патріотичне виховання є набуття студентською молоддю соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина

Української держави, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури.

Список використаної літератури:

1. О. фон Бисмарк Мысли и воспоминания /О. фон Бисмарк. – М., 2011. – т.1. - 288 с.
2. Гончарук Т.В. Політологія / Т.В. Гончарук. – Тернопіль. – 370 с.
3. [Про Національну доктрину розвитку освіти](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/347/2002). Указ президента України від 17.04.2002 № 347/2002. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
4. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Шлях освіти, 2001.

*Наталія Заяц,
студентка 4 курсу
ВДПУ імені Михайла Коцюбинського,
наук. кер. – канд. пед. наук, доц. Лапшина І.М.*

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність теми. Відповідно до ситуації, яка відбувається в нашій країні, зростають вимоги до виховання і навчання підростаючого покоління.

Найважливішими педагогічними завданнями які визначені Законом України «Про дошкільну освіту», є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля.

Базовий компонент дошкільної освіти, як державний стандарт, визначає ознайомлення дітей з поняттями «держава»; «народ»; «людство», з правами та обов'язками громадян України.

Відповідно до Концепції дошкільного виховання, програмою передбачається розвиток у дітей національної культури, а саме: гуманізму, совісті, честі, гідності, громадянськості; виховання дітей на історичному минулому, яке формує у них патріотизм та інтернаціоналізм.

Актуальність проблеми зумовлена необхідністю виховання патріотизму, починаючи з дошкільного віку. Адже в цей період відбувається формування культурно-ціннісних орієнтацій, розвиток емоцій, відчуттів, мислення, механізмів соціальної адаптації в суспільстві, усвідомлення себе в навколишньому світі.

Багато вчених вказують на важливість і значущість патріотичного виховання дітей дошкільного віку, але не пропонують цілісну систему роботи в даному напрямі. Характерною особливістю досліджень, пов'язаних з вихованням патріотизму дітей дошкільного віку, є звернення до окремих аспектів проблеми. В роботах Т.Н. Доронової чітко простежується ідея патріотичного виховання, але поняття «виховання патріотизму» не використовується; в дослідженні С.Н. Николаєвої патріотичне виховання розглядається в руслі екологічного виховання; Т.С. Комарова, Т.А. Ротанова, В.І. Логінова, Т.З. Бабаєва, Н.А. Ноткіна, О.Л. Князева, М.Д. Маханєва, Е.В. Пчелінцева; Л.Е. Ніконова, Е.І. Корнеєва акцентують увагу на залучення дітей до культурної спадщини народу. Дослідники С.А. Козлова і Т.А. Кулікова пропонують залучати дітей-дошкільників до пізнання ними Батьківщини.

Метою дослідження є – розкрити особливості виховання любові до Батьківщини у дітей дошкільного віку

Патріотизм - це любов до Батьківщини, відданість їй і своєму народу.

Без любові до Батьківщини, готовності оберігати честь і славу, при необхідності - віддати життя за її свободу і незалежність, людина не може бути громадянином.

Патріотичні почуття дітей дошкільного віку засновуються на їх інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села), яке вони бачать щодня. Важливе значення для виховання патріотичних почуттів у дошкільників має приклад дорослих, оскільки вони значно раніше переймають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починають засвоювати знання.

До основних напрямів патріотичного виховання відносять:

- формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід;
- краєзнавство;
- ознайомлення з явищами суспільного життя;
- формування знань про історію держави, державні символи;
- ознайомлення з традиціями і культурою свого народу;
- формування знань про людство.

Для патріотичного виховання важливо визначити віковий етап, на якому активно формуються у дітей патріотичні почуття. Найсприятливішим для початку патріотичного виховання є середній дошкільний вік, коли дитина особливо проявляється інтерес до соціального світу, суспільних явищ.

Концепція дошкільного виховання в Україні актуалізує народознавчі, українознавчі та краєзнавчі напрями. На це орієнтують і різноманітні програми дошкільного виховання.

У розділі «Дитина і навколишній світ» програми виховання «Малютко" окреслено завдання ознайомлення дітей з явищами суспільного життя за напрямками, зміст яких поглиблюється у кожній наступній віковій групі. Вже у молодшій групі діти мають знати назву рідного міста (села), а в середній повинні мати певні уявлення про Батьківщину. Діти повинні знати що люди, які мають спільну батьківщину, - це народ, а ті, що народилися і живуть в Україні - український народ. В народі з роду в рід передаються мова, пісні, повага до старших, любов до дітей і рідного дому. Програма передбачає формування у дітей уявлень про історію рідного міста (села), походження його назви і назв вулиць, географічні та історичні пам'ятки рідного краю.

Важливим напрямом патріотичного виховання є прилучення до народознавства - вивчення культури, побуту, звичаїв рідного народу. Дошкільників ознайомлюють з культурними і матеріальними цінностями родини і народу, пояснюють зв'язок людини з минулими і майбутніми поколіннями, виховують розуміння смислу життя, інтерес до родинних і народних традицій.

У вихованні дітей відіграють важливу роль народні традиції - досвід, звичаї, погляди, смаки, що склалися історично і передаються з покоління в покоління. Залучаючи дітей до народознавства вони поступово утверджуватимуться у думці, що кожен народ має звичаї, які є спільними для всіх людей. Пізнаючи традиції, народну мудрість, народну творчість (пісні, казки, прислів'я, приказки, ігри, загадки), розширюючи уявлення про народні промисли (вишивка, петриківський розпис, яворівська іграшка), вони поступово отримують цілісне уявлення про своєрідність українського народу. Водночас у дітей розширюються знання про характерні для рідного краю професії людей, про конкретних їх представників. При цьому вихователь повинен не стільки піклуватися про збагачення знань, скільки про їх творче засвоєння, розвиток почуттів дітей. У дошкільному віці вони залюбки беруть участь у народних святах і обрядах, пізнаючи їх зміст, розвиваючи художні здібності, навички колективної взаємодії.

Говорячи про принципи і напрямки дошкільного виховання, І.Бех, зокрема, наголошує на необхідності дотримання принципу національної спрямованості, який передбачає формування в дітей самосвідомості, виховання любові до рідної землі, свого народу, шанобливого ставлення до його культури.

Реалізація програми національного виховання у дошкільних навчальних закладах вимагає врахування вікових особливостей дітей дошкільного віку. Відповідно до цього слід організовувати і проводити навчально-виховний процес.

О.Вишневецький у процесі становлення національного самоусвідомлення виділяв три етапи.

Першим є етап раннього етнічно-територіального самоусвідомлення. Саме в цей період, за твердженнями вченого, закладається «коріння патріотизму». Згідно з теорією О.Вишневецького, саме під час першого етапу відбувається усвідомлення дитиною своєї етнічної приналежності. Вже з перших днів життя дитина формується під впливом материнської мови, колискової пісні, казки. Підростаючи, діти починають брати участь у народних святах та обрядах, засвоюють народні пісні, залучаються до процесу народної творчості. Діти дошкільного віку є активними, вони з радістю залучаються до народних життєвих дійств (коляда, віншування, гаївки, писанки, вертеп). Традиції, звичаї та обряди мають значний вплив на виховання, і не тільки національне, оскільки вони завжди підтримуються силою громадської думки і періодично повторюються. У сім'ї та дитячому садку діти засвоюють шанобливе ставлення до видатних українських історичних і культурних діячів, беруть участь у вшануванні їхньої пам'яті. У ранньому віці також формується культ рідного дому, сім'ї, рідного села, культ предків, дитина знайомиться з національними та етнічними символами.

Для дитини дошкільного віку характерна стадія казково-міфологічного ставлення до етнічного світу, сприйняття нею себе в етнічному світі формується через казково-таємничі образи, що представлені в міфах, казках, легендах, народних іграх. У процесі прилучення до народної мудрості вона переживає всі вчинки разом з "культурними героями", з якими свідомо ідентифікує себе. Отже, формування дітей дошкільного віку етнічної самосвідомості буде переважно на основі казково-міфологічних уявлень про світ.

Отже, дошкільне дитинство є надзвичайно важливим періодом у становленні особистості. Саме в цей час формуються фундаментальні якості людини, основи світосприйняття, ставлення до себе та свого місця в світі. Це стає можливим завдяки інтенсивному розвитку фізіологічних та психологічних якостей дітей у цей віковий період.

Адже в період дошкільного дитинства закладаються основи свідомості і самосвідомості. Саме цей час є найсприятливішим для формування в неї першооснов національної самосвідомості, які включають усвідомлення своєї приналежності до нації, пробудження любові та поваги до національної мови, традицій, символіки, зародження фундаментальних рис національного характеру.

Список використаної літератури:

1. Бех І. Законопростір сучасного виховного процесу// Дошкільне виховання. – № 2. – 2004. – С. 3.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2-х кн. Кн.1.: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Навч.-метод. видання. – К., Знання 2003. – С. 32-44.
3. Богуш А.М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: Підруч. для ВНЗ/ А. Богуш, Н. Гавриш. – К., Слово 2008. – С. 40-48.
4. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі/ А.М. Богуш, Н.В. Лисенко. – К., Знання 2002. – С. 36-49.
5. Вишневецький О. Громадянське виховання: благо чи небезпека?// Освіта. – 2000. – № 44. – С. 3-5.

ЕКСПЕРТНЕ ОПИТУВАННЯ «ПАТРІОТИЗМ ЯК ЦІННІСТЬ І КОНСОЛІДУЮЧА ОСНОВА НАЦІЇ»

Експерт - начальник управління комунікацій з громадськістю – заступник директора Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Вінницької облдержадміністрації Лазаренко Володимир Іванович.

Шановний Володимире Івановичу!

Яку роль патріотичне виховання підростаючого покоління відіграє в Україні на етапі національного відродження держави?

На сучасному етапі національно-духовного відродження України все більшої гостроти набуває проблема формування в школярів патріотизму у взаємодії сім'ї і школи. Причиною багатьох кризових явищ, притаманних українському народу, є криза патріотичної свідомості молоді, яка потребує нагального вирішення. Успішне виховання патріотичних якостей у дітей неможливе без участі сім'ї як у вихованні власних дітей, так і в демократичних процесах, які відбуваються в Україні.

У яких державних документах відображено питання виховання патріота і громадянина?

Виховання патріота і громадянина — одне з провідних завдань національної освіти, що знайшло своє підтвердження у Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності», «Концепції громадянського виховання особистості», «Концепції патріотичного виховання», де підкреслюється необхідність виховання у підростаючого покоління любові до

Батьківщини, формування громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина - патріота України як світоглядного чинника розвитку культурного і творчого потенціалу нашого народу.

Які напрямки патріотичного виховання окреслюються вітчизняними та зарубіжними вченими?

Питання патріотизму та любові до Батьківщини знайшла своє відображення як у вітчизняній філософській думці (В. Бичко, І. Надольний, Л. Сохань, І. Стогній, О. Забужко, В. Шинкарук та ін.), так і зарубіжній (І. Кант, К. Роджерс, Е. Фромм та ін.) .

Патріотизм характеризується етнічною приналежністю та прив'язаністю індивіда до рідної домівки, землі. Як правило патріотичне виховання забезпечувалось родинним вихованням, національною культурою, традиціями, звичаями, соціальними інститутами, законами тощо.

Любов до Батьківщини є визначальною якістю громадянина і патріота, що поєднує емоційно-моральне й дієве ставлення до себе, до інших людей, природи і суспільства. Любов до Батьківщини поєднується з вірою у її розквіт, майбутнє.

На Вашу думку, на які види можна поділити патріотизм взагалі?

Я б виділив три види патріотизму:

- етнічний патріотизм (усвідомлення власної причетності до етносу, його мови, культури історії);
- територіальний патріотизм (співвіднесення власного життя з певною місцевістю, ландшафтом, кліматом тощо);
- державний патріотизм (формування державницького, громадянського світогляду).

Яку роль в патріотичному вихованні підростаючого покоління відіграє еліта держави?

Еліта є окремою категорією людей, котрі дбають у своїх галузях діяльності про патріотичне виховання, забезпечують передовий розвиток народу, організують і

створюють сприятливі умови і гарантії гідного майбуття нації, утверджують ціннісність і розвивають мову, історичні і творчі традиції, звичаї, культуру, державницьку ідею тощо.

Яку роль в патріотичному вихованні відіграє сім'я?

В родинному патріотичному вихованні виділяються такі напрями як: естетичний, в якому зосереджують увагу на формуванні манер поведінки, мовленнєвому етикеті, шляхетних якостях, моральності, особистому прикладі; світоглядний — виявляє освіченість, роботу над собою, певну просвітницьку діяльність; етнокультурний — характеризує розвиток національної свідомості, патріотизму, духовності, збереження та збагачення народної культури та традицій.

Систему патріотичного виховання визначає національна ідея як консолідуючий чинник розвитку суспільства і нації в цілому.

Які труднощі на шляху патріотичного виховання виникають у держави на сучасному етапі?

Головна з них полягає в тому, що нинішнє підростаюче покоління дорослішає, востає в життя нового, ціннісно невизначеного суспільства. Стара суспільна система зруйнована, нова лише задекларована Конституцією. Перехід від державно-планової до ринкової економіки здійснюється на фоні корупції, правового нігілізму, зухвалого обкрадання населення. За таких умов термін «патріот» нерідко вживається з іронією. Це породжує у молодих громадян невпевненість у завтрашньому дні, психологічний дискомфорт, комплекс національної меншовартості та особистої неповноцінності, зневіру в цивілізоване життя в Україні, бажання назавжди покинути Батьківщину.

Який вихід Ви бачите з непростой ситуації в Україні?

Виходом із цієї ситуації може бути випереджальне патріотичне виховання у поєднанні зі свободою особистості, демократією, гуманізмом, через забезпечення усіх демократичних прав і свобод на принципах національної спрямованості, гуманізації, самоактивності і саморегуляції, культуровідповідності, полікультурності, соціальної відповідності.

Патріотичне виховання має бути спрямоване на формування у дітей любові до Батьківщини, прагнення до її розбудови, формування іміджу України як європейської держави, дбайливо ставитись до рідної землі, оточуючих людей, мови, традицій, культури, нести відповідальність за долю України.

Ефективність патріотичного виховання дітей забезпечується єдністю дій усіх суб'єктів виховного процесу, що допоможе протистояти різноманітним деструктивним впливам, спрямованим на спотворене сприйняття національних цінностей, мови, культури, історії, самої Вітчизни тощо.

Обертун С., Пшетюк В.

ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ УКРАЇНЦІВ

Насправді складно осмислювати такі абстрактні поняття як любов, чесність, відданість, патріотизм. Бо незважаючи на те, що кожен з нас більш-менш розуміє їх значення, та все одно вкладає в них щось своє. Це не річ, яку можна побачити чи помацати. Це щось невидиме, проте реально існуюче, те, що наповнює наше життя смыслом, тим самим роблячи нас людьми.

Патріотизм у найзагальнішому розумінні – це любов до Батьківщини. Для кожної людини в світі її рідний край – найдорожчий та наймиліший серцю. Це той клаптик землі, що привітав її з життям, де минули дитячі роки, де живуть найближчі люди. Такі почуття зрозумілі, вони природні. Далі вони поширюються на цілу країну, в якій людина живе, на людей, що говорять однією мовою та створюють спільну культуру. Бо це все робить людей близькими одна до одної, об'єднує. У широкому розумінні країна – це велика родина, де всі живуть спільними радощами та проблемами. Тому ми відчуваємо свою причетність та відповідальність за все, що коїться у державі, тому нам не байдуже, як до нашої Батьківщини ставляться у світі. А патріотизм для мене – це не лише почуття, це дії, спрямовані на те, щоб рідній країні та нашому народові було добре жити.

Патріотизм виявляється у тому, що те, що робить людина, приносить благо її Батьківщині. Це й розумні політики, і талановиті вчені, і видатні митці та спортсмени, а також кожен з нас. Ми вчимося, працюємо, будуємо, винаходимо, творимо, прикрашаємо, перемагаємо. Досягаючи успіху в житті, ми тим самим створюємо успіх цілої країни. Оце й є патріотизм. Володимир Великий, Тарас Шевченко, Сергій Корольов, Василь Стус, Ганна Безсонова, Яна Кличко – кожен із них по-своєму виявив свої патріотичні почуття до нашої країни. І таких дуже багато!

Інша справа, що патріотизм – не завжди вдячне ставлення. Коли в країні процвітає безправ'я, соціальна несправедливість, політичний безлад, немає можливості для творчості, люди часто полишають Батьківщину та шукають щастя деінде. Хоч у душі в них любов до рідного краю залишається, вони вже мало що можуть зробити для її добробуту. «Патріотизм» - слово грецького походження, « patria » буквально перекладається як « вітчизна», і саме поняття виникло саме в епоху грецьких міст -держав. Чому його не існувало до цього, коли, як ми бачили, саме явище - штука настільки ж давня, як рід людський? Тому, що не було необхідності. До греків ідею патріотизму тодішні ідеологи прив'язували в основному до символів (зазвичай до символу свого бога чи царя) як до офіційного втілення божества або ж при слабкому впливі релігії на суспільне життя, як у північних народів або в Китаї, - до ідеї «крові», тобто до почуття спільності з представниками свого племені, людьми, що говорять на тій же мові і належать до того ж народу.

У греків, що створили цивілізацію міст-держав, відчайдушно буцаються один з одним, на цьому ідеологічному фронті був повний швах. Всі вони - і спартанці, і афіняни і сибарити, і критяни - були греками. У всіх був один і той же пантеон богів (хоча кожне місто вибирало собі одного- двох улюбленців, які вважалися його особливими покровителями), і в результаті грецька міфологія перетворилася на опис нескінченних сутичок між богами: Аполлоном і Аресом, Афродітою і Герой, Афінною і Посейдоном і т. д. Що стосується царів, то в більшості міст їх просто не було, а там, де все-таки були, демократично налаштовані греки найменше були схильні їх обожнювати.

Тому їм довелося шукати іншу ідеологічну базу. І вони дуже швидко її знайшли, проголосивши найпершою доблестю людини патріотизм - готовність жертвувати своїми інтересами не в ім'я сонячної Мітри, не у славу великого Ашшурбанипала, а просто в ім'я своїх співгромадян, свого міста, своїх синів-соколів сонячних Афін з їх сріблястими оливковими гаями і старенькою мамою, що сидить в скромному хітоні за прядкою і що чекає сина з перемогою...

Цей вид патріотизму зараз іменують « полісним патріотизмом ». (До речі, коли греки стали регулярно битися з персами, полісний патріотизм у них тимчасово, але дуже оперативно змінився патріотизмом національним, і тодішні оратори, всі ці Геродот, Фулідід і Ктесий, дуже швидко вивчили словосполучення на кшталт «велика Еллада», « сморідні перси » і « в єдності - наша сила».

№ питання	Варіанти відповідей
1	2
1. Чи вважаєте себе українцем?	a) Так b) Ні c) важко відповісти d) інша відповідь
2. Чи хотіли б ви жити за кордоном?	a) Так b) Ні c) мені байдуже де жити d) інша відповідь
3. Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?	a) Так b) Ні c) мені байдуже

	d) інша відповідь
4. Що для вас означає бути патріотом?	a) Жити та народитись в Україні b) спілкуватись українською мовою c) наслідувати традиції d) працювати на добробут своєї держави e) інша відповідь
5. Чи любите свою державу?	a) Так b) Ні c) Мені байдуже d) інша відповідь
6. Ви вільно володієте українською мовою?	a) Так b) Ні c) важко відповісти d) інша відповідь
7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?	a) Російська b) Молдавська c) Англійська d) Українська e) інша відповідь
8. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?	a) живете в Україні, і боретесь за її добробут всіма можливими методами b) розмовляєте українською і наслідуєте традиції та беруть за будь – яку можливість по впливати на поліпшення добробуту держави c) я живу в своє задоволення і, що робиться з державою мені не важливо d) інша відповідь
9. Чому ви б надали перевагу?	a) працювати за кордоном b) працювати в Україні c) працювати в Україні з хорошою заробітною платою d) мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений e) інша відповідь
10. Вкажіть ваш вік	a) 19 b) 20 c) 21 d) 22 e) 23
11. Ваша стать	a) жіноча b) чоловіча

У	1	2	3	4	б	с	0	1
ч\ пит.								
1	а	А	А	с	а	а	а	а
2	а	А	А	І	а	с	а	І
3	с	А	С	І	с	с	с	а
4	с	С	С	І	а	с	с	І

5	а	С	А	с	В		а	с	а
6	а	А	С	а	д		а	с	а

Узагальнення

результатів

дослідження

Ми провели соціологічне дослідження на тему з «Патріотизм серед українців».

В ході даного соціологічного дослідження були опитані 6 чоловік, у кількості чоловік: 3 представників чоловічої статі, (50%), 3 – жіночої (50%);.

На питання «Чи вважаєте себе українцем?» 40% опитуваних вважають себе справжніми українцями. Отже, можна зробити висновок, що переважна більшість опитаних мною не вважають себе українцями.

На питання «Чи хотіли б ви жити за кордоном?» 50% відповіли, що хочуть проживати на батьківщині. В даному випадку опитані розділились фактично на дві групи людей, це може означати, що половина з опитаних патріотично налаштувалась на подальше життя, інша ж половина просто шукає собі затишного містечка для себе.

На питання «Чи пишастесь, що вас називають українцем(кою)?» 50% респондентів відповіли, що вони пишастесь коли їх називають українцем, 2% опитаних респондентів цураються назви «українець». Тому можна сміливо сказати, що опитані десь на підсвідомому рівні пишастесь, що вони відносяться до української національності.

На запитання «Що для вас означає бути патріотом?» 10,2% відповіли, для того щоб бути патріотом достатньо жити в Україні, по 30,6% відповіли для того щоб називатись українцем потрібно наслідувати традиції та спілкуватись українською мовою. Отже, можна зробити висновок, що хоч відсотки розподілились, але всі чітко розуміють, що перелічені категорії відповідей обов'язково необхідні для того щоб бути патріотом.

На запитання «Чи любите свою державу?» 70% опитуваних дали відповідь, люблять свою державу. На запитання «Ви добре володієте українською мовою?» 90% респондентів відповіли, що вільно володіють українською мовою 10% - важко відповісти.

На запитання «Яка з мов є для вас «солов'їною» » 70% опитуваних відповіли, що мовою «серця» є українська, 20% - вибрали російську, і лише 10% обрали англійську та молдавську.

На запитання «Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?» 60% відповіло, що розмовляє українською мовою, наслідує традиції та береться за будь-яку можливість по впливати на добробут своєї держави, 20% відповіли, що вони живуть у Україні та борються за її добробут всіма можливими методами, 15% респондентів є в певному роді егоїстами і стверджують, що нічого крім свого добробуту їх не цікавить.

На запитання «Чому ви віддали б перевагу?» 80% респондентів хотіли б працювати на батьківщині, але із-за умов високої заробітної плати, а 15% опитаних патріотично налаштовані на роботу з підйому економічної ситуації в державі, і лише 0,05 відсотка не задумуючись відправились в іншу державу на роботу. Звідси можна побачити, що хоч опитані і боліють серцем за свою батьківщину, але ніхто не хоче прожити своє життя в бідності.

Отже, можна зробити аналіз, що незважаючи на останні події, люди знову почали розчаровуватись у державі та у владі. Більшість із них впевнена, що вони нічого не можуть зробити, аби змінити хід історії, тому найоптимальніший вихід це поїхати за кордон або просто бути пасивним. Однак незважаючи на це є люди, що являються справжніми патріотами, Вони несуть любов до Батьківщини у своїх серцях і подають приклад іншим.

Кожна людина є активним учасником розбудови громадянського суспільства, відіграє в ньому важливу роль та несе відповідальність у процесах прийняття рішень на всіх рівнях, які впливають на їх життя, а держава забезпечує доступ громадянинам до відповідних та необхідних програм та послуг незалежно від статі, географічного положення, соціального, культурного, економічного чинників.

На сьогодні перед нашою державою стоїть завдання – виховання у людей різного віку почуття патріотизму, формування особистості на засадах духовності, моральності, толерантності, забезпечення створення умов для інтелектуального, культурного та фізичного розвитку, реалізації науково-технічного та творчого потенціалу громадян. Виходячи з цього, основна ідея полягає у мотивації громадської активності громадян. Це стане запорукою небайдужості як сьогоднішнього, так і прийдешніх поколінь громадян. Найкращою мотивацією до безкорисної суспільної праці є почуття гордості за свою державу, співпереживання за минуле, співпричетність до творення її сьогоднішнього та майбутнього. Патріотичне виховання є складовою частиною загального виховного процесу, являє собою систематичну і цілеспрямовану діяльність органів державної влади і громадських організацій з формування у громадян високої патріотичної свідомості, почуття любові до України, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків. Патріотичне виховання включає у себе соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти, володіє високим рівнем комплексності, тобто охоплює своїм впливом усі покоління і пронизує усі сторони життя: соціально-економічну, політичну, духовну, правову, педагогічну, спирається на освіту, культуру, історію, державу, право.

Фрасинюк С.

ПАТРІОТИЗМ ЯК ЦІННІСТЬ І КОНСОЛІДУЮЧА ОСНОВА НАЦІЇ

Анкета розроблена з метою дослідження рівня патріотизму серед молоді України.

Дане дослідження було проведено в соціальних мережах, були опитані люди віком від 15 до 35 років. Анкета містить 12 закритих питань. Кількість людей, які брали участь в дослідженні – 14, з них: чоловіків – 4, жінок – 10.

1. На питання «Чи любите Ви Україну?» «Так» відповіли 100%.

2. На питання «Чи пишаєтесь Ви тим, що є громадянином України?» «Так» відповіли 78,6%, важко відповісти 21,4%.

3. На питання «Чи знаєте Ви історію свого рідного міста?» «Так» відповіли 61,5%, «Важко відповісти» – 23,1%, «Ні» – 15,4% .

4. На питання «Чи дотримується Ваша родина звичаїв та традицій нашого народу?» «Так» відповіли 69,2%, «Важко відповісти» – 30,8%, «Ні» – 0%.

5. На питання «Чи поважаєте Ви українську мову?» «Так» відповіли 100%.

6. На питання «Чи спілкуєтесь Ви українською мовою?» «Так» відповіли 92,3%, «Важко відповісти» – 7,7%.

7. На питання «Чи потрібна Україні друга державна мова?» «Так» відповіли 7,7%, «Важко відповісти» – 30,8%, «Ні» – 61,5%.

8. На питання «Чи вважаєте Ви службу в армії обов'язком громадянина України?» «Так» відповіли 21,4%, «Важко відповісти» – 57,1%, «Ні» – 21,4%.

9. На питання «Чи читаете Ви художню літературу рідною мовою?» «Так» відповіли 69,2%, «Важко відповісти» – 23,1%, «Ні» – 7,7%.

10. На питання «Чи вважаєте Ви себе патріотом України?» «Так» – 84,6%, «Важко відповісти» – 15,4%.

На сьогоднішній день, існує думка, що молоде покоління українців все частіше задумується над тим, чи варто залишатися в Україні, все більше людей виїжджають на навчання та роботу за кордон, відбувається відтік «мізків». Основна причина – це фінансовий стан країни, а разом і з тим кожного громадянина окремо. Існує стереотип, що рівень патріотизму поступово знижується, особливо цей процес характерний для молоді.

Проаналізувавши результати дослідження, можна стверджувати, що переважна більшість респондентів пишається тим, що є громадянином України, поважає українську мову, спілкується нею, читає художню літературу українською мовою, знає історію рідного міста та дотримується звичаїв рідного народу.

Отже, дані цього дослідження показують, що рівень патріотизму серед молоді України досить високий. Для молодих українців питання державної мови та патріотизму в цілому, є пріоритетними та першочерговими.

Анкета

1. Чи любите Ви Україну?

- А) Так;
- Б) Важко відповісти;
- В) Ні.

2. Чи пишаєтесь Ви тим, що є громадянином України?

- А) Так;
- Б) Важко відповісти;
- В) Ні.

3. Чи знаєте Ви історію свого рідного міста?

- А) Так;
- Б) Важко відповісти;
- В) Ні.

4. Чи дотримується Ваша родина звичаїв та традицій нашого народу?

- А) Так;
- Б) Важко відповісти;
- В) Ні.

5. Чи поважаєте Ви українську мову?

- А) Так;
- Б) Важко відповісти;
- В) Ні.

6. Чи спілкуєтесь Ви українською мовою?

- А) Так;
- Б) Важко відповісти;
- В) Ні.

7. Чи потрібна Україні друга державна мова?

- А) Так;
- Б) Важко відповісти;
- В) Ні.

8. Чи вважаєте Ви службу в армії обов'язком громадянина України?

- А) Так;
- Б) Важко відповісти;
- В) Ні.

9. Чи читаєте Ви художню літературу рідною мовою?

- А) Так;
- Б) Важко відповісти;
- В) Ні.

10. Чи вважаєте Ви себе патріотом України?

- А) Так;
- Б) Важко відповісти;
- В) Ні.

11. Вкажіть Вашу стать.

- А) чоловіча;
- Б) жіноча.

12. Вкажіть Ваш вік.

- А) 15-19;
- Б) 20-35.

Іванова В.

ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

В ході даного дослідження були опитані молоді люди у кількості 10 чоловік: 7 представників жіночої статі, (70%), 3 – чоловічої (30%), віком від 20-25 років.

Зробивши аналіз проведеного опитування можна зробити висновок, що більша частина опитаних українців вважають себе носіями етнічної культури нашої держави, та ідентифікують себе громадянами України. Переважна більшість опитаних вважає себе патріотами України, хоча є і такі, яким важко відповісти, адже поняття патріотизм дуже складне і потрібно не лише вважати себе патріотом, але і показувати це на ділі!

АНКЕТА

«Чи вважаєте Ви себе патріотом України?»

п/п	Запитання анкети	Так	Ні	Важко відповісти	Підрахунок у відсотках
1	Чи любите Ви свою країну?	10	-	-	Так - 100%
2	Чи пишаєтесь Ви тим, що є громадянином України?	10	-	-	Так - 100%
3	Чи знаєте Ви історію свого рідного міста (села)?	8	2	-	Так - 80% Ні - 20%
4	Чи дотримується Ваша родина звичаїв та традицій нашого народу?	8	1	1	Так -80% Ні -10% Важко відповісти – 10%
5	Чи поважаєте Ви українську мову?	10	-	-	Так - 100%
6	Чи спілкуєтесь Ви українською мовою?	7	-	3	Так -70% Важко відповісти -30%
7	Чи потрібна Україні друга державна мова?	-	8	2	Ні -80% Важко відповісти – 20%
8	Чи вважаєте Ви службу в армії обов'язком громадянина України?	6	2	2	Так - 60% Ні –20% Важко відповісти - 20%
9	Чи читаете Ви художню літературу рідною мовою?	7	1	2	Так - 70% Ні - 10% Важко відповісти - 20%
10	Чи вважаєте Ви себе патріотом України?	8	-	2	Так - 80% важко відповісти - 20%

Кибалюк Н., Ковальчук О.

ПОРАЗКИ ТА ДОСЯГНЕННЯ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Об'єкт дослідження: студенти ВДПУ, 20 осіб з них 15 представників жіночої статі, (75%), 5 – чоловічої (25%); віком від 18 – 21 років.

Предмет дослідження: Патріотизм сучасної української молоді

Мета дослідження: визначення реального рівня патріотизму української молоді на підставі її уподобань та очікувань від держави і суспільства

Визначення основних понять, які використовуються в інструментарії дослідження:

Громадянин – людина, яка належить до певної територіальної спільноти – місто, країна. Ця приналежність є формально юридично оформленою як член певного соціуму громадянин має певні права та обов'язки, щодо цього соціуму і підпорядковується певним (прийнятим в громаді) нормам поведінки.

Патріотизм – сукупність морально-етичної та емоційної прив'язаності до Батьківщини, яка визначає особу як громадянина. Містить ряд важливих морально-етичних, етнічних, культурних, політичних та історичних аспектів.

Вибірка соціологічного дослідження.

Необхідна кількість респондентів – 20 чоловік.

Опитування буде проводитись серед студентів Вінницького Державного Педагогічного Університету в вересні 2016 року. Об'єктом соціологічного дослідження є група людей в кількості 20 осіб.

Дослідження буде носити суцільний характер.

АНКЕТА

1. Наскільки, на Вашу думку розвинена національна ідея в українській державі?

- А) національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави;
- Б) національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для мене особисто;
- В) національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі;
- Г) національної ідеї немає.

2. Чи впливає значення історичного минулого на подальше життя держави та її населення?

- А) історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному;
- Б) кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини;
- В) історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави.

3. Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?

- А) організувати в ЗМІ постійно діючі рубрики (програми), що висвітлюють укр. історію, культуру, мову, досвід роботи з національно-патріотичного виховання різних соціальних інституцій
- Б) більше друкувати книг про історичне минуле країни, краю, знімати фільми про славних патріотів України;
- В) проводити молодіжні форуми, акції, дебати та ін.
- Г) створювати молодіжні організації патріотичного спрямування та підтримати їх на державному рівні;

4. Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді?

- А) необхідне відчуття пошани до своєї країни;
- Б) потрібно мати інтерес до історичного минулого;
- В) високий рівень ерудиції;
- Г) активність у громадському житті країни;

5. Які з вищеназваних якостей добре розвинені особисто у Вас?

- А) відчуття пошани до своєї країни;
- Б) інтерес до історичного минулого;
- В) високий рівень ерудиції;

6. Чи хотіли б ви жити за кордоном?

- А) Так
- Б) Ні
- В) Не важливо, де жити

7. Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?

- А) ТАК
- Б) Ні

8. Що для вас означає бути патріотом?

- А) щоб бути патріотом достатньо жити в Україні
- Б) щоб називатись українцем потрібно наслідувати традиції та спілкуватись українською мовою

- В) необхідно працювати на добробут своєї держави

9. Ви добре володієте українською мовою?

- А) Так
- Б) Ні
- В) Важко сказати

10. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?

- А) розмовляю українською мовою, наслідую традиції
- Б) живу в Україні та борюся за її добробут всіма можливими методами
- В) нічого крім мого добробуту мене не цікавить

Результати:

Респондентам були поставлені питання, які допомогли визначити рівень патріотичності молоді в Україні. Отже, за поданими питаннями, отримали дані результати:

1. Наскільки, на Вашу думку розвинена національна ідея в українській державі?

58% респондентів вважають, що національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави;

2% – зазначили, що національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для мене особисто;

34% – стверджують, що національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі;

6% – вважають, що національної ідеї немає.

2. Чи впливає значення історичного минулого на подальше життя держави та її населення?

79% – вважають, що історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному;

16% – опитаних зазначило, що кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини;

5% – відповіли, що історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави.

3. Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?

25% – організувати в ЗМІ постійно діючі рубрики (програми), що висвітлюють укр. історію, культуру, мову, досвід роботи з національно-патріотичного виховання різних соціальних інституцій

8% – більше друкувати книг про історичне минуле країни, краю, знімати фільми про славних патріотів України;

50% – проводити молодіжні форуми, акції, дебати та ін.

17% – створювати молодіжні організації патріотичного спрямування та підтримати їх на державному рівні;

4. Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді?

53% – опитаних вважають, що необхідне відчуття пошани до своєї країни;

19% – вважають, що потрібно мати інтерес до історичного минулого;

8% – відзначили високий рівень ерудиції;

20% – зазначили, що для цього необхідною є активність у громадському житті країни;

5. Які з вищеназваних якостей добре розвинені особисто у Вас?

64% – опитувані відповіли, що це є відчуття пошани до своєї країни;

16% – зазначили, що це інтерес до історичного минулого;

20% – вважають, що це високий рівень ерудиції;

6. Чи хотіли б ви жити за кордоном?

54% – Так

42% – Ні

4% – Не важливо, де жити

7. Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?

97% – ТАК

3% – Ні

8. Що для вас означає бути патріотом?

15% – щоб бути патріотом достатньо жити в Україні

34% – щоб називатись українцем потрібно наслідувати традиції та спілкуватись українською мовою

51% – необхідно працювати на добробут своєї держави

9. Ви добре володієте українською мовою?

62% – Так

13% – Ні

15% – Важко сказати

10. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?

27% – розмовляю українською мовою, наслідую традиції

58% – живу в Україні та борюся за її добробут всіма можливими методами

15% – нічого крім мого добробуту мене не цікавить

Отже, за результатами соціологічного дослідження можна зробити висновок, що почуття патріотизму в сучасній молоді добре розвинуте, однак, є низка чинників, які впливають на його формування. Приємно те, що більшість опитаних пишаються, що є українцями та вважають однією з основних рис характеру необхідних для виховання патріотизму серед молоді – відчуття пошани до своєї країни та інтерес до її історичного минулого. Переважна більшість молоді в патріотизмі вбачає необхідно працювати на добробут своєї держави, але прикро, що не всі володіють рідною мовою, тому на даному етапі потрібно мотивувати молодь до її вивчення. Молоде покоління небайдуже, бажає брати участь у житті своєї країни, їх особливо турбує не тільки їхнє майбутнє, а й майбутнє держави.

Овсійчук С.

ЕКСПЕРТНЕ ОПИТУВАННЯ «ЗНАЧЕННЯ ПАТРІОТИЗМУ»

- Що таке патріотизм?

- «Патріотизм – це любов до Батьківщини, готовність захищати її, боротися і вкладати власну працю для покращення економічного, соціального та політичного становища. Готовність навіть пожертвувати особистими речами, цінностями заради процвітання своєї Батьківщини. Це любов до рідної мови, рідної природи та рідної землі. Боротьба за чистоту своєї землі та працювати на благо своєї країни».

- Які риси, на Вашу думку, притаманні людині-патріоту?

- «В таких людей обов'язково присутня схильність до самопожертвування, готовність щось своє віддати у тяжку для країни хвилину. Патріот любить свою Батьківщину не за те, що вона йому щось дає чи не дає, як батьки, а за те, що вона просто є в нього, і він не вибирає її, як і батьків своїх, а любить і цінує такою, якою вона є, адже вона одна для нього. Головне – це боронити та відстоювати свою Батьківщину».

- Хто чи що впливає сьогодні на формування патріотичних почуттів у молоді?

- «На сьогодні велике місце займають засоби масової інформації – це раз. По-друге, батьки! Оточуюче середовище – це по-третє. Також, політичні діячі, а точніше політична

еліта, яка є в країні: уряд, президент... Якщо вони своєю поведінкою демонструють патріотичне ставлення до Батьківщини, то й звичайні громадяни беруть з них приклад. Якщо ж ми бачимо, що верхівка не завжди є такою, то відповідно і громадяни вагаються. Але справжні патріоти не звертають на це уваги, адже політики приходять і зникають, так би мовити, а країна залишається. Хто ще впливає? Школа, ВНЗ, де людина вчиться, середовище, де вона працює та з ким спілкується – це також впливає на формування патріотичних почуттів. Впливає навіть місце проживання в країні. Якщо вона живе на сході України, наприклад, то ми знаємо про менші патріотичні настрої, а коли ж на заході чи в центрі країни – то населення має більш патріотичні настрої. Це також впливає. Якщо, до прикладу, порівняти Київ та Харків, то безумовно в Києві більш патріотичні настрої серед населення. І також сама установка людини, її внутрішня свідомість, її культура, її знання, її зацікавлення в подіях, що відбуваються навколо неї та в її країні. Хтось шукає кращої долі десь за кордоном, інші ж – намагаються побувати своє майбутнє у своїй країні з метою покращення не лише свого становища, але й становища країни в цілому».

- Які нормативно-правові документи існують в Україні, щодо впровадження національно-патріотичного виховання серед молоді та учнів?

- «Перш за все, це концепції про патріотичне виховання молоді в країні, укази президента України, наприклад, нещодавній указ «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 рр.», накази департаменту освіти на науки, листи Міністерства освіти та науки України. Також укази «Про День Гідності та Свободи України» і «Про День Соборності України» та інші. Що стосується школи – то звісно в програмах навчання передбачено вивчення таких предметів, як: українознавство, правознавство, історія України, економіка та екологія. В школах проводяться заходи присвячені Дню Збройних Сил України, Дню Чорнобиля, Незалежності, Конституції України та інші. В університетах – це політологія, поглиблене вивчення історії українського народу та її культури та інші. Це предмети, які спрямовані на посилення патріотичного виховання дітей та молоді та зміцнює їх патріотичний дух».

- Наскільки розвинена національна ідея в українській державі?

- «Ну... як сказати, вона то розвинена, адже розвивалась ще за Шевченка і задовго до Шевченка ідея окремої незалежної української держави. Національна ідея постійно розвивається під впливом часу та історичних подій. Я вважаю, що вона розвинена на сьогоднішній день в Україні, але лише в теоретичному плані. Наскільки це ми втілення її в реальній практиці, то на мою думку, існує великий розрив між теорією і практикою. Навіть в Конституції України, що було записано в 1996 році і те, що ми маємо сьогодні, а пройшло вже 30 років, дуже великий розрив, мало що є втіленим в життя. З тих ідеалів національного розвитку, невеликий відсоток має місце в реальному сучасному світі. На мій погляд, національна ідея на сьогоднішній день в Україні носить декларативний характер. Навіть якщо говорити про статус української мови в Україні, хоча здавалося б питання про державну мову не мало б стояти, але воно присутнє. Багато урядовців віддають перевагу російській мові, хоча за всіма, так би мовити, законами, вони мали б говорити лише українською. А це все безпосередньо стосується і має значний вплив на підґрунтя розвитку національної ідеї в Україні».

- Чому важливо виховувати почуття патріотизму?

- «Будь-яка держава повинна піклуватись про своє майбутнє покоління, намагаючись виховувати його в душі патріотизму. Тому що лише патріотична людина зорієнтована та здатна покращувати свою державу. Непатріотичний громадянин розглядає свою країну лише як тимчасове місце проживання. Справжні ж громадяни прагнуть передати своїм нащадкам країну в значно кращому стані, хоча б мінімально, але покращити рівень життя в своїй країні. Такі люди будують бізнес не за кордоном, а в своїй державі, орієнтуються на неї та працюють на її благо. Безперечно, почуття патріотизму важливо виховувати, адже на ньому тримається і професіалізм, з яким вона намагається найкраще виконувати свої функції, якщо

це, наприклад, поліцейський. Патріотизм значно підсилює громадянську позицію людини та готовність працювати на добробут країни».

- Як прищепити почуття патріотизму, з яким не народжуються, а яке треба закласти та розвинути в особистості?

- Це потрібно починати ще з дитячого садочку, розповідаючи дитині, що таке державний прапор, що таке герб, якою є символіка країни та про що вона свідчить. Прищеплення любові до всього живого, до тварин та рослин, до середовища, в якому людина живе. Виховування почуття турботи про природу та навколишній світ. Пізніше, в початкових класах та й в школі загалом разом з такими предметами, як «Україна і світ», «Україна і я», аби дитина відчувала нерозривний зв'язок з Батьківщиною та й взагалі розуміла, що таке своя рідна земля. Проведення заходів, наприклад, «Україна – єдина країна», перегляд фільмів про війну, про діяльність відомих українських митців, про незламний дух українського народу та інших видів діяльності. Звертання до народної педагогіки, яка містить фольклор, приказки, звичаї, традиції, побут, пісні, обряди, стиль життя українського народу, що також прищеплює любов до Батьківщини та ідентифікацію себе як громадянина своєї країни. Це все патріотичне виховання, яке має відбуватись з ранніх років та тривати впродовж життя. Навіть ми знаємо, що зараз є мода на українські вишиванки, так би мовити, патріотичний одяг, і це підкреслює їх позиції, а також певною мірою несе виховний характер».

- Що необхідно робити державі щодо виховання патріотичних цінностей серед молоді? Які кроки?

- «Державі необхідно, по-перше, розробити загальнодержавну програму щодо патріотичного виховання молоді, яка б 100 %-во виконувалась. Я не впевнений, що наданий час, така програма існує. І виходячи з такої програми, це по-друге, кожне міністерство, кожне відомство повинно розробити свої заходи, відповідно до постанов програми. В Радянському Союзі, де я жив, цим займався Комсомол – комуністичний союз молоді., головним завданням якого було саме патріотичне виховання. В Україні, на жаль, сьогодні нема такої організації, яка б єднала молодь по всій території, є лише певні об'єднання, гуртки, але цього недостатньо, щоб провадити активну діяльність у сфері патріотичного виховання сучасної молоді. На сьогодні, розвиток патріотизму відбувається стихійно, а політика держави в цій сфері має бути не стихійною, а продуманою, насамперед, та цілеспрямованою, стратегічно розробленою на декілька років вперед. Повага до своєї держави має бути на першому місці. В розвинутих країнах, Сполучені Штати Америки, Китай, Великобританія, політика велику увагу приділяє саме патріотичному вихованню, а в нас, на жаль, цього робиться недостатньо. Це відбувається місцево, а не розповсюджено по всій території і не об'єднано якоюсь загальною програмою чи статутом. Патріотичне виховання сьогодні потребує значно більше уваги та значно більше коштів, а також продуманою центральної політики у даній сфері».

Пелех Ю.

ОПИТУВАННЯ ЕКСПЕРТА З ПИТАННЯ ПАТРІОТИЗМУ

Останнім часом, з появою великої кількості псевдопатріотів, які виражають свою любов і поміч країні тільки складанням речівок з нецензурними словами, поняття «патріотизм» втратило своє початкове значення. Але все ж є люди, які ділом доводять свою відданість країні. Я поспілкувалася з другом моєї родини, Юрієм Жуковським, учасником бойових дій, який, до речі, є випускником нашого університету.

Юрій, що для Вас означає «патріотизм»?

Перш за все, патріотизм – це любов до своєї країни, емоційне усвідомлення своєї приналежності до неї та почуття гордості. Це відчуття обов'язку перед землею, де я народився та де пройшло моє дитинство. Патріотизм – це синонім слова «повага». Повага до мови, прапору та народу. Я завжди пишався досягненнями і культурою України, її особливостями і суверенітетом.

Як Ви відноситеся до пропагування України та її національних символів по всьому світу?

Ось саме це питання має відношення до того, що я сказав про повагу. Я абсолютно підтримую людей, які прославляють нашу країну корисними справами: волонтерством, роботою над різноманітними проектами, отриманням різних грантів. Такі люди справді доводять світу, що українці – це справжня сила. Але є такі моменти, які я не розумію. Наприклад, мене дуже дратує, коли я бачу молодих людей, які ходять замотані у національні прапори на різних святах, концертах, футбольних матчах. На мою думку – це шалена неповага до рідної країни, адже прапор – це наш символ, він має оберігатися та бути на видному місці, а не служити ковдрою для людей, які хочуть показати свій «патріотизм».

Розкажіть, що саме привело Вас у зону АТО?

Саме відчуття патріотизму. Уявіть собі, що є два сусіди і на їх землі стоїть огорожа. Одного дня, ваш сусід приходить до вас і вимагає частину землі без вагомих причин. Звичайно, ви не станете це терпіти. Ось і я не став. Мій товариш по роботі також добровільно поїхав в АТО і, на жаль, загинув через 3 дні, але це не змінило моїх намірів. Я провів рік у Кримському та Лисичанську. У Вінниці лишилась моя дружина і діти, але вони підтримали мене, бо бачили, що я не можу вчинити інакше.

Розкажіть про Ваш досвід перебування в зоні бойових дій. Чи змінилося Ваше ставлення до подій в Україні після перебування в АТО?

На жаль, мене чекало розчарування. Людей, які прийшли туди саме через свої переконання і віру лишилось не так багато. Зловживання спиртними напоями, відсутність координації дій – це реалії подій на Сході. На превеликий жаль, багато наших хлопців загинули через недосвідченість та відсутність чітких інструкцій. Там ще є свідомі люди і командири, які намагаються виправити ситуацію, але вони не справляються. Як ніколи раніше я побачив, як сильно політики маніпулюють людськими життями.

Чим Ви займаєтесь зараз, після повернення додому?

Повернувшись додому, я зрозумів, що моя любов до України нікуди не ділась. Але я також зрозумів, що якщо мені не під силу змінити ситуацію в зоні АТО, я буду намагатись приносити користь державі, чесно працюючи у рідному місті.

Приходько В.

ОПИТУВАННЯ ЕКСПЕРТА З ПИТАНЬ ПАТРІОТИЗМУ

*Василенко Марія, студентка 1 курсу ВДПУ
Учасниця Всеукраїнського етапу
військово-патріотичної гри
Джура-Сокіл*

Що для Вас є Україна?

Для мене Україна є земля, де я народилася, виросла і завжди залишиться моїм рідним домом.

Чи розмежовуєте Ви поняття Батьківщина і країна?

Звичайно розмежовую, тому що країна може бути різною, ти можеш жити будь де, а Батьківщина в тебе одна – як мати.

Хто є патріотом?

На мою думку, патріот – це людина, яка відстоює свої права, щоб щасливо жити в своїй країні.

На Вашу думку, людина, яка проживає закордоном, може бути патріотом?

Звичайно може, не важливо де ти живеш, головне цінувати і не забувати твою рідну землю.

Як Ви ставитеся до мовної проблеми в Україні? І чи є вона взагалі?

З одного боку, я живу в Україні і державна мова є українською, я маю право нею розмовляти, але вибір людей, якою мовою їм зручніше розмовляти, це тільки їх вибір, і я не

вправі його змінювати чи засуджувати, якщо мені це не заважає. Тому що мої права закінчуються рівно там, де починаються права іншого. Мені це заважає в тому випадку, коли людина, яка розмовляє російською мовою ставиться до мене зверхньо, якщо я розмовляю українською.

Як Ви розумієте націонал-патріотичне виховання?

Для мене це виховання нашої молоді, щоб вони знали своє коріння, свою історію, не соромилися цього, робили висновки і будували майбутнє, не забуваючи про минуле.

Чи розділяєте Ви думку, що всі державні свята або урочистості мають супроводжуватися масовими флешмобами з вишиванками.

Ні, я з цим не погоджуюся. Просто не завжди буде доречним одягати вишиванку на всі свята. Як кажуть в народі «що занадто, то не здорово». У нас люди думають, що одягнувши вишиванку, вони стають «великими патріотами», хоча насправді не є важливим те, що ти одягаєш, важливо те, що ти думаєш і як ти себе ставиш.

Як Ви гадаєте, що відділяє наше суспільство від Європи?

Я вважаю, що український народ хоче все і одразу, вони дуже жаліються, що у нас не така влада, що всюди корупція, що нічого не робиться в країні, але вони нічого не хочуть змінювати в собі. Я думаю, для того щоб щось змінити треба почати з себе і думати не тільки про себе, щоб тільки тобі було добре, а й про інших і про майбутнє покоління.

Костюк Т.

**СОЦІОЛОГІЧНЕ ОПИТУВАННЯ НА ТЕМУ: «ПАТРІОТИЗМ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ»**

Анкета призначена для дослідження методом самооцінки загальнокультурної компетенції студентів старших курсів. З її допомогою перевіряється, наскільки сформовані у учнів уявлення про свої права та обов'язки як громадянина своєї країни; вміння використовувати чинне законодавство України, готовність і прагнення до вдосконалення і розвитку суспільства на принципах гуманізму, свободи і демократії.

Кожна індикаторна змінна анкети варіюється на чотирьох рівнях: 0, 1, 2 і 3. При цьому цифрою 3 оцінюється варіант відповіді «так», цифрою 2 варіант відповіді «скоріше так», ніж «ні», цифрою 1 - варіант відповіді «скоріше ні», ніж «так», цифрою 0 - варіант відповіді «ні». Анкета містить індикатори прямого і зворотного напрямку дії. Чим вище оцінені відповіді на індикатори прямого напрямку дії, тим вище рівень сформованості громадянськості і патріотизму. Індикатори зворотного напрямку дії представлені індикаторами 35 і 43. Чим вищим балом оцінює анкетованих відповідь на ці індикатори, тим менше виражений у нього рівень громадянськості і патріотизму. При обробці результатів анкетування індикатори зворотного напрямку дії інвертується. Бали, отримані за виконання кожного індикатора, підсумовуються. Чим більше індивідуальний бал учасника анкетування, тим вище у нього рівень сформованості громадянськості і патріотизму. Максимальне значення індивідуального бала складає 135.

Залежно від значення отриманого індивідуального бала всі учасники анкетування діляться за рівнем сформованості громадянськості і патріотизму на категорії:

- Від 0 до 30 балів - дуже низький рівень;
- Від 31 до 70 балів - низький рівень;
- Від 71 до 95 - середній рівень;
- Від 96 до 135 - високий рівень;

Інструкція: Уважно прочитайте кожне твердження (індикатор) і, оцінивши його стосовно себе, в бланку для відповідей поставте навпроти номера відповідного індикатора номер обраного варіанта відповіді:

- 1) - так; 2) - скоріше так, ніж ні; 3) - скоріше ні, ніж так; 4) - ні.

1. Цікавлюся історичним минулим своєї країни.
2. Відчуваю гордість за Україну.

3. Цікавлюся культурними цінностями (література, мистецтво, архітектура і т.п.) своєї країни.
4. Стежу за культурними подіями в житті нашої країни.
5. Викликають почуття гордості політичні та економічні успіхи України.
6. Стежу за сучасними політичними подіями в нашій країні.
7. Знаю Конституцію України.
8. Вважаю, що Україна має достатній потенціал для статусу великої світової держави.
9. Знаю основні цивільні права і обов'язки громадян України.
10. Стежу за сучасними економічними подіями в нашій країні.
11. Знаю основні положення Загальної декларації прав людини.
12. Обізнаний про суспільно-політичні події, що відбуваються в нашій країні.
13. Дотримую обов'язки громадянина України.
14. Проявляю дбайливе ставлення до історичної спадщини країни.
15. Обізнаний про сучасне становище України на міжнародній арені.
16. Проявляю дбайливе ставлення до суспільного надбання.
17. Викликають почуття гордості спортивні досягнення України.
18. Знаю основні положення Конвенції про права дитини.
19. Викликають почуття гордості технічні та наукові досягнення України.
20. Активно відстоюю свої цивільні права.
21. Викликають почуття гордості історичні перемоги збройних сил України.
22. Проявляю дбайливе ставлення до приватної власності.
23. Відчуваю почуття гордості, коли звучить гімн України.
24. Беру участь у громадському житті навчального закладу (міста, країни).
25. Проявляю ощадливість і економність щодо особистої власності.
26. Чи готовий відстоювати громадянські права оточуючих.
27. Прагну поводитися гідно, поважаючи гідність інших.
28. Чи не мирюся з нетактовним поведінкою інших по відношенню до оточуючих.
29. Вважаю, що участь у виборах - це прояв активної громадянської позиції.
30. Беру участь у діяльності громадських організацій.
31. Вважаю, що, проходячи службу в армії, юнаки стають справжніми чоловіками.
32. Знаю державну символіку України.
33. Дотримую правила поведінки в громадських місцях.
34. Вважаю обов'язковою військову службу за призовом.
35. Хочу змінити громадянство.
36. Чи готовий вести благодійну діяльність на користь нужденних.
37. Вважаю, що захист природних ресурсів України - справа кожного.
38. Чи готовий вести шефську або волонтерську діяльність.
39. Чи готовий працювати на благо своєї країни.
40. Відданий своїй батьківщині.
41. Вважаю, що головне в житті - робити щось важливе, значуще для інших і країни в цілому.
42. Шанобливо ставлюся до минулого історичного досвіду своєї країни.
43. Чи готовий виїхати за кордон на постійне місце проживання.
44. Шанобливо ставлюся до традицій представників інших національностей проживають в Україні.
45. Вважаю себе патріотом своєї країни.

ВИСНОВКИ

Результати опитування дали можливість відстежити, наскільки у студентів сформована громадянська позиція, чи відчують вони себе патріотами своєї країни.

В анкетуванні прийняли участь 20 студентів, з них 71% жіночої статі, 29% чоловічої.

Віком від 17 до 20 років – **40%**, 21 до 25 років – **60%**.

З них 64% вирізняється високим рівнем патріотизму, 22% - середнім рівнем патріотизму та 14% низьким рівнем патріотизму.

Голдинська К.

ОПИТУВАННЯ ЕКСПЕРТА З ПИТАНЬ ПАТРІОТИЗМУ

Життя і становище нації значною мірою залежить від патріотизму її представників, що формується з раннього дитинства шляхом засвоєння національних вартостей. Цей процес спочатку є стихійним, а потім переростає у свідому любов до Батьківщини. Справжній патріот любить Батьківщину, не відвертаючись від неї через те, що їй нічим заплатити йому за це і що її народ не досяг рівня культури, характерної для європейських суспільств. «Не твоя вина, що ти батька свого син, а твоя біда – не вміти бути ним»,- говорив Кузьма Скрябін. Це означає, що патріот не обмежується пасивною любов'ю до рідного краю, він активно працює для свого народу, його добробуту, розбудови культури і господарства. Він захищає честь своєї держави, примножує її багатства. Прикладом справжнього патріота можна назвати людину, з якою я поспілкувалась з приводу цієї важливої теми для кожного громадянина нашої країни. Це учасник бойових дій Афганістану Голдинський Тарас Венедиктович.

- **Що для Вас означає слово «Батьківщина»? Що вперше змусило Вас задуматись над цим терміном?**

- Перш за се, для мене Батьківщина – це те місце, де я народився і виріс. Хоч це поняття я пов'язую не тільки зі своїми близькими, рідними та друзями, а й з героїчною історією нашої землі. А розмірковуючи про все це, я відчуваю гордість від того, що я народився в такій могутній країні як Україна, яка на той час ще входила до Радянського Союзу. Любов до Батьківщини мені прищеплювали з дитинства батьки і вчителі, герої різноманітних творів і кінофільмів.

Згодом, в 18 років, мене призвали в армію і вже після навчальної підготовки я потрапив в Демократичну Республіку Афганістан, де я вперше по-справжньому осмислив сутність цього терміну і на все життя запам'ятав, що Батьківщина одна з найголовніших цінностей у моєму житті.

- **«Патріотизм» - слово грецького походження, « patria » буквально перекладається як « вітчизна», а що у Вашому розумінні означає термін «патріотизм»?**

- В той час патріотизм виховувався ще з дитячого садка, в школі у нас навіть був предмет «Початкова військова підготовка», де нам розповідали про героїв Великою Вітчизняної війни і навчали азам військової підготовки, тому патріотичне виховання займало велику і важливу частину у нашому житті. Тому я можу сказати, що патріотизм - це одна з базових складових національної самосвідомості народу, це любов, гордість і відданість своїй батьківщині, її історії, культурі, традиціям та побуту. Також патріотизм виражається в почутті морального обов'язку захисту батьківщини. Я думаю, що патріотизм включає в себе багато положень, таких як: любов до Батьківщини; безкорисливу відданість і служіння їй; нерозривну єдність з нею, ідентифікацію своїх інтересів з інтересами вітчизни: бути патріотом - значить з'єднувати своє життя з життям Батьківщини, свою долю - з її долею.

- **Чи вважаєте Ви себе патріотом?**

- В зв'язку з ситуацією, яка склалась в нашій країні зараз, я часто чую висловлювання на цю тему. І чомусь ті, хто відповідає на це питання, діляться на два табори. Одні

кричать - «Так, я палкий патріот», інші – «Мені ця країна нічого не дала і я хочу з неї поїхати». Хоч на ділі ні ті, ні інші нічого для неї не зробили. Я дуже не люблю, висловлюватись, так званими, «гучними словами», я робив, роблю і буду робити все для благополуччя моєї країни. А чи можна мене назвати патріотом я, чесно кажучи, не можу сказати.

- Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень патріотизму, на Вашу думку?

- Ситуація, яка була в роки СРСР трохи відрізняється від тієї, яка складається за роки незалежності нашої країни. Нас відправляли на війну, пояснюючи це тим, що ми ідемо підтримувати революцію в Афганістані, адже якщо це не зробимо ми, то прийдуть інші солдати, під якими розумілись солдати Америки, які встановлювали б ракети, які загрожували б безпеці Радянського Союзу. Політика влади СРСР була досить одностороння, адже нас, як молодих солдатів, перевпевнювали, що ми наймогутніша держава, кращої за яку, не можна знайти у всьому світі. Це суттєво впливало на рівень нашого патріотизму, ми не задумуючись йшли під кулі ворогів, тому що знали, що ми захищаємо рідних і близьких людей, які залишилися вдома. Зараз політика влади також певним чином спрямована на морально-ціннісну сферу особистості задля того, щоб підняти патріотизм у громадян нашої країни, щоб вони йшли й захищали свою Батьківщину. Ситуація, яка складалась на початку бойових дій, що розгорнулись на сході країни, залишала бажати кращого, адже військові не були забезпечені усім необхідним знаряддям, не вистачало їжі та техніки. Ведення бойових дій в таких умовах було нереальним, тому військові поступово починали розчаровуватись в владі країни. Єдине, що викликало почуття обов'язку перед країною – це стурбованість волонтерів, звичайних людей, які жертвували усім, що мали. Це те, що справді підіймає рівень патріотизму і зараз.

- Наскільки, на Вашу думку, розвинена національна ідея в Україні?

- На мою думку, в нашій країні та саме в наш час дуже добре розвинена національно-патріотична ідея серед українців. Раніше я не бачив такого виявлення патріотизму серед молоді. Тепер же майже кожен громадянин вдягнений в патріотичний одяг або має при собі який-небудь патріотичний аксесуар. Наприклад, ранець з гербом чи то з іншим символом держави, чи то прикріплюють національний прапор України до власних машин, стовпів, які розташовані біля приватних будинків. В усіх школах на початку перших уроків співають гімн нашої держави. Як я вже казав, це далеко не завжди прояв справжнього патріотизму, адже часто це лише зовнішній прояв, якому немає жодного внутрішнього підтвердження. Але безперечною перевагою такого стрімкого прояву патріотизму є те, що діти і молоді люди ростуть, виховуючи у собі любов до своєї країни і справжню гордість за неї. На мою думку, проблема в тому, що дуже яскраво розвинулася національно-патріотична ідея лише після того як почалися військові дії в східній Україні. Якщо ми думками повернемося хоча б на 2 роки назад, то такого патріотизму, на жаль, і близько не було.

Власюк В.

ПАТРІОТИЗМ ЯК ЦІННІСТЬ І КОНСОЛІДУЮЧА ОСНОВА НАЦІЇ

Звіт виконаної роботи - Було опитано :

- 10 учнів шкіл : **5 хлопців – 50%, 5 дівчат- 50% = 100%**
- 6 осіб, які працюють у державних установах =100%

№ п/п	Варіанти відповіді	К-сть респондентів, які обрали дану відповідь	% респондентів, які обрали дану відповідь
-------	--------------------	---	---

1.	а)	2,	1	5	20%	10%	83%
	б)						
	в)	3,	4	1	30%	40%	17%
	г)						
2.	а)	2	3	4	20%	30%	67%
	б)	3	2	2	30%	20%	33%
	в)						
	г)						
3.		Більшість опитаних вважає, що варто проводити тематичні вечори, флешмоби					
4.	а)	4	5	5	40%	50%	83%
	б)	4	3	1	40%	30%	17%
	в)	1	2		10%	20%	
	г)						
5.	а)	5	4	4	50%	40%	67%
	б)	5	1	2	50%	10%	33%
	в)						
	г)						
6.	а)	5	5	6	100%	100%	100%
	б)						
7.		зневажливе ставлення до старших, не виховані					
8.	а)						
	б)	5	3		50%	30%	
	в)	всі працючі зазначили, що патріотизм вимірюється не у цьому			100%		
9.	а)	5	5	6	50%	50%	100%
	б)			4			67%
	в)	5	3	5	50%	30%	83%
	г)	1	0	5	10%	0%	83%
	д)			2			33%

Виконавши роботу, можна зробити висновки, що патріотизм у сучасної молоді відіграє важливу роль у побудові держави, проте не є ключовою;

молодь все більше починає шанувати свою країну та розуміється у тому, що на патріотизм впливають різні фактори, хоча ще не задумуються про житлові умови та можливість вибору навч.закладу.

Оліванчук О.

СОЦІОЛОГІЧНЕ ОПИТУВАННЯ НА ТЕМУ: «ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ МОЛОДІ»

В анкетуванні прийняли участь 20 опитаних людей, з них 64% жіночої статі, 36% чоловічої.

Віком від 18 до 20 років – **30%**, 21 до 25 років – **45%**, 26 до 30 років – **25%**.

На 1 питання «Наскільки, на Вашу думку розвинена національна ідея в українській державі?»

(57%) респондентів вважають, що національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави;

(3%) – зазначили, що національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для мене особисто;

(35%) – стверджують, що національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі;

(5%) – вважають, що національної ідеї немає.

На 2 питання «Чи впливає значення історичного минулого на подальше життя держави та її населення?»

(80%) опитаних зазначило, що історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному;

(14%) вважають, що кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини;

(6%) відповіли, що історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави.

На 3 питання «Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді?»

(48%) опитаних вважають, що необхідне відчуття пошани до своєї країни;

(25%) відмітили, що потрібно мати інтерес до історичного минулого;

(11%) відзначили високий рівень ерудиції;

(12%) зазначили інтелегентність;

(24%) відмітили активність у громадському житті країни;

інше:(5%) відмітили любов до свого народу;

(9%) пошану та любов до української мови.

На 4 питання «Які з вищеназваних якостей добре розвинені особисто у Вас?» відповіді майже ідентичні з відповідями на 4 питання:

(48%) респондентів зазначили, що мають відчуття пошани до своєї країни;

(24%) мають інтерес до історичного минулого;

(10%) опитаних мають високий рівень ерудиції;

(11%) – вважають себе інтелегентними;

(17%) – беруть активну участь у громадському житті країни.

На 5 питання «Як саме Ви проводите свій вільний час?» молоді респонденти дали по кілька варіантів відповідей:

(10%) респондентів вказали, що відвідують історичні, літературні, художні музеї, виставки;

(42%) – зазначили, що відвідують бібліотеки та обирають книги, які представляють історичне минуле нашого народу та його героїв;

(8%) – відвідують театри та переглядають кінофільми на історично-патріотичні теми;

(22%) – відмітили, що частіше за все проводять свій вільний час вдома за телевізором та комп'ютером;

(12%) – надають перевагу компанії друзів;

(10%) – вибрали інше: відвідують спортивні секції, церкву, займаються рукоділлям, малюють, гуляють, подорожують.

На 6 питання «Чи відчуваєте Ви відчутність моральних цінностей в української молоді?»

(56%) респондентів відповіли «так»;

(44%) опитаних вважають, що «ні».

На 7 питання «Якщо відчуваєте, то в чому саме?» на думку респондентів у молодіжному середовищі панує:

- вседозволеність;
- неповага до ровесників, батьків та старшого покоління;
- відсутнє почуття відповідальності за свої вчинки;
- низький духовний рівень;
- озлобленість, егоїзм;
- культура поведінки;
- шкідливі звички...

На 8 питання «Чи вважаєте Ви, що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики, не можуть бути патріотами?»

(27%) опитаних дали відповідь «так»;

(65%) вважають, що «ні»;

(0,7%) іншої думки.

На 9 питання «Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень Вашого патріотизму?»

(52%) вважають, що на рівень їхнього патріотизму впливає загально-політична атмосфера в суспільстві;

(9%) – можливість вибору навчального закладу;

(28%) – наявність, відсутність роботи;

(10%) обрали житлові умови;

(5%) – задоволення права на відпочинок;

(2%) опитуваних розійшлися думки.

Отже, за результатами соціологічного дослідження можна окреслити загальну картину: почуття патріотизму в сучасної молоді добре розвинуте, однак, є певні чинники, які впливають на його формування. Приємно те, що більшість опитаних вважають однією з основних рис характеру необхідних для виховання патріотизму серед молоді – це відчуття пошани до своєї країни та інтерес до її історичного минулого. Молоде покоління небаїдує і їх особливо турбує їхнє майбутнє та майбутнє держави.

ВИСНОВОК:

Патріотичне виховання молоді потребує спільних зусиль державних, громадських, політичних організацій і установ, що опікуються проблемами молоді, вимагає від них високої культури, освіченості, активної громадянської позиції. Саме бібліотека, що має високий духовний та інтелектуальний потенціал, володіє безцінними книжковими скарбами, може здійснювати значний вплив на формування патріотичного світогляду молоді.

Подуфала О.

СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ «ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ МОЛОДІ»

З метою визначення реального рівня патріотизму української молоді на підставі її уподобань та очікувань проводилося соціологічне дослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді».

В анкетуванні прийняли участь 45 респондентів, серед них – за віком:

- 5 – чоловічої статі;
- 40 – жіночої.

На питання «*Наскільки, на Вашу думку, розвинена національна ідея в українській державі?*» відповіді розподілено таким чином:

- відіграє певну роль – 23 (51%)
- національної ідеї немає – 6 (13%)
- не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для мене особисто – 4 (9%)
- відіграє провідну роль – 12 (27%)

«*Чи впливає значення історичного минулого на подальше життя держави та її населення?*» - друге питання анкети отримало наступні відповіді респондентів:

- кожен сам обирає, наскільки воно важливе – 18 (40%)
- має дуже важливе значення – 16 (36%)
- не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку України – 11(24%)

На третє питання анкети «*Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?*» респонденти відповіли:

- працевлаштування молоді – 17 (38%)
- прийняття відповідних програм для молоді – 13 (29%)
- залучення молоді до державотворчих процесів – 7 (16%)
- проведення молодіжних акцій, форумів, дебатів тощо – 5 (11%)
- друкування книг про історію України та приклади істинного патріотизму українського народу – 1(2%)
- пільгове кредитування – 1 (2%)
- відкриття в ЗМІ постійно діючих рубрик з патріотизму – 1(2%)

На четверте питання «*Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді?*» респонденти відповіли:

- відчуття пошани до своєї країни – 20 (44%)
- інтерес до історичного минулого – 11(24%)
- активність у громадському житті – 8 (18%)
- інтелігентність – 2 (4%)
- високий рівень ерудиції – 2 (4%)
- інше – 2 (4%) (не зазначено конкретно що).

Більш-менш активно респонденти (43) відгукнулись своїми відповідями на питання «*Які з вищеназваних якостей добре розвинені особисто у Вас?*». Це – «відчуття пошани до своєї країни», «інтерес до історичного минулого», «активність у громадському житті», «високий рівень ерудиції», «інтелігентність».

Були й такі: «в даний момент – смотрю, що происходит вокруг и включаю мозги», «никакое», «ни одно из перечисленных», «украинского ничего нет, только одни вышиванки», «трудолюбие» тощо.

На питання *«Як саме Ви проводите свій вільний час?»* відповіді такі:

«гуляю з друзями», «відпочиваю на природі», «поїздки по Україні та за кордон, зараз – волонтерська допомога АТО та армії», «читаю, слухаю музику», «займаюсь танцями», «подорожую», «працюю і молось», «граю в футбол, переглядаю фільми», «комп'ютер», «соціальні мережі», «відвідування гуртків» тощо.

На питання *«Чи відчуваєте Ви відсутність моральних цінностей в українській молоді?»* :

«Так» відповіли - 31(69%)

«Ні» - 14 (31%)

Наступне питання - *«Якщо відчуваєте, то чому саме?»* - не залишилося без відповідей респондентів. Варіанти відповідей такі:

- неповага до ровесників, батьків та старшого покоління –14 (31%)
- відсутнє почуття відповідальності за свої вчинки – 12 (26%)
- низький духовний рівень – 5 (11%)
- культура поведінки – 7 (16%)
- озлобленість, егоїзм –4 (9%)
- всюдозволеність – 3 (7%)

На питання *«Чи вважаєте Ви, що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики, не можуть бути патріотами?»* відповіді такі:

- «Ні» - 12(27%)
- «Так» - 31(69%)
- «Інша думка» - 2 (4%) (не конкретизовано, що саме).

«Які політичні, соціально-побутові умови впливають на рівень Вашого патріотизму?» - це питання отримало такі варіанти відповідей:

- загальна політична атмосфера у суспільстві – 11(25%)
- наявність, відсутність роботи – 24 (53%)
- задоволення права на відпочинок – 4 (9%)
- можливість вибору навчального закладу –1(2%)
- житлові умови – 5 (11%)

Отже, за результатами соціологічного дослідження можна зробити висновок, що почуття патріотизму в сучасній молоді добре розвинуте, однак, є певні чинники, які впливають на його формування. Позитивним фактором є те, що більшість опитаних вважають однією з основних рис характеру необхідних для виховання патріотизму серед молоді – це відчуття пошани до своєї країни та інтерес до її історичного минулого. Можна сказати, що сучасне покоління не байдуже ставиться до свого майбутнього та турбується про майбутнє держави.

Приходько В.

ОПИТУВАННЯ ЕКСПЕРТА НА ТЕМУ «ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ МОЛОДІ»

Василенко Марія, студентка 1 курсу ВДПУ

Що для Вас є Україна?

Для мене Україна є земля, де я народилася, виросла і завжди залишиться моїм рідним домом.

Чи розмежовуєте Ви поняття Батьківщина і країна?

Звичайно розмежовую, тому що країна може бути різною, ти можеш жити будь де, а Батьківщина в тебе одна – як мати.

Хто є патріотом?

На мою думку, патріот – це людина, яка відстоює свої права, щоб щасливо жити в своїй країні.

На Вашу думку, людина, яка проживає закордоном, може бути патріотом?

Звичайно може, не важливо де ти живеш, головне цінувати і не забувати твою рідну землю.

Як Ви ставитеся до мовної проблеми в Україні? І чи є вона взагалі?

З одного боку, я живу в Україні і державна мова є українською, я маю право нею розмовляти, але вибір людей, якою мовою їм зручніше розмовляти, це тільки їх вибір, і я не вправі його змінювати чи засуджувати, якщо мені це не заважає. Тому що мої права закінчуються рівно там, де починаються права іншого. Мені це заважає в тому випадку, коли людина, яка розмовляє російською мовою ставиться до мене зверхньо, якщо я розмовляю українською.

Як Ви розумієте націонал-патріотичне виховання?

Для мене це виховання нашої молоді, щоб вони знали своє коріння, свою історію, не соромилися цього, робили висновки і будували майбутнє, не забуваючи про минуле.

Чи розділяєте Ви думку, що всі державні свята або урочистості мають супроводжуватися масовими флешмобами з вишиванками.

Ні, я з цим не погоджуюся. Просто не завжди буде доречним одягати вишиванку на всі свята. Як кажуть в народі «що занадто, то не здорово». У нас люди думають, що одягнувши вишиванку, вони стають «великими патріотами», хоча насправді не є важливим те, що ти одягаєш, важливо те, що ти думаєш і як ти себе ставиш.

Як Ви гадаєте, що відділяє наше суспільство від Європи?

Я вважаю, що український народ хоче все і одразу, вони дуже жаліються, що у нас не така влада, що всюди корупція, що нічого не робиться в країні, але вони нічого не хочуть змінювати в собі. Я думаю, для того щоб щось змінити треба почати з себе і думати не тільки про себе, щоб тільки тобі було добре, а й про інших і про майбутнє покоління.

Крикун А.

Експертне опитування

Тема: Національно-патріотичне виховання

Експерт: Яценко Оксана Василівна — директор ЗОШ №23, вчитель історії, волонтер

Національне виховання є самим головним напрямком в виховання в школі, тому що на національних традиціях має будуватися національна українська освіта, тим більше зараз коли ситуація в Україні змінилася і наші діти, які ще 5 років тому соромилися бути українцями і патріотами зовсім змінили свою думку. І з тих поверхневих патріотів – стали справжніми національно-патріотично налаштованими

молодими людьми. Вони зрозуміли, що повагу до нації формує кожен з нас. Особливо після подвигів героїв Майдану, яким по суті було не набагато більше років, ніж тим старшокласникам, які навчаються у нас в школі. І після того подвигу хлопців, які стоять на кордонах на сході, і бережуть цілісність і незалежність Української держави.

Патріотичне виховання у школі має декілька напрямів: по-перше — це навчальних процес. Велику роль у ньому відіграють – саме адміністрація школи та вчителі історії. Тому що саме вчителі історії формують суспільну громадську історичну думку школярів. Колись Отто Фон Бісмарк сказав: «Дайте мені сто вчителів історії – я виграю війну». На уроках історії вчитель повинен правильно розташувати наголоси і правильно висвітлити питання нашої історії. Насамперед я завжди роблю наголос, що українці – це нація, яка ніколи нікого не завойовувала. Вона не пролила жодної сльози і не пролила крові. І тому ми тільки за це, заслуговуємо на увагу. Є дуже багато патріотичних сторінок у нашій історії і на це слід звертати увагу. Дуже велику роль у національному вихованні відіграє позакласна і позашкільна робота. Тому що саме в позакласному середовищі – формується особистість громадянина України. Дитина не може одразу любити державу. Дитина не може одразу любити всю країну цілком. Спочатку треба людини навчити любити свою сім'ю, своє місто, свою школу, а тоді дитина навчиться любити державу.

Формування патріота відбувається насамперед, коли дитина навчилася вшановувати і шанувати історичну пам'ять свого народу. Це свята, які присвячені дню козацтва, Захиснику Вітчизни, 9 травня, коли діти збирають свідчення своїх дідусів, бабусь, родичів, які пройшли Другу Світову війну, пережили Блокаду, окупацію, Голокост, були остарбайтерами і учасниками руху опору. У нас у школі написана ціла книга пам'яті, які присвячена 70-ти річчю з дня Великої перемоги і діти працювали над цим проектом цілий рік – ця праця для них дуже дорога і ці діти ніколи не забудуть великий внесок, який зробив український народ у перемогу над фашизмом. Це акції: на допомогу ветеранам, до дня партизана, до дня Перемоги, допомоги людям літнього віку, «5 картоплин», «Ветеран поруч» та інші. Зараз у цей час, коли країна переживає неоголошену, але справжню війну, національне патріотичне виховання формується через сприйняття дитиною патріотичних та національних цінностей. Це можна зробити через пережиття того, що переживає уся країна, коли діти включаються в цей процес. Це допомога Українській армії, волонтерство, допомога госпіталям, парамедикам, відвідування поранених у військових шпиталях, підняття бойового духу нашим солдатам, які відправляються на схід.

Наша школа з 2013 року, коли розпочалися активні військові дії на сході України, є волонтером. Ми брали участь у багатьох акціях, замість квітів вчителям – допомогу Українській армії, в якій було зібрано 25 000 грн. і передано на потреби госпіталю і військової частини 3008 національної гвардії України. Це і «Зігрій солдата» коли ми перерахували гроші на Київський благодійний фонд, допомога військовим у зоні АТО, і допомога батальйону Айдар, дітям на зруйнованих територіях, парамедикам, яким необхідні навіть

елементарні ліки, допомога дітям з села Чортотлик Дніпропетровської області. Це «Кошик доброти», коли стоїть велика коробка в холі і діти приносять іграшки, одяг, а волонтери відвозять їх на схід, це листи пораненим, які лежать у госпіталях, це обереги, браслети, маскувальні сітки, які зроблені дитячими руками.

Національно-патріотичне виховання – це робота школи з багатьма волонтерськими організаціями: «Бойові бджоли», «Подільська кулінарна сотня», Київська організація «Folk Ukraine», завдяки якій ми беремо участь у святах Всеукраїнського масштабу, таких як: «Великодня Писанка», «Напиши лист Святому Миколаю», «Уроки добра».

Національне виховання – це й написання різних проектів та участь в міжнародних програмах, щоб позиціонувати себе і Україну у світовому масштабі й показати, що Українська освіта є конкурентоспроможна.

Взагалі українське виховання є національним по своїй суті. 23 школа, збудована у 1974 році була єдиною українськомовною школою в мікрорайоні Вишенька і до цього часу зберігає національні традиції, звичаї, шанує мову і культуру рідного народу. У нас проходить безліч етнографічних і фольклорних свят, таких як: День української вишиванки, день рушника, день хустки, 2 роки тому в нас пройшов міський етно-фестиваль, «Хустка моя терновая», в ході якого були проведені літературне, художнє та історичне дослідження, яке доводило, що українська хустка є одним із оберегів українського народу.

Українська освіта цінна тим, що в ній цінується культ матері і батька. Українська освіта займала досить високе місце в світі. І тепер, якщо ми на цю українську освіту, не забуваючи і традиції, мову, звичаї накладемо певні Європейські риси, – я вважаю, що українська освіта, яка є національною за своїм характером, стане однією з найкращих освіт у світі.

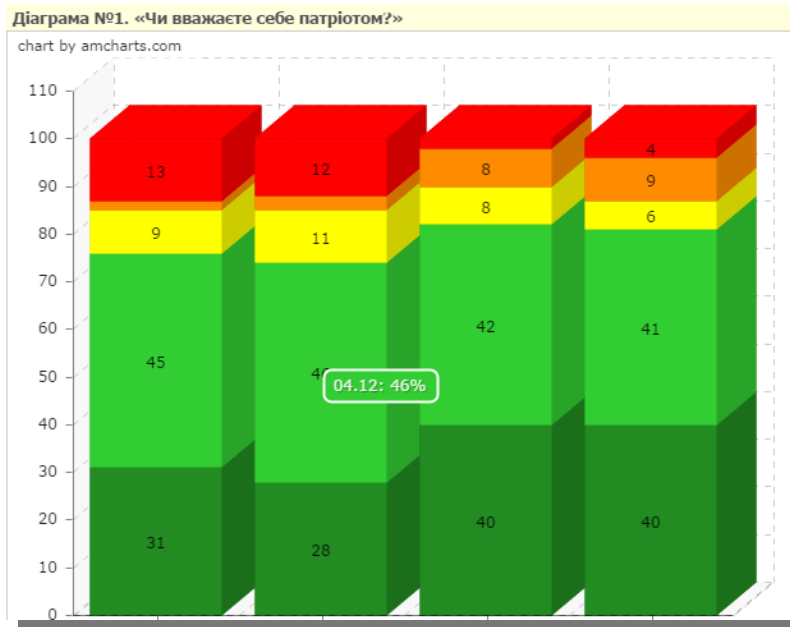
Патріотизм як цінність і консолідуюча основа націй

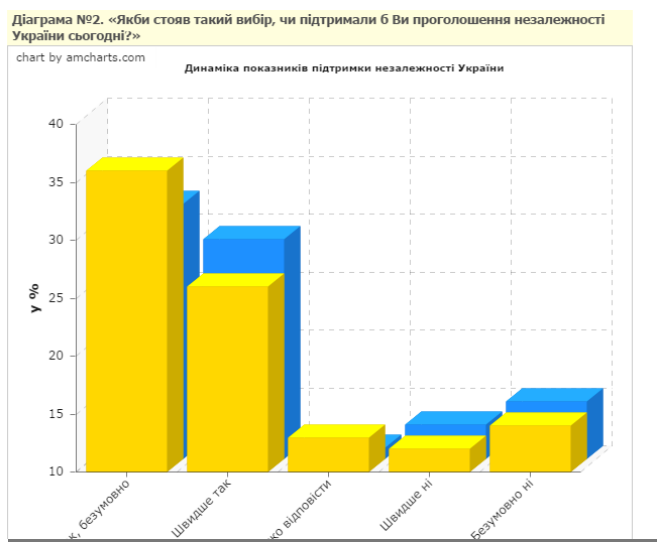
Патріотизм:

любов до батьківщини, яка включає в себе готовність постати на її захист та діяти в її інтересах. Патріотизм часто плутають з націоналізмом, але патріотизм є значно давнішим поняттям і несе набагато менше теоретичне навантаження. Націоналізм передбачає, що народи існують як реальні і чітко окреслені цілісності; патріотизм же, з іншого боку, може означати просто прив'язаність до певної місцини або способу життя і не потребує ніякої абстрактної ідеї «країни». Патріотизм – це швидше почуття, аніж політична ідея, але таке почуття, яке може бути поставлене на службу різного роду переконанням, особливо в часи війни. На перший погляд, найбільш природно він пов'язується з консерватизмом, але показово, що в цьому столітті до патріотичної відданості раз-у-раз закликали соціалістичні режими, наприклад, так було в Радянському Союзі під час так званої Великої Вітчизняної війни (Другої світової війни). У певному контексті поняття патріотизму може слугувати партійним ярликом – як це сталося у XVII ст

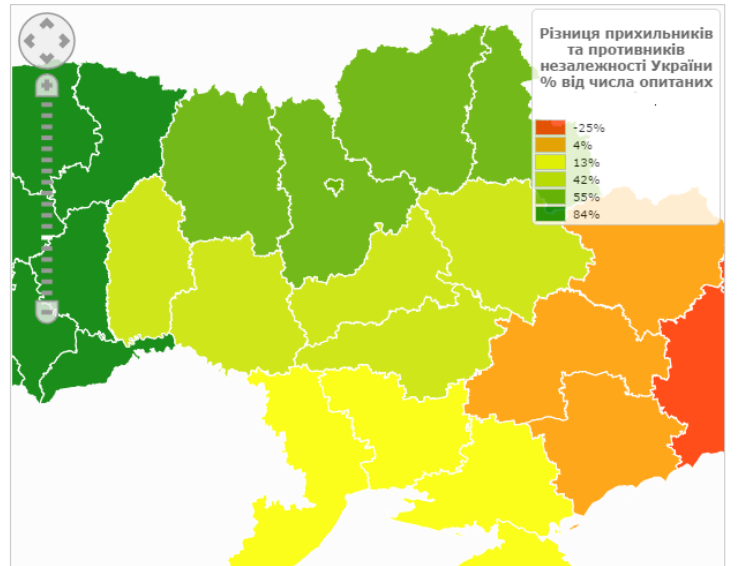
У березні 2016 року на поставлене питання 2 тисячам респондентів старше 18 років у всіх регіонах країни: «Чи вважаєте себе патріотом?» 81% громадян віднесли себе до числа патріотів, а 13% себе патріотами не вважають, в порівнянні з відповідними замірами 2015 року рівень патріотизму в незначній мірі підвищився.

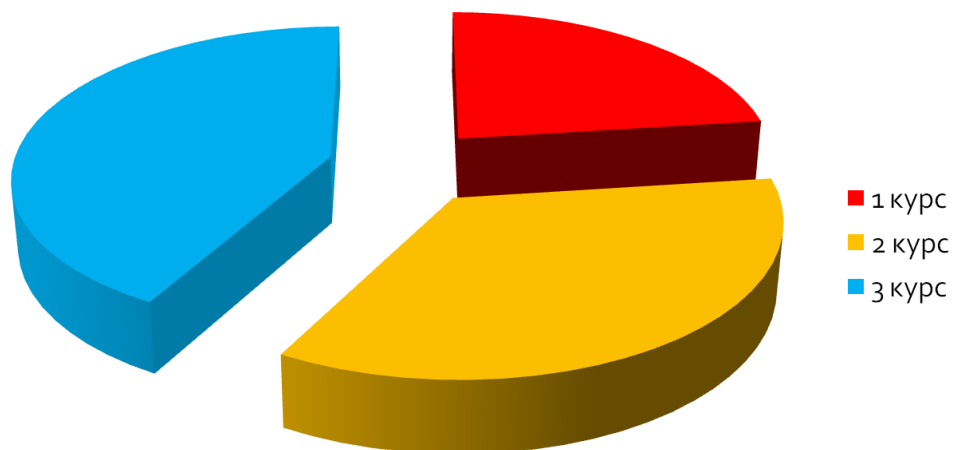
Що стосується підтримки незалежності, то ситуація з даним питанням є помітно гіршою, ніж з почуттям патріотизму. На запитання «Якби стояв такий вибір, чи підтримали б Ви незалежність сьогодні?», частка тих хто, беззаперечно підтримав би незалежність становить 32%, а прихильників незалежності трохи більше 60%, противників 28%. Динаміка показників підтримки незалежності виражає негативні тенденції, адже всього за 1 рік частка тих хто беззаперечно підтримує зменшилася на 4%, а тих хто не підтримує, навпаки збільшилася на 2%.

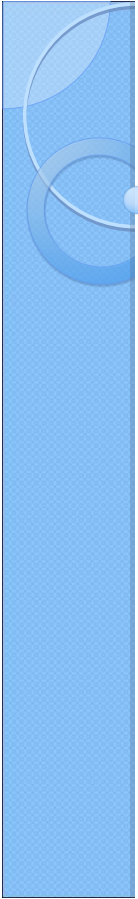

До незалежності України в різних її куточках громадяни ставляться по-різному. Найбільше прихильників на Заході - 89%, менше в північних та центральних областях, по 73% та 67% відповідно. Рухаючись на Південний Схід прихильників стає менше 50%, а число противників відповідно збільшується. У південних регіонах частка прихильників становить 48%, причому переконаних - 14% менше ніж тих, хто однозначно проти незалежності - 19%. У східних областях ситуація ще гірша - 44% проти 40%, а Донбас являється єдиною частиною України, де противників незалежності більше ніж прихильників, 57% проти 32%, причому частка переконаних противників є найбільшою - 36%.

Рівень патріотизму серед студентів 1-3 курсів ВДПУ ФІМ

Відповідно з даними нашого дослідження, результати виявились такими: 1 курс – 23 %, 2 курс – 35%, 3 курс – 42 %. Зважаючи на ці результати та як можемо бачити зі схеми, з віком патріотизм зростає. На нашу думку, це пов'язано, насамперед, з усвідомленням важливості ролі кожного громадянина у суспільстві, привязаності до рідної батьківщини, потребу зробити свій внесок у долю батьківщини; інтерес до міжнародного спілкування; прагнення праці на благо рідної країни, її народу.

Стопа В., Сіменкова І.

ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Респонденти: студенти вищих навчальних закладів 1-4 курси; 18-21 рік відповідно;
Кількість опитаних – 20 чоловік.

1. Національна ідея – не ключова в державній політиці.

Не вибрані пункти 2,4, тобто неможливо говорити за повну відсутність до національної та байдуже ставлення до неї в молоді.

2. Історичне минуле – важливе

Ніхто із опитуваних не підтримує ідею незнання своєї історичної спадщини

3. Заходи

• Загалом було зазначено про економічну та соціальну стабільність молоді (виключаючи стипендії)

• Більше уваги приділяти історичній спадщині (організувати походи в кіно на історичну тематику, театральні вистави)

• А також були зазначені антиконституційні дії влади, які потрібно звести до нуля.

4. Риси характеру (вибрані всі)

Повага – ключова риса, основна складова патріотизму.

5. Відчуття пошани та інтелігентність

6. Досить пасивно проводять свій вільний час, хоча зазначали про необхідність культурних заходів

7. Відсутність моральних цінностей.

Думки з цього питання розійшлися. Респонденти майже порівну відповіли на дане питання.

8. Ті, хто погодились з попереднім твердженням зазначили, що відчувають відсутність моральних цінностей через байдужість до країни і піклування лише про власні інтереси.

9. Одностайно ні. Цікаво, що жоден респондент не стверджував, що люди, які псують власне життя, не можуть буди патріотами.

10. Загально-політична атмосфера в суспільстві – 1 місце

житлові умови - 2

наявність, відсутність роботи - 3

можливість вибору навчального закладу - 4

Висновок: Більшість респондентів розуміють поняття «патріотизм» та більше того розуміють важливість постанови даного питання. Знання історичного минулого більшість опитаних вважає одним із складових частин успішного подальшого життя держави та пропонує можливі способи зацікавлення людей в історичній спадщині. Проте, на жаль, вільний час проводять доволі пасивно, не займаючись вивченням минулого.

Респонденти чітко визначились із рисами характеру, що необхідні для виховання патріотизму серед молоді: відчуття пошани до країни та інтелігентність, які є їхніми особистими рисами.

Щодо моральних цінностей молоді думки розділились. Проте респонденти були одностайні щодо політичних та соціально-побутових ситуацій, що впливають на рівень патріотизму: загально-політична атмосфера- провідна.

Білоус О., Коломейцева В.

СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ТЕМУ: «ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ»

1. Чи вважаєте себе українцем?

a) Так

b) Ні

c) Мені байдуже

d) Інша відповідь _____

2. Чи хотіли ви б жити за кордоном?

a) Так

b) Ні

c) Мені байдуже де жити

d) Інша відповідь _____

3. Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?

a) Так

b) Ні

c) Мені байдуже

d) Інша відповідь _____

4. Що для вас означає бути патріотом?

a) Жити в та народитись в Україні

b) Спілкуватись українською мовою

c) Наслідувати традиції

d) Працювати на добробут своєї держави

e) Інша відповідь _____

5. Чи любите свою державу?

a) Так

b) Ні

c) Мені байдуже

d) Інша відповідь _____

6. Ви вільно володієте Українською мовою?

a) Та

b) Ні

c) Важко відповісти

d) Інша відповідь _____

7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?

a) Російська

b) Молдавська

- c) Англійська
 d) Українська
 e) Інша відповідь _____
8. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?
- a) Живете в Україні, і боретесь за її добробут всіма можливими методами
 b) Розмовляєте українською і наслідуете традиції
 c) Я живу в своє задоволення і що робиться з державою мені не важливо
 d) Інша відповідь _____
9. Чому ви б надали перевагу?
- a) Працювати за кордоном
 b) Працювати в Україні
 c) Працювати в Україні з хорошою заробітною платою
 d) Мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений
 e) Інша відповідь _____
10. Вкажіть ваш вік
- a) 19
 b) 20
 c) 21
 d) 22
 e) 23
11. Вкажіть вашу стать
- a) Чоловіча
 b) Жіноча

РЕЗУЛЬТАТИ

№ питання	Варіанти <u>відповідей</u>	К голосів	%
1. Чи вважаєте себе українцем?	a) Так	19	100
	b) Ні	-	0
	c) важко відповісти	-	0
	d) інша відповідь	-	0
2. Чи хотіли б ви жити за кордоном?	a) Так	9	47
	b) Ні	10	53
	c) мені байдуже де жити		
	d) інша відповідь		
3. Чи пишастесь, що вас називають українцем(кою)?	a) Так	11	58
	b) Ні	3	16
	c) мені байдуже	4	21
	d) інша відповідь	1	5
4. Що для вас означає бути патріотом?	a) Жити та народитись в Україні	1	4
	b) <u>спілкуватись</u> українською мовою	1	4
	c) наслідувати традиції	11	49
	d) працювати на добробут своєї держави	9	39
	e) інша відповідь	1	4
5. Чи любите свою державу?	a) Так	11	57
	b) Ні	2	11
	c) Мені байдуже	4	21
	d) інша відповідь	2	11
6. Ви вільно володієте українською мовою?	a) Так	18	94,7
	b) Ні		0
	c) важко відповісти	1	5,3
	d) інша відповідь		0

7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?	а) Російська б) Молдавська в) Англійська г) Українська д) інша відповідь	1 18	0 0 5,3 94,7 0
8. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?	а) живете в Україні, і боретесь за її добробут всіма можливими методами б) розмовляєте українською і наслідуєте традиції та берусь за будь – яку можливість по впливати на поліпшення добробуту держави в) я живу в своє задоволення і, що робиться з державою мені не важливо г) інша відповідь	2 14 2 2	10,5 73,6 10,5 10,5
9. Чому ви б надали перевагу?	а) працювати за кордоном б) працювати в Україні в) працювати в Україні з хорошою заробітною платою г) мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений д) інша відповідь	3 - 15 1	15,7 0 79 0 5,2
10. Вкажіть ваш вік	а) 19 б) 20 в) 21 г) 22 д) 23	2 4 10 - 3	10,5 21 52,6 0 15,7
11. Ваша стать	а) жіноча б) чоловіча	17 2	89,4 10,5

Нами було проведено соціологічне дослідження на тему з «Патріотизм у розумінні сучасної молоді». В ході даного соціологічного дослідження були опитані студенти від 19 до 23 років, серед яких 17 представників жіночої статі, (89,4%), 2 – чоловічої (10,5%).

На питання «Чи вважаєте себе українцем?» 100% опитуваних вважають себе справжніми українцями.

На питання «Чи хотіли б ви жити за кордоном?» 47% відповіли, що хотіли б проживати за межами України, 53% відповіли, що хочуть проживати на батьківщині. В даному випадку опитані розділились фактично на дві групи людей, це може означати, що половина з опитаних патріотично настроїлась на подальше життя, інша ж половина просто шукає собі затишного містечка для себе.

На питання «Чи пишастесь, що вас називають українцем(кою)?» 58% респондентів відповіли, що вони пишастесь коли їх називають українцем, 16% опитаних респондентів цураються назви «українець», і 21% молоді байдуже, де проживати. Тому можна сміливо сказати, що опитані десь на підсвідомому рівні пишастесь, що вони відносяться до української національності.

На запитання «Що для вас означає бути патріотом?» 4% відповіли, для того щоб бути патріотом достатньо жити в Україні або спілкуватись українською мовою, 49% респондентів відповіли, що необхідно наслідувати традиції, а ще 39% вважають найголовнішим працювати на добробут своєї держави. Також 4% молоді не могли визначитись. Отже, можна зробити висновок, що хоч відсотки розподілились, але всі чітко розуміють, що перелічені категорії відповідей обов'язково необхідні для того щоб бути патріотом.

На запитання «Чи любите свою державу?» 57% опитуваних дали відповідь, що люблять свою державу, 11% – ні, 21% байдуже, і 11% респондентів дали іншу відповідь. Думаю це

пояснюється тим, що в Україні зараз відчувається певна нестабільність, але ж все-таки переважна більшість дали позитивну відповідь.

На запитання «Ви добре володієте українською мовою?» 94,7% опитуваних відповіли, що вільно володіють мовою, інші ж 5,3% не впевнені щодо відповіді, мені здається це пояснюється тим, що на даному етапі розвитку нашої держави велика кількість людей розмовляє певним стилем мови тобто «суржиком».

На запитання «Яка з мов є для вас «солов'їною?»» 94,7% відповіли, що українська, 5,3% обрали англійську.

На запитання «Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?» 73,6% відповіло, що розмовляє українською мовою, наслідує традиції та береться за будь-яку можливість по впливати на добробут своєї держави, 10,5% відповіли, що вони живуть у Україні та борються за її добробут всіма можливими методами, 10,5% респондентів є в певному роді егоїстами і стверджують, що нічого крім свого добробуту їх не цікавить. Ще 10,5% дали іншу відповідь. Отже можна зробити висновок, що більша частина опитаних все ж таки хочуть бачити свою державу великою і процвітаючою.

На запитання «Чому ви віддали б перевагу?» 79% респондентів хотіли б працювати на батьківщині, але за умови високої заробітної плати, і лише 15,7 відсотків не задумуючись відправились в іншу державу на роботу, 0% хотіли б працювати в Україні, не отримуючи високої заробітної плати. Звідси можна побачити, що хоч опитані і болять серцем за свою батьківщину, але ніхто не хоче прожити своє життя в бідності.

В опитуванні брали участь студенти віком від 19 до 23 років, а саме: 19 років – 10,5%, 20 років – 21%, 21 рік – 52,6%, 23 роки – 15,7%.

Грушко О., Демченко Ю., Цегельник Р.

СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ТЕМУ: «ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ»

Актуальність обраної теми дослідження полягає в тому, що від рівня патріотизму молоді залежить доля країни в майбутньому. Патріотизм припускає гордість досягненнями і культурою своєї Батьківщини, бажання зберігати її характер і культурні особливості та ідентифікація себе з іншими членами нації, готовність підпорядкувати свої інтереси інтересам країни, прагнення захищати інтереси Батьківщини і свого народу.

Патріотизм визначається більшістю людей як одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Він виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів.

Головна проблема, на наш погляд, полягає в тому, що велика частка молоді, що народилась і проживає в Україні та має українське коріння не ідентифікує себе з української нацією. З часом ця проблема може призвести до втрати національного багатства Української держави – національних традицій, мови, культури, тощо.

Патріотизм може проявлятися в наступних формах:

- полісний патріотизм - існував в античних містах-державках (полісах);
- імперський патріотизм - підтримував почуття лояльності до імперії та її уряду;
- етнічний патріотизм (націоналізм) - в основі має почуття любові до свого народу;
- державний патріотизм - в основі лежать почуття любові до держави.
- квасний патріотизм (ура-патріотизм) - в основі лежать гіпертрофовані почуття любові до держави та свого народу

Патріотизм є актуальною темою сьогодення, адже патріотизм це запорука процвітання нашої держави та забезпечення цілісності державного кордону та захисту наших громадян. Тому проблемною ситуацією я вважаю ставлення до патріотизму та його розуміння.

Об'єктом даного дослідження виступає студентська група: 4 БА яка налічує 20 осіб з них 1 чоловічої статі і 19 жіночої.

Предмет дослідження: патріотизм, як особливе поняття любові до батьківщини, та правильного розуміння цього поняття серед молоді.

Мета дослідження: вивчення впливу патріотизму серед молоді на підвищення добробуту та сприянню культурному і промислового розвитку своєї країни, дослідження складної організаційної структури і розробка щодо підвищення патріотичної свідомості громадян.

Завдання дослідження: з'ясувати проблему такої низької патріотичної діяльності в групі та зрозуміти низькі патріотичні наміри щодо країни в цілому, пояснити та роз'яснити поняття патріотизму для забезпечення подальшого соціального добробуту в країні, усунути існуючу проблему на даному рівні, подальшому збільшенню патріотичної свідомості у молоді.

Необхідна кількість респондентів – 20 чоловік.

№ питання	Варіанти відповідей	Кількість голосів
1	2	3
1. Чи вважаєте себе українцем?	a) Так b) Ні c) важко відповісти d) інша відповідь	18 1 1 -
2. Чи хотіли б ви жити за кордоном?	a) Так b) Ні c) мені байдуже де жити d) інша відповідь	10 4 2 4
3. Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?	a) Так b) Ні c) мені байдуже d) інша відповідь	15 4 - 1
4. Що для вас означає бути патріотом?	a) Жити та народитись в Україні b) спілкуватись українською мовою c) наслідувати традиції d) працювати на добробут своєї держави e) інша відповідь	5 5 8 2 -
5. Чи любите свою державу?	a) Так b) Ні c) Мені байдуже d) інша відповідь	15 3 1 1
6. Ви вільно володієте українською мовою?	a)Так b) Ні c) важко відповісти d) інша відповідь	18 1 - 1
7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?	a) Російська b) Молдавська c) Англійська d) Українська e) інша відповідь	1 1 1 15 1
1	2	3
8. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?	a) живете в Україні, і боретесь за її добробут всіма можливими методами b) розмовляєте українською і наслідуєте традиції та беруть за будь –	4 13

	яку можливість вплинути на поліпшення добробуту держави с) я живу в своє задоволення і, що робиться з державою мені не важливо d) інша відповідь	2 1
9. Чому ви б надали перевагу?	a) працювати за кордоном b) працювати в Україні c) працювати в Україні з хорошою заробітною платою d) мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений e) інша відповідь	10 5 3 2
10. Вкажіть ваш вік	a) 19 b) 20 c) 21 d) 22 e) 23	12 6 2 - -
11. Ваша стать	a) жіноча b) чоловіча	19 1

- На перше запитання із 20 опитуваних 18 стверджують, що цілковито вважають себе українцями, з чого можна зробити позитивні висновки, адже більшість відчувають себе повноцінними громадянами України.

- На запитання про життя закордоном думки респондентів дещо розділись, але 10 із 20 стверджують, що воліли б жити поза межами рідної держави – очевидно умови проживання на Батьківщині їх не влаштовують, а краще майбутнє вони вбачають у іноземному місці проживання. Лише 4 представники хочуть і далі жити на Україні, 2 байдуже і ще 4 зовсім іншої думки.

- 15 респондентів відверто пишаються, коли їх називають громадянами України, що свідчить про яскраво виражений патріотизм і любов до історичного коріння власної держави. Лише 4 опитуваних не схвалюють, коли їх кличуть українцем(-кою); 1 респондент має іншу думку з приводу даного питання.

- 75% опитуваних відверто люблять свою рідну державу, тому є підстави вважати, що підґрунтям є тісний зв'язок народу з його витоками та сформованим способом життя, традиціями та звичаями.

- 90% респондентів вільно володіють українською, що є дуже високим показником і такий відсоток свідчить про те, що рідна мова є пріоритетною та широко використовується у спілкуванні.

- 15 з 20 опитуваних навіть серед надзвичайного розмаїття мов все ж таки вважають саме українську «солов'їною», а показник у 75% - вагомий доказ того, що рідна мова є візитівкою кожного громадянина України, патріотизм котрого є невід'ємною його частиною.

- Дане запитання є дещо резонансним, адже одностайної та однозначної відповіді на нього ми не отримали, а саме: 13 опитуваних вважають, що аби бути патріотом власної держави необхідно слідувати традиціям, будь яким чином впливати на поліпшення добробуту країни; 4 із 20 притримуються думки, що просто жити на Україні уже достатньо і 2 просто є цікавляться долею Батьківщини. На основі цих відповідей не можна судити, що більшість є активними учасниками суспільства та борцями за покращення та добробут, хоча відсоток громадян, яких все ж таки хвилює долі держави досить пристойний.

- На жаль лише 25% опитуваних воліють працювати на території рідної держави, та аж 50% віддають перевагу працевлаштуванню закордоном, хоча 15% українців залишилися б працювати в Україні за умови достойної заробітної плати. Тут статистика говорить сама за

себе, адже коли справа доходить до фінансового забезпечення, рівень українських зарплат виявляється недостатнім, аби більшість членів нашого суспільства була б задоволена.

- Більшість респондентів 19-річного віку, тому дані, що ми отримуємо ґрунтується на думці та світогляді майбутнього покоління, що і стане основою суспільства.

- 19 опитуваних жіночої статі, і лише 1 представник сильної половини людства висловлювали власні думки з поданої теми та відстоювали свою громадянську позицію.

Проаналізувавши результати соціологічного дослідження на тему: «Патріотизм у розумінні сучасної молоді», можна зробити висновок, що українська молодь все ж таки виявляє в певній мірі патріотизм, який проявляється у любові до Батьківщини, відданості своєму народові, гордість за надбання національної культури. Також він виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів.

Патріотизм у розумінні молоді передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, своєї Вітчизни, бажання зберегти її характерні особливості, її культурне надбання і спів ставити себе з іншими представниками свого народу, постійну готовність підкорювати нові та нові вершини, та в той самий час відстоювати інтереси та права своєї громади і народу в цілому.

Результати даного соціологічного дослідження не можна назвати достовірними, оскільки вибіркова сукупність достатньо мала, проте навіть за даними, що ми отримали можна стверджувати, що теперішня молодь є досить свідомою і цілковито розуміє повноту та значення слова “патріотизм”.

Іванчіхіна А., Скульська О.

«ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ»

Патріотизм – це сукупність морально-етичної та емоційної прив'язаності до Батьківщини, яка визначає особу як громадянина. Містить ряд важливих морально-етичних, етнічних, культурних, політичних та історичних аспектів.

Патріотизм визначається більшістю людей як одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Він виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів. Виховання патріотизму – важлива складова виховної діяльності.

У зв'язку з цим актуальним є проведення соціологічного дослідження, яке направлене на з'ясування ставлення до патріотизму та його розуміння молоддю.

Об'єкт дослідження: молодь, віком до 25 років. Кількість – 20 чоловік, із них 10 жінок, 10 чоловіків.

Предмет дослідження: патріотизм, як особливе поняття любові до Батьківщини та правильне розуміння цього поняття серед молодих людей.

Мета дослідження: стало визначення реального рівня патріотизму української молоді на підставі її уподобань, прагнень та очікувань від держави і суспільства.

Завдання дослідження:

- визначити ставлення молоді до загальнонаціональної ідеї як об'єднуючого чинника у вихованні патріотизму;

- дослідити рівень знань студентів, інших верств молоді про правдиву, героїчну історію України як базу для формування позитивної свідомості, гордості за свою землю, історичне минуле;

- дослідити моральні цінності молоді, студентів в нинішніх умовах, коли понад усе ставляться матеріальні статки;

- визначити рівень зневіри молоді, студентів у державі як гарантії її прав.

Гіпотеза дослідження: правильне розуміння патріотизму студентами запорука правильного культурно-естетичного розвитку країни та кожної людини взагалі.

Анкета

Шановний респонденте! З метою визначення ставлення молоді до власної країни, суспільства проводиться Всеукраїнське соціологічне дослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді». Просимо Вас щиро відповісти на нескладні питання.

1. Наскільки, на Вашу думку розвинена національна ідея в українській державі?

- о національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави;
- о національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для мене особисто;
- о національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі;
- о національної ідеї немає.

2. Чи впливає знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення?

- о так, історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному;
- о кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини;
- о історичне минуле не важливе, потрібно жити майбутнім;
- о історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави.

3. Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді? Ваша відповідь.

4. Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді:

- о відчуття пошани до своєї країни;
- о інтерес до історичного минулого;
- о високий рівень ерудиції;
- о інтелігентність;
- о активність у громадському житті країни;
- о інше _____

5. Як саме Ви проводите свій вільний час?

- о відвідую історичні, літературні, художні музеї, виставки;
- о відвідую бібліотеки та обираю книги, які представляють історичне минуле нашого народу та його героїв;
- о відвідую театри та переглядаю кінофільми на історично-патріотичні теми;
- о частіше за все проводжу вільний час вдома за телевізором та комп'ютером;
- о надаю перевагу компанії друзів;
- о інше _____

6. Чи відчуваєте Ви відсутність моральних цінностей в українській молоді?

- о так
- о ні 2

7. Якщо відчуваєте, то в чому саме? Ваша відповідь _____

8. Чи вважаєте Ви, що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики, не можуть бути патріотами:

- о так;
- о ні;
- о інше _____

9. Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень Вашого патріотизму:

- о загально-політична атмосфера в суспільстві;
- о можливість вибору навчального закладу;
- о наявність, відсутність роботи;
- о житлові умови;
- о задоволення права на відпочинок;

о інше

10. Повідомте, будь ласка, деякі відомості про себе:

Ваша стать: чол. жін.

вік: від 18 до 20 років від 21 до 25 років від 26 до 30 років

освіта: середня; середня спеціальна; вища.

ЩИРО ДЯКУЄМО ЗА СПІВПРАЦЮ!

Статистика і обробка інформації

№ питання	Варіант відповідей	Кількість голосів	%
1. Наскільки, на Вашу думку розвинена національна ідея в українській державі?	о національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави;	6	30%
	о національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для мене особисто;	1	5%
	о національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі;	11	55%
	о національної ідеї немає.	2	10%
2. Чи впливає знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення?	о так, історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному;	15	75%
	о кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини;	4	20%
	о історичне минуле не важливе, потрібно жити майбутнім;		5%
	о історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави.	1	
3. Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?	Основними варіантами були : - прислуховуватись до думки молоді; - патріотичний дух не можна підняти лише провівши красивий парад, чи марш вишиванок, необхідно докладати зусиль, аби молодь могла пишатися досягненнями власної країни в тих сферах економіки, де вона на це спроможна, розвивати наукомісткі галузі. А також піклуватися про те, щоб молодь могла повною мірою реалізувати себе; - акції, фестивалі, флеш - моби в дусі "Україна це ти"...		

	<ul style="list-style-type: none"> - потрібно посадовцям особисто подавати приклад патріотизму, чесності та поваги до людей -належним чином викладати історію в навчальних закладах - надати молоді можливість стабільного заробітку - показати, що вона піклується і цікавиться інтересами молоді. Що вона ДІЙСНО підтримує., - відкриті дискусії на тему історичної спадщини - Долучитися до слухання проблем молоді, знімати вітчизняне кіно, музику, популяризувати традиції, брати у дорадчі органи молодь - Насамперед державі потрібно показати молоді стабільність в державі, щоб молодь вірила в своє майбутнє і майбутнє цієї держави. Зараз популярна думка, що в Україні залишатись, не перспективно, з чим я навіть погоджуюсь (хоча вважаю себе патріотом), я вважаю це помилкою влади, тому що вони не можуть створити нормальних умов для праці молодих людей, хоча серед них дуже багато талантів і професіоналів, тому вони вимушені їхати за кордон, аби забезпечити собі гарне майбутнє. - потрібно проводити заходи,для вивчення історії України,української мови(лекції ,виставки і т.д.),можна навіть ввести спеціальний предмет,який буде навчати патріотизму,потрібно,щоб молодь мала де працювати,що зарплата відповідала виду роботи та кваліфікації,рівень життя ,щоб піднявся,моя думка така. - не заважати патріотичному рухові, а в ідеалі підтримувати. - Кожна людина має відчувати свою потрібність цій країні, як на матеріальному так і 		
--	---	--	--

	<p>ідейному рівнях. Поки студенти будуть виходити з ВУЗів на зарплатню, яка в кращому випадку зможе покривати їх витрати на їжу, їх патріотизм буде парадоксальним явищем.</p> <p>Тому "заходи" мають піти на економічний розвиток країни.</p> <ul style="list-style-type: none"> - піднести статус української мови, як єдиної державної, давати молоді можливість реалізувати себе в своїй країні, заохочувати молодь до активного суспільного життя. 		
<p>4. Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді:</p>	<ul style="list-style-type: none"> o відчуття пошани до своєї країни; o інтерес до історичного минулого; o високий рівень ерудиції; o інтелігентність; o активність у громадському житті країни; o усе вищезгадане 	<p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>14</p>	<p>10%</p> <p>10%</p> <p>10%</p> <p>70%</p>
<p>5. Як саме Ви проводите свій вільний час?</p>	<ul style="list-style-type: none"> o відвідую історичні, літературні, художні музеї, виставки; o відвідую бібліотеки та обираю книги, які представляють історичне минуле нашого народу та його героїв; o відвідую театри та переглядаю кінофільми на історично-патріотичні теми; o частіше за все проводжу вільний час вдома за телевізором та комп'ютером; o надаю перевагу компанії друзів; o інше _____ <p>Варіанти : працюю, займаюсь мистецтвом</p> <ul style="list-style-type: none"> - Навчаюсь допомагаючи людям, громадська діяльність, роботи, та вирішенні з друзями питань щодо отримання доходу - подорожую, спілкуюсь з людьми. - Намагаюсь розвиватись і в своїй спеціальності і всесторонньо. 	<p>3</p> <p>1</p> <p>10</p> <p>6</p>	<p>15%</p> <p>5%</p> <p>50%</p> <p>30%</p>

	- в різний час займаюсь ціма видами діяльності, поданими вище, також подорожую.		
6. Чи відчуваєте Ви відсутність моральних цінностей в української молоді?	<p>о так</p> <p>о ні</p> <p>Відповідь : - Конкретно люди які мне оточують мають моральні цінності, проте не завжди ці цінності збігаються з моїми, тому не наважусь судити.</p>	<p>9</p> <p>10</p> <p>1</p>	<p>45%</p> <p>50%</p> <p>5%</p>
7. Якщо відчуваєте, то в чому саме? Ваша відповідь.	<p>Прозвучали варіанти :</p> <p>- в тому, що більшість живе за принципом "Моя хата скраю"</p> <p>- Тому що це сіра масса, модель виховання ще із школи як робітника, кордони, що саме суспільство ставить для молоді</p> <p>- відсутність поваги</p> <p>- Нажаль є люди і крім молоді, в яких відсутні моральні цінності, бувають ситуації коли людина може за якусь матеріальну цінність принизити моральну, в практиці дуже багато таких випадків, що дуже прикро.</p> <p>- байдужість і гонитва за простотою</p> <p>- те як молодь відноситься до старшого покоління, своїх батьків</p> <p>- все частіше зустрічаю байдуже або зневажливе ставлення до Батьківщини.</p>		
8. Чи вважаєте Ви, що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики, не можуть бути патріотами:	<p>о так;</p> <p>о ні;</p> <p>о інше</p> <p>Варіанти :</p> <p>-погані звички не є індикатором ставлення до держави;</p> <p>-людина яка вживає алкоголь, чи палить є залежною, як на мене націоналіст, не знаю за патріота, не має мати таких залежностей.</p> <p>- Не можу точно дати відповідь на це питання, так як ніколи не цікавилась у таких людей чи мають вони почуття патріотизму. Але особисто я вважаю що це вибір кожного, і</p>	<p>1</p> <p>15</p> <p>4</p>	<p>5%</p> <p>75%</p> <p>20%</p>

	<p>залежить від обставин.</p> <p>- якщо це 1 із шкідливих звичок, яка на високий відсоток пагубно не впливає на людину, то вона може адекватно мислити і бути патріотом, проте, якщо ми говоримо за патологію, тоді людина стає втраченою для суспільства, вона не може бути патріотом.</p>		
<p>9. Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень Вашого патріотизму:</p>	<p>о загально-політична атмосфера в суспільстві:</p> <p>о можливість вибору навчального закладу;</p> <p>о наявність, відсутність роботи;</p> <p>о житлові умови;</p> <p>о задоволення права на відпочинок;</p> <p>о інше _____</p> <p>о всі варіанти</p> <p>Варіанти відповідей :</p> <p>пенсіонери в громадському транспорті. Хай підіймуть їм пенсії, але зроби́ть платним проїзд. А ще важливо ДУЖЕ - щоб "Безкоштовна" медицина дійсно стала БЕЗКОШТОВНОЮ МЕДИЦИНОЮ. А ще, щоб люди не хотіли нікуди виїжджати на заробітки.</p> <p>- ніякі соціально-побутові ситуації не мають впливати на любов до своєї країни, якщо впливають то це не патріотизм, а показуха.</p> <p>-Моя ідеологія надає пріоритетне значення загальнолюдським цінностям і другорядне — національним проблемам. Конкретно в нашій країні мені не подобається:</p> <p>- війна!!!</p> <p>- медицина</p> <p>- освіта (як шкільна так і вища)</p> <p>- складність знайти роботу навіть</p> <p>- кваліфікованому спеціалісту (не говорячи вже про достойнооплачувану роботу)</p> <p>- постійна нестабільність</p> <p>- усі варіанти, окрім вибору</p>	<p>10</p> <p>1</p> <p>7</p> <p>2</p>	<p>50%</p> <p>5%</p> <p>35%</p> <p>10%</p>

	ВНЗ.		
10. Вік, стать, освіта.	19- 25 років, стать 50/50 , освіта – неповна,або ж повна вища.		100%

Аналіз та узагальнення результатів дослідження.

Нами було проведене соціологічне дослідження на тему«Патріотизм у розумінні сучасної молоді».

В ході соціологічного дослідження була опитана молоді,віком від 19 до 25 років, у кількості 20 чоловік: 10 представників жіночої статі (50%), 10 – чоловічої (50%).

Як показують дані таблиці, більшість людей,а це 55 % вважає, що «національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі», 30% респондентів впевнені,що «так, історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному;»,свою точку зору,щодо заходів,які повинна проводити держава задля підтримки патріотизму молодь висловила по-різному,але усі,хто надав варіанти, точно і лаконічно підкреслив «слабкі» сторони, на які потрібно було б звернути увагу. Майже 70% опитуваних вважають,що із поданого у переліку рис, людині потрібно володіти усіма,щоб бути справжнім патріотом. Щодо проведення вільного часу,більшість,а це 50% надає перевагу друзям, близько 30% займаються іншими справами,приклади яких є наведеними у таблиці. На рахунок відсутності моральних цінностей у молоді думки розділились на 2 частини, 50% опитаних не побачили загрози патріотизму в обличчі молоді, ще 45% були впевнені у протилежному, і лише 1 респондент, дівчина, не змогла вирішити,тому обрала 3 варіант. Ряд тез, які дають підтвердження респондентам із позитивними відповідями на 6 запитання,свої аргументи висловили у графі 7 запитання. Питання № 8 , 75% опитаних людей вважає,що «що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики, не можуть бути патріотами:»,є хибним твердженням, 1 чоловік протилежної думки, і 30% респондентів висловили інакшу думку,обравши варіант «інше». Достатньо суперечливим виявилось питання № 9, думки розділились,50% все ж вважають,що загально-політична атмосфера в суспільстві – є найважливішим фактором у зародженні патріотизму серед молоді,також інші 50% поділили варіанти,обираючи «інше»,або ж певні одиничні фактори.

Як показали дані дослідження опитана молодь все ж відчуває обов'язок перед Батьківщиною, всіляко намагається розвиватись та плекати патріотизм, цікаво урізноманітнюючи своє дозвілля та адекватно оцінюючи дійсність. Але все ж, людям не вистачає підтримки держави. 11 із 20 людей вважають,що національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі,проте 75 % вірять,що історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному . Багато хто хотів би внести ряд покращень,задня повного задоволення своєю країною,її важелями впливу,ставленням до народу та механізму роботи у різних сферах життя.

Карпишена Д., Неприсяжна Ю.

ПОРАЗКИ ТА ДОСЯГНЕННЯ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ

24 серпня виповнилось 25 років з дня проголошення України незалежною державою. У зв'язку з цим актуальним є проведення соціологічного дослідження, яке направлене на з'ясування ставлення до власної держави, її розвитку за часів незалежності, та спрямованне на дослідження думок громадян щодо поразок та досягнень незалежної України.

Об'єкт дослідження: студенти ВДПУ, в кількості 30 осіб з них 13 чоловічої статі і 17 жіночої.

Предмет дослідження: Досягнення та поразки України за часи незалежності.

Мета дослідження: визначення ставлення людей до незалежності України та її цінності.

Завдання дослідження:

1. визначити правильність розуміння студентами поняття «незалежність»;

2. визначити відношення студентів до незалежності України.

Визначення основних понять, які використовуються в інструментарії дослідження:

Незалежність — можливість приймати самостійні рішення, які підкорюються власним бажанням та інтересам і не потребують зовнішніх вказівок та наказів. Незалежність для держави — політична самостійність, відсутність підлеглості, суверенітет.

Громадянин – людина, яка належить до певної територіальної спільноти – місто, країна. Ця приналежність є формально юридично оформленою як член певного соціуму громадянин має певні права та обов'язки, щодо цього соціуму і підпорядковується певним (прийнятим в громаді) нормам поведінки.

Гіпотеза дослідження: правильне розуміння незалежності студентами запорука правильного культурно-естетичного розвитку країни та кожної людини взагалі.

Вибірка соціологічного дослідження.

Необхідна кількість респондентів – 30 чоловік.

Опитування буде проводитись серед студентів Вінницького Державного Педагогічного Університету в вересні 2016 року. Об'єктом соціологічного дослідження є група людей в кількості 30 осіб.

АНКЕТА

1. 24 серпня виповнюється 25 років з дня проголошення України незалежною державою. Якби референдум щодо проголошення державної незалежності України відбувався сьогодні, то як би Ви на ньому проголосували?

- А) За акт про незалежність
- Б) Проти акту про незалежність
- В) Не брав би участі у референдумі
- Г) Важко сказати

2. Чи вважаєте Ви Україну справді незалежною державою?

- А) Так
- Б) Ні
- В) Важко сказати

3. Як Ви вважаєте, за роки існування незалежної України було більше позитивного чи негативного?

- А) Більше позитивного
- Б) Скільки позитивного, стільки й негативного
- В) Більше негативного
- Г) Важко відповісти

4. Як Ви вважаєте, чи здатна Україна подолати існуючі проблеми та труднощі?

- А) Здатна подолати протягом найближчих кількох років
- Б) Здатна подолати у більш віддаленій перспективі
- В) Не здатна
- Г) Важко відповісти

ВИСНОВКИ

Респондентам було поставлено питання, які стосуються громадянської думки за 25 років незалежності України. Серед них виокремили головні такі, як:

1. 24 серпня виповнюється 25 років з дня проголошення України незалежною державою. Якби референдум щодо проголошення державної незалежності України відбувався сьогодні, то як би Ви на ньому проголосували?

2. Чи вважаєте Ви Україну справді незалежною державою?

3. Як Ви вважаєте, за роки існування незалежної України було більше позитивного чи негативного?

4. Як Ви вважаєте, чи здатна Україна подолати існуючі проблеми та труднощі?

Отже за поданими питаннями, отримали дані результати:

1. 24 серпня виповнюється 25 років з дня проголошення України незалежною державою. Якби референдум щодо проголошення державної незалежності України відбувався сьогодні, то як би Ви на ньому проголосували?

- А) За акт про незалежність - 69,6
- Б) Проти акту про незалежність - 4,7
- В) Не брав би участі у референдумі - 13,8
- Г) Важко сказати - 11,9

2. Чи вважаєте Ви Україну справді незалежною державою?

- А) Так - 38,1
- Б) Ні - 48,7
- В) Важко сказати - 13,3

3. Як Ви вважаєте, за роки існування незалежної України було більше позитивного чи негативного?

- А) Більше позитивного - 11,6
- Б) Скільки позитивного, стільки й негативного - 40,8
- В) Більше негативного - 41,5
- Г) Важко відповісти - 6

4. Як Ви вважаєте, чи здатна Україна подолати існуючі проблеми та труднощі?

- А) Здатна подолати протягом найближчих кількох років - 17,1
- Б) Здатна подолати у більш віддаленій перспективі - 49,0
- В) Не здатна - 23,8
- Г) Важко відповісти - 10,2

Отже, більшість громадян не вважає Україну справді незалежною державою – у 2016 році в справжній незалежності своєї країни були переконані 38%, протилежну думку поділяли 49%. 41% населення вважає, що за цей час було стільки ж позитивного, скільки й негативного, і стільки ж – 41% – певні, що негативного було більше. У перевазі позитивного переконані 12%.

За 25 років успішними, на думку більшості населення, були перетворення лише у трьох сферах: формуванні української нації (успішність зазначили 47%, неуспішність – 40%), забезпеченні рівноправності чоловіків і жінок (успішність – 35%, неуспішність – 32%) та забезпеченні рівноправності національних меншин (успішність – 42%, неуспішність – 34%).

Відносно неуспішними (які більшість громадян вважає не успішними, проте є 20-40% тих, хто бачить успіх) були перетворення у сфері культури (42% вважають їх успішними, 58% – ні), розвитку громадянського суспільства (відповідно, 37% і 56%), утвердження свободи слова (34% і 51%), європейської інтеграції (31% і 55%), розбудови демократії (31% і 54%), забезпечення прав і свобод людей (27% і 62%), освіти (26% і 63%), забезпеченні обороноздатності (26% і 65%), розбудові інститутів національної держави (24% і 52%), зростанні можливостей самореалізації людей (20% і 70%), проведенні зовнішньої політики, що відповідає інтересам держави (18% і 65%), проведенні вільних чесних виборів (18% і 70%).

Провальними (це бачать успіх не більше 10% громадян) виявилися перетворення у формуванні системи справедливого судочинства (лише 4% вважають їх успішними, а 90% – ні), боротьбі з корупцією (відповідно, 6% і 91%), забезпеченні соціальної справедливості (7% і 88%), економічному розвитку (8% і 87%), охороні здоров'я (9% і 86%), боротьбі зі злочинністю (9% і 85%), захисті соціально уразливих груп (10% і 84%).

Майже половина населення – 49% – певні, що Україна здатна подолати існуючі проблеми та труднощі, проте у віддаленій перспективі, 17% сподіваються, що це станеться протягом найближчих кількох років, а 24% вважають, що Україна на це не здатна взагалі.

Більшість населення України (54%) вважають, що найбільш бажаним типом державного устрою для України є демократія, 20% підтримують авторитарний режим, а для 15% тип режиму не має значення.

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ГРОМАДЯНСЬКИХ І ПАТРІОТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Мета - визначити реальний рівень патріотизму українського населення на підставі їхніх уподобань, прагнень та очікувань від держави і суспільства.

Серед основних завдань дослідження було:

- визначити ставлення населення до загальнонаціональної ідеї як об'єднуючого чинника у вихованні патріотизму;
- дослідити моральні цінності населення в нинішніх умовах, коли понад усе ставляться матеріальні статки;
- визначити рівень зневіри населення у державі як гарантії її прав.

Претенденти: 45 людей: 8 людей від 13-18 років, 15 людей від 19-25 років, 15 людей із 40-55 років, 7 людей з 60-72 років.

В роботі з тестом потрібно користуватися шкалою, в якій якості оцінюються за 5-бальною системою. При цьому варто врахувати, що 4 бали – максимальний рівень даної якості, 3 – високий, 2 – середній, 1 – низький, 0 – повна відсутність якості і присутність протилежної, анти громадянської якості.

Якщо вкінці тесту Ви набрали від 70 балів і більше, то Ви справжній патріот і громадянин своєї держави; від 30 до 70 балів – громадянські і патріотичні якості у Вас виявляються на середньому рівні і носять ситуативний характер; кількість балів 30 і менше свідчать про те, що Вам варто замислитись над формуванням власної громадянської компетентності.

№ п/п	Громадянські якості	4	3	2	1	Анти громадянські якості
1.	Схильність до державних інтересів					Егоїстичність інтересів
2.	Суспільна ініціативність					Суспільна пасивність
3.	Демократичність					Авторитарність
4.	Гуманістичність					Мізантропія
5.	Етнічність					Пронаціоналістичність
6.	Державна патріотичність					Державна негілістичність
7.	Громадянська відповідальність					Громадянська безвідповідальність
8.	Громадянська дисциплінованість					Громадянська недисциплінованість
9.	Громадянська свідомість, політичність					Аполітичність
10.	Почуття громадянської відповідальності					Громадянська безвідповідальність
11.	Громадянська мужність					Громадянська покірність
12.	Схильність до загальнолюдських цінностей					Національна обмеженість
13.	Національна гордість					Комплекс меншої цінності
14.	Готовність захищати Батьківщину військовими засобами					Догоджання, слабовілля
15.	Терпимість до представників інших етносів					Ворожість до громадянських обрядів
16.	Турбота про державну мову, підвищення її престижу					Байдуже або негативне ставлення до державної

						мови
17.	Турбота про природу					Агресивність стосовно природи
18.	Інтерес до громадянських обрядів					Ворожість до громадянських обрядів
19.	Повага до національних традицій					Скептицизм, неповага до національних традицій
20.	Усвідомлення права					Схильність до правових відхилень у діяльності і поведінці
21.	Оптимізм стосовно держави					Песимізм стосовно держави
22.	Почуття місцевого патріотизму (любов до місцевості проживання, людей, культури)					Неприйняття свого місця проживання

Висновок

В ході даного соціологічного дослідження було опитане населення різного віку. Дослідження показало, що найнижчі бали отримали люди від 60-72 років 65%, а найбільший показник – 40-55 років 76%.

Печенюк А., Дмитерко С.

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ПАТРІОТИЗМУ УЧНІВ 5-11 КЛАСІВ

Мета дослідження: визначити рівень патріотичності учнів та порівняти рівень патріотичних настроїв 5 та 11 класів.

Кількість учнів 5 класу: 27

Кількість учнів 11 класу: 26

Соціологічне опитування (анкетування)

№ з/п	Зміст запитання	Клас 5 (%)	Клас 11 (%)
.	Чи любите Ви свою країну? А) так Б) важко відповісти В) ні	92 8 0	80 20 0
.	Чи пишаєтесь Ви тим, що є громадянином України? А) так Б) важко відповісти В) ні	89 7,6 3,4	61 30,4 7,6
.	Чи знаєте Ви історію свого рідного міста? А) так Б) важко відповісти В) ні	53 8 39	53,2 0 46,8
.	Чи дотримується Ваша родина звичаїв та традицій нашого народу? А) так Б) важко відповісти В) ні	66 19 15	73 11,5 15,5
.	Чи поважаєте Ви українську мову? А) так	88,6	92

	Б) важко відповісти В) ні	8 3,4	8 0
	Чи спілкуєтесь Ви українською мовою? А) так Б) важко відповісти В) ні	73 15,5 11,5	39 0 61
	Чи потрібна Україні друга державна мова? А) так Б) важко відповісти В) ні	0 34,4 65,6	27,5 11,5 61
	Чи вважаєте Ви службу в армії обов'язком громадянина України? А) так Б) важко відповісти В) ні	53 0 47	15,2 46,8 39
	Чи читаєте Ви художню літературу рідною мовою? А) так Б) важко відповісти В) ні	96,6 0 3,4	57 23 20
0.	Чи вважаєте Ви себе патріотом України? А) так Б) важко відповісти В) ні	100 0 0	80 20

Беручи до уваги те, що відсоток позитивних відповідей учнів 5 класу на питання перевищували за кількістю відповідей учнів 11 класу, можна стверджувати, що 5 клас є більш патріотично настроєним, ніж 11 клас. Причиною досить високого рівня патріотичності п'ятикласників є, наприклад, події котрі відбулись в Україні. Вони справили великий вплив на дітей, так як вони переживали все те, що відбулося нещодавно. Натомість причиною зниженого рівня відчуття патріотизму в учнів 11 класу є недостатнє виховання батьками любові до своєї держави, а також особиста позиція, котра сформувалась раніше на дещо інших засадах, і на яку лише частково вплинули всі зміни в державі.

Рахматуліна К., Діденко І.

«ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ МОЛОДІ»

Проводиться соціологічне дослідження на одну з актуальних проблем молоді України на тему «Патріотизм у розумінні молоді». Вчитайтесь, будь – ласка в зміст кожного питання і оберіть той варіант відповіді, який найбільше відповідає ваші точці зору. Анкета анонімна, її не потрібно підписувати. Ваші відповіді будуть враховуватись тільки в узагальненому вигляді.

1. Чи є актуальною проблема патріотичного виховання для сучасної української молоді?
2. Чи любите Ви свою державу?
3. Чи задоволені Ви державною владою в Україні?
4. Чи підтримували Ви коли-небудь державні виступи в Україні ?
5. Чи хотіли б ви жити за кордоном?
6. На Вашу думку, які характеристики притаманні українцям?(можливе обрання більше одного варіанта)
7. Чи ідентифікуєте Ви себе патріотом країни?
8. Чи любите Ви українську мову?

9. Де Ви використовуєте українську мову?(можливе обрання більше одного варіанта)

10. На Вашу думку, що потрібно змінити в Україні?

Результат опитування

За результатами соціологічного опитування, проведеного серед студентів 3-4 курсів міста Вінниці, була надана можливість з'ясувати бачення патріотичного виховання студентською молоддю.

Так, на запитання анкети «Чи є актуальною проблема патріотичного виховання для сучасної української молоді?» 86% респондентів відповіли «так», 12% «частково» і лише 2 відсотки визначили дану проблему не актуальною. Це свідчить про те, що студентська молодь є свідомою і для неї патріотичне виховання відіграє важливу роль.

На запитання «Чи любите Ви свою державу?», 92% студентів відзначили, що люблять, 6 відсоткам було важко визначитись і лише 2% відповіли "ні".

У запитанні про владу виявилось, що всі 100% студентів незадоволені.

За кордоном хотіли б жити 52% опитуваних.

На думку студентів, українцям притаманні такі риси як відданість (56%), патріотизм (84%), єдина національна мова(58%), єдність(40%), щирість(4%), відвертість(2%), повага до історії (32%).

Ще раз підтверджують думку про те, що студенти зростають свідомими громадянами своєї держави, відповіді на запитання «Чи ідентифікуєте Ви себе патріотом країни? », 78% респондентів відповіли, що «так», 18% «важко сказати», 4% не вважають себе патріотами.

На запитання "Чи любити Ви українську мову?" 100% респондентів відповіли "так".

З відповідей респондентів випливає, що найбільше українською мовою спілкуються протягом навчання (90%), вдома 84%, на роботі 15%, на вулиці 84% і досить велика кількість опитуваних, а саме 76%, завжди використовують рідну мову.

В Україні, на думку студентів, потрібно змінити політичну ситуацію державний уряд, соціальну забезпеченість, бюджетний план. Такі відповіді було обрано 90% респондентів.

Шарабура О., Дишлева А.

«ПАТРІОТИЗМ, ЯК ОСОБЛИВЕ ПОНЯТТЯ ЛЮБОВІ ДО БАТЬКІВЩИНИ ТА ПРАВИЛЬНЕ РОЗУМІННЯ ЦЬОГО ПОНЯТТЯ СЕРЕД СТУДЕНТІВ»

Патріотизм – це сукупність морально-етичної та емоційної прив'язаності до Батьківщини, яка визначає особу як громадянина. Містить ряд важливих морально-етичних, етнічних, культурних, політичних та історичних аспектів.

Патріотизм визначається більшістю людей як одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Він виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів. Виховання патріотизму – важлива складова виховної діяльності.

У зв'язку з цим актуальним є проведення соціологічного дослідження, яке направлене на з'ясування ставлення до патріотизму та його розуміння студентами коледжу.

Об'єкт дослідження: студенти першого курсу, який налічує 20 осіб з них 9 чоловічої статі і 11 жіночої.

Предмет дослідження:патріотизм, як особливе поняття любові до Батьківщини та правильне розуміння цього поняття серед студентів.

Мета дослідження: визначення правильного розуміння патріотизму студентами, вплив коледжу на формування патріотизму у студентів.

Завдання дослідження:

1.визначити правильність розуміння студентами поняття «патріотизм»;

2.визначити вплив коледжу на формування почуття патріотизму у студентів.

Визначення основних понять, які використовуються в інструментарії дослідження:

Патріотизм – це моральний принцип, соціальне відчуття (сприйняття), змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народові, готовність заради них на жертви і подвиги.

Свідомість – це вища форма відображення дійсності, котра властива лише людям і пов'язана з їх психікою, абстрактним мисленням, світоглядом, самосвідомістю, самоконтролем своєї поведінки і діяльності.

Громадянин – людина, яка належить до певної територіальної спільноти – місто, країна. Ця приналежність є формально юридично оформленою як член певного соціуму громадянин має певні права та обов'язки, щодо цього соціуму і підпорядковується певним (прийнятим в громаді) нормам поведінки.

Гіпотеза дослідження: правильне розуміння патріотизму студентами запорука правильного культурно-естетичного розвитку країни та кожної людини взагалі.

Вибірка соціологічного дослідження.

Необхідна кількість респондентів – 20 чоловік.

Опитування буде проводитись на першому курсі в Вінницькому технічному коледжі в вересні 2016 року. Об'єктом соціологічного дослідження є група в кількості 20 осіб.

Дослідження буде носити суцільний характер.

Анкета

Проводиться соціологічне дослідження на одну з актуальних проблем молоді України на тему «Патріотизм у розумінні старшокласників». Вчитайтесь, будь – ласка в зміст кожного питання і оберіть той варіант відповіді, який найбільше відповідає ваші точці зору. Анкета анонімна, її не потрібно підписувати. Ваші відповіді будуть враховуватись тільки в узагальненому вигляді.

1. Що для вас означає бути патріотом?

а) народитися та жити в Україні?

б) любити Україну та бути відданим своєму народові;

в) працювати на добробут своєї країни;

г) говорити українською мовою;

д) ваша відповідь _____.

2. Чи є серед ваших знайомих або друзів патріоти?

а) так ;

б) ні;

3. Що, на вашу думку, необхідно, щоб бути патріотом?

а) любити Україну та бути відданим своєму народові;

б) жити в Україні і боротися за її добробут всіма можливими методами;

в) розмовляти українською мовою та наслідувати традиції українського народу;

г) ваша відповідь _____.

4. Чи вважаєте ви себе патріотом?

а) так;

б) ні;

5. Чи проводяться у вашому навчальному закладі виховні заходи на патріотичну тематику?

а) так;

б) ні;

6. Які почуття у вас викликають відповідні заходи?

а) радість та задоволення;

б) бажання, щоб частіше проводились такі заходи;

в) бажання швидше покинути свято;

г) ваша відповідь _____.

7. Чи пишаєтесь ви, коли вас називають українцем/українкою?

а) так;

б) ні;

8. Чи вільно ви володієте українською мовою?

а) так;

б) ні;

9. Чи хотіли б жити за кордоном? Якщо «так», то де саме?

а) так, _____;

б) ні;

10. Вкажіть вашу стать.

а) жіноча;

б) чоловіча.

Статистика і обробка інформації

№ питання	Варіант відповідей	Кількість голосів	%
1. Що для вас означає бути патріотом	а) народитися та жити в Україні?	5	2
	б) любити Україну та бути відданим своєму народові;	12	5%
	в) працювати на добробут своєї країни;	2	6
	г) говорити українською мовою;	1	0%
	д) ваша відповідь _____.	0	1
			0%
			5
			%
			0
2. Чи є серед ваших знайомих або друзів патріоти?	а) так ;	15	7
	б) ні;	5	5%
			2
			5%
3. Що, на вашу думку, необхідно, щоб бути патріотом?	а) любити Україну та бути відданим своєму народові;	6	3
	б) жити в Україні і боротися за її добробут всіма можливими методами;	7	0%
	в) розмовляти українською мовою та наслідувати традиції українського народу;	7	3
	г) ваша відповідь _____.	0	5%
			3
			5%
4. Чи вважаєте ви себе патріотом?	а) так;	14	7
	б) ні;	6	0%
			3
			0%
5. Чи проводяться у вашому навчальному закладі виховні заходи на патріотичну тематику?	а) так;	20	1
	б) ні;	0	00%
			0
6. Які почуття у вас викликають відповідні заходи?	а) радість та задоволення;	10	5
	б) бажання, щоб частіше проводились такі заходи;	8	0%
	в) бажання швидше покинути свято;	2	4
		0	0%
			1

	г) ваша відповідь _____.		0% 0
7. Чи пишаєтесь ви, коли вас називають українцем/українкою?	а) так; б) ні;	19 1	9 5% 5%
8. Чи вільно ви володієте українською мовою?	а) так; б) ні;	15 5	7 5% 5%
9. Чи хотіли б жити за кордоном? Якщо «так», то де саме?	а) так, _____; б) ні;	9 11	4 5% 5%
10. Вкажіть вашу стать.	а) жіноча; б) чоловіча;	11 9	5 5% 4 5%

Аналіз та узагальнення результатів дослідження.

Нами було проведено соціологічне дослідження на тему «Патріотизм, як особливе поняття любові до Батьківщини та правильне розуміння цього поняття серед студентів».

В ході соціологічного дослідження були опитані студенти першого курсу, у кількості 20 чоловік: 11 представників жіночої статі (55%), 9 – чоловічої (45%), віком від 15-16 років.

На питання «Що для вас означає бути патріотом?» 25% опитуваних відповіли, що для них патріот – це людина, яка народилася та живе в Україні; 60% опитуваних вважають – це людина, яка любить Україну та віддана своєму народові; 10% респондентів вважають – це людина, яка працює на добробут своєї країни; 5% – говорити українською мовою.

На питання «Чи є серед ваших знайомих або друзів патріоти?» 75% респондентів відповіли «так», 25% – «ні».

На запитання «Що, на вашу думку, необхідно, щоб бути патріотом?» 30% опитуваних відповіли, що для того, щоб бути патріотом необхідно любити Україну та бути відданим своєму народові; 35% респондентів відповіли – жити в Україні і боротися за її добробут всіма можливими методами; 35% відповіли – розмовляти українською мовою та наслідувати традиції українського народу.

На запитання «Чи вважаєте ви себе патріотом?» 70% опитуваних відповіли, що вони вважають себе патріотами; 30% сказали, що ні, вони не вважають себе патріотами.

На запитання «Чи проводяться у вашому навчальному закладі виховні заходи на патріотичну тематику?» усі 20 студентів відповіли, що в їхньому коледжі проводяться виховні заходи на патріотичну тематику.

На запитання «Які почуття у вас викликають відповідні заходи?» 50% респондентів відповіли, що такі заходи викликають у них радість та задоволення; 40% опитаних відповіли – бажання, щоб частіше проводились такі заходи; 10% студентів сказали, що в них виникає бажання швидше покинути це свято.

На питання «Чи пишаєтесь ви, коли вас називають українцем/українкою?» 95% опитаних відповіли, що вони пишаються, коли їх називають українцями; 5% опитаних цураються назви «українець».

На запитання «Чи вільно ви володієте українською мовою?» 75% респондентів відповіли, що вони вільно володіють українською мовою; 25% відповіли, що вони погано володіють українською мовою.

На запитання «Чи хотіли б жити за кордоном? Якщо «так», то де саме?» 45% опитуваних відповіли, що вони мріють жити за кордоном. Країни, які обрали студенти: Грузія, Франція, Німеччина, Японія, Іспанія, Англія, США. 55% опитуваних відповіли, що вони жили і будуть жити в Україні.

Можна зробити висновок, в коледжах проводяться заходи на патріотичну тематику, які спрямовані на розвиток в студентів любові до Батьківщини, поваги до українського народу, його традицій та звичаїв. Багато студентів мають правильне розуміння поняття «патріотизм», вони пишаються тим, що вони українці, бажають жити в Україні, працювати на її добробут.

**ОПИТУВАННЯ ЕКСПЕРТА НА ТЕМУ: «ПАТРІОТИЗМ, ЯК ЦІННІСТЬ І
КОНСОЛІДУЮЧА ОСНОВА НАЦІЇ»**

Респондент - Валентина Леонідівна Гук, за фахом - вчитель історії, закінчила Вінницький державний педагогічний інститут ім. М.Островського, керівника гуртків «Історичне краєзнавство» та «Народознавство»

1. На Вашу думку, що таке патріотизм?

Колись давно патріотизм був синонімом слова «слава», у сучасному світі ставлення до поняття «патріотизм» сильно змінилося. Аж надто близько до нього бовтаються такі неприємні слова, як «шовінізм», «нацизм». Проте стверджувати, що час патріотів пройшов, не можна, тому, що і зараз серед нас є багато патріотів.

Патріотизм – це коли ти розумієш, що в тебе є сім'я - велика Україна, якій ти бажаєш розвитку і кращого майбутнього. Це коли ти розумієш, що в неї потрібно вкладати багато сил, енергії та праці. Розумієш необхідність обов'язково відродити те, що в нас вкрали недоброзичливці. Патріотизм – то просто не бути байдужим до труднощів які ми зараз маємо, не залишатись осторонь боротьби яка триває досі. Брати приклад з тих людей, з тих українських політичних діячів та повстанців, які намагались навіть ціною власної крові змінити світ на краще.

2. Чи важливе знання історичного минулого для громадянина?

Якщо народ не знає своєї історії і не несе за це відповідальності, то будь-хто може скористатися цим і показати історичні факти по-своєму, задля своїх інтересів, що сьогодні досить часто і відбувається. Саме через це в Україні виникають суперечки про голодомор 1932-1933 років, про національних героїв, як-от: І. Мазепу, С. Бандеру, та багато інших питань. Усі ці непорозуміння є наслідком незнання громадянами України історичних фактів. Історію не перепишеш, її потрібно знати.

3. Чому в Україні постала проблема патріотичного виховання?

Тому що від часів незалежності ми пустили на самоплив патріотичне виховання, не всі діти розуміють, що насправді означає патріотизм. Справді, останнім часом ми дуже часто спостерігаємо в Україні показну любов до Батьківщини. Молодь дуже часто чіпляє синьо-жовті стрічки до сумок, дівчата вплітають у волосся, всі викрикують «Слава Україні», а на одязі присутній український орнамент. До речі, сучасні вишиванки з українськими орнаментами завозяться в Україну з Китаю. Але патріотизм не можна підміняти націоналізмом або зводити до шароварництва. Ми, українці, в тому числі й учителі, не працюємо на випередження. Це не правильно, бо ми не протиставляємо нічого російському інформаційному свавіллю. Велика роль в цьому плані належить учителю, який формує світогляд молодої людини. Декому здається, що патріотичне виховання учнів стосується тільки вчителів мови та літератури, історії. Це величезна помилка. Звичайно, предмети гуманітарного циклу мають для цього більші можливості, ніж точні науки. Але коли на уроках фізики, наприклад, діти дізнаються про українських першовідкривачів чи вчених, це, безумовно, викликає у дітей гордість за геніїв свого народу й сприяє національному вихованню.

4. В чому проявляється патріотизм простих людей: вчителів, студентів, робітників?

Патріотизм виявляється в простих речах. Бути патріотом може кожен, навіть звичайна вчителька, яка вчить дітей говорити рідною мовою, не цуратися своєї національності та прагнення знати справжню історію української держави. Наша завдання – «увімкнути» дитячу свідомість. Наша спільна задача, як учителів мови та історії, так і вчителів фізики, хімії, біології формувати активного громадського діяча, патріота.

5. Як розвивати патріотизм у дітей?

Багато що залежить від дитинства, тому що як батьки і вчителі виховують в дитині патріотизм і покажуть його сутність, так людина в подальшому своєму майбутньому житті й

буде розуміти його. Привчайте з раннього віку любити Україну, якою вона є. Дайте зрозуміти, що наша держава гідна значно більшого, ніж має зараз. Якщо діти будуть запитувати, чому в країні такий безлад, то потрібно пояснити, що це не Україна є слабкою чи неспроможною державою, а це "дядьки, які правлять" у нас не завжди мудрі, і саме через них у нас біда в країні та громадянська війна на сході. Більше розмовляйте українською, показуйте, яка наша мова милозвучна та красива. Слухайте хорошу українську музику, дивіться українські фільми, покажіть, що українське - це стильно.

6. Тобто, патріотизм і мова пов'язані ?

Звичайно. На жаль, російська мова сьогодні майже «заполонила» Україну. Росія ніколи не відмовиться від російської мови, тому що «російська – державотворча мова», це слова Путіна. Російськомовність в Україні вже принесла і нестиме далі загрозу зросійщення. Політичний аспект мовної проблеми найточніше висловили ще древні римляни: "чия мова, - того і влада".

7. Що, на Вашу думку, повинна робити держава, щоб підтримати патріотичний дух молоді?

Перш за все – покращити умови праці, адже саме молодь активно від'їжджає закордон у пошуках кращого життя. Потрібно більше значення приділяти українській мові, заборонити російську мову в дитячих садочках та школах, більше знімати фільмів про українських визначних діячів, героїв, а головне – українською мовою. Можна також проводити різні флешмоби, акції, культурно-масові заходи, свята, які були б цікаві молоді.

8. Хто для Вас є справжнім патріотом?

Особисто для мене, справжніми патріотами є добровольці-волонтери. Вони (найчастіше, до речі, це жінки) не голосять на вулицях "Слава Україні" та не розміщують картинки державної символіки на своїх сторінках у соціальних мережах, як це роблять «сьогоднішні» патріоти. Вони, без зайвого галасу та крику, надають нашим військам допомогу, тому що, - "ганьба", - наша держава не може цього зробити. Ось таких людей, які жертвують своїми матеріальними благами та часом заради держави, можна назвати справжніми патріотами.

9. Чи може література впливати на виховання патріотизму? Які твори варто прочитати? Хто Ваш улюблений поет, письменник?

Поетом під номером один для мене є, безперечно, Ліна Костенко. З поетів минулого століття зачитуюся Олександром Олесею. Всім раджу прочитати, чи перечитати «Сад Гетсиманський» Івана Багряного. Цей твір пояснює багато чого: чому ми такі; чому так легко віддаємо владу людям, для яких Україна лише місце, де можна отримати за рік-два, крадучи і привласнюючи все, що надбали рабською працею наші діди і батьки, такі дивіденди, які й не сняться самим крутим бізнесменам у цивілізованій країні. Я певна, що кожен, хто вважає себе українцем, має прочитати цей твір; народ, його душу, не знищити нікому.

Кондратюк Д., Чумак В.

ОПИТУВАННЯ ЕКСПЕРТА НА ТЕМУ: «ПАТРІОТИЗМ, ЯК ЦІННІСТЬ І КОНСОЛІДУЮЧА ОСНОВА НАЦІЇ»

Чумак Володимир Вікторович, мешканець м. Могилева-Подільського, активний член Всеукраїнської громадської волонтерської організації «Катарсис». Має такі державні нагороди: орден «Бойовий волонтер», медаль «За патріотизм», пам'ятний значок «Дебальцівський хрест» від 128 бригади. Подяка за волонтерську допомогу від батальйону «Донбас ЗСУ Україна». Значна кількість подяк від громадських організацій за волонтерську та громадську діяльність. Занесений на обласну Дошку пошани «Праця і звитяга вінничан».

1. Володимире, як довго ви займаєтесь волонтерською діяльністю, з чого це все починалося?

- Моя волонтерська діяльність розпочалася у вересні 2014 року, коли я познайомився із засновником організації «Катарсис» Ігорем Гостюком. В той час я закупляв одяг та теплу

білизну для бійців. Разом з Ігорем, ми збирали продукти харчування та іменні передачі від родичів бійців Могилів-Подільського району.

2. Яке Ваше враження після першої поїздки в зону АТО?

- Вперше я поїхав в місто Дебальцеве в грудні 2014 року. Коли ми зупинилися на блокпосту і передавали бійцям декілька бутлів води, блоки цигарок, як саме необхідне, перше, що мене вразило, це те що всі незнайомі мені хлопці дивилися на мене як на найріднішу людину на землі. Після цього я зрозумів, на скільки важлива їм наша допомога і розуміння того, що вони не роблять це дарма. Було видно, що це звичайні хлопці, які не мають військової підготовки, але їх патріотичне налаштування та бойовий дух закривав усі прогалини нашої армії.

3. Якого роду допомога найбільш необхідна на сході країни, і якими шляхами вона потрапляє туди?

Найбільш необхідна допомога це постачання продуктів харчування та одягу.

Взагалі спогадів надзвичайно багато. Проте їх не те що розповідати не має бажання, але я згадувати про той весь жах моторошно.

Одного разу, коли хлопці привезли в Артемівську лікарню продукти харчування, їх медсестри зустрічали із сльозами вдячності, адже бійців вже не було чим годувати. Поранені хлопці лежали в коридорах, під'їздах, на підлозі та навіть надворі.

31 грудня 2015 року, коли проїзд на Дебальцево вже був закритий, ми поїхали знову із допомогою. Ми їхали до 128 бригади і нам прикордонники кричали: «Куди ви їдете дурні? Туди не можна». Але їхати було потрібно. Привезли ми 800 літрів води «Регіна», що дуже допомогло нашій бійцям, адже у них не було «елементарної» води.

Після цього ми почали активніше займатись волонтерським рухом, залучаючи до нього ще більше людей. Насамперед ми робили звіти про виконану роботу, щоб люди знали куди спрямовуються їхні кошти та засоби. Також ми оголошували місце нашого призначення, номер бригади. Робили фото. Завжди привозили якісь «трофеї» – зброю, яка вже віджила своє. Насамперед ці трофеї направлялись в шкільні музеї.

Наша робота полягає не лише в тому, щоб зібрати харчі, завести їх туди та зробити фото звіт, хоча ми і таких бачили. Але я вдячний їм і за те, адже допомога є допомога.

Ми завжди працюємо на потребу. Якщо потрібна їжа, то ми веземо їжу, якщо потрібен одяг, то ми веземо одяг. На даний час бійців забезпечують, тому постало питання про «волонтерські автомобілі». Це автомобілі, які подарували волонтери. Техніка в зоні АТО зношується надзвичайно швидко, а деталями на заміну бійці не забезпечуються. Тому «волонтерські машини» є чудовим виходом із ситуації.

Ми віддали особисто вісім машин. Через нашу організацію люди передавали машини, якими вони навіть не користувались. Вони просто купували їх та передавали бійцям. Деякі люди просто передають запчастини до «волонтерських автомобілів», тобто вони допомагають як можуть. В більшості допомагають одні ті й самі люди.

4. Коли ви були в зоні АТО, в чому полягала Ваша діяльність?

Перше розуміння того, що таке людський страх, прийшло тоді, коли ми майже попали під обстріл градом в районі села Луганське. Коли ми з товаришем їхали, то побачили, що обстріл спрямований у нашу сторону. Ми змушені були вистрибувати з автомобіля на ходу, адже не було часу навіть зупинитись. Потім ми сідали назад в автомобіль і їхали далі. Але обстріли не зупинялись. Це були «касетні» обстріли, тобто стріляли один за одним, перерва була в одну-дві хвилини. Потім ми зрозуміли, що нам просто пощастило, адже якби ми виїхали на п'ять хвилин раніше, то попали б під прямий обстріл, як це сталось у селищі Луганському, де ми перебували. Обстріл був точний, так як блокпост зруйнувало вщент.

Під час мого перебування там загинули двоє моїх друзів. Євген Герасевич, якого я сам привіз в зону проведення АТО. Він мав дві вищих юридичних освіти, вирішив піти добровольцем, захотів бути розвідником. Пройшов він і Чернухіну, і Дебальцеве. Віталій Хіміч, був він із Ладжижина. Вони були справжніми героями. Ціною власного життя вони

врятували пораненого, який попав в зону обстрілу градом. Поранений вижив, проте друзів вбило градом.

Було таких історій надзвичайно багато. Я був знайомий з багатьма бійцями і коли мені телефонували, щоб сказати, що їх більше не було в живих, то в мене наче щось в душі обривалось.

Після ліквідації котла під Дебальцевим наші знову поїхали на допомогу. Я був змушений залишитись в Могилеві-Подільському із організаційних причин. Поїхав туди Ігор Гостюк, який майже два тижні знаходився в зоні проведення АТО. Він там вивозив «двохсотих».

Остання наша поїздка була до Авдіївки, Пісків, Мар'їнки, Кримського. Там я познайомився з моїм земляком Олександром Сарабуном, Героєм України, який втратив під Ілловайськом ногу. Але, поставивши протез, він знову пішов воювати у свій батальйон. Сам по собі він надзвичайно позитивний. І навіть після травми він не впав у відчай, а залишився такою самою душею компанії.

Одного разу, коли я був під Дебальцевим разом з покійним другом Женею, на території дитячого табору ввіймали двох російських спецназівців. Тримали його два дні в їдальні. Ми заходимо туди, а там здорові каструлі, чани, все як в армійській їдальні. При нашій появі його почало трусити. Ми його запитали, що його так налякало на що він нам відповів: «А вы меня есть не будете?». На що ми йому відповіли: «Да нет, мы еще первого не съели». Ми так ще ніколи не сміялись. Але дивуємось ми й зараз. Це ж настільки потрібно було «промовити» мозок, щоб доросла людина могла в таке повірити.

Проте бійці в зоні АТО не втрачають почуття гумору. Раз приїжджаємо ми якраз під час обіду і нам кажуть, що на обід червона риба. Ми були здивовані, якщо чесно. Ще більше ми здивувались після того, як дізнались, що червона риба, це законсервовані кабачки в томатному соусі. От так добавляють бійці перчинку своїм буденним дням.

5. Як можна описати відносини волонтерів і влади: партнерство, конфлікт, взаємне неприйняття, ігнорування?

Байдужість держави і владних людей надзвичайно вражала і до цих пір вражає. Під час останньої поїздки мав суперечку з одним можновладцем, ім'я якого я не хочу афішувати. На свій вік, 36 років, він вже був полковником Нацгвардії. Він взявся нас супроводжувати на своїй машині, яку він вів зі швидкістю в 30 км/год. Як знають всі бійці, якщо техніка рухається зі швидкістю меншою за 100 км/год, то вона стає мішенню для ворога. Звичайно ми всі розуміли небезпеку і почали протестувати. На що полковник відповів, що швидко «поставить нас на місце» і «прикриє нашу волонтерську лавочку».

Також наша влада проти волонтерства через те, що ми привозимо із зони АТО справжню, реальну інформацію, яка відповідає дійсності. Зрозуміло, що це не входить в їхні плани.

Але ми не звертаємо уваги на нашу владу, адже там нас чекають хлопці, наші хлопці, наші друзі, які потребують нашої допомоги та підтримки. Це куди важливіше, ніж схвалення наших дій владою.

6. Які, на Вашу думку, перспективи розвитку волонтерського руху в Україні, від яких чинників воно залежить?

На жаль, на даний час існує думка, що бути волонтером соромно. Я пояснюю це тим, що 80% волонтерів – аферисти. Люди завжди були корисливі, а особливо у важкі часи. Так звані «волонтери» зрозуміли, що на людях можна заробляти. Але це не проблема однієї людини. Це проблема всього суспільства. Насамперед це відсутність патріотичного виховання.

У нас був досвід викриття однієї такої волонтерської організації. То ми зірвали справжній куш. А на чолі організації сиділи «бандюгани», які заробляли далеко непогані гроші.

Волонтерський рух в Україні піднявся на великий рівень. Про наших волонтерів знають і закордоном. Змінилося навіть саме осмислення слова «волонтер». Люди почали розмежовувати поняття «волонтер» та «бійцівський волонтер».

В нас одне головне правило: ми ніколи не веземо спиртне в зону АТО і ніколи не привозимо діючу зброю. Було багато конфліктів і з Нацгвардією, і з поліцією.

Довгань К.

"ПАТРІОТИЗМ ЯК ЦІННІСТЬ ТА КОНСОЛІДУЮЧА ОСНОВА НАЦІЇ"

Мета дослідження: дослідити як ті чи інші проблеми сприймаються підлітками, молоддю та дорослими людьми.

Предмет дослідження: патріотизм як цінність та консолідуюча основа нації.

Об'єкт дослідження: 20 людей різної вікової категорії, які відповіли на 10 запитань, з яких лише одне мало варіанти відповіді, а решта - були відкритими.

Провівши анкетування, я дійшла таких висновків:

1) На запитання **"Батьківщина для мене - це..."** кожен може відповісти по-своєму, однак загальною думкою залишається таке визначення: **Батьківщина** - це місце, де ми і наші батьки народилися і проживаємо; це рідний край, за традиціями якого ми виховувалися.

2) **"Бути патріотом означає..."** 50% опитаних вбачають в патріоті того, хто є небайдужим до долі країни і робить все можливе для процвітання своєї держави не лише на словах, але й на ділі. Звичайно, в багатьох анкетах є й інші варіанти, серед яких домінує думка, що бути патріотом означає любити свою країну і не нехтувати її законами та традиціями.

3) **"Бути несправжнім патріотом означає..."** відповідно все протилежне - бути патріотом на словах, але не на ділі; не любити країни та нехтувати її історією. Цікавим є те, що молодь вказала також на тих, хто так би мовити "люблять" Україну, однак віддають перевагу іноземному, наприклад, жити за кордоном чи слухати музику іноземних виконавців.

4) На запитання **"Чи вважаєте Ви себе справжнім патріотом? У чому це проявляється?"** 95% опитаних твердо відповіло, що так, вважають. Причини перегукуються із думкою про те, ким є патріот у їхніх очах, тобто: вони люблять Україну, не нехтують її традиціями, та душею і серцем вболівають за свою Батьківщину. Однак, той, хто дав негативну відповідь на це запитання, пояснив це своїм навчанням на факультеті іноземних мов, а це - своерідна зрада.

5) **"Як Ви вважаєте де і ким повинне проводитись патріотичне виховання?"** Це єдине запитання, на яке були подані можливі варіанти відповіді:

- а. в школі
- б. в сім'ї
- в. і в школі, і в сім'ї

Лише 5% опитаних надало переваги варіанту б), а саме - в сім'ї, решта 95% вважають, що патріотичне виховання повинне проводитись і в сім'ї, і в школі.

6) **"Чи дотримується Ваша родина звичаїв та традицій нашого народу?"** Так як більшість опитаних вважають себе справжніми патріотами, на це запитання ствердно відповіли всі. Особливо мені сподобалось те, що близько 50% опитаних відмітили, що народні свята стали традиційними сімейними; любов до українських традицій перейшла до них від бабусь, дідусів, батьків, а вони, в свою чергу, намагаються передавати її своїм нащадкам.

7) **"Чи спілкуєтесь Ви українською мовою?"** 20% опитаних зізнались, що, розмовляючи українською, в їхній мові все ж присутній суржик. Решта 80% із впевненістю позитивно відповіли на дане запитання.

8) Запитання **"Як Ви відноситеся до АТО, що проводиться зараз в Україні? Обґрунтуйте свою позицію"** виявилось досить-таки суперечливим. 20% опитаних вважають АТО "негативним явищем", на якому наживаються заради задоволення потреб та інтересів

багатіів. Решта щиро співчують хлопцям, які гинуть сьогодні на Сході, борючись за наше життя. Більше того, 20 % українців,заповнюючи дану анкету, сприйняли це запитання дуже близько до серця, адже вони мають певний зв'язок з АТО: серед опитаних є боєць АТО, організатор районної Самооборони, та люди, які стараються допомагати бійцям, чим можуть (їжею, одягом, кришечками на протези). Загальною думкою залишається те, що АТО все ж нам потрібне, якщо ми хочемо мати єдину незалежну країну.

9) **"Що для Вас є символами України?"** Символ України наш народ вбачає в найрізноманітнішому, а саме це: калина, козак, шаровари, вишиванка, вишитий рушник, прапор, герб (тризуб), верба, золота пшениця на фоні блакитного неба, "Кобзар", народні свята, пісні і танці і т.д.

10)**"Якби Ви були Президентом України, що б Ви змінили у внутрішній і зовнішній політиці держави?"** Це запитання було, мабуть, найобширнішим, тож щодо нього є багато різноманітних думок. Саме у відповідях на нього найбільше прослідковуються відмінності у точках зору дорослих та молоді. Спільне це те, що всі одногласно вказують на те, що країні необхідні зміни. Молодь в цих змінах вбачає те, що відповідає їх інтересам на даний момент - знизити ціни на продукти, особливо на пальне, або ж взагалі безкоштовний бензин і Wi-Fi, безкоштовне розмитнення авто (особливо болючою ця проблема, звісно, є для хлопців), а також реформи в галузі освіти, аби полегшити навчання у школі та вузах і, можливо, навіть відмінити контрольні та екзамени. Дорослі ж, насамперед, врегулювали б ситуацію на Сході. Згадується відповідь 41-річної жінки, яка "стала б берегинею свого народу, яка б дала більше влади саме жінкам і налагодила мирні стосунки з усіма народами світу будь-якими мирними шляхами". Крім того, нагальними проблемами, які потребують вирішення є: величезна кількість безхатченків, які не мають даху над головою і не в змозі прогодувати себе; так зване "право на безкоштовне лікування", яке і близько таким не являється.

Мені було цікаво аналізувати думки людей різної вікової категорії, тим більше, що ці люди - з мого оточення. Я безмежно рада, що вони - патріоти нашої держави, і не байдужі до її долі та долі українців.

Гриник О., Лісовик М.

ЕКСПЕРТНЕ ОПИТУВАННЯ НА ТЕМУ : «ПАТРІОТИЗМ»

Опитаний учасник бойових дій АТО – Г.О.П.

1) Що таке Батьківщина?

- Батьківщина для мене - це край, де я родився, де живуть батьки. Частина своєї рідної землі. Але також це – певний край, певні традиції і культура.

2) Що для вас означає бути патріотом?

- Бути патріотом - означає любити та бути вірним Батьківщині, це бажання зробити все можливе, щоб зберегти її народ та її культуру.

3) Як ви розумієте поняття «героїзм»?

- Героїзм - найвище виявлення самовідданості й мужності під час здійснення видатних за своїм значенням дій. У нашій країні такі багато героїв!

4) Чи можна виховати патріотизм?

- Справжній патріотизм не виховується, а виходить з душі. Часто говорять, що народ без історії не має майбутнього. Так і з патріотизмом. Він – не те, що виховується, а те, що виходить з душі. Ми ж не виховуємо в дитині любов до батька чи матері.

5) А якщо патріотизм не «виходить з душі», якось виховати його можна?

- Це – навіть не виховання, а підведення дитини до розуміння того, що навколо неї; до розуміння культури, традицій. Звичайно, можна виховати, якщо це робити вміло. Це повинно бути не нав'язливо. Нічого не потрібно змушувати робити, потрібно показувати, і люди все відчують.

6) Чи згодні ви із твердженням «В Україні модно бути патріотом»?

- *Патріотизм не може бути модним або ні. А він є, або його немає.*

7) Як ви думаєте, які заходи повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?

- *У цей період історії України, держава повинна, в першу чергу, розвивати національно-патріотичне виховання. Зараз настільки мало підтримки з боку держави, що держава повинна дати можливість громадським ініціативам це впроваджувати.*

8) Що дало сили для перебування в АТО?

- *По-перше, кожен чоловік повинен вміти захищати. По-друге, бажання своїм прикладом показати людям, що не можна стояти осторонь. Все це дало мені наснагу. Хоча я розумів, що вдома залишається дружина та двоє дітей. Але все-таки хто, якщо не ми. Я завжди знав для себе, що не залишусь осторонь.*

Федорова З., Гонало О.

«ПОНЯТТЯ ПАТРІОТИЗМУ В РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ»

Патріотизм у найзагальнішому розумінні – це любов до Батьківщини. Для кожної людини її рідний край – найдорожчий та наймиліший серцю. Це той клаптик землі, що привітав її з життям, де минули дитячі роки, де живуть найближчі люди. Такі почуття зрозумілі, вони природні. Далі вони поширюються на цілу країну, в якій людина живе, на людей, що говорять однією мовою та створюють спільну культуру. Бо це все робить людей близькими одна до одної, об'єднує. У широкому розумінні країна – це велика родина, де всі живуть спільними радощами та проблемами. Тому ми відчуваємо свою причетність та відповідальність за все, що коїться у державі, тому нам не байдуже, як до нашої Батьківщини ставляться у світі. А патріотизм для нас – це не лише почуття, це дії, спрямовані на те, щоб рідній країні та нашому народові було добре жити.

Патріотизм виявляється у тому, що те, що робить людина, приносить благо її Батьківщині. Це й розумні політики, і талановиті вчені, і видатні митці та спортсмени, а також кожен з нас. Ми вчимося, працюємо, будуємо, винаходимо, творимо, прикрашаємо, перемагаємо. Досягаючи успіху в житті, ми тим самим створюємо успіх цілої країни. Оце й є патріотизм.

Інша справа, що патріотизм – не завжди вдячне ставлення. Коли в країні процвітає безправ'я, соціальна несправедливість, політичний безлад, немає можливості для творчості, люди часто полишають Батьківщину та шукають щастя деінде. Хоч у душі в них любов до рідного краю залишається, вони вже мало що можуть зробити для її добробуту.

Тож, патріотичні почуття є в кожного з нас, і ми маємо прагнути зробити щось важливе для своєї Батьківщини. Проте такі прагнення мають цінуватися. Людина має відчувати, що потрібна своїй країні, тоді вона захоче й зможе посприяти її процвітанню.

Отже, у 2016 році нами було проведено анонімне анкетування серед студентів нашого ВНЗ факультету іноземних мов та задано наступні питання:

Питання	Варіант	Кількість голосів	%
1. Наскільки, на Вашу думку розвинена національна ідея в українській державі?	А) національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави;	11	55%
	Б) національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для мене особисто;	2	10%
	В) національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі;	8	40%
	Г) національної ідеї немає.	0	0%
2. Чи впливає знання історичного	А) так, історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його	10	50%

минулого на подальше життя держави та її населення?	необхідно кожному; Б) кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини;	6	30%
	В) історичне минуле не важливе, потрібно жити майбутнім;	0	0%
	Г) історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави.	3	15%
3. Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?	Студенти повинні були написати свій власний варіант.		
4. Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді?	А) відчуття пошани до своєї країни;	15	75%
	Б) інтерес до історичного минулого;	8	40%
	В) високий рівень ерудиції;	4	20%
	Г) інтелігентність;	5	25%
	Д) активність у громадському житті країни;	11	55%
5. Як саме Ви проводите свій вільний час?	А) відвідую історичні, літературні, художні музеї, виставки;	2	10%
	Б) відвідую бібліотеки та обираю книги, які представляють історичне минуле нашого народу та його героїв;	2	10%
	В) відвідую театри та переглядаю кінофільми на історично-патріотичні теми;	8	40%
	Г) частіше за все проводжу вільний час вдома за телевізором та комп'ютером;	7	35%
	Д) надаю перевагу компанії друзів;	9	45%
6. Чи відчуваєте відсутність моральних цінностей в українській молоді?	А) так	10	50%
	Б) ні	10	50%
7. Якщо відчуваєте, то в чому	Студенти повинні були написати свій власний варіант.		

саме?			
8. Чи вважаєте Ви, що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики, не можуть бути патріотами?	А) так	2	10%
	Б) ні	18	90%
9. Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень Вашого патріотизму?	А) загально-політична атмосфера в суспільстві;	12	60%
	Б) можливість вибору навчального закладу;	2	10%
	В) наявність, відсутність роботи;	9	45%
	Г) житлові умови;	5	25%
10. Повідомте, будь ласка, деякі відомості про себе, зокрема вік, стать та освіту.	Д) задоволення права на відпочинок;	1	5%

Таким чином, серед респондентів віком від 18 до 20 років, частка яких складала 75%, та студентів віком від 21 до 25 років, яких було відповідно 25% та 95% з усіх опитаних склали особи жіночої статі, ми дізнались наступні відомості: на перше питання «Наскільки, на Вашу думку розвинена національна ідея в українській державі?» найбільше відповідей (55%) набрав варіант відповіді «національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави», проте варіант відповіді «національної ідеї немає» не отримав підтримки у жодного із респондентів, що свідчить про існування національної ідеї в Україні.

Друге питання «Чи впливає знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення?» мало наступні результати: найбільшу підтримку отримав перший варіант відповіді – 50% - «так, історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному», трохи менше – 30 % - «кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини», лише троє опитуваних, тобто 15% обрали варіант «історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави». Проте, жоден із студентів не обрав третій варіант «історичне минуле не важливе, потрібно жити майбутнім», що також дуже добре, адже студенти нашого інституту не лише хвилюються за майбутнє, але ж цінують та пам'ятають минуле нашого народу.

На третє питання, «Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?», студенти повинні були написати свій власний варіант відповіді, тобто питання було відкритим. Отже, відповіді були наступними: державні органи повинні пропагувати національну ідею та відновити єдність держави, також держава повинна всіма способами подолати корупцію. Повинні проводитись виховні бесіди в школах на тему національно-патріотичного виховання, аби формувати ще змалку любов до держави та акумулювати почуття патріотизму. Більшість опитаних вважають, що держава повинна зацікавити молодь проводячи різноманітні концерти, на яких би пропагувалась ідея патріотизму. До того ж, на рівні держави повинні проводитись реформи для того, щоб забезпечити населення державними робочими місцями та житлом.

На четверте питання «Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді?» студенти могли давати ту кількість відповідей, яку вважали за потрібне, тому результати є такими: 75% обрали відповідь «відчуття пошани до своєї країни», 55% - «активність у громадському житті країни», 40% - «інтерес до історичного минулого», 25% - «інтелігентність», і 20% - «високий рівень ерудиції».

П'яте питання «Як саме Ви проводите свій вільний час?» визначалось наступними результатами: 45% студентів обрали відповідь «надаю перевагу компанії друзів», 40% - «відвідую театри та переглядаю кінофільми на історично-патріотичні теми», 35% - «частіше за все проводжу вільний час вдома за телевізором та комп'ютером», і порівну – по 10% - обрали відповіді «відвідую історичні, літературні, художні музеї, виставки» та «відвідую бібліотеки та обираю книги, які представляють історичне минуле нашого народу та його героїв».

Шосте питання «Чи відчуваєте Ви відсутність моральних цінностей в українській молоді?» потребувало лише позитивної або негативної відповіді. Думки студентів розділились порівну, тому половина, а це 10 опитуваних, обрали відповідь «так», і відповідно інша половина – «ні». Така сумна статистика свідчить про те, що моральні цінності, на думку студентів ВДПУ, має кожен другий представник української молоді.

Сьоме питання тісно пов'язане з попереднім, адже потребує роз'яснення відсутності моральних цінностей. Таким чином, ми отримали наступні відповіді: відчуття відсутності моральних цінностей проявляється у вульгарній поведінці та у культурі спілкування, зокрема у використанні ненормативної лексики. Деякі студенти пояснюють феномен невігластва та аморальності із байдужістю до історії своєї держави.

Восьме питання «Чи вважаєте Ви, що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики, не можуть бути патріотами?» також потребувало відповідей «так» або «ні». Позитивну відповідь підтримали лише 10% молоді нашого університету, а негативну – 90%. Таким чином, переважна більшість вважають, що якщо молода людина вживає алкоголь чи наркотики, то вона може бути патріотом.

Наступне запитання «Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень Вашого патріотизму?» мало такі результати: 12 опитуваних – 60% - обрало варіант відповіді «загально-політична атмосфера в суспільстві», 45% - наявність, відсутність роботи», 25% - «житлові умови», 10% - «можливість вибору навчального закладу», і лише одна людина підтримала відповідь «задоволення права на відпочинок».

Таким чином, оцінивши результати опитування на тему «Поняття патріотизму в розумінні сучасної молоді», ми можемо зробити висновок, що сучасна молодь є патріотом своєї держави, пам'ятають та цінують історичну спадщину нашої країни. Студенти також обрали оптимальні шляхи для поширення теми патріотизму: проведення національно-патріотичних бесід у школах та інших навчальних закладах, збільшення концертів на патріотичну та історичну теми та проведення реформ для кращого забезпечення населення державними місцями та житлом. Тож ми бачимо, що сучасну молодь турбують питання майбутнього своєї держави та покращення рівня життя. Це свідчить про те, що наша країна багата на патріотів, які зацікавлені та готові сприяти покращенню майбутнього України.

Глухенька А., Паутяк Т.

ЕКСПЕРТНЕ ОПИТУВАННЯ НА ТЕМУ: «ПАТРІОТИЗМ ЯК ЦІННІСТЬ І КОНСОЛІДУЮЧА ОСНОВА НАЦІЇ»

У ролі респондента виступив учасник бойових дій у зоні АТО – Бевз О.О.

1. Наскільки, на Вашу думку розвинена національна ідея в українській державі?

- Я вважаю, що національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави, оскільки держава не може процвітати ні в економічному, ні в соціальному плані без розуміння її громадянами цінності приналежності до своєї нації. На мою думку, в Україні національна ідея розвинена не на стільки, на скільки хотілося б для створення справжньої могутньої держави.

2. Чи впливає знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення?

- Так, історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному, особливо політикам, оскільки саме вони будують нашу державу, і саме їм необхідно знати

досвід їх попередників, щоб запобігти скоєнню допущених ними помилок. Тим більше, знання історичного минулого сприяє розвитку патріотизму в Україні.

3. Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух населення?

Найперше, звичайно, бути більш рішучими з приводу вирішення воєнного конфлікту на сході України. Цими діями, політики покажуть що їм насправді важливі життя громадян держави та вони ладні пожертвувати заради цього власними інтересами. Крім того, влада й сама повинна бути більш патріотично й націоналістично спрямованою, так як молодь не може проникатись духом патріотизму, в той час як політики облаштовують життя своїх сімей закордоном, накопичуючи там свої основні капітали.

4. Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед населення:

На мою думки, потрібно виховувати ще змалечку такі риси, як відчуття пошани до своєї країни, інтерес до історичного минулого, високий рівень ерудиції, інтелігентність, активність у громадському житті. Й, звичайно, виховувати ці риси ми повинні шляхом власного прикладу.

5. А що саме у Вашому розумінні означає бути справжнім патріотом своєї країни? Чи вважаєте Ви себе патріотом України?

Я вважаю, що справжній патріот - це людина, яка проймається долею та негараздами своєї держави і може пожертвувати не тільки власними інтересами, а й собою заради її процвітання й добробуту нащадків. Саме тому, я вважаю, що можу називати себе патріотом.

6. Чи відчуваєте Ви відсутність моральних цінностей в українській молоді?

Наскільки б це не було прикро для мене, але в деякій мірі я відчуваю цю відсутність, не дивлячись на те, що я й сам відношусь до категорії молоді.

7. Якщо відчуваєте, то в чому саме?

В тому, що в той час, як одні молоді люди віддають своє життя заради добробуту держави, інші – можуть спокійно розважатись, витрачаючи чималі гроші на це, не задумуючись про те, що їх можна було б витратити на щось корисніше, наприклад, на забезпечення своїх бійців на фронті.

8. Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень Вашого патріотизму:

Найперше, це вдячність з боку держави своїм захисникам й матеріальна підтримка їх сімей, оскільки деякі з них пожертвували не лише своїм здоров'ям, а й життям. Також, звичайно, загально-політична атмосфера в суспільстві, наявність робочих місць з заробітними платами, на які справді можна забезпечити гідне життя собі й своїй сім'ї, й відповідні житлові умови.

Мотузьяник О., Грабчак Ю.

ПОЛІТИЧНЕ ОПИТУВАННЯ НА ТЕМУ «ПАТРІОТИЗМ»

Експерт - речник Міністерства оборони України з питань АТО полковник Олександр Мотузьяник.

1. Що таке, на Ваш погляд патріотизм?

- Для мене це слово, в першу чергу означає любов до рідного краю, де ти виріс. Це гордість за свій народ, за його історію, багатотисячову культуру, мову, релігію..

Сьогодні це слово як ніколи актуальне для України, адже ми маємо тисячі прикладів справжніх героїчних вчинків наших громадян, які зі зброєю в руках стали на захист держави. Це військовослужбовці Збройних Сил України, які відстоюють наш мир на передовій. Це добровольці, які самі прийшли до военкоматів, вступили до лав Української армії аби стати на захист територіальної цілісності держави на Донбасі. Це волонтери та інші небайдужі громадяни, які, подекуди, віддають останню копійку, аби допомогти нашим бійцям і країні в цілому.

2. Яким чином проявляється істинний патріотизм?

- Патріотизм має дуже багато визначень, - як моральних, так і філософських, однак, головне – це готовність громадянина стати на захист своєї Батьківщини, прагнення зберегти найдорожче. Саме в подібних вчинках, а не лише на словах, проявляється справжній патріотизм.

3. Які асоціації у Вас виникають коли Ви чуєте слово “Батьківщина”?

- Це рідний край, те твоя домівка, своя сім'я, твої рідні і близькі, твої друзі, сусіди.. Це дуже широке поняття, і, звичайно, воно не обмежується лише певними територіями. Це все, що тебе оточує, дає можливість жити дихати і вільно.

4. Як ви вважаєте, чи потрібно приділяти більше уваги патріотичному вихованню молоді?

- Безумовно, нам усім необхідно якомога більше уваги приділяти вихованню молодого покоління майбутніх захисників нашої держави. Адже любов до Батьківщини формується саме з дитинства. Усі суспільні інститути – і сім'я, і школа, і армія, повинні працювати у цій сфері. Найкраще виховання патріотизму проявляється на конкретних прикладах, яких ми сьогодні маємо дуже багато. Нам варто більше про це писати, говорити, знімати патріотичні фільми і телепрограми, видавати книги. Наші громадяни, і в першу чергу молодь, маю знати своїх героїв, і особливо тих, які віддали свої життя у боротьбі з агресором.

5. Чим можуть пишатися громадяни України?

- Це наша героїчна історія, культура, традиції, духовна спадщина. Сьогодні нам є чим пишатися. Українська історія знає безліч прикладів, коли весь народ, як один ставав на захист держави, коли це було потрібно. За 25 років Незалежності ми довели, що країна відбулася, і має повне право на повноцінне існування поряд з іншими народами світу. Ми багато в чому унікальні і особливі. І особливими українців робить саме безмежна любов до Батьківщини.

6. Що стало причиною вибору вашої кар'єри

- Це був абсолютно свідомий вибір. Я, як і багато моїх друзів, про службу в армії мріяв з дитинства, скільки себе пам'ятаю. Я вже 26 років у лавах Збройних Сил України, і за ці роки армія змінювалася практично у мене на очах. Були різні часи. Було й таке, коли, на певних етапах існування держави тодішньому керівництву було, м'яко кажучи, не до війська. Але саме сьогодні ми знаємо, що довіра людей до армії є дуже високою за весь час існування незалежної України. Адже сьогодні Збройні Сили посідають друге місце за рівнем довіри у суспільстві, і в цьому вони поступаються лише Церкві.

7. Чи приходилось Вам відчувати гордість за Вашу країну?

- Цю гордість я відчуваю кожного дня, коли мені доводиться коментувати журналістам перебіг Антитерористичної операції на Сході України. Я гордий тим, як змінилися сьогодні Збройні Сили України, як з кожним днем наша армія стає сильнішою, і як кожного дня, кожної хвилини наші бойові побратими утримують лінію оборони, не даючи ворогу просунути вглиб України. Я гордий тим, що сьогодні Українська армія змогла дати відсіч одній з найчисельніших армій світу – Російській Федерації, яка здійснила збройну агресію проти України.

Я гордий за простих людей, які захищають нашу країну.

8. Що на Ваш погляд необхідно зробити для відновлення патріотизму в нашому суспільстві?

- Вважаю, що сьогодні в Україні достатньо патріотично налаштованих громадян, яким небайдужа доля країни. Звичайно, нам потрібно більше уваги приділяти нашій молоді. І саме тоді, у більшості українців слово “патріотизм” буде викликати не іронічну посмішку, а щось дуже важливе..

Я переконаний, що сьогодні наша країна довела, що має повне право на самовизначення і повноцінне існування, адже українці – це справжні патріоти, які не шкодуючи життя захищають Україну у скрутні для держави часи. І у нашої країни дуже велике майбутнє!

СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ПАТРІОТИЗМУ У ШКОЛЯРІВ

Патріотизм в країні, яка нещодавно здобула незалежність, постає дуже гостро. Але що означає патріотизм для сучасних школярів? Кожен по-різному трактує таке поняття, як патріотизм. Уявлення про патріотизм зв'язують з трепетним ставленням до своєї Батьківщини, але уявлення про сутність патріотизму у кожного своє.

Патріотизм припускає гордість досягненнями і культурою своєї Батьківщини, бажання зберігати її характер і культурні особливості та ідентифікація себе з іншими членами нації, готовність підпорядкувати свої інтереси інтересам країни, прагнення захищати інтереси Батьківщини і свого народу.

Патріотизм визначається більшістю людей як одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Він виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів. Виховання патріотизму – важлива складова виховної діяльності будь-якого навчального закладу.

У зв'язку з цим актуальним є проведення соціологічного дослідження, яке направлене на з'ясування ставлення до патріотизму та його розуміння учнями школи.

Об'єктом нашого дослідження є учні Пиковецького ЗНВК Козятинського району, Вінницької області, що налічує 20 осіб.

Предмет дослідження: патріотизм, як особливе поняття любові до Батьківщини та правильне розуміння цього поняття серед школярів.

Метою дослідження є визначення правильного розуміння патріотизму учнями 3-11 класів, вплив школи на формування патріотизму у школярів.

Завдання дослідження: визначити правильність розуміння учнями поняття «патріотизм»; визначити вплив школи на формування почуття патріотизму у школярів; прослідкувати тенденцію збільшення рівня патріотизму серед школярів.

Дата дослідження: 27 вересня 2016 рік.

Визначення основних понять:

Патріотизм – це моральний принцип, соціальне відчуття (сприйняття), змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народові, готовність заради них на жертви і подвиги.

Свідомість – це вища форма відображення дійсності, котра властива лише людям і пов'язана з їх психікою, абстрактним мисленням, світоглядом, самосвідомістю, самоконтролем своєї поведінки і діяльності.

Громадянин – людина, яка належить до певної територіальної спільноти – міста, країни.

Мужність – риса характеру людини, у якій поєднуються хоробрість, рішучість, витримка тощо.

Статистика і обробка інформації

3-5 класи

№ питання	Варіант відповідей	Кіл ькість голосів	%
1. Чи любите Ви свою країну?	А) Так; Б) важко відповісти; В) ні	7 0 0	100 0 0

2. Чи пишаєтесь Ви тим, що є громадянином України?	А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.	6 1 0	6 4	8 1 0
3. Чи знаєте Ви історію свого рідного села/міста?	А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.	4 0 3	7 3	5 0 4
4. Чи дотримується Ваша родина звичаїв та традицій нашого народу?	А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.	7 0 0	00	1 0 0
5. Чи поважаєте Ви українську мову?	А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.	7 0 0	00	1 0 0
6. Чи спілкуєтесь Ви українською мовою?	А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.	6 1 0	6 4	8 1 0
7. Чи вважаєте Ви службу в армії обов'язком громадянина України?	А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.	7 0 0	00	1 0 0
8. Чи читаете Ви художню літературу рідною мовою?	А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.	6 1 0	6 4	8 1 0
9. Чи вважаєте Ви себе патріотом України?	А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.	6 0 1	6 4	8 0 1

6-8 класи

№ питання	Варіант відповідей	Кількість голосів	%
-----------	--------------------	-------------------	---

1. Що для вас означає бути патріотом?	а) народитися та жити в Україні? б) любити Україну та бути відданим своєму народові; в) говорити українською мовою; г) ваша відповідь _____.	1 6 0 1	2,5 7 5 0 1 2,5	1
2. Чи є серед ваших знайомих або друзів патріоти?	а) так ; б) ні;	8 0	00	1 0
3. Що, на вашу думку, необхідно, щоб бути патріотом?	а) любити Україну та бути відданим своєму народові; б) жити в Україні і боротися за її добробут всіма можливими методами; в) розмовляти українською мовою та наслідувати традиції українського народу; г) ваша відповідь _____.	3 5 0 0	8 6 2 0	3 6 0 0
4. Чи вважаєте ви себе патріотом?	а) так; б) ні;	8 0	00	1 0
5. Чи проводяться у вашій школі виховні заходи на патріотичну тематику?	а) так; б) ні;	6 2	5 5	7 2
6. Які почуття у вас викликають відповідні заходи?	а) радість та задоволення; б) бажання, щоб частіше проводились такі заходи; в) бажання швидше покинути свято; г) ваша відповідь _____.	4 4 0 0	0 0	5 5 0 0
7. Чи пишаєтесь ви, коли вас називають українцем/українкою?	а) так; б) ні;	8 0	00	1 0
8. Чи вільно ви володієте українською мовою?	а) так; б) ні;	8 0	00	1 0
9. Чи хотіли б жити за кордоном? Якщо «так», то де	а) так, _____; б) ні;	0 8		0 1

same?			00
-------	--	--	----

11 клас

№ питання	Варіант відповідей	Кількість голосів	%
1. Як Ви розумієте патріотичне виховання?	А) Любов до своєї батьківщини і служіння їй.	3	0
	Б) Нав'язування ідеології.	2	4
	В) Не знаю.	0	0
2. Як Ви розумієте термін «мужність»?	А) Якості особистості з сильними рисами характеру.	5	00
	Б) Якості особистості зі слабкими рисами характеру.	0	0
	В) Мені це незнайоме.	0	0
3. Необхідно зараз звертати увагу на патріотичне виховання покоління?	А) Так.	4	0
	Б) Ні.	1	2
	В) Не знаю.	0	0
4. Що означає для Вас «Родина», «Вітчизна»?	А) Це місце, де народився або виріс.	3	0
	Б) Це термінологія, що позначає місце народження або місце проживання.	2	4
	В) Я не знаю, що це означає.	0	0
5. Вважаєте ви себе патріотом? У чому це проявляється?	_____		
	_____		
6. Як Ви вважаєте, ким і де має проводитися патріотичне виховання?	А) У сім'ї, батьками.	1	0
	Б) У школі, вчителями.	3	6
	В) В сім'ї і в школі.	1	0
7. Коли необхідно починати звертати увагу на патріотичне виховання?	А) З раннього дитинства.		2
	Б) У підлітковому і юнацькому віці.	1	0
	В) У більш зрілі роки	3	6
		1	0
			2

8. Чи обговорювалися питання про патріотизм у вашому навчальному закладі?	А) Так. Б) Ні. В) Частково.	3 2 0	0 0 0	6 4 0
9. Чи вважаєте Ви, що в школі повинен бути окремий навчальний предмет, пов'язаний з патріотичним вихованням?	А) Так, я вважаю, що необхідний такий предмет. Б) Ні, такий предмет в рамках шкільної програми не потрібен. В) Вважаю, що патріотичне виховання необхідно проводити в комплексі з іншими предметами, а не тільки в рамках одного предмета.	2 3 0	0 0 0	4 6 0
10. Чи є сенс у патріотичному вихованні в наш час?	А) Так, зараз, як ніколи в наш час необхідно патріотичне виховання. Б) Я не бачу зараз в цьому сенсу. В) Я не уявляю, що це таке.	4 1 0	0 0 0	8 2 0
11. Чи є в Україні патріотизм?	А) Так. Б) Ні. В) Не знаю	4 1 0	0 0 0	8 2 0
12. Хотіли б Ви, щоб у школі проводили конкурси пісень на патріотичну тему?	А) Так. Б) Ні. В) Не знаю	1 2 2	0 0 0	2 4 4
13. Хотіли б Ви брати участь в іграх, змаганнях, зльотах, пов'язаних з патріотичною тематикою?	А) Так, я б брав у них участі. Б) Ні, мені це нецікаво. В) Я не знаю.	3 2 0	0 0 0	6 4 0
14. Яку якість виховує в людях патріотичне виховання?	А) Любов до Батьківщини, почуття обов'язку, самовідданість. Б) Працьовитість, незалежність характеру, акуратність. В) Інші якості.	2 2 1	0 0 0	4 4 2
15. Знаєте ви історію Великої Вітчизняної війни та її героїв?	А) Так. Б) Ні.	5 0	0 00	1

	В) Дуже слабо. Г) У школі проходили, але я не надав цьому значення .	0 0	0 0 0
16. Чи ведуть у Вас в сім'ї бесіди про патріотичне виховання?	А) Так. Б) Ні. В) Іноді.	1 3 1	2 0 6 0 2
17. Як Ви розумієте: це одне і те ж чи ні: «Бути громадянином означає бути патріотом своєї Батьківщини»?	А) Згоден з цим висловлюванням. Б) Не згоден. В) Я можу бути патріотом, але не мати громадянства.	0 2 3	0 4 0 6 0

Рівень патріотизму серед школярів

Провівши дане дослідження, ми можемо прослідкувати тенденцію спаду рівня патріотизму серед школярів старшої школи. Це пов'язано, на нашу думку, з соціально-культурними та психологічними факторами.

Можна зробити висновок, що в школах проводяться заходи на патріотичну тематику, які спрямовані на розвиток в учнів любові до Батьківщини, поваги до українського народу, його традицій та звичаїв. Багато учнів мають правильне розуміння поняття «патріотизм», вони пишаються тим, що вони українці, бажають жити в Україні та працювати на її добробут.

Для педагогічного колективу школи патріотичний напрямок роботи є пріоритетним. Головною запорукою процвітання держави є національно-патріотичне виховання молоді, частина якої щороку поповнює лави державних службовців. Адже саме вони вносять свої корективи в закони, суспільне життя, етико-моральні засади. Щоб ці реформи не призводилися до краху, національно-патріотичне виховання повинно супроводжувати молодь впродовж всього їхнього шкільного й студентського життя. Для того щоб виховати ці якості, в Україні в загальноосвітніх закладах викладаються уроки етики, на яких вчителі

намагаються привити дітям гуманне ставлення до оточуючих, закласти основи моралі, проводяться національно-патріотичні заходи.

Виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу.

Патріотизм покликаний дати новий імпульс духовному оздоровленню народу, формуванню в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості, моральної, правової культури особистості, розквіту національної самосвідомості і ґрунтується на визнанні пріоритету прав людини. Суспільства, яке функціонує на засадах гуманізму, свободи, верховенства закону, соціальної справедливості, гарантує умови для зростання добробуту народу.

Актуальність патріотичного виховання зумовлюється водночас процесом становлення України як єдиної політичної нації. В умовах поліетнічної держави, воно покликане сприяти цілісності, соборності України, що є серцевиною української національної ідеї. При цьому важливо, щоб об'єднання різних етносів і регіонів України задля національного відродження, розбудови й вдосконалення суверенної правової держави і громадянського суспільства здійснювалось саме на базі демократичних цінностей, які в свою чергу мають лежати в основі патріотичного виховання. Але при плануванні виховної роботи зі школярами слід враховувати особливості віку. Наприклад, формування патріотичних якостей молодших школярів відбувається у взаємодії школи та сім'ї.

Найефективніший метод виховання дітей – це щира розмова, проникнення у його внутрішній світ, інтерес та почуття поваги до його особистості, сприйняття його критики. Діти надзвичайно чутливі до несправедливості та недовіри з боку педагога. Тому від особистості педагога, від багатства його внутрішнього світу, від знання ним психології залежить ефективність усієї виховної роботи. Гаслом виховної роботи повинне стати висловлювання Ж.-Ж. Руссо «У серце увійде лише те, що йде від серця»

Панова Д.

ПАТРІОТИЗМ ЯК ЦІННІСТЬ І КОНСОЛІДУЮЧА ОСНОВА НАЦІЇ

Патріотизм в країні, яка нещодавно здобула незалежність, постає дуже гостро. Що для сучасної молоді означає патріотизм? В головах та думках багатьох людей по різному трактується таке поняття, як патріотизм. В одних людей вірне тлумачення, в інших помилкове. То що ж насправді означає слово патріотизм?

Уявлення про патріотизм зв'язуються з трепетним ставленням до своєї Батьківщини, але уявлення про сутність патріотизму у різних людей різний. З цієї причини, одні люди вважають себе патріотами, а інші їх такими не вважають.

Логічний аналіз ключових понять

Патріотизм (грец. patriótes, πατριώτης — співвітчизник, грец. patris, πατρίς — батьківщина) — це моральний і політичний принцип, соціальне відчуття (сприйняття), змістом яких є любов до Батьківщини (місця народження всіх поколінь предків і самої людини), відданість своєму народові, готовність заради них на жертви (в тому числі готовність підкорити свої особисті потреби потребам суспільства перебування (проживання) і подвиги. Патріотизм припускає гордість досягненнями і культурою своєї Батьківщини, бажання зберігати її характер і культурні особливості та ідентифікація себе з іншими членами нації, готовність підпорядкувати свої інтереси інтересам країни, прагнення захищати інтереси Батьківщини і свого народу.

Патріотизм визначається більшістю людей як одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Він виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів. Виховання патріотизму – важлива складова виховної діяльності.

Життя і становище нації значною мірою залежить від патріотизму її представників, що формується з раннього дитинства шляхом засвоєння національних вартостей. Цей процес спочатку є стихійним, а потім переростає у свідому любов до Батьківщини. Справжній патріот любить Батьківщину, не відвертаючись від неї через те, що їй нічим заплатити йому за це і що її народ не досяг рівня культури, характерної для європейських суспільств. А головне — патріот не обмежується пасивною любов'ю до рідного краю, він активно працює для свого народу, його добробуту, розбудови культури і господарства. Він захищає честь своєї держави, примножує її багатства.

Патріотизм як духовно-моральна цінність виступає пріоритетним завданням функціонування держави, становлення суспільства, розвитку особистості. Його головним призначенням є консолідація суспільства для успішного вирішення широкомасштабних суспільно значущих державних проектів і програм. У цьому зв'язку актуальності набуває проблема виховання у юних громадян патріотизму як почуття приналежності до землі, на якій вони живуть, українського народу, гордості за державу, відповідальності за її долю.

Питання патріотичного виховання особливо актуалізувалися сьогодні, після подій на Майдані, анексії Криму, збройного конфлікту в східних регіонах нашої держави. Відтак, постала потреба осмислити проблему патріотизму в умовах сучасних соціокультурних зламів, викликів і трансформацій.

Метою даного соціологічного дослідження є вивчення впливу патріотизму, встановлення рівня патріотизму в Україні, дослідження складної організаційної структури і розробка щодо підвищення патріотичної свідомості громадян та виокремлення проблем

Завдання дослідження: з'ясувати проблему такої низької патріотичної діяльності населення та зрозуміти низькі патріотичні наміри щодо країни в цілому, пояснити та роз'яснити поняття патріотизму для забезпечення подальшого соціального добробуту в країні, усунути існуючу проблему на даному рівні, подальшому збільшенню патріотичної свідомості населення.

Об'єктами даного дослідження є респонденти:

- керівник штабу громадської організації «Вінницька обласна самооборона ім. Героїв Майдану – Анатолій Володимирович Пенішкевич.

- Ногаль Петро Олександрович, волонтер АТО від Вінницької області, нагороджений медаллю «За жертвовність і любов до України»

Предмет дослідження: патріотизм, як особливе поняття любові до батьківщини, як цінність і консолідуюча основа нації та правильного розуміння цього поняття серед населення.

Метод соціологічного дослідження: експертне опитування.

Мета експертного опитування полягає в отриманні необхідної інформації, відображеної в знаннях, думках і оцінках респондентів, які є компетентними особами, що мають глибокі знання про предмет або об'єкт дослідження та мають цінний практичний досвід у певній сфері.

Відповідь на запитання керівника штабу громадської організації «Вінницька обласна самооборона ім. Героїв Майдану – *Анатолія Володимировича Пенішкевича*.

Яке ваше бачення патріотизму?

«Що для мене особисто означає патріотизм? Я не знаю як це пояснити словами. Це відчуття, коли від тебе залежить доля людей, друзів, батьків, дітей, коханої, українців. Тоді ти робиш все можливе, щоб покращити їхнє життя і долю.»

«Кожна людина народжується в якійсь сім'ї і в якомусь народі, і вибирати можна все, окрім своїх батьків та Батьківщини. Свій народ треба любити найбільше, але це не означає, що треба ненавидіти інші народи. В жодному разі не треба бути шовіністами, патріот — це не тільки той, хто любить свою країну, а й той, хто поважає інші країни». Також щодо війни на Сході України він зазначив, що українці, які проживають у Донецькій і Луганській областях, не до кінця розуміють, до якого народу вони належать, тому й опинилися в такій складній ситуації.

Чи є, на Вашу думку, проблеми патріотизму в Україні на сьогоднішній день ?

Питання патріотизму - це не питання законотворення, а ініціативи. кожен другий українець готовий покинути країну. Якщо на сьогоднішній день бачимо, що хтось ухилиється від призову, то це говорить про те, що патріотизм впав. Причини цьому - різні. Хтось реально не хоче воювати, хтось не вірить у цих командирів, а хтось погоджується йти в добровольчі батальйони, а не в регулярну армію. Цю причину треба вирішувати комплексно". Він зазначив, що обмеження в пересуванні по Україні, виїзду за кордон чоловіків не допоможе вирішити цю проблему. Ці обмеження можуть погоджувати ще більшу корупцію на місцях. Розуміємо, що за гроші зробите необхідне, щоб не йти воювати в АТО.

Відповідь на запитання *Ногаль Петра Олександровича*, волонтера АТО у Вінницькій області, нагороджений медаллю «За жертвність і любов до України»:

Як ви оцінюєте стан патріотизму серед населення? Що таке патріотизм особисто для Вас?

Величезна українська проблема - те, що у нас немає патріотизму! Патріотизму немає у молоді, патріотизму немає у пенсіонерів, патріотизму немає у політиків, які замість того, щоб робити щось на благо нації, роблять усе на своє благо!

Я спілкувався про патріотизм зі своїми одногрупниками, зі своїми друзями і близькими. І більшість відповіла : "А що нам дала Україна, за що її можна любити?!" Україна у них асоціюється з політикою, в принципі це так і є, адже політики - обличчя нашої держави. Тоді я запитав : "А що Ви зробили для України, щоб вона стала кращою?!" У відповідь мені або мовчали, або сичали щось нерозбірливе, на кшталт : "А що ми можемо?!"

Народ, ми можемо все, потрібно лише цього сильно захотіти і йти до цього, і йти не тільки словами, але й учинками своїми.

Що послуговує байдужості до політичних подій в країні та процесів державотворення серед населення, як залучити людей до активних дій та збільшити їхню патріотичну самосвідомість?

Найбільша проблема України це ми, це наш нав'язаний стереотип про маленьких людей України, про малоросів, про нашу нікчемність, і неспроможність змінити нашу країну на краще. Можна винити у цьому радянську владу, можна винити наших політиків, можна москалів винити. Безумовно, вони багато нам палиць у колеса повставляли, але ми їх не витягаємо!

Безперечно, легше за все когось звинувачувати, а чи ви дякували природу колись за те, що вона дала вам життя, чи ви дякували своє життя за те, що воно дало вам змогу бути здоровим?! У нас є усі можливості досягти вершин у цьому житті, і змінити Україну, але ми цього уникаємо. Ми боїмося відповідальності, і перекладаємо провину за поразки на тих хто насмілився щось змінити! Я не захищаю владу, тим паче я не захищаю москалів чи комуністів, Боже борони.

Я простозакликаю вас, свідомих українців, творити Україну! Гуртуймося, єднаймося в єдину силу, і ми здійснимо свій переворот цього світу - і ця сила - Україна!

Якщо ви активна, дієва людина, яка хоче покращити життя у своєму місті чи селі, дотримуєтесь у своєму житті норм моралі, якщо Ви дбаєте про зміцнення авторитету України - Вас чекають в РПУ – об'єднанні патріотів , діяльність яких спрямована на розбудову незалежної України.

Аналіз та узагальнення результатів дослідження:

Відбулося проведення соціологічного дослідження на тему: «Патріотизм як цінність і консолідуюча основа нації».

В ході даного дослідження методом експертного опитування були опитані патріоти , активні діячі, та представники волонтерських рухів, а саме: Пенішекевич Анатолій Володимирович(керівник штабу громадської організації «Вінницька обласна самооборона ім. Героїв Майдану) та Ногаль Петро Олександрович(волонтер у Вінницькій області).

Їм було запропоновано дати відповідь на два запитання що таке патріотизм , стан та проблеми патріотизму серед населення в Україні, визначення основних проблем.

Респонденти визначили що патріотизм- це внутрішні дії людини, це значить відчувати патріотизм, відчувати любов у своїй Батьківщині і ставити її інтереси вище своїх власних, це бажання зробити все можливе щоб зберегти її саму, її народ та її культуру, бажання захищати її інтереси і кордони. Ніхто не захистиить нашої держави,поки це не зробимо ми самі - українці. Сьогодні, наші громадяни вже доказали,що вони дійсно патріоти,палкі патріоти України, коли на майдані воювали і навіть покладали життя.

Респонденти однозначно вказали , що рівень патріотизму серед населення все ще низький, незважаючи на велику кількість волонтерський рухів та громадських організацій. Громадяни є байдужими до політичних подій в країні, хоч вони знаходяться в центрі цих подій і спостерігають, але не діють. Громадяни не усвідомлюють своєї сили та причетності до загальнодержавних інтересів, вважаючи себе «малими» для таких дій.

Пенішкевич А.В. вважає ,що низький рівень патріотизму впливає на зменшення призову та еміграція чоловік за кордон. Цьому слугує недовіра населення до влади та невіра у поставленні цілі.

Ногаль П.О. зазначав , що патріотизм розпочитається з себе самого «Ми боїмося відповідальності, і перекладаємо провину за поразки на тих хто насмілився щось змінити»

Отже, лише справжні патріоти, об'єднавшись в єдине ціле, підносять культурний та економічний рівень своєї держави, творять нову історію, в якій немає сумних і трагічних дат, а лише чисте і світле майбутнє. Бути чи не бути патріотом - вирішувати кожному. Але жити у своїй країні і не вважати себе її частиною - якимось неправильно. Тому,будьмо патріотами нашої України і любимо її всім серцем своїм і всією своєю душею...

Сідлецька Т., Чорна К.

ОПИТУВАННЯ ЕКСПЕРТА З ТЕМИ: «ПАТРІОТИЗМ ЯК ЦІННІСТЬ І КОНСОЛІДУЮЧА ОСНОВА НАЦІЇ»

Експерт – Коновал Тамара Юрійвна - заступник директора з навчально - виховної роботи та викладач історії України у НВК« ЗОШ І-ІІІ ст.-гімназія» м.Жмеринка.

1. Що таке патріотизм?

Патріотизм – це любов до своєї Батьківщини, відданість своєму народові, готовність для них на жертви й подвиги.

Чим більше утверджується Україна в своїй державності, тим інтенсивнішим стає пошук загальнонаціональних ідейно-духовних орієнтирів, здатних консолідувати суспільство , зміцнити державу, вивести її на високий рівень цивілізованості й культури. Послідовна боротьба за утвердження і зміцнення української державності невіддільна від почуття патріотизму. Адже любов до Батьківщини надихає людей на подвиги й самопожертвування в ім'я великої мети.

2. Коли зародився патріотизм?

Патріотизм зародився ще на світанку історії людського суспільства. В ньому знаходить вираження любов людей до своєї вітчизни, повага до її минулого і сучасного, піклування про майбутнє. В історії не було і немає такої сили, яка могла б придумати в народі це почуття. Про його глибину і силу засвідчують пам'ятки літератури, зокрема «Слово о полку Ігоревім», думи та історичні пісні, балади, які виховували в народних масах почуття любові до своєї вітчизни, будили почуття проти її ворогів та панського гніту, прославляли народних героїв.

3. Чому патріотизм вважають явище соціально-патріотичним ?

Патріотизм - явище соціально-історичне, в різні історичні епохи воно має конкретні прояви. Адже кожна людина, а тим більше соціальна група, має свої спеціальні інтереси, і цим визначається її розуміння патріотизму. Часто виникають спекуляції на цьому святому почутті, образно сказав про це великий демократ І. Франко у вірші « Сідоглавному», викривають показний патріотизм окрими людей : « бо твій патріотизм одежина а мій – то

труд важкий, гарячка невдержима». Проте є щось єдине, визначальне в патріотизмі, що виступає його основним мірилом. Таким мірилом, зокрема для українців, є становлення до української державності.

4. Які приклади патріотичних звершень Ви можете навести ?

Я можу навести такі приклади патріотичних звершень в ім'я батьківщини:

1) Виникнення козачини, в якій укр. народ уособлював усі кращі якості патріота й борця. Козак був ідеалом вільної людини, борця а громадянське добро, за волю рідного краю.

2) Визвольна війна 1648-1654 рр., під проводом великого патріота України Б. Хмельницького, який об'єднав навколо себе багатьох прибічників національної укр. ідеї.

3) Визвольні змагання за укр. державність у 1917-1920 рр., в центрі яких знаходився визначний вчений і громадсько-політичний діяч М.С. Грушевський.

4) Немеркнучими подвигами мільйонів патріотів сповнена історія Великої Вітчизняної війни.

5. На чому заснована національна ідея ?

Національна ідея заснована насамперед на патріотизмі. Вона повинна мати загальнонаціональний характер, зосереджувати увагу на найбільш важливих, принципових питаннях розвитку країни як на найближчий час, так і на перспективу. До того ж вона має бути простою, близькою для сприймання усім населенням.

Національні відносини – це та сфера суспільного життя, де зачинаються дуже глибокі почуття і переживання, спричиненні багатовіковим існуванням відособлених держав. І тут найлегше можна принизити гідність людей, образити і посварити їх.

В радянській соціологічній літературі патріотизму розглядається в органічному поєднанні з інтернаціоналізмом.

Кращі представники української і російської революційно-демократичної громадськості виховали людей в дусі патріотизму, розглядали у нерозривному зв'язку з їх вихованням, у дусі дружби народів, поваги до звичаїв і традицій для всього людства, якщо тільки може бути йому корисною.

6. Як слід розуміти і тлумачити слово націоналізм ?

Справжній патріотизм як окремий прояв любові до людства не вживається з неприязню до окремих народностей .

Є різне розуміння і тлумачення націоналізму. Можна протиставити націоналізм М. Грушевського і відомого самостійника М. Міхновського. М. Грушевський був-таки націоналістом. Але він сприймав націоналізм як любов до своєї нації, а не як ненависть до нації суспільної. М. Міхновський у своєму «Катехізмі українця» писав : « Усі люди твої брати, але москалі, ляхи та жида – це вороги нашого народу «Україна для українців». Отже, вигонь звідусіль з України чужинців-гнобителів.»

Кредо М. Грушевського «Україна не тільки для українців, а для всіх, хто живе на Україні, а живучи, любить її, а люблячи, хоче працювати для добра краю і його людності, служити їй і не експлуатувати для себе».

7. Які ви знаєте методи і шляхи патріотичного виховання ?

Почуття патріотизму, нац. гордості не приходять самі по собі, рівень нац. самосвідомості визначається не приналежністю до певного класу чи соц. групи.

Патріотами не народжуються. Патріотизм прицеплюється змалечку як невід'ємна риса людського характеру. Виховується це святе почуття різними шляхами і засобами. Таке виховання здійснюється на основі рідної мови, історії, культурних надбань своїх народів його звичаїв, традиції. Так в усіх цивілізованих країнах. Такий підхід передбачає й Державна національна програма відродження України.

Великий досвід патріотичного виховання був нагромадженим за радянську добу. Ми бачим наслідки виховання: масовий трудовий героїзм рад. людей, які в найекстремальніших умовах йшли будь-які жертви в ім'я світлого майбутнього. Не заперечити й бойових подвигів

мільйонів людей які у смертельних поєдинках відстоювали свободу і незалежність своєї Вітчизни це був патріотизм щирий, не показний.

Не слід ігнорувати всього багатства форм і методів патріот. виховання тільки на тій підставі, що вони були вироблені і використовувалися в умовах тарного режиму. Навпаки, їх слід використовувати лише наситивши новим змістом, а саме: покласти в повноту патріотичне виховання любов і повагу до України, трагічної і разом з тим героїчної історії боротьби її народу за своє суспільне і національне визволення, за право на самостійний державний розвиток.

Потрібно організувати широкий спектр вивчення різних питань з історії України та українського . народознавства серед різних верств суспільства, налагодити ділове вивчення української мови. Бо без державної мови не може бути і самої держави. На сьогодні вкрай необхідна виваженість у прийнятті державних законів і рішень органів влади на місцях.

Таким чином, отримавши відповіді експерта на поставлені запитання , можна зрозуміти, що це людина високопатріотична, та обізнана в сфері історії України. Патріотизм наразі відіграє найважливішу роль у суспільстві, і значна кількість людей являються патріотами своєї держави, що возвеличує патріотичний та бойових дух українців і допомагає пережити всякі негаразди.

Соломончук В., Гнатишина В.

«ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ МОЛОДІ»

Анкета

Проводиться соціологічне дослідження на одну з актуальних проблем молоді України на тему «Патріотизм у розумінні молоді». Вчитайтесь, будь – ласка в зміст кожного питання і оберіть той варіант відповіді, який найбільше відповідає вашій точці зору. Анкета анонімна, її не потрібно підписувати. Ваші відповіді будуть враховуватись тільки в узагальненому вигляді.

1. Чи вважаєте себе українцем?
  - a) Так
  - b) Ні
  - c) Мені байдуже
  - d) Інша відповідь _____
2. Чи хотіли ви б жити за кордоном?
  - a) Так
  - b) Ні
  - c) Мені байдуже де жити
  - d) Інша відповідь _____
3. Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?
  - a) Так
  - b) Ні
  - c) Мені байдуже
  - d) Інша відповідь _____
4. Що для вас означає бути патріотом?
  - a) Жити в та народитись в Україні
  - b) Спілкуватись українською мовою
  - c) Наслідувати традиції
  - d) Працювати на добробут своєї держави
  - e) Інша відповідь _____
5. Чи любите свою державу?
  - a) Так
  - b) Ні
  - c) Мені байдуже
  - d) Інша відповідь _____

6. Ви вільно володієте Українською мовою?
- Та
  - Ні
  - Важко відповісти
  - Інша відповідь _____
7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?
- Російська
  - Молдавська
  - Англійська
  - Українська
  - Інша відповідь _____
8. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?
- Живете в Україні, і боретесь за її добробут всіма можливими методами
  - Розмовляєте українською і наслідуєте традиції та беруть за будь – яку можливість по впливати на поліпшення добробуту держави
  - Я живу в своє задоволення і що робиться з державою мені не важливо
  - Інша відповідь _____
9. Чому ви б надали перевагу?
- Працювати за кордоном
  - Працювати в Україні
  - Працювати в Україні з хорошою заробітною платою
  - Мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений
  - Інша відповідь _____
10. Вкажіть ваш вік
- 19
  - 20
  - 21
  - 22
  - 23
11. Вкажіть вашу стать
- Чоловіча
  - Жіноча

4.7. солов'їна.

5.5. люблю країну, але не державу.

10.4. любити свою країну.

11.2. не визначився.

13.2. життя покаже.

15.2. хотіла б, але не надовго.

Статистика і обробка інформації

№ питання	Варіанти відповідей	Кількість голосів	%
1	2	3	4
1. Чи вважаєте себе українцем?	а) Так б) Ні в) важко відповісти г) інша відповідь	19 - 1 -	0, 95 0 0,

			05 0
2. Чи хотіли б ви жити за кордоном?	a) Так b) Ні c) мені байдуже де жити d) інша відповідь	6 7 3 4	3 0, 0, 35 0, 15 0, 2
3. Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?	a) Так b) Ні c) мені байдуже d) інша відповідь	17 2 - 1	0, 85 0, 1 0 0, 05
4. Що для вас означає бути патріотом?	a) Жити та народитись в Україні b) спілкуватись українською мовою c) наслідувати традиції d) працювати на добробут своєї держави e) інша відповідь	5 8 8 7 - -	0, 178 0, 286 0, 286 0, 25 0
5. Чи любите свою державу?	a) Так b) Ні c) Мені байдуже d) інша відповідь	12 7 - 1	0, 6 0, 35 0 0, 05
6. Ви вільно володієте українською мовою?	a)Так b) Ні c) важко відповісти d) інша відповідь	15 1 3 1	0, 75 0, 05 0, 15 0, 05
7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?	a) Російська b) Молдавська c) Англійська d) Українська e) інша відповідь	3 1 1 14 1	0, 15 0, 05 0, 05 0, 7 0, 05
8. Що ви	a) живете в Україні, і	4	0,

робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?	боретесь за її добробут всіма можливими методами b) розмовляєте українською і наслідуєте традиції та беруть за будь – яку можливість по впливати на поліпшення добробуту держави c) я живу в своє задоволення і, що робиться з державою мені не важливо d) інша відповідь	12 3 1	2 0, 6 0, 15 0, 05
9. Чому ви б надали перевагу?	a) працювати за кордоном b) працювати в Україні c) працювати в Україні з хорошою заробітною платою d) мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений e) інша відповідь	1 3 16 - -	0, 05 0, 15 0, 8 0 0
10. Вкажіть ваш вік	a) 19 b) 20 c) 21 d) 22 e) 23	- 15 5 - -	0 0, 75 0, 25 0 0
11. Ваша стать	a) жіноча b) чоловіча	15 5	0, 75 0, 25

Аналіз та узагальнення результатів дослідження

Нами було проведено соціологічне дослідження на тему з «Патріотизм у розумінні сучасної молоді».

В ході даного соціологічного дослідження були опитані студенти ВДПУ, у кількості чоловік: 17 представників чоловічої статі, (75%), 3 – жіночої (25%); віком від 20 – 21 років.

На питання «Чи вважаєте себе українцем?» 89% опитуваних вважають себе справжніми українцями, лише 11% - так не вважають. Отже, можна зробити висновок, що переважна більшість опитаних мною вважають себе українцями.

На питання «Чи хотіли б ви жити за кордоном?» 40% відповіли, що хотіли б прожити за межами України, 36% відповіли, що хочуть прожити на батьківщині і лише 24% опитаних відповіли, що їм не важливо де прожити. В даному випадку опитані розділились фактично на дві групи людей, це може означати, що половина з опитаних патріотично настроїлась на подальше життя, інша ж половина просто шукає собі затишного містечка для себе.

На питання «Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?» 85% респондентів відповіли, що вони пишаються коли їх називають українцем, лише 10% опитаних респондентів цураються назви «українець». Тому можна сміливо сказати, що опитані десь на підсвідомому рівні пишаються, що вони відносяться до української національності.

На запитання «Що для вас означає бути патріотом?» 17,8% відповіли, для того щоб бути патріотом достатньо жити в Україні, по 28,6% відповіли для того щоб називатись українцем потрібно наслідувати традиції та спілкуватись українською мовою, а ще 25% респондентів відповіли, що необхідно працювати на добробут своєї держави. Отже, можна зробити висновок, що хоч відсотки розподілились, але всі чітко розуміють, що перелічені категорії відповідей обов'язково необхідні для дорогого щоб бути патріотом.

На запитання «Чи любите свою державу?» 60% опитуваних дали відповідь, люблять свою державу, 35% - ні. Думаю це пояснюється тим, що в Україні зараз відчувається певна нестабільність.

На запитання «Ви добре володієте українською мовою?» 75% респондентів відповіли, що вільно володіють українською мовою, 5% - не володіють взагалі, 15% - важко відповісти. Більшість стверджує, що добре володіє мовою, але лише частина опитаних погано володіє нею, мені здається це пояснюється тим, що на даному етапі розвитку нашої держави велика кількість людей розмовляє певним стилем мови тобто «суржиком».

На запитання «Яка з мов є для вас «солов'їною» » 70% опитуваних відповіли, що мовою «серця» є українська, 15% - вибрали російську, і лише 0,05% обрали англійську та молдавську.

На запитання «Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?» 60% відповіло, що розмовляє українською мовою, наслідує традиції та береться за будь - яку можливість по впливати на добробут своєї держави, 20% відповіли, що вони живуть у Україні та борються за її добробут всіма можливими методами, 15% респондентів є в певному роді егоїстами і стверджують, що нічого крім свого добробуту їх не цікавить. Отже можна зробити висновок, що більша частина опитаних все ж таки хочуть бачити свою державу великою і процвітаючою.

На запитання «Чому ви віддали б перевагу?» 80% респондентів хотіли б працювати на батьківщині, але із-за умов високої заробітної плати, а 15% опитаних патріотично налаштовані на роботу з підйому економічної ситуації в державі, і лише 0,05 відсотка не задумуючись відправились в іншу державу на роботу. Звідси можна побачити, що хоч опитані і боліють серцем за свою батьківщину, але ніхто не хоче прожити своє життя в бідності.

Отже, зробивши аналіз проведеного опитування можна зробити висновок, що гіпотеза, яка полягає у тому, що більшість респондентів вважають патріотизм це запорука процвітання нашої держави.

Проглядаючи відповіді на питання респондентів можна відповісти, що моє гіпотеза перевірилась частково. Ось чому, з першого питання видно що 95% опитаних вважають себе українцем, і це доказує, що десь в глибині душі вони все ж таки переживають за свою країну за свою націю і т. д. Але ж з іншого питання можна спростувати це твердження 80% опитаних відповіли що залишились б в Україні за умови хорошої заробітної плати, але з іншого боку опитані просто зневірилися, що Україна може бути потужною, сильною державою, яка переживає за своїх громадян. Тим більше, що опитаним від 20-21 років, і напевно кожен замислювався над створенням сім'ї, а нинішня нестабільність просто лякає людей, і не кожна молода людина хотіла б починати як раз цей етап свого життя невпевненості в майбутньому, тобто без підтримки. Тому я вважаю, що на даному етапі потрібно мотивувати молодь та виховувати патріотизм в кожному громадянині України.

Цибульська А.

СОЦІОЛОГІЧНЕ ОПИТУВАННЯ НА ТЕМУ: «ПАТРІОТИЗМ»

Патріотизм в країні, яка нещодавно здобула незалежність, постає дуже гостро. Що для сучасної молоді означає патріотизм? В головах та думках багатьох людей по різному трактується таке поняття, як патріотизм . В одних людей вірне тлумачення, в інших помилкове. То що ж насправді означає слово патріотизм?

Уявлення про патріотизм зв'язуються з трепетним ставленням до своєї Батьківщини, але уявлення про сутність патріотизму у різних людей різний. З цієї причини, одні люди вважають себе патріотами, а інші їх такими не вважають.

Патріотизм (грец. patriótes, πατριώτης — співвітчизник, грец. patrís, πατρίς — батьківщина) — це моральний і політичний принцип, соціальне відчуття (сприйняття), змістом яких є любов до Батьківщини (місця народження всіх поколінь предків і самої людини), відданість своєму народові, готовність заради них на жертви (в тому числі готовність підкорити свої особисті потреби потребам суспільства перебування (проживання) і подвиги. Патріотизм припускає гордість досягненнями і культурою своєї Батьківщини, бажання зберігати її характер і культурні особливості та ідентифікація себе з іншими членами нації, готовність підпорядкувати свої інтереси інтересам країни, прагнення захищати інтереси Батьківщини і свого народу. Історичне джерело патріотизму - століттями і тисячоліттями закріплене існування відособлених держав, що формували прихильність до рідної землі, мови, традицій. В умовах освіти націй і утворення національних держав патріотизм стає складовою частиною суспільної свідомості, що відображає загальнонаціональні моменти в його розвитку. А з практичного боку - характеристика особистості, тобто особистість, котра сповідує патріотизм до певної країни, є патріотом цієї країни.

Патріотизм визначається більшістю людей як одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Він виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів. Виховання патріотизму – важлива складова виховної діяльності.

Соціальні психологи визначають патріотизм як певне моральне ставлення й оцінку особистістю елементів вітчизни. У конкретно-історичному розгляді, з'явившись внаслідок розвитку людського суспільства, соціально-моральне, у своїй основі, патріотичне почуття набувається особистістю не через біологічну спадковість, а неодмінно під впливом соціального середовища, виховання (соціалізації) у широкому розумінні слова.

Патріотизм передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, своєї Батьківщини, бажання збереження її характерних особливостей, її культурного надбання і співставлення себе з іншими членами свого народу, постійна готовність підкорити свої особисті інтереси інтересам загалу, в якому живеш, та захищати інтереси своєї громади, народу в цілому.

Розробка і логічний аналіз анкети

Проводиться соціологічне дослідження на одну з актуальних проблем молоді України на тему «Патріотизм у розумінні молоді». Вчитайтесь, будь –ласка в зміст кожного питання і оберіть той варіант відповіді, який найбільше відповідає вашій точці зору. Анкета анонімна, її не потрібно підписувати. Ваші відповіді будуть враховуватись тільки в узагальненому вигляді.

1. Чи вважаєте себе українцем?

Так

Ні

Мені байдуже

Інша відповідь _____

2. Чи хотіли ви б жити за кордоном?

Так

Ні

Мені байдуже де жити

Інша відповідь _____

3. Чи пишастесь, що вас називають українцем(кою)?

Так

Ні

Мені байдуже де жити

Інша відповідь _____

4. Що для вас означає бути патріотом?

Жити в та народитись в Україні

Спілкуватись українською мовою

Наслідувати традиції

Працювати на добробут своєї держави

Інша відповідь _____

5. Чи любите свою державу?

Так

Ні

Мені байдуже де жити

Інша відповідь _____

6. Ви вільно володієте Українською мовою?

Так

Ні

Важко відповісти

Інша відповідь _____

7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?

Російська

Молдавська

Англійська

Українська

Інша відповідь _____

8. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?

Живете в Україні, і боретесь за її добробут всіма можливими методами

Розмовляєте українською і наслідуєте традиції та берусь за будь – яку можливість по впливати на поліпшення добробуту держави

Я живу в своє задоволення і що робиться з державою мені не важливо

Інша відповідь _____

9. Чому ви б надали перевагу?

Працювати за кордоном

Працювати в Україні

Працювати в Україні з хорошою заробітною платою

Мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений

Інша відповідь _____

10. Вкажіть ваш вік

19 20 21 22 23

11. Вкажіть вашу стать

Чоловіча

Жіноча

Статистика і обробка інформації

№ питання	Варіанти <u>відповідей</u>	Кількість голосів	%
1	2	3	4
1. Чи вважаєте себе українцем?	a) Так b) Ні c) важко відповісти d) інша відповідь	19 - 1 -	0, 95 0 0,05 0
2. Чи хотіли б ви жити	a) Так	6	0,

за кордоном?	b) Ні c) мені байдуже де жити d) інша відповідь	7 3 4	3 0,35 0,15 0,2
3. Чи пишастесь, що вас називають українцем(кою)?	a) Так b) Ні c) мені байдуже d) інша відповідь	17 2 - 1	0, 85 0,1 0 0,05
4. Що для вас означає бути патріотом?	a) Жити та народитись в Україні b) <u>спілкуватись</u> українською мовою c) наслідувати традиції d) працювати на добробут своєї держави e) інша відповідь	5 8 8 7 - -	0, 178 0,286 0,286 0,25 0
5. Чи любите свою державу?	a) Так b) Ні c) Мені байдуже d) інша відповідь	12 7 - 1	0, 6 0,35 0 0,05
6. Ви вільно володієте українською мовою?	a)Так b) Ні c) важко відповісти d) інша відповідь	15 1 3 1	0, 75 0,05 0,15 0,05
7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?	a) Російська b) Молдавська c) Англійська d) Українська e) інша відповідь	3 1 1 14 1	0, 15 0,05 0,05 0,7 0,05
8. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?	a) живете в Україні, і боретесь за її добробут всіма можливими методами b) розмовляєте українською і наслідуєте традиції та беруть за будь – яку можливість по впливати на поліпшення добробуту держави c) я живу в своє задоволення і, що робиться з державою мені не важливо d) інша відповідь	4 12 3 1	0, 2 0,6 0,15 0,05
9. Чому ви б надали перевагу?	a) працювати за кордоном b) працювати в Україні c) працювати в Україні з хорошою заробітною платою d) мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений e) інша відповідь	1 3 16 - -	0, 05 0,15 0,8 0 0

10. Вкажіть ваш вік	a) 19	-	0
	b) 20	15	0,75
	c) 21	5	0,25
	d) 22	-	0
	e) 23	-	0
11. Ваша стать	a) жіноча	15	0,
	b) чоловіча	5	75 0,25

Аналіз та узагальнення результатів дослідження

Мною було проведено соціологічне дослідження на тему з «Патріотизм у розумінні сучасної молоді».

В ході даного соціологічного дослідження були опитані 15 представників чоловічої статі, (75%), 5 – жіночої (25%); віком від 20 – 21 років.

На питання «Чи вважаєте себе українцем?» 95% опитуваних вважають себе справжніми українцями, лише 0,05% - так не вважають. Отже, можна зробити висновок, що переважна більшість опитаних мною вважають себе українцями.

На питання «Чи хотіли б ви жити за кордоном?» 30% відповіли, що хотіли б проживати за межами України, 35% відповіли, що хочуть проживати на батьківщині і лише 15% опитаних відповіли, що їм не важливо де проживати. В даному випадку опитані розділились фактично на дві групи людей, це може означати, що половина з опитаних патріотично настроїлась на подальше життя, інша ж половина просто шукає собі затишного містечка для себе.

На питання «Чи пишастесь, що вас називають українцем(кою)?» 85% респондентів відповіли, що вони пишастесь коли їх називають українцем, лише 10% опитаних респондентів цураються назви «українець». Тому можна сміливо сказати, що опитані десь на підсвідомому рівні пишастесь, що вони відносяться до української національності.

На запитання «Що для вас означає бути патріотом?» 17,8% відповіли, для того щоб бути патріотом достатньо жити в Україні, по 28,6% відповіли для того щоб називатись українцем потрібно наслідувати традиції та спілкуватись українською мовою, а ще 25% респондентів відповіли, що необхідно працювати на добробут своєї держави. Отже, можна зробити висновок, що хоч відсотки розподілились, але всі чітко розуміють, що перелічені категорії відповідей обов'язково необхідні для дорогого щоб бути патріотом.

На запитання «Чи любите свою державу?» 60% опитуваних дали відповідь, люблять свою державу, 35% - ні. Думаю це пояснюється тим, що в Україні зараз відчувається певна нестабільність.

На запитання «Ви добре володієте українською мовою?» 75% респондентів відповіли, що вільно володіють українською мовою, 5% - не володіють взагалі, 15% - важко відповісти. Більшість стверджує, що добре володіє мовою, але лише частина опитаних погано володіє нею, мені здається це пояснюється тим, що на даному етапі розвитку нашої держави велика кількість людей розмовляє певним стилем мови тобто «суржиком».

На запитання «Яка з мов є для вас «солов'їною» » 70% опитуваних відповіли, що мовою «серця» є українська, 15% - вибрали російську, і лише 0,05% обрали англійську та молдавську.

На запитання «Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?» 60% відповіло, що розмовляє українською мовою, наслідує традиції та береться за будь - яку можливість по впливати на добробут своєї держави, 20% відповіли, що вони живуть у Україні та борються за її добробут всіма можливими методами, 15% респондентів є в певному роді егоїстами і стверджують, що нічого крім свого добробуту їх не цікавить. Отже можна зробити висновок, що більша частина опитаних все ж таки хочуть бачити свою державу великою і процвітаючою.

На запитання «Чому ви віддали б перевагу?» 80% респондентів хотіли б працювати на батьківщині, але із-за умов високої заробітної плати, а 15% опитаних патріотично налаштовані на роботу з підйому економічної ситуації в державі, і лише 0,05 відсотка не задумуючись

відправились в іншу державу на роботу. Звідси можна побачити, що хоч опитані і боліють серцем за свою батьківщину, але ніхто не хоче прожити своє життя в бідності.

Отже, зробивши аналіз проведеного опитування можна зробити висновок, що гіпотеза, яка полягає у тому, що більшість респондентів вважають патріотизм це запорука процвітання нашої держави.

Ємець Н., Пилипова І.

ЕКСПЕРТНЕ ОПИТУВАННЯ НА ТЕМУ: «ПАТРІОТИЗМ ЯК ЦІННІСТЬ І КОНСОЛІДУЮЧА ОСНОВА НАЦІЇ»

Експерт. Михайло Кременюк - колишній депутат Немирівської міської ради, у 26 років призначений заступником Немирівського голови. Депутат Вінницької обласної ради.

1. Як Ви розумієте патріотичне виховання?

Патріотичний напрямок роботи був і залишається пріоритетним. Формування громадянина - патріота України, підготовленого до життя, з високою національною свідомістю, виховання громадян, які здатні побудувати громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав. Патріотизм у сучасному розумінні – це відчуття того, що набуває сьогодні особливого значення. Головною запорукою процвітання держави є національно-патріотичне виховання молоді, частина якої щороку поповнює лави державних службовців. Адже саме вони вносять свої корективи в закони, суспільне життя, етико-моральні засади. Щоб ці реформи не призводили до краху, національно-патріотичне виховання повинно супроводжувати молодь впродовж всього їхнього шкільного й студентського життя. Можна багато говорити про виховання молоді, як абстрактної маси, але ті пафосні розмови ні до чого не призведуть. Під словом «молодь» ми повинні вбачати своїх дітей, методику виховання молоді ототожнювати з вихованням власних. Якими б ми хотіли бачити своїх дітей? Чесними; вихованими; добрими; людьми, які поважають старше покоління. Ці якості можна об'єднати в етично-моральну групу, без якої жодне суспільство не існує. Для того щоб виховати ці якості, в Україні в загальноосвітніх закладах викладаються уроки етики, на яких вчителі намагаються привити дітям гуманне ставлення до оточуючих, закласти основи моралі.

2. Необхідно зараз звертати увагу на патріотичне виховання покоління?

Виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу.

Патріотизм покликаний дати новий імпульс духовному оздоровленню народу, формуванню в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості, моральної, правової культури особистості, розквіту національної самосвідомості і ґрунтується на визнанні пріоритету прав людини. Суспільства, яке функціонує на засадах гуманізму, свободи, верховенства закону, соціальної справедливості, гарантує умови для зростання добробуту народу. Суспільства, яке є єдиним дієвим механізмом розбудови не олігархічної, а народної демократії, правової України, виступає, з одного боку, джерелом опозиції державній владі, а з іншого - взаємодоповнює її.

3. Вважаєте ви себе патріотом? У чому це проявляється?

Патріотизм – глибоко індивідуальне, таємне почуття, що перебуває в душі (підсвідомості) людини. Він або є, або його немає зовсім. Про патріотизм судять не за словами, а по справах кожної людини. Патріот не той, хто сам себе так називає, а той, кого будуть шанувати таким інші, але насамперед його співвітчизники. Таким чином, сьогоденням (ідеальним) патріотом можна вважати тільки людини, що постійно зміцнює своє фізичне й моральне здоров'я, добре вихованого, утвореного й освіченого, що має нормальну сім'ю, що почитає своїх предків, що ростить і виховує в кращих традиціях своїх нащадків, що містить у належному стані своє житло (квартиру, під'їзд, будинок, двір) і постійно поліпшуючий свій побут, спосіб життя й культуру поведіння, що працює в благо своєї Батьківщини, що участвують в суспільних заходах або організаціях патріотичної

орієнтації, тобто спрямованих на об'єднання співгромадян з метою досягнення патріотичних цілей і спільного виконання патріотичних завдань того або іншого ступеня складності й важливості по облаштованості й розвитку своєї Батьківщини, по оздоровленню, множенню числа своїх освічених співвітчизників. Теперішній патріот поважає громадян усякої іншої країни й не буде шкодити їм. Він виступає за тих і за те, що зміцнює й розвиває його батьківщину й проти тих і того, хто й що її руйнує, наносить їй той або інший збиток. У своїй країні щирий патріот разом з іншими співгромадянами-патріотами бореться з тими, хто наносить їй збиток, а це можуть бути тільки сограждане-непатріоти з низьким рівнем або дефектами свідомості, або взагалі вороги Батьківщини. У цьому зв'язку дуже легко зрозуміти, наскільки не патріотами є в нас ті, хто сіяє навколо ворожнечу до своїх співвітчизників, гнітить своїх співгромадян, лихословить, смітить, отруєє навколишню природу, браконьєрствує, веде нездоровий спосіб життя.

4. Як ви ставитеся до введення в школі спеціального курсу «Основи військово-патріотичного виховання»?

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку на планеті. В сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз і водночас великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд з забезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське співтовариство, є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави. Складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби. Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити активну участь громадян у збереженні її безпеки від зовнішньої загрози. Робота з військово-патріотичного виховання учнівської молоді має проводитися комплексно, в єдності всіх його складників спільними зусиллями органів державного управління, а також освітніх закладів, сім'ї, громадських організацій та об'єднань, Збройних Сил України, інших силових структур.

Системна організація військово-патріотичного виховання молоді має бути спрямована на підготовку її до оволодіння військовими професіями, формування психологічної та фізичної готовності до служби в Збройних Силах, задоволення потреби підростаючого покоління у постійному вдосконаленні своєї підготовки до захисту Вітчизни.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4ДН

Кушнір А.

ОПИТУВАННЯ ЕКСПЕРТА ЗА ТЕМОЮ «ПАТРІОТИЗМ, ЯК ЦІННІСТЬ І КОНСОЛІДУЮЧА ОСНОВА НАЦІЇ»

Респондент: Коваль Віталій Васильович, учасник АТО 2014 -2015рр., с.Маяки, Тульчинський р-н, Вінницька область.

1. Чи вважаєш ти себе патріотом?

Спочатку я себе патріотом не вважав. Як призвали мене до мобілізації злякався. Там я познайомився з багатьма людьми, які стали мені братами. Я готовий за них піти на будь що. Так я дякую дуже людям, які нам допомагали, волонтерам та всім іншим. За них, за нашу державу. Як я пішов на службу я давав присягу. Я давав присягу захищати незалежність і територіальну цілісність України і людей. Я не давав присяги захищати нашу Верховну Раду, я просто дав клятву людям. Так я пішов на війну і я пишаюся дійсно, що я там був. Так я вижив, але втратив багато товаришів. Я вважаю себе патріотом нашої держави на даний час.

Дійсно я прийшов, я побачив багато чого. Після повернення я дійсно переосмислив своє життя і вирішив щось змінювати. Пробував балотуватися в голову сільської ради, балотуватися в депутати. Документи втратили, випадково, десь, в останній день їх десь не стало.

2. Ти балотувався в голову сільської ради, в депутати, це якось пов'язано з патріотизмом?

Так. Це пов'язано з патріотизмом. Я хотів змінити дуже багато чого в нашій владі. Як кажуть треба починати змінювати з самого низу. Є таке прислів'я «Риба гниє з голови». Це не правда. Треба починати змінювати з самого низу, бо одна людина зверху все не зробить. А з низу помаленьку підтягувати людей, які дійсно намагаються щось зробити для людей не для себе. Але мої зусилля були марними, бо все було втрачено в останній день перед виборами.

3. Ти пішов в АТО. Чи змінився твій рівень патріотизму від початку твоєї служби і до сьогодні?

Так він зріс. В мене навіть були такі думки, щоб підписати контракт і повернутися знову туди. Були такі думки, але чесно кажучи через цю війну я втратив батька, в нього серце не витримало. Чесно я не хочу втратити ще когось. Я поки що залишився тут. Звісно якщо там піде погіршення ситуації на Сході, то я підпишу контракт. Багато хто з моїх товаришів підписали контракт. Ми щоденно дзвонимо їм туди, питаємо, що їм треба, підтримуємо їх. Так новини я не дивлюся, тому що там брехня. Там лише 20% правди говорять. Дзвонимо хлопцям, дізнаємося як то кажуть з перших вуст. Все ж коли хтось тебе звідси «кличе», то йдуть дні не так моторошно.

Думав тут допомогти, але бачиш не вийшло. Але нічого, все за раз не зробиться, будемо помаленьку боротися. Будемо добиватися хоч якоїсь трохи справедливості.

4. Чи можна вважати патріотів тих людей, котрі виїхали з окупованих територій?

Я їх патріотами не вважаю. Можливо є такі люди, які виїхали звідти і стали волонтерами, то їх я вважаю патріотами. Наприклад в мене офіцер сам з Луганського району, там живуть його батьки. Вони дійсно підтримують українську армію. Його сестра живе в Росії. Вона за Україну, там це не сприймають, але вона не змінює своєї думки.

5. На твою думку чи потрібно виховувати наступні покоління патріотично, якщо так то як?

Знаєш чесно кажучи кому ми завдячуємо це волонтерам і дітям. Дітям треба казати в першу чергу дякую тому що діти по всій території України нам допомагали. Чого? Бо збирають гроші, харчі, речі бійцям в АТО. Дитина приходить додому і каже: «мама там збирають речі для бійців, дай мені 5 гривень я води куплю.». Навіть якщо мама не хотіла давати вона мусить, бо це дитина просить. Так діти спонукали батьків допомагати.

Звісно треба щоб діти любили свою державу. Треба виховувати їх таким чином ,спонукати до цього.

6. Через що падає рівень патріотизму? Чому?

Через владу. Наприклад в зоні АТО наша міліція стояла на другій, третій лінії фронту. Були ті які стояли на першій. Їх змінювали через кожних 45 днів. Нас дуже часто обманювали. Казали «хлопці ми поміняємо вас через місяць, поїдете на ротацію додому.». Проходить місяць – «хлопці не виходить, поміняємо вас через 10 днів». Через 10 днів не міняють. Чого? Бо вище командування віддавало накази «затримай». Того через наш уряд, через те що вони обманювали наших солдат і падала довіра до них, падав рівень патріотизму.

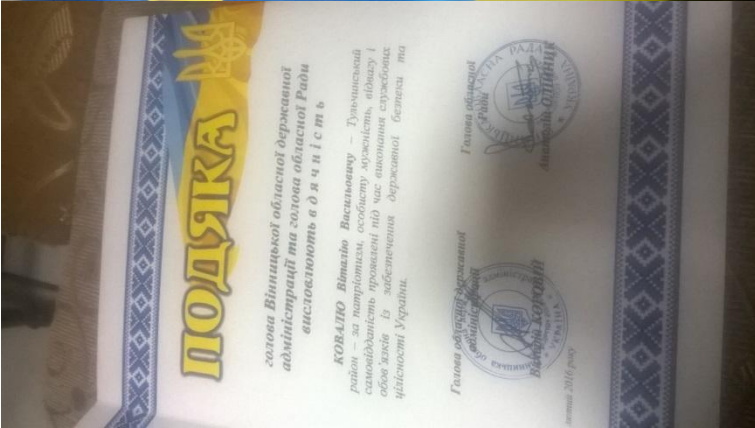
7. Можеш сказати завершальну настанову?

На останок хочу сказати, щоб люди не втрачали патріотизму. Потрібно вірити в себе, в нашу державу, то нас ніхто не здолає. Бо чесно скажу ми воювали проти такої армії, проти російської армії. То з таким досвідом як у них то це 90 % того що ми протрималися це патріотизмом. Там дійсно воюють патріоти нашої держави.

Будьте завжди патріотами своєї держави.

Висновок: Отже на думку експерта рівень патріотизму в нашій державі залежить від влади ,та вона не є вирішальним елементом. За словами Ковалю Віталію Васильовича все починається в першу чергу з однієї людини, з людини тої , що ти бачиш в дзеркалі, людина в силі все знати.

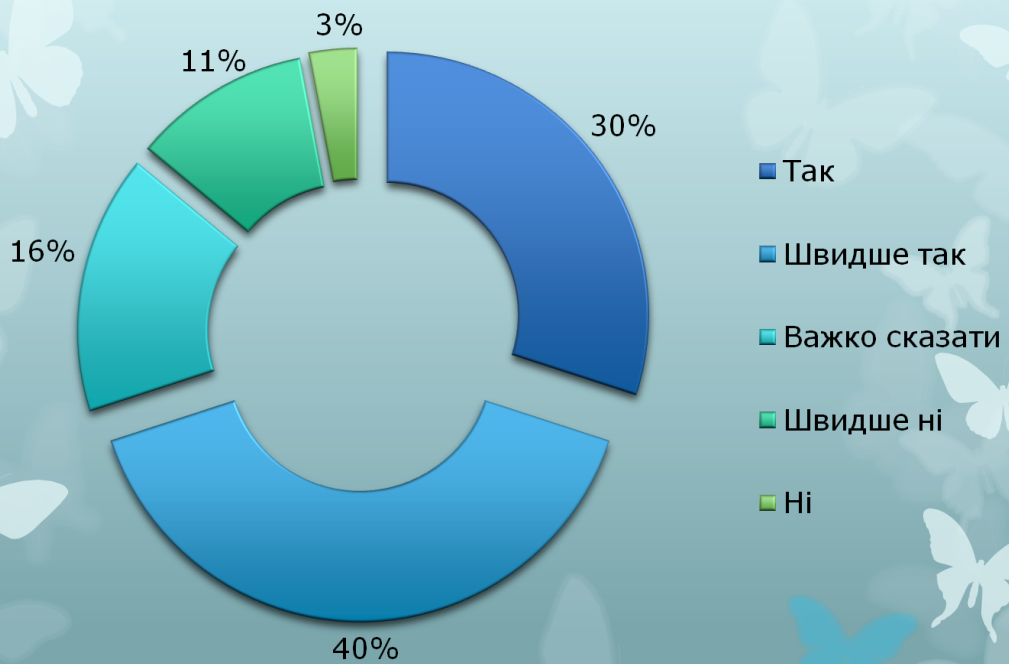

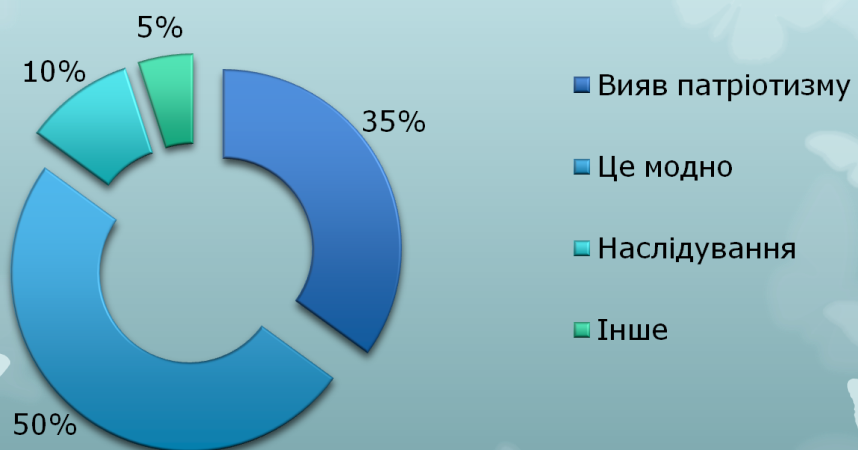

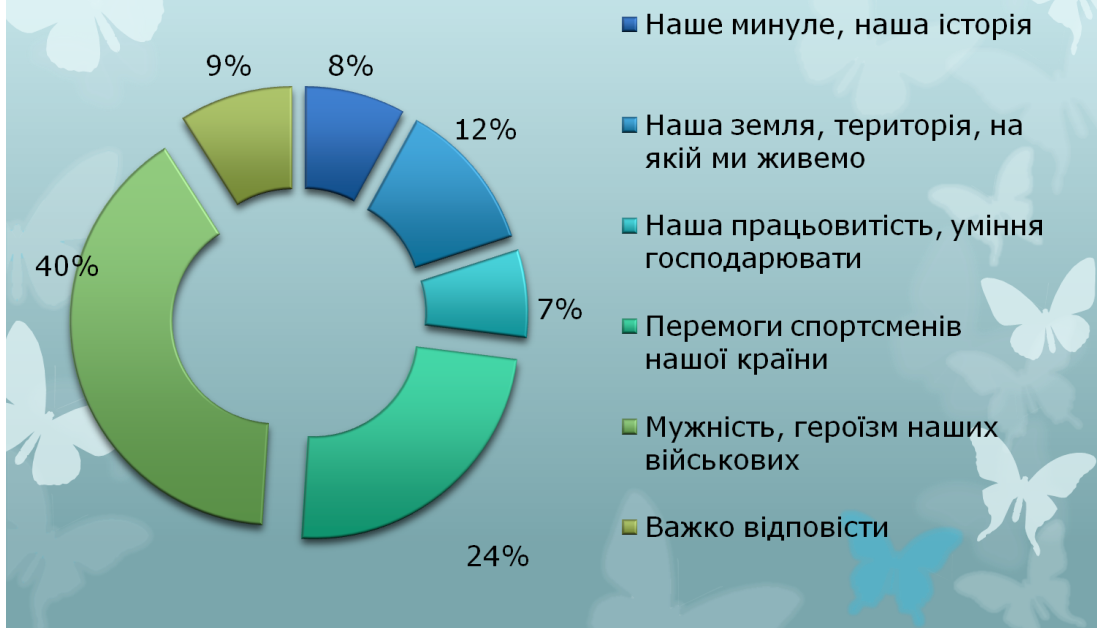
«Чи можете ви себе назвати патріотом?»

«Що для вас особисто означає вбиратися у національний одяг, носити національну символіку?»

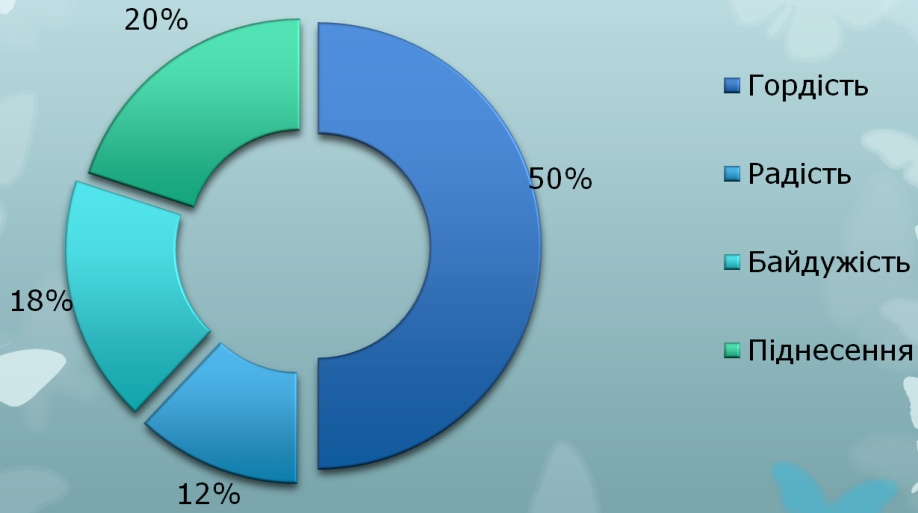
« Що для вас є предметом гордості за своєю країною, свій народ? »

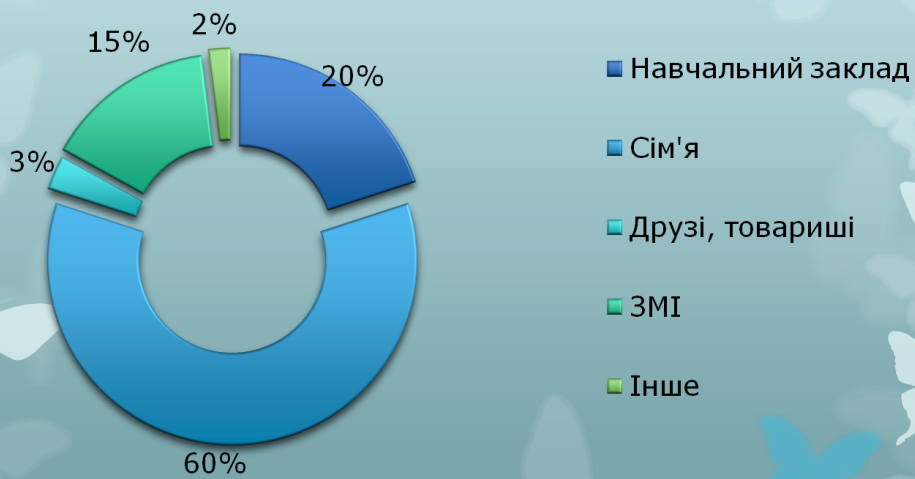
« Чи задоволені ви тим фактом, що живите в Україні? »

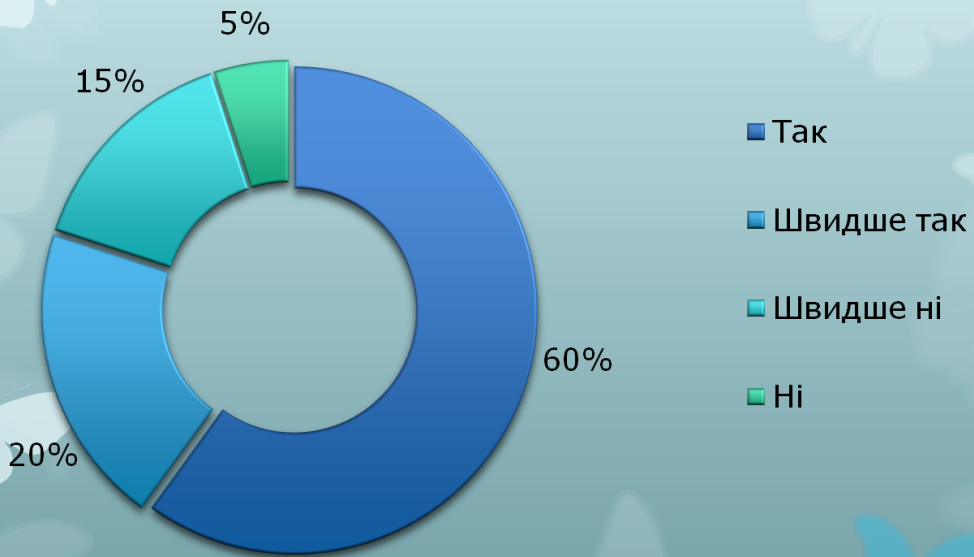
«Коли ви чуєте гімн України, що ви відчуваєте?»

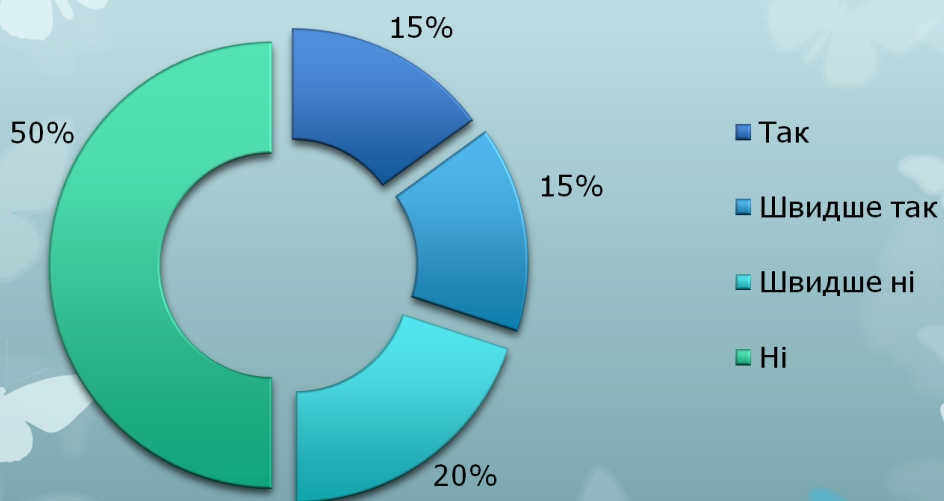
«На вашу думку, хто (що) з перерахованого нижче має найбільший вплив на формування ваших громадянських позицій?»

«Чи цікавитеся ви подіями, які відбуваються в Україні?»

«Чи можна бути патріотом, знаючи лише історію країни?»

Тест на визначення патріотичності

Анкета

Як Ви розумієте патріотичне виховання?

1. Чи любите Ви свою країну?

А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.

2. Чи пишаєтесь Ви тим, що є громадянином України?

А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.

3. Чи знаєте Ви історію свого рідного міста?

А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.

4. Чи дотримується Ваша родина звичаїв та традицій нашого народу?

А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.

5. Чи поважаєте Ви українську мову?

А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.

6. Чи спілкуєтесь Ви українською мовою?

А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.

7. Чи потрібна Україні друга державна мова?

А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.

8. Чи вважаєте Ви службу в армії обов'язком громадянина України?

А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.

9. Чи читаєте Ви художню літературу рідною мовою?

А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.

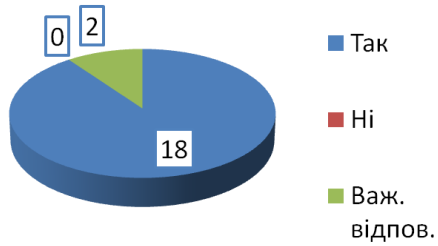
10. Чи вважаєте Ви себе патріотом України?

А) Так; Б) важко відповісти; В) ні.

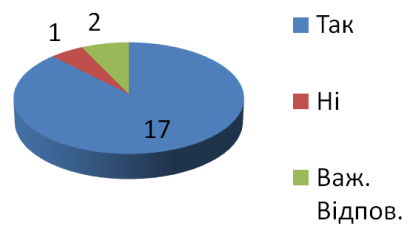
- Були опитані представники двох навчальних закладів: Вінницького державного педагогічного університету ім. Коцюбинського(20чол.) та Вінницького медичного коледжу ім. Заболотного(20чол.).

Чи любите ви свою країну?

ВДПУ

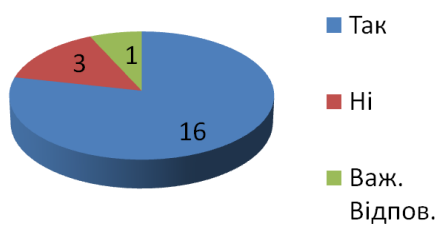

ВМК

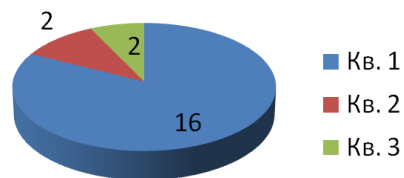

Чи пишаєтесь ви тим, що є громадянином України?

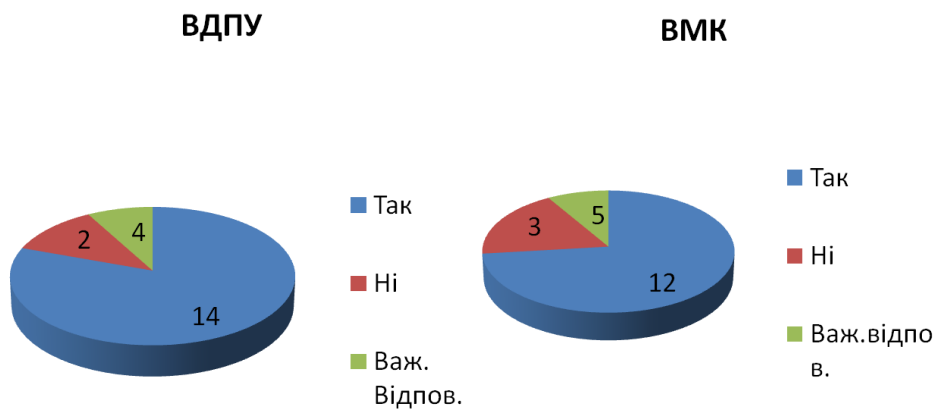
ВДПУ

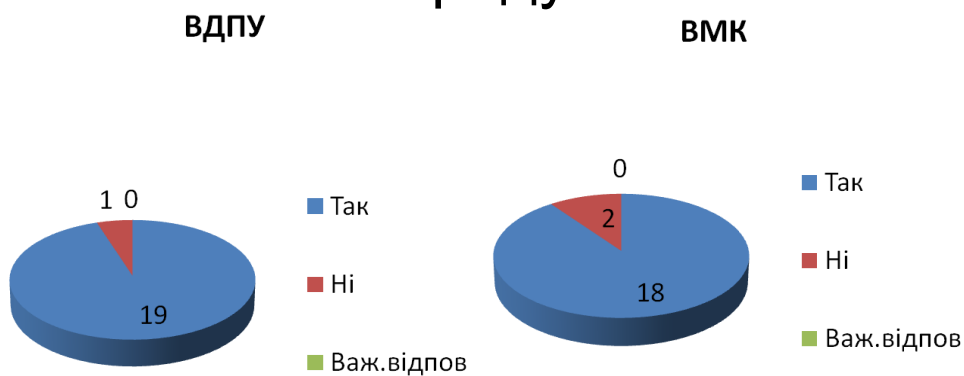
ВМК

Чи знаєте Ви історію свого рідного міста?

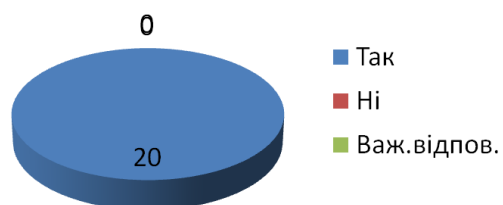
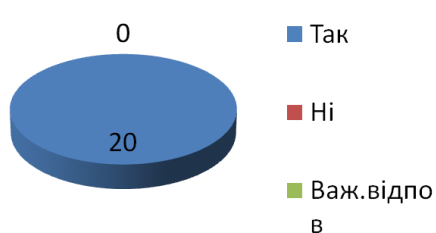
Чи дотримується Ваша родина звичаїв та традицій нашого народу?

Чи поважаєте Ви українську мову?

ВДПУ

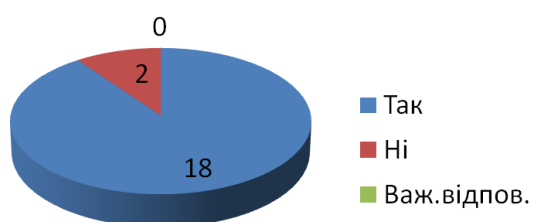
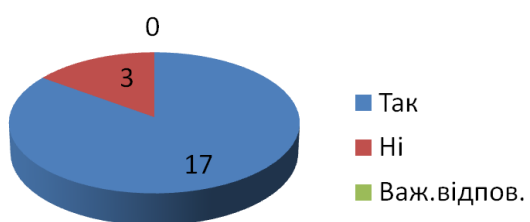
ВМК

Чи спілкуєтесь українською мовою?

ВДПУ

ВМК

Чи потрібна Україні друга державна мова?

ВДПУ

ВМК

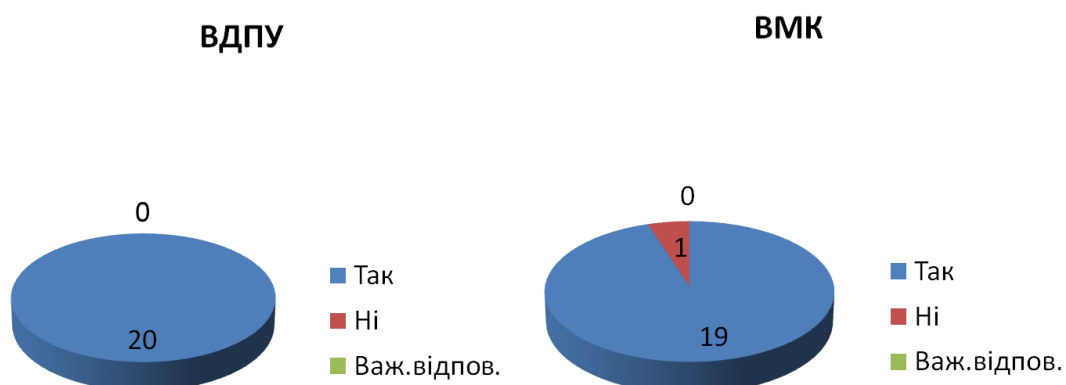
Чи читаєте Ви художню літературу рідною мовою

ВДПУ

ВМК

Чи вважаєте Ви себе патріотом України?

Кондратюк Т.

**дослідження
«Патріотизм у
розумінні сучасної
МОЛОДІ».**

1. Наскільки, на Вашу думку розвинена національна ідея в українській державі?

- ⦿ національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави;
- ⦿ національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для мене особисто;
- ⦿ національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі;
- ⦿ національної ідеї немає.

2. Чи впливає знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення?

- ⦿ так, історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному;
- ⦿ кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини;
- ⦿ історичне минуле не важливе, потрібно жити майбутнім;
- ⦿ історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави.

3. Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді? Ваша відповідь:

◎ **4. Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді:**

- ◎ відчуття пошани до своєї країни;
- ◎ інтерес до історичного минулого;
- ◎ високий рівень ерудиції;
- ◎ інтелігентність;
- ◎ активність у громадському житті країни;

5. Як саме Ви проводите свій вільний час?

- о відвідую історичні, літературні, художні музеї, виставки;
- о відвідую бібліотеки та обираю книги, які представляють історичне минуле нашого народу та
- його героїв;
- о відвідую театри та переглядаю кінофільми на історично-патріотичні теми;
- о частіше за все проводжу вільний час вдома за телевізором та комп'ютером;
- о надаю перевагу компанії друзів;

6. Чи відчуваєте Ви відсутність моральних цінностей в українській молоді?

- так
- ні

7. Якщо відчуваєте, то в чому саме?

Ваша відповідь

---

8. Чи вважаєте Ви, що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики, не можуть бути патріотами:

так;

ні;

інше

---

9. Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень Вашого патріотизму:

- загально-політична атмосфера в суспільстві;
- можливість вибору навчального закладу;
- наявність, відсутність роботи;
- житлові умови;
- задоволення права на відпочинок;
- інше _____

---

10. Повідомте, будь ласка, деякі відомості про себе:

- Ваша стать: чол. жін.
- вік: від 18 до 20 років від 21 до 25 років від 26 до 30 років
- освіта: середня; середня спеціальна; вища.

Рівень патріотизму сучасної молоді

Цетковський Р.

Феномен патріотизму

Патріотизм

Визначення

- *Патріотизм (грец. Πατριώτης – співвітчизник) – моральний і політичний принцип, соціальне відчуття, змістом якого є любов до Батьківщини і готовність пожертвувати своїми власними інтересами на користь інтересів Вітчизни.*

Варіації

Англійський письменник Клай Стейплз Льюїс писав у 1960 році про «амбівалентність патріотизму» і виділяв 4 його різновиди:

- Любов до дому; до старих друзів, до знайомих особам, до знайомих видів, запахів і звуків.
- Особливе ставлення до минулого своєї країни.
- Груба віра в те, що своя країна або свій народ дійсно краще всіх.
- Своя нація настільки краще всіх, що просто зобов'язана правити всіма.

Зв'язки з космополітизмом

- Патріотизму часто протипоставляють космополітизм, як ідеологію «всесвітнього громадянства», вітчизни-світу, при якому прив'язаність до власного народу і Вітчизни втрачається в угоду універсальним ідеям.

Думки умів

- На відміну від неокантианців, які вважають Іммануїла Канта «справжнім космополітом», новітній філософ Рідель, взагалі, наголошує, що патріотизм і космополітизм не протипоставлені один одному, а навпаки – взаємоузгоджені. Рідель підкреслює, що «людина як громадянин світу і землі, істинний «космополіт», щоб «сприяти благу всього світу, повинен мати схильність до прив'язаності до своєї країни»
- Лев Толстой взагалі вважав патріотизм почуттям «грубим, шкідливим, соромним і поганим, а головне — аморальним»

Думка студента і громадянина

- На мою думку патріотизм – саме прояв любові, захисту, турботи, про свій край, країну, народ. Патріотами не народжуються, ними стають. Тому потрібно використовувати усі можливості для виховання молоді патріотизму у всіх його найкращих аспектах, ставити перед народом цілі для його згуртування задля вирішення усіх проблем, які перешкоджають процвітання і розвитку країни.

Псевдопатріотизм

- Нажаль сьогоднішні політичні і соціальні діячі, у чиїх руках влада, використовують слово «патріотизм» задля вирішення їх, побутових по суті, проблем. Опозиція ж використовує його задля того, щоб отримати у майбутньому свій політичний авторитет. І ті, і інші використовують його «направо і наліво», але народу його значення не пояснюють, а якщо пояснюють – трактують так, як вважають за потрібне.

Патріотизм

Не патріотизм

Цілі та напрями патріотичного виховання

Мета: сформоване стійке почуття любові до своєї Батьківщини, відданості своєму народові, готовності для них на жертви і подвиги

Напрями:

- виховання у рідномовному середовищі
- медіаосвіта
- виховання засобами мистецтва
- виховання засобами наук
- громадянсько-патріотичне
- військово-патріотичне

Основні напрями патріотичного виховання :

- Формування уявлень про сім'ю , родину, рід і родовід ;
- Краєзнавство;
- Ознайомлення з явищами суспільного життя;
- Формування знань про історію держави, державні символи;
- Формування знань про людство

Анкета

Як Ви розумієте патріотичне виховання?

Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується.

В.Сухомлинський

1. Як Ви розумієте патріотичне виховання?

- ⦿ А) Любов до своєї батьківщини і служіння їй.
- ⦿ Б) Нав'язування ідеології.
- ⦿ В) Не знаю.

2. Як Ви розумієте термін «мужність»?

- ⦿ А) Якості особистості з сильними рисами характеру.
- ⦿ Б) Якості особистості зі слабкими рисами характеру.
- ⦿ В) Мені це незнайоме.

3. Необхідно зараз звертати увагу на патріотичне виховання покоління?

- ⦿ А) Так.
- ⦿ Б) Ні.
- ⦿ В) Не знаю.

4. Що означає для Вас «Родина», «Вітчизна»?

- ⦿ А) Це місце, де народився або виріс.
- ⦿ Б) Це термінологія, що позначає місце народження або місце проживання.
- ⦿ В) Я не знаю, що це означає.

5. Вважаєте ви себе патріотом? У чому це проявляється?

- -----

-----

6. Як Ви вважаєте, ким і де має проводитися патріотичне виховання?

- А) У сім'ї.
- Б) У школі .
- В) В сім'ї і в школі.

7. Коли необхідно робити основний упор на патріотичне виховання?

- ⦿ А) З раннього дитинства.
- ⦿ Б) У підлітковому і юнацькому віці.
- ⦿ В) У більш зрілі роки.

8. Вважаєте Ви, що в школі повинен бути окремий навчальний предмет, пов'язаний з патріотичним вихованням?

- ⦿ А) Так, я вважаю, що необхідний такий предмет, який робить упор на патріотичне виховання.
- ⦿ Б) Ні, такий предмет в рамках шкільної програми не потрібен.
- ⦿ В) Вважаю, що патріотичне виховання необхідно проводити в комплексі, а не тільки в рамках одного предмета.

9. Чи є сенс у патріотичному вихованні в наш час?

- ⦿ А) Так, зараз, як ніколи в наш час необхідно патріотичне виховання .
- ⦿ Б) Я не бачу зараз в цьому сенсу.
- ⦿ В) Я не уявляю, що це таке.

10. Чи є в Україні патріотизм?

- ⦿ 11. Чи є в Україні патріотизм?
- ⦿ А) Так.
- ⦿ Б) Ні.
- ⦿ В) Не знаю.

11. Як ви ставитеся до введення в школі спеціального курсу «Основи військово-патріотичного виховання»?

- ⦿ А) Згоден.
- ⦿ Б) Не згоден.
- ⦿ В) Не думав.

12. Яку якість виховує в людях патріотичне виховання?

- ⦿ А) Любов до Батьківщини, почуття обов'язку, самовідданість.
- ⦿ Б) Працьовитість, незалежність характеру, акуратність.
- ⦿ В) Інші якості.

13. Знаєте ви історію Великої Вітчизняної війни та її героїв?

- А) Так.
- Б) Ні.
- В) Дуже слабо.
- Г) У школі проходили, але я не надав цьому значення .

14. Чи ведуть у Вас в сім'ї бесіди про патріотичне виховання?

- А) Так.
- Б) Ні.
- В) Іноді.

15. Як Ви розумієте: це одне і те ж чи ні: «Бути громадянином означає бути патріотом своєї Батьківщини»?

- А) Згоден з цим висловлюванням.
- Б) Не згоден.
- В) Я можу бути патріотом, але не мати громадянства.

Полякова Д., Столяр І.

ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Соц. Опитування виконали
Студентки групи 4 ДН
Полякова Дар'я
Столяр Ірина

У ході дослідження визначалося ставлення молоді до загальнонаціональної ідеї як об'єднуючого чинника у вихованні патріотизму; досліджувався рівень знань студентів, інших верств молоді про історію України як базу для формування позитивної свідомості, гордості за свою землю, історичне минуле; визначалися моральні цінності молоді в нинішніх умовах, рівень зневіри молодих людей щодо держави як гаранта їх прав.

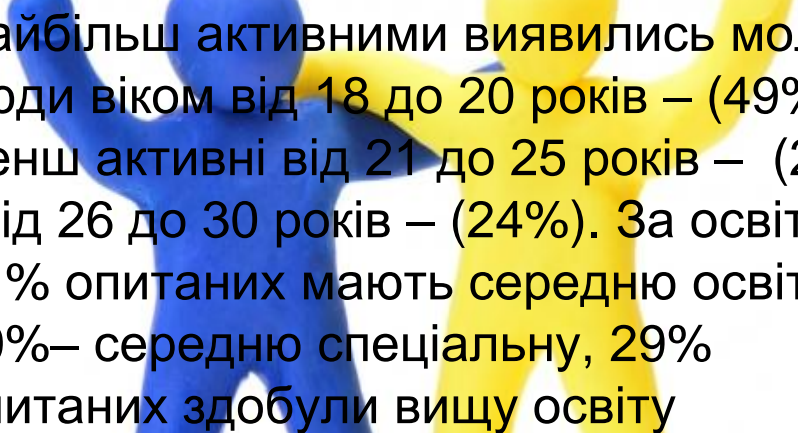
В опитуванні взяли участь 30 осіб

В опитуванні взяли участь 30 осіб

Об'єктом дослідження виступили молоді люди віком від 18 до 30 років, з них (41%) чоловічої статі, (59%) – жіночої.

-
- Найбільш активними виявились молоді люди віком від 18 до 20 років – (49%), менш активні від 21 до 25 років – (27%) і від 26 до 30 років – (24%). За освітою: 41% опитаних мають середню освіту; 30%– середню спеціальну, 29% опитаних здобули вищу освіту

- Щодо **ставлення сучасної молоді до розвитку національної ідеї** в українській державі (47%) вважають, що національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі. Трохи менше 32% опитаних впевнені, що національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави, і це не може не радувати, та вселяє надію, що ці молоді люди виховувалися в українських традиціях та бажають брати участь в подальшому державотворенні. У той же час респонденти, які складають п'яту частину опитаних, зовсім протилежної думки. Так, 12% запевняють, що національної ідеї немає, а 9% стверджують, що національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для людини особисто. Виходячи з української історії та державотворення, треба доносити до молоді, що національна ідея – це дух народу, це мета до зростання духовності, єдності нації та матеріального благополуччя.

- Ось як відповіли опитувані на питання:
Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді? Найбільш бажаною рисою характеру опитані вважають відчуття пошани до своєї країни –(65%); інтерес до історичного минулого – на другому місці (25%); активність у громадському житті країни – на третьому 19% ; інтелігентність – на четвертому 9% ; високий рівень ерудиції – на п'ятому 5% ; окремо виділили таку рису характеру, як толерантність (2%), небайдужість до Батьківщини - 3 респондента.
- **Які з вищеназваних якостей добре розвинені особисто у Вас?:** відчуття пошани до своєї країни – (41%); інтерес до історичного минулого – (29%); високий рівень ерудиції – (12%); інтелігентність – (4%); активність у громадському житті країни – (10%); толерантність – (2%).
- Отже, можна зробити висновок, що на перше місце у більшості все ж таки виходить пошана до своєї країни та інтерес до історичного майбутнього. Але невелику кількість голосів набрав розділ активність у громадському житті країни, хоча громадяни країни повинні не лише цікавитися подіями держави, а й активно та адекватно реагувати на них. В цьому і відображується непатріотичність молодих людей.

- На питання **Як саме Ви проводите свій вільний час?** голоси розподілилися так: відвідую історичні, літературні, художні музеї, виставки –(6%); відвідую бібліотеки та обираю книги, які представляють історичне минуле нашого народу та 4 його героїв –(28%); відвідую театри та переглядаю кінофільми на історично- патріотичні теми – (5%); частіше за все проводжу вільний час вдома за телевізором та комп'ютером – (48%); надаю перевагу компанії друзів – (19%); виховую дітей – (0,06%); відпочиваю на природі – (0,06%); займаюсь спортом – (4%); у родинному колі – (3%).
  - Вільний час молоді - це те основне, що розкриває нам її вподобання. Тож із опитування ми бачимо, що більшість опитуваних проводить вільний час вдома і їх дозвілля, нажаль, не стикається з розвитком патріотизму.
-
- На рівень патріотизму, вважає молодь, впливає перш за все: загальнополітична атмосфера в суспільстві – (36%); можливість вибору навчального закладу – (19%); наявність, відсутність роботи –(34%); житлові умови – (20%). Менший вплив має рівень задоволення права на відпочинок – (4%); соціально- побутові ситуації не повинні впливати на рівень патріотизму – 1 респондент; відсутність соціальної справедливості (корупція, приватизація держмайна) – (0,9%); економічний стан в країні; захист прав громадян; відсутність достойної заробітної плати.

- Проаналізувавши результати соціологічного дослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді», можна зробити висновок, що в українській молоді все ж таки проявляється в певній мірі патріотизм: у відчутті пошани до своєї країни, у знанні історичного минулого, активності у громадському житті країни. У цьому не останню роль відіграє сімейне виховання. Але реалії життя дуже негативно впливають на рівень патріотизму. Історично склалося, що за роки незалежності України влада не приділяла належної уваги процесу виховання патріотів та не створила загальнодержавних програм патріотичного виховання. Це призвело до того, що велика кількість молодих людей готова за першої нагоди покинути країну, не знає історичного минулого та байдуже ставиться до майбутнього нашої країни. Саме влада держави повинна, мабуть, побудувати концепцію патріотичного виховання молоді України як систему поглядів на формування громадянина – патріота Вітчизни в сучасних умовах, що створить правову основу для реалізації державної політики в області патріотичного виховання.

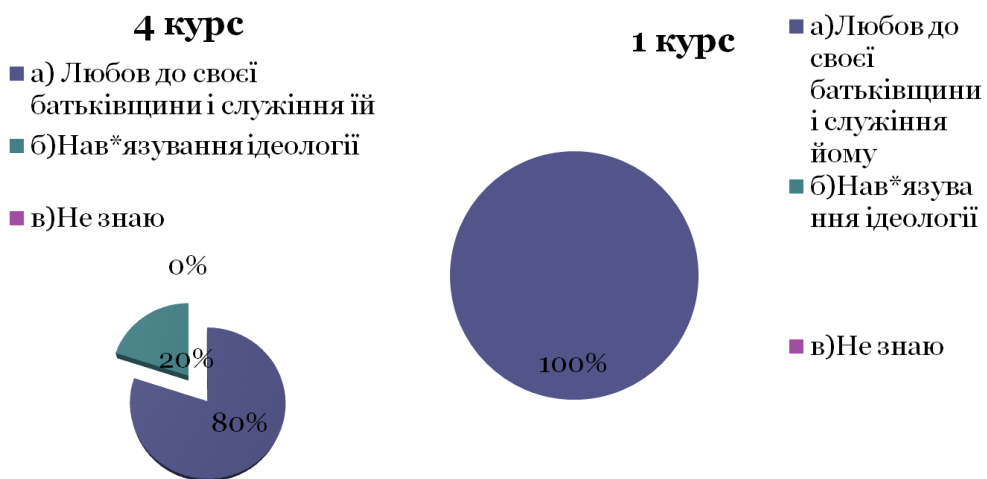
Як ви розумієте патріотичне виховання?

Роботу виконала
студентка 4 курсу ФІМ
групи ДН
Бойко Юлія

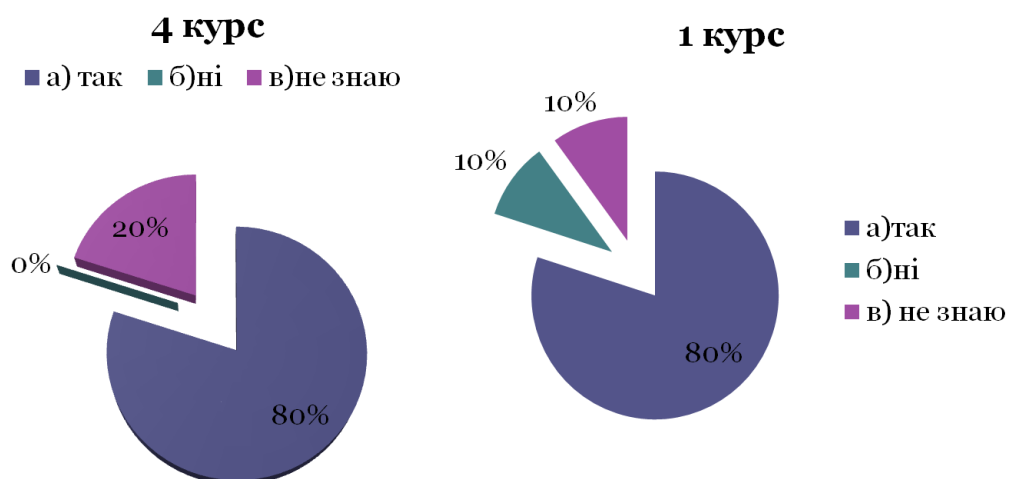
- Серед 10 студентів 1-го курсу та 10 студентів 4-го курсу ФІМ було проведено опитування на тему: “Як ви розумієте патріотичне виховання?”

В ході дослідження я отримала такі результати.

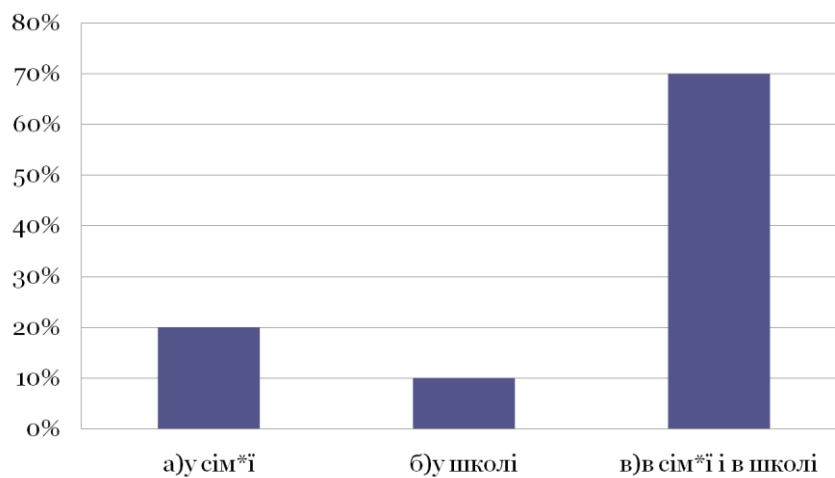
1. Як ви розумієте патріотичне виховання?

2. Чи необхідно зараз звертати увагу на патріотичне виховання покоління?

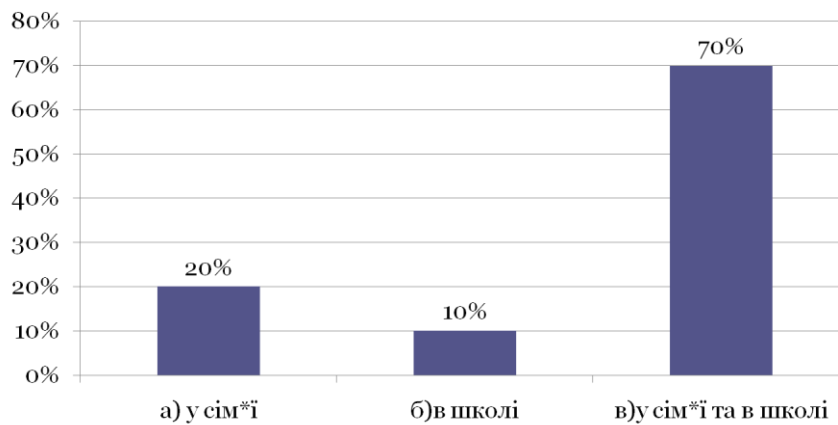

1 курс

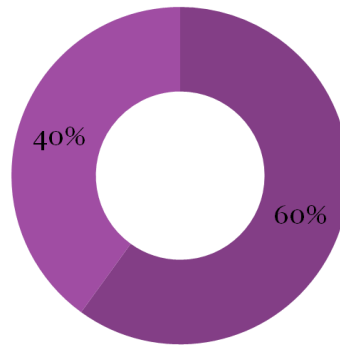
3. Як Ви вважаєте, ким і де має проводитися патріотичне виховання?

4 курс

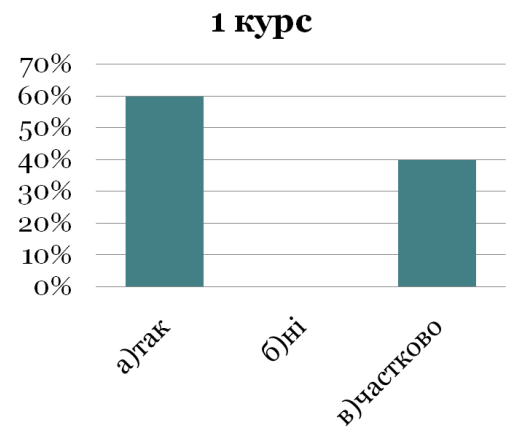
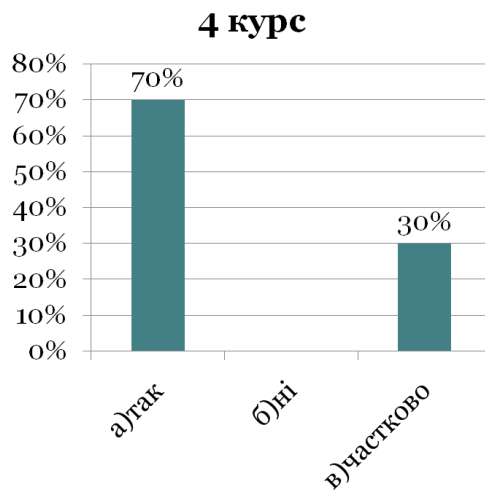

4. Коли необхідно робити основний упор на патріотичне виховання?

- а) з раннього дитинства
- б) у підлітковому і юнацькому віці
- в) у більш зрілі роки

5. Чи піднімалися питання про патріотизм у вашому навчальному закладі?

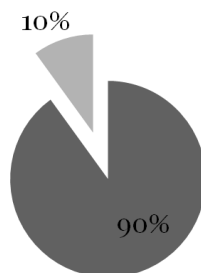

- Відповіді на питання 6-8 в 1 та 4 курсів аналогічні.

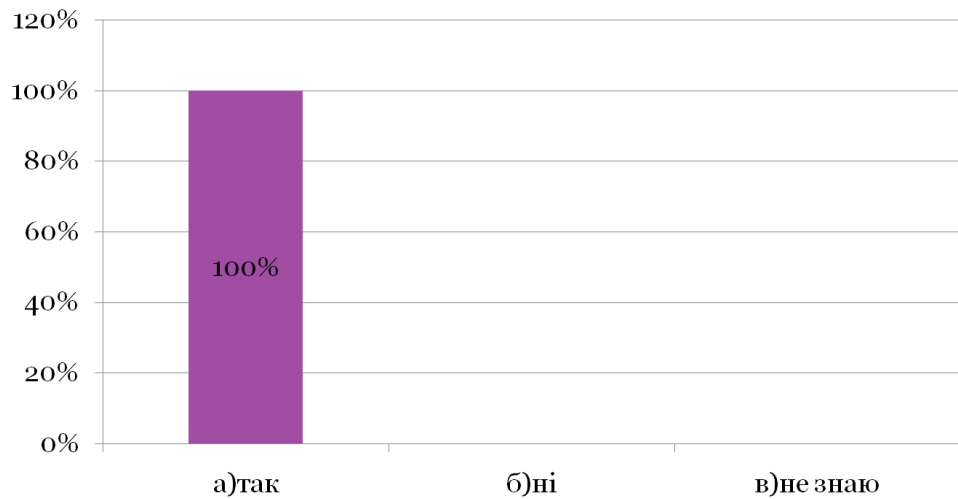
6. Чи є сенс у патріотичному вихованні в наш час?

- а) Так, зараз, як ніколи в наш час необхідно патріотичне виховання
- б) Я не бачу зараз в цьому сенсу
- в) Я не уявляю, що це таке

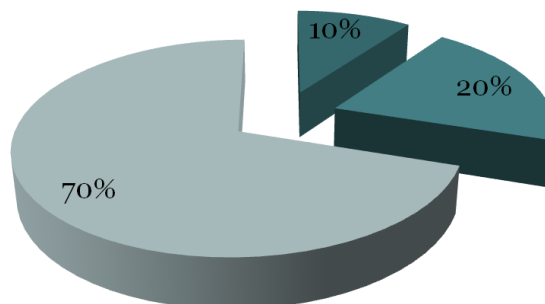

7. Чи є в Україні патріотизм?

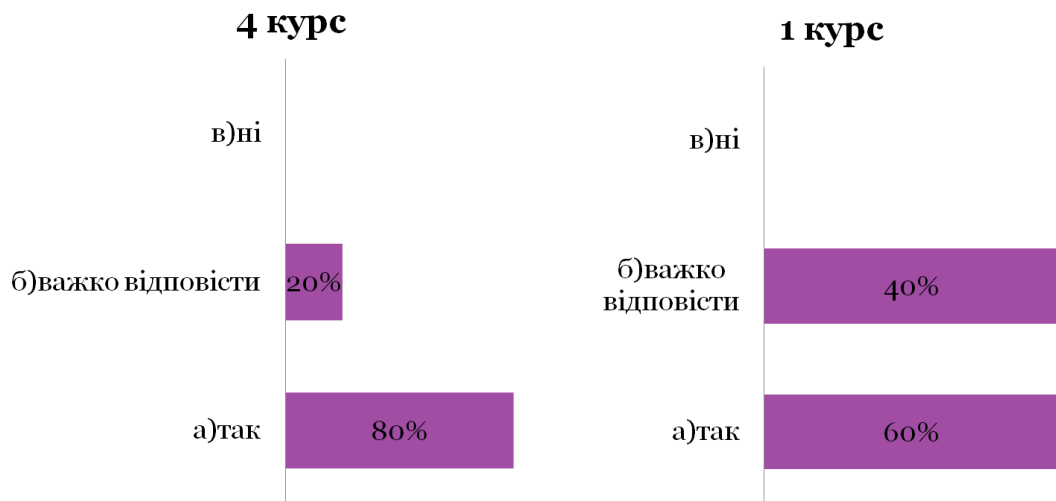

8. Як Ви розумієте: це одне і те ж чи ні: «Бути громадянином означає бути патріотом своєї Батьківщини»?

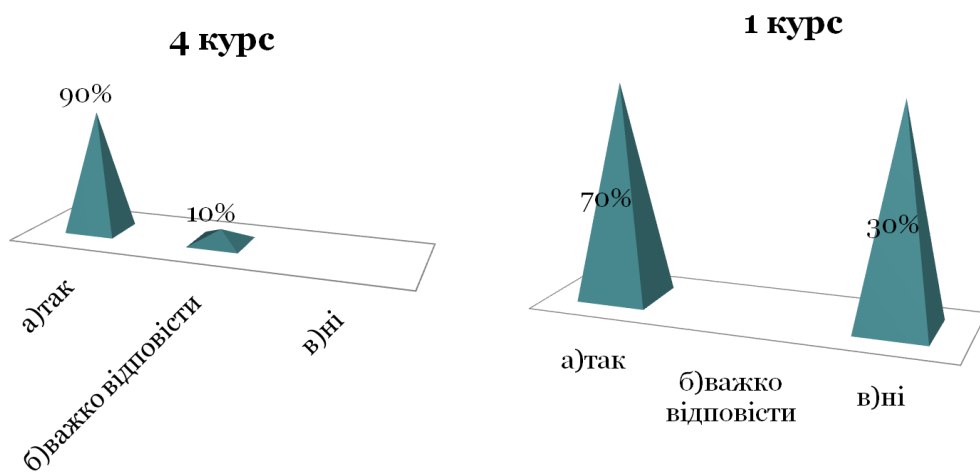
- а)Згоден з цим висловлюванням
- б)не згоден
- в)Я можу бути патріотом, але не мати громадянства

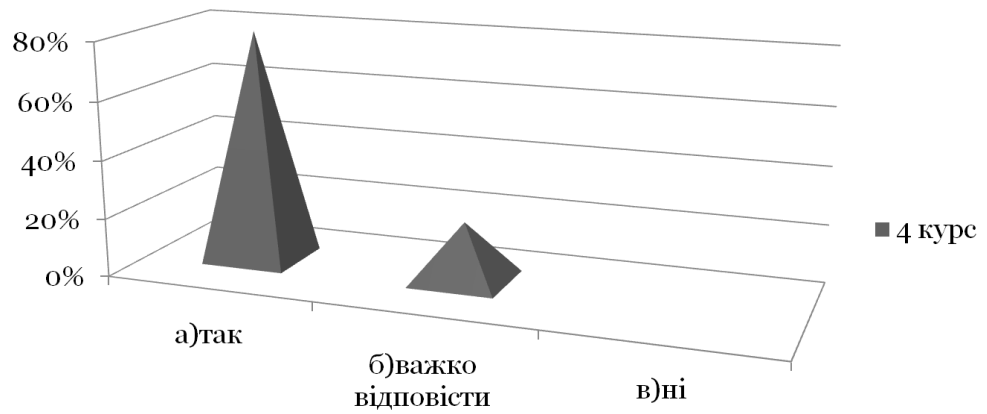
9. Чи пишаєтесь Ви тим, що є громадянином України?

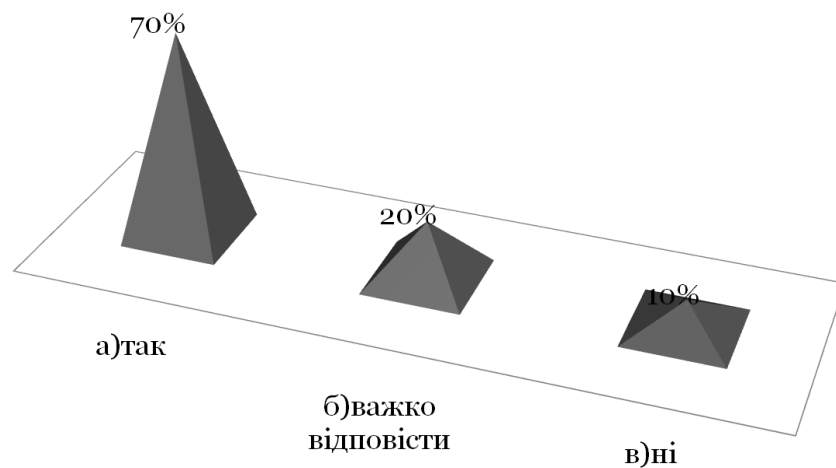
10. Чи знаєте Ви історію свого рідного міста?

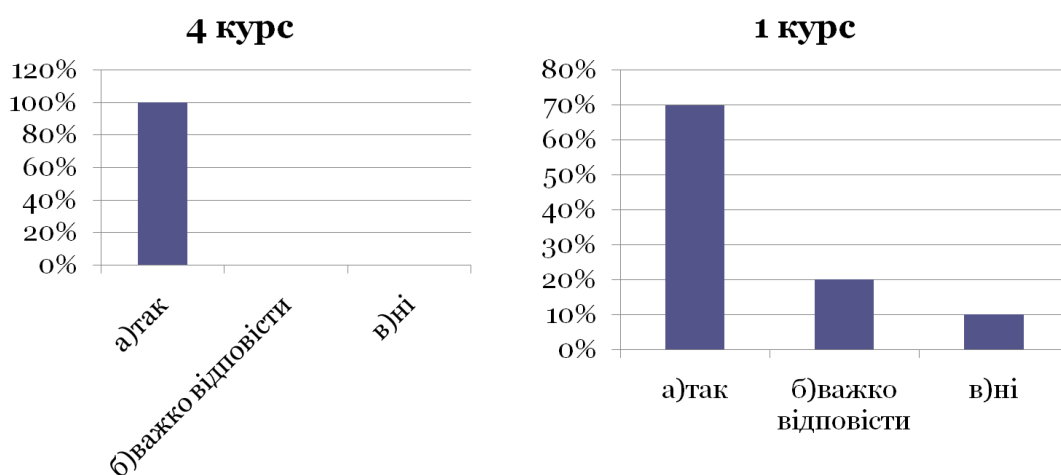
11. Чи дотримується Ваша родина звичаїв та традицій нашого народу?

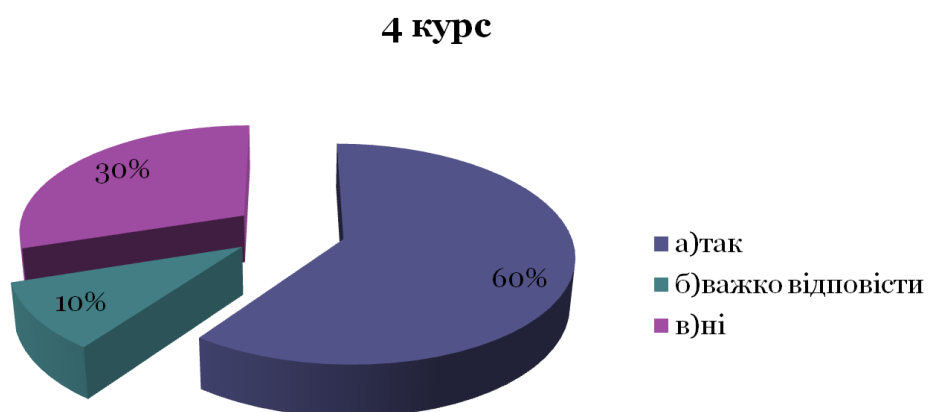
1 курс

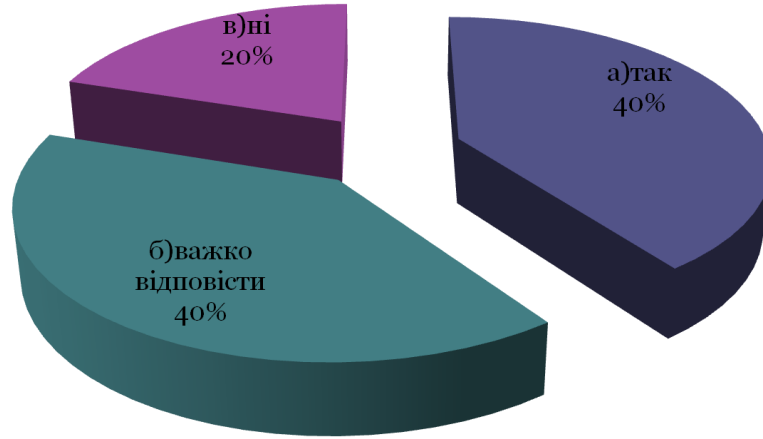
12. Чи спілкуєтесь Ви українською мовою?

13. Чи потрібна Україні друга державна мова?

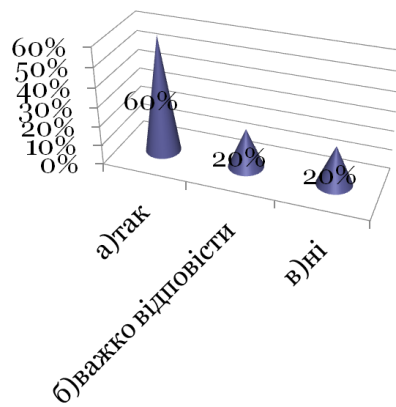

1 курс

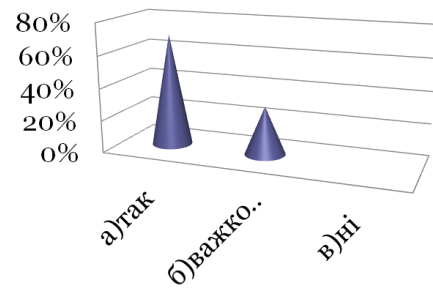

14. Чи вважаєте Ви себе патріотом України?

4 курс

1 курс

Патріотизм у розумінні сучасної молоді.

Опитування

Соц. Опитування виконала
Студентка групи 4 ДН
Возіян Катерина

Мною було проведено соціологічне дослідження на тему з «Патріотизм у розумінні сучасної молоді».

В ході даного соціологічного дослідження були опитані студенти ВДПУ, у кількості чоловік: 15 представників жіночої статі, (75%), 5 -чоловічої (25%); віком від 20 - 21 років.

► На питання «**Чи вважаєте себе українцем?**» 95% опитуваних вважають себе справжніми українцями, лише 0,05% - так не вважають. Отже, можна зробити висновок, що переважна більшість опитаних мною вважають себе українцями.

- ▶ На питання «**Чи хотіли б ви жити за кордоном?**» 30% відповіли, що хотіли б прожити за межами України, 35% відповіли, що хочуть прожити на батьківщині і лише 15% опитаних відповіли, що їм не важливо де прожити. В даному випадку опитані розділились фактично на дві групи людей, це може означати, що половина з опитаних патріотично настроїлась на подальше життя, інша ж половина просто шукає собі затишного містечка для себе.

- ▶ На питання «**Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?**» 85% респондентів відповіли, що вони пишаються коли їх називають українцем, лише 10% опитаних респондентів цураються назви «українець». Тому можна сміливо сказати, що опитані десь на підсвідомому рівні пишаються, що вони відносяться до української національності.

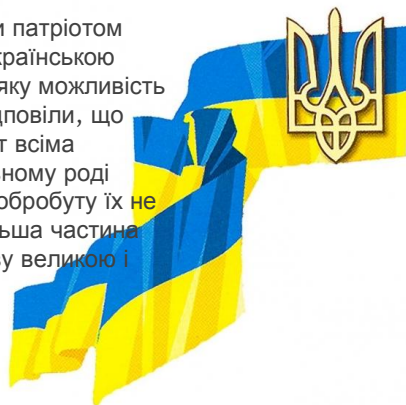
- ▶ На запитання «Що для вас означає бути патріотом?» 17,8% відповіли, для того щоб бути патріотом достатньо жити в Україні, по 28,6% відповіли для того щоб називатись українцем потрібно наслідувати традиції та спілкуватись українською мовою, а ще 25% респондентів відповіли, що необхідно працювати на добробут своєї держави. Отже, можна зробити висновок, що хоч відсотки розподілились, але всі чітко розуміють, що перелічені категорії відповідей обов'язково необхідні для дорогого щоб бути патріотом.

- ▶ На запитання «Чи любите свою державу?» 60% опитуваних дали відповідь, люблять свою державу, 35% - ні. Думаю це пояснюється тим, що в Україні зараз відчувається певна нестабільність.
- ▶ На запитання «Ви добре володієте українською мовою?» 75% респондентів відповіли, що вільно володіють українською мовою, 5% - не володіють взагалі, 15% - важко відповісти. Більшість стверджує, що добре володіє мовою, але лише частина опитаних погано володіє нею, мені здається це пояснюється тим, що на даному етапі розвитку нашої держави велика кількість людей розмовляє певним стилем мови тобто «суржиком».

- ▶ На запитання «Яка з мов є для вас «солов'їною» » 70% опитуваних відповіли, що мовою «серця» є українська, 15% - вибрали російську, і лише 0,05% обрали англійську та молдавську.
- ▶ На запитання «Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?» 60% відповіло, що розмовляє українською мовою, наслідує традиції та береться за будь - яку можливість по впливати на добробут своєї держали, 20% відповіли, що вони живуть у Україні та борються за її добробут всіма можливими методами, 15% респондентів є в певному роді егоїстами і стверджують, що нічого крім свого добробуту їх не цікавить. Отже можна зробити висновок, що більша частина опитаних все ж таки хочуть бачити свою державу великою і процвітаючою.

- ▶ На запитання «Чому ви віддали б перевагу?» 80% респондентів хотіли б працювати на батьківщині, але із-за умов високої заробітної плати, а 15% опитаних патріотично налаштовані на роботу з підйому економічної ситуації в державі, і лише 0,05 відсотка не задумуючись відправились в іншу державу на роботу. Звідси можна побачити, що хоч опитані і боліють серцем за свою батьківщину, але ніхто не хоче прожити своє життя в бідності.

- ▶ Отже, зробивши аналіз проведеного опитування можна зробити висновок, що гіпотеза, яка полягає у тому, що більшість респондентів вважають патріотизм це запорука процвітання нашої держави. З першого питання видно що 95% опитаних вважають себе українцем, і це доказує, що десь в глибині душі вони все ж таки переживають за свою країну за свою націю

Гижко С., Мудрак В.

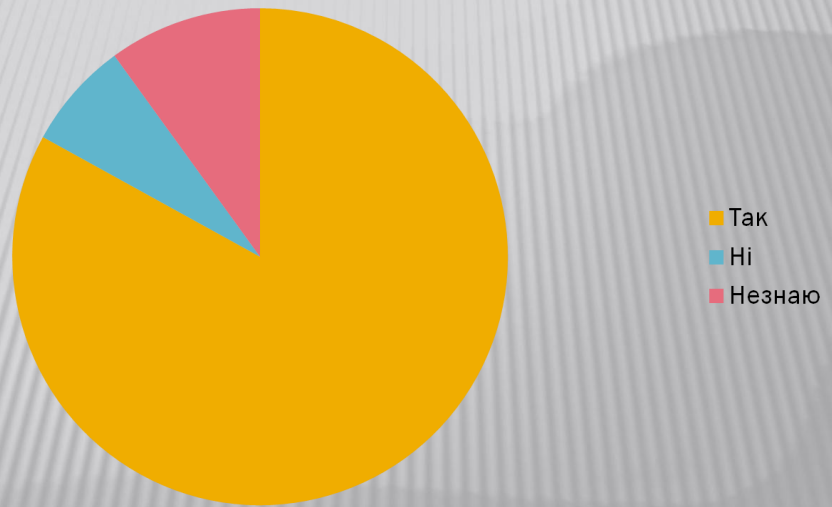
СОЦІОЛОГІЧНЕ ОПИТУВАННЯ НА ТЕМУ “ПАТРІОТИЗМ”

В ході даного соціологічного дослідження були опитані студенти ВДПУ (які проживають на 3 поверсі у гуртожитку №3).

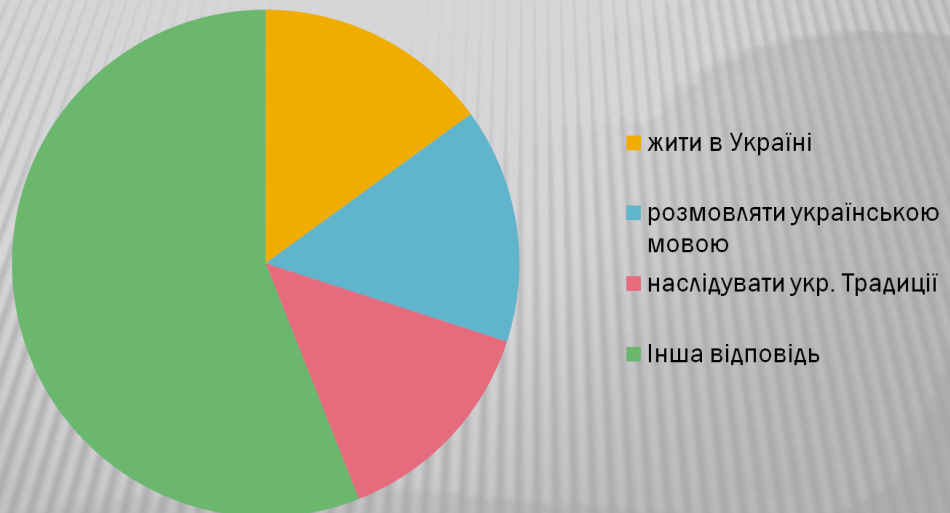
Кількість опитуваних – 40 (35 дівчат, 5 хлопців)

Вік опитуваних – 17-21

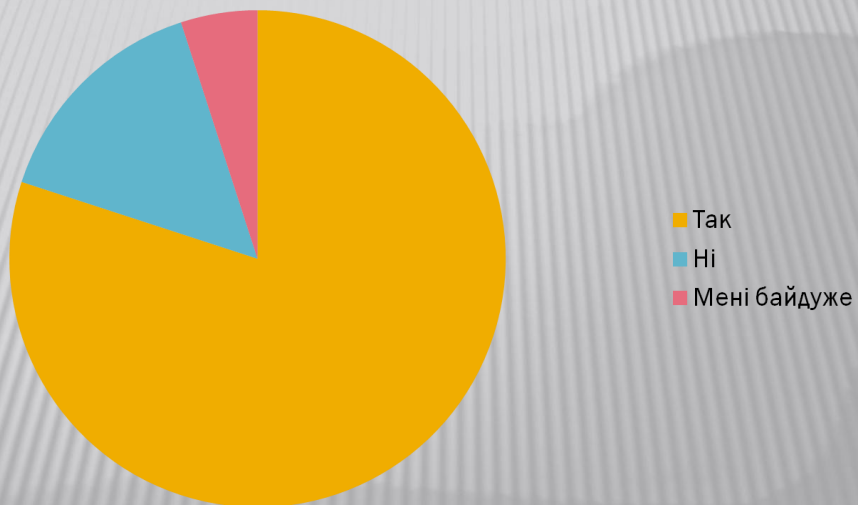
ЧИ ВВАЖАЄТЕ ВИ СЕБЕ ПАТРІОТОМ?

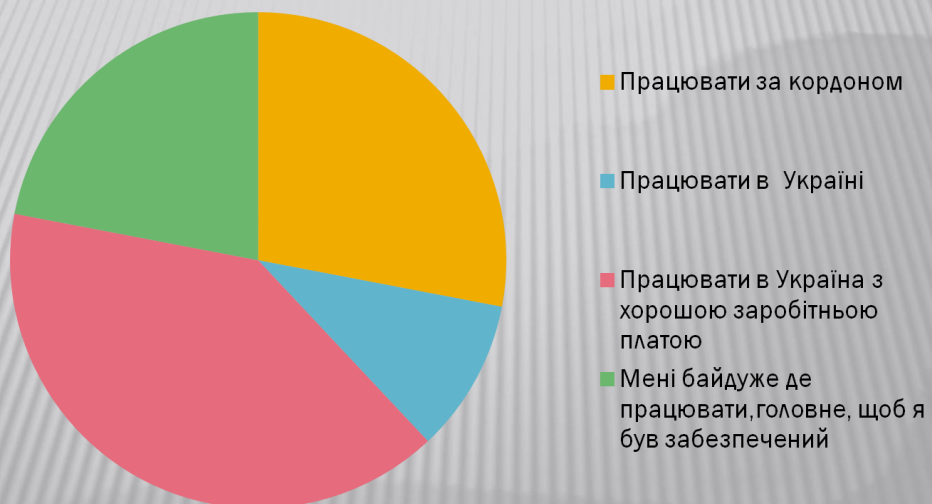
ЩО ДЛЯ ВАС ОЗНАЧАЄ БУТИ ПАТРІОТОМ?

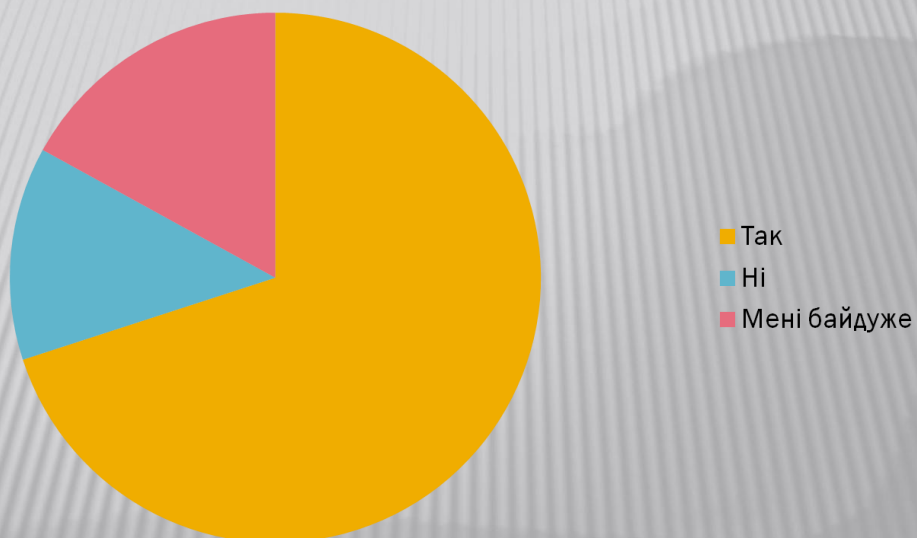
ЧИ ЛЮБИТЕ ВИ СВОЮ ДЕРЖАВУ?

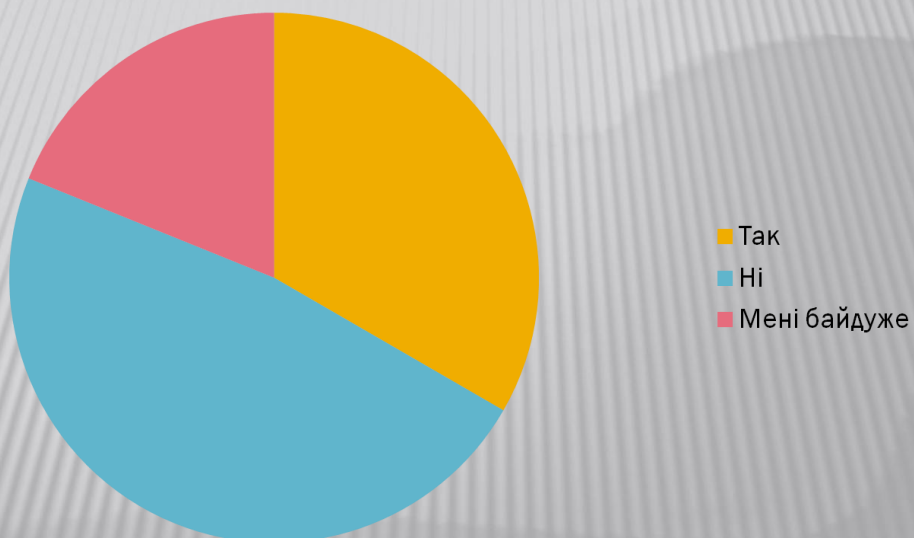
ЧОМУ Б ВИ НАДАЛИ ПЕРЕВАГУ?

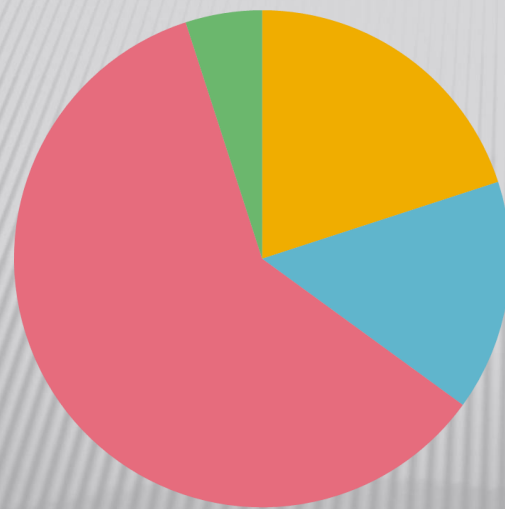
ЧИ ПИШАЄТЕСЬ ВИ ТИМ,ЩО ВАС НАЗИВАЮТЬ УКРАЇНЦЕМ (УКРАЇНКОЮ)?

ЧИ ХОТІЛИ Б ВИ ЖИТИ ЗА КОРДОНОМ?

ЩО ВИ РОБИТЕ ДЛЯ ТОГО, ЩОБ БУТИ ПАТРІОТОМ?

- Живу в Україні і борюся за її добробут
- Я живу в своє задоволення і що робиться з державою мені не важливо
- Розмовляю українською та наслідую українські традиції
- Інша відповідь

Кузняк В., Пташник А., Постемська І.

ОПИТУВАННЯ

Тема: Патріотичне виховання

Виконали студентки: Кузняк
Валерія, Пташник Анастасія,
Постемська Інна

В ХОДІ ОПИТУВАННЯ МИ ОПИТАЛИ 10 ЛЮДЕЙ

**МЕТА ОПИТУВАННЯ:
ВИЯВИТИ, НАСКІЛЬКИ АКТУАЛЬНИМ Є
ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ВІДНОШЕННЯ
ЛЮДЕЙ ДО НЬОГО.**

Етапи дослідження

- ☞ 1. Розробка питань опитування і відповідей на них.
- ☞ 2. Організація опитування.
- ☞ 3. Опрацювання та аналіз даних.
- ☞ 4. Результати та висновки.

Питання анкети

- ❧ 1. Як Ви розумієте патріотичне виховання?
- ❧ 2. Як Ви розумієте термін «мужність»?
- ❧ 3. Необхідно зараз звертати увагу на патріотичне виховання покоління?
- ❧ 4. Що означає для Вас Батьківщина?
- ❧ 5. Чи вважаєте ви себе патріотом? У чому це проявляється?
- ❧ 6. Як Ви вважаєте, ким і де має проводитися патріотичне виховання?
- ❧ 7. Чи задавали питання про патріотизм у вашому навчальному закладі?
- ❧ 8. Чи є сенс у патріотичному вихованні в наш час?

Відповіді на питання

- ❧ 1. Як Ви розумієте патріотичне виховання?

А)Любов до своєї батьківщини і служіння йому.

Б)Нав'язування ідеології.

В)Не знаю.

2. Як Ви розумієте термін «мужність»?

А)Якості особистості з сильними рисами характеру.

Б)Якості особистості зі слабкими рисами характеру.

В)Мені це незнайоме.

3. Необхідно зараз звертати увагу на патріотичне виховання покоління?

А)Так

Б)Ні

В) Не знаю

❧ 4. Що означає для Вас Батьківщина?

А) Це місце, де народився або виріс.

Б) Це термінологія, що позначає місце народження або місце проживання.

В) Я не знаю, що це означає.

❧ 5. Чи вважаєте ви себе патріотом?

А) так

Б) Ні

В) Не знаю

❧ 6. Як Ви вважаєте, ким і де має проводитися патріотичне виховання?

А) У сім'ї.

Б) У школі .

В) І в сім'ї і в школі.

❧ 7. Чи задавали питання про патріотизм у вашому навчальному закладі?

❧ А) Так

❧ Б) Ні

❧ В) Частково

8. Чи є сенс у патріотичному вихованні в наш час?

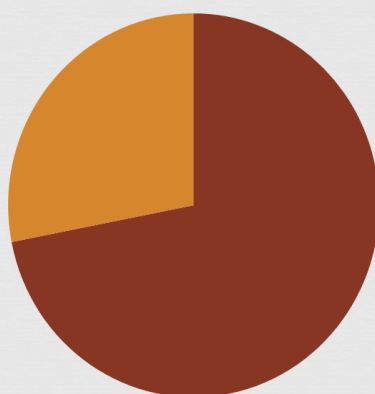
А) Так, зараз, як ніколи в наш час необхідно патріотичне виховання .

Б) Я не бачу зараз в цьому сенсу.

В) Я не уявляю, що це таке.

Ставлення людей до патріотичного виховання

- Позитивне
- Негативне
-
-

Позитивне: 7/10
Негативне: 3/10

Висновок

☞ Після проведення опитування можемо зробити висновок, що більшість опитаних осіб позитивно відносяться до патріотичного виховання та мають патріотичні настрої по відношенню до своєї держави.

Кулібабчук Ю., Шевчук Ю.А.

ОПИТУВАННЯ ЕКСПЕРТА

Виконали:
Кулібабчук Юлія
Шевчук Юлія Анатоліївна
група 4ДН

Кулібабчук Володимир Васильович

доцент, кандидат
історичних наук

Тема опитування

- « Як Ви розумієте патріотичне
виховання? »

Мета опитування

- Дізнатися думку експерта, щодо популярної у наш час теми: « Що таке патріотичне виховання? », « Навіщо воно і чи має актуальність? ».

Етапи дослідження

- 1. Розробка анкети питань;
- 2. Організація інтерв'ю;
- 3. Опрацювання та аналіз даних;
- 4. Результати та висновки.

Питання анкети

- 1. Як Ви розумієте патріотичне виховання?
- 2. Необхідно зараз звертати увагу на патріотичне виховання покоління?
- 3. Вважаєте Ви себе патріотом? У чому це проявляється?
- 4. Як Ви вважаєте, ким і де має проводитися патріотичне виховання?
- 5. Коли необхідно робити основний упор на патріотичне виховання?
- 6. Чи є сенс у патріотичному вихованні в наш час?
- 7. Знаєте Ви, що таке військово - патріотична гра « Зірниця »?
- 8. Яку якість виховує в людях патріотичне виховання?
- 9. Знаєте Ви історію Великої Вітчизняної війни та її героїв?
- 10. Як Ви розумієте: це одне і те ж чи ні: « Бути громадянином означає бути патріотом своєї Батьківщини »?

Відповіді на питання

- 1. Як Ви розумієте патріотичне виховання?

• Виховання людини, яка могла б і хотіла захищати свою Батьківщину.

-
- 2. Необхідно зараз звертати увагу на патріотичне виховання покоління?

- *Звичайно, і наймаксимальнішим рівнем.*

-
- 3. Вважаєте Ви себе патріотом? У чому це проявляється?

- *Ну, справа у тому, що я і сам вихователь...Вважаю, як за посадою, як педагог, як науковець.*

-
- 4. Як Ви вважаєте, ким і де має проводитися патріотичне виховання?

- *Тут потрібно поділити на рівні. Перший - батьки, тому що дитина виховується в оточенні батьків довгий час. Другий – дошкільні, шкільні, вищі навчальні заклади. Третій – в цілому, суспільство.*

-
- 5. Коли необхідно робити основний упор на патріотичне виховання?

- *В залежності від вікового сензу. Починаючи, якщо, основний, то з 12 років і ≤.*

• 6. Чи є сенс у патріотичному вихованні в наш час?

• *Він був, є і буде! У будь-який час.*

• 7. Знаєте Ви, що таке військово - патріотична гра « Зірниця »?

• *Поверхово... Як військовий, то я знаю взагалі військове виховання. Я все ж таки 11 років служив у армії... Я прекрасно знаю, а це дитяча гра. Дійсно, якісь ази військового виховання наявні. В принципі, це виховання на військове спрямування молоді.*

• 8. Яку якість виховує в людях патріотичне виховання?

• *Відданість служити і захищати свою Батьківщину.*

• 9. Знаєте Ви історію Великої Вітчизняної війни та її героїв?

• *Звичайно знаю, а героїв тимпаче. У Вінницькій області нараховувалося 153 герої Радянського Союзу. Це тільки у Вінницькій, а взагалі в Україні між 2000 – 2500 українців – героїв Радянського Союзу: Кожедуб, Черняхівський...*

- 10. Як Ви розумієте: це одне і те ж чи ні: « Бути громадянином означає бути патріотом своєї Батьківщини »?
- *Ні, це не одне і теж. Тому що громадянином може бути будь – яка людина, но вона може бути не патріотом. Патріот лише той, хто духом, совістю, свідомістю своєю може взяти зброю і захищати громадянство даної держави.*

Результати та висновки

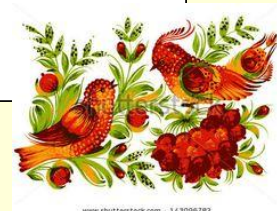
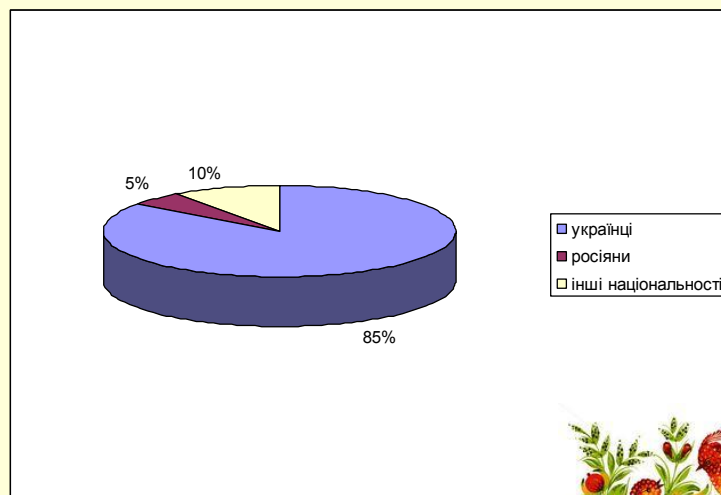
- Отже, оцінюючи інтерв'ю із Кулібабчуком Володимиром Васильовичем, можна помітити, що патріотичне виховання потрібне було у всі часи. Також у наш час ця тема є досить актуальною, адже не кожен громадянин своєї держави може бути патріотом, адже тільки справжній патріот своєї держави здатен взяти зброю та захищати її. Можна також виділити окремо інформацію, щодо рідного міста – Вінниці, яка у часи ВВВ дала нам близько 200 справжніх патріотів.
- Звичайно, патріотичне виховання потрібне, але не кожен здатен усвідомлювати себе патріотом, лише вчинками можна це довести, але ніяк не словами!

АНАЛІЗ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Підготувала студентка 4-ДН
Кучер Вікторія

З якою етно-соціальною групою ви
себе ототожнюєте?

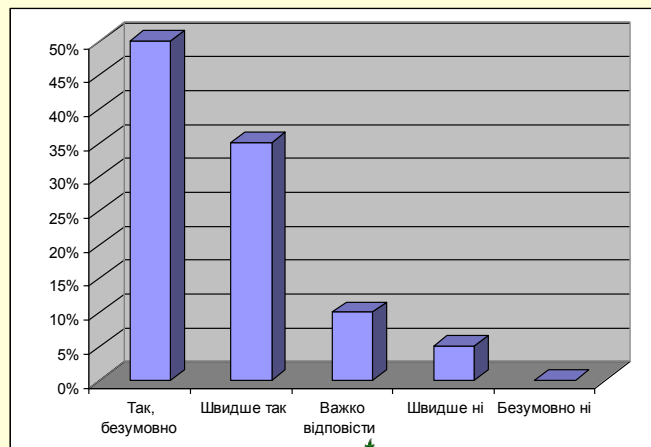

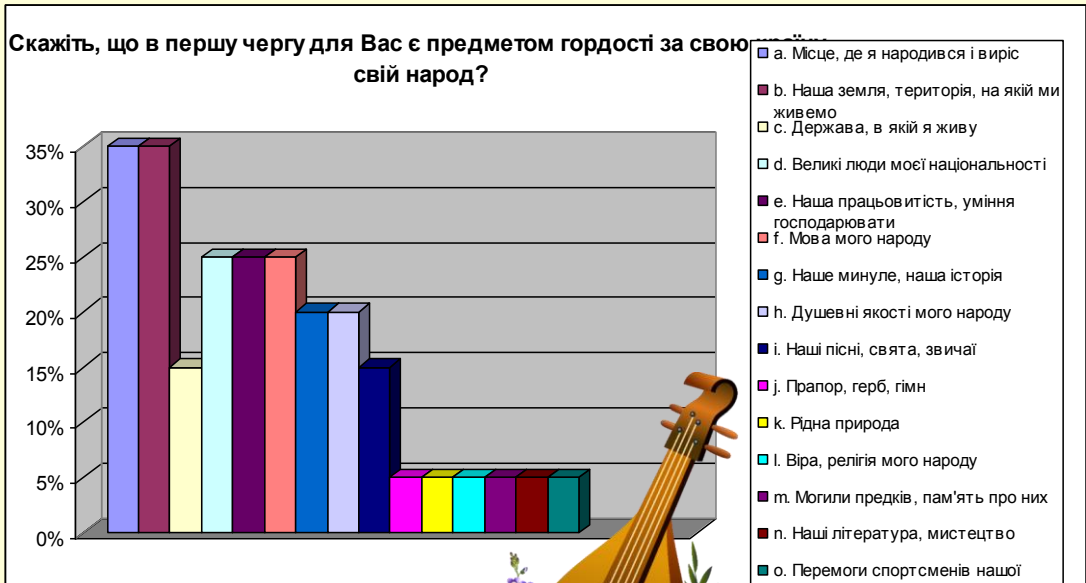
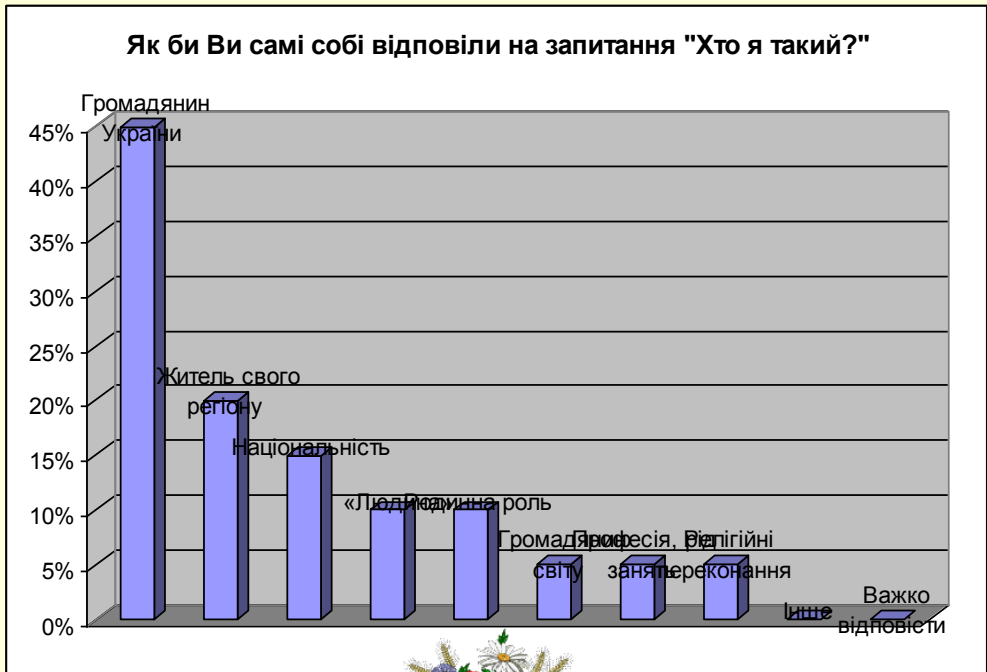
Якою мовою ви переважно розмовляєте вдома?

Вдома розмовляють українською 80% опитаних, решта 20% - російською.

Як би Ви самі себе охарактеризували – як патріота своєї країни чи ні?

Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень Вашого патріотизму?

Більшість опитаних відмітили варіант «загальна політична атмосфера в суспільстві» - 45%; варіант «наявність, відсутність роботи» - 30%, 20% респондентів відмітили «житлові умови»; «можливість вибору навчального закладу» - 25% респондентів і 15% молодих людей обрали «задоволення права на відпочинок». Серед відповідей у варіанті «інше» були вказані: «відчуття гідності, бажання змінити життя на краще», «відношення держави до своїх громадян».

Яка ваша рідна мова?

Абсолютна більшість опитаних - 95% вважають рідною мову своєї національності.

Соціологічне дослідження

НА ТЕМУ: «ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ»

Обґрунтування доцільності проведення дослідження

Починаючи з 90-х років серед молоді України спостерігається різке падіння моралі, зниження рівня патріотизму.

Майже половина української молоді не вважає себе патріотами, а 54, 6 % молодих українців не пишаються тим, що є громадянами України. За результатами дослідження Інституту Горшеніна, це найгірший показник серед молоді Росії, України, Польщі та Казахстану.

Така ситуація пов'язана, у першу чергу, із змінами у політичному та економічному житті країни, які негативно позначилися на всіх формах виробництва, розвитку нації, культури, освіти, систем виховання молоді.

Значний вплив на зниження рівня патріотизму серед молоді мають: відсутність національної ідеї, складне історичне минуле України, низький рівень впевненості у завтрашньому дні, втрата моральних цінностей.

Було зруйновано систему «радянського виховання», а нові важелі впливу на сучасну молодь системно не розроблені.

Стан, що склався, зумовлює необхідність проведення дослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді», метою якого має стати отримання найбільш повної соціологічної інформації для вироблення системних заходів щодо виховання сучасного патріота – громадянина – українця.

Мета і завдання дослідження

Мета:

► визначення реального рівня патріотизму української молоді на підставі її уподобань, прагнень та очікувань від держави і суспільства.

Завдання:

► визначити ставлення молоді до загальнонаціональної ідеї як об'єднуючого чинника у вихованні патріотизму;

► дослідити рівень знань студентів, інших верств молоді про правдиву, героїчну історію України як базу для формування позитивної свідомості, гордості за свою землю, історичне минуле;

► дослідити моральні цінності молоді, студентів в нинішніх умовах, коли понад усе ставляться матеріальні статки;

► визначити рівень зневіри молоді, студентів у державі як гарантії її прав.

Об'єкт і предмет дослідження

- ▶ **Об'єкт** – молодь до 30 років в т. ч. студенти ВНЗ.
- ▶ **Предмет** – розуміння патріотизму сучасною молоддю.
- ▶ **Практична новизна** полягає в розробці рекомендацій, стосовно комплексу заходів для державних, громадських та інших структур, щодо підвищення рівня патріотизму серед молоді, студентів ВНЗ України.

Анкета

1. Наскільки, на Вашу думку розвинена національна ідея в українській державі?
  - ▶ національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави;
  - ▶ національна ідея не відіграє ніякої ролі ні для держави, ні для мене особисто;
  - ▶ національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі;
  - ▶ національної ідеї немає.
2. Чи впливає знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення?
  - ▶ так, історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному;
  - ▶ кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини;
  - ▶ історичне минуле не важливе, потрібно жити майбутнім;
  - ▶ історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави.

Анкета

3. Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?

▶ Ваша відповідь: _____

4. Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді:

▶ відчуття пошани до своєї країни;

▶ інтерес до історичного минулого;

▶ високий рівень ерудиції;

▶ інтелігентність;

▶ активність у громадському житті країни;

▶ інше _____

Анкета

5. Як саме Ви проводите свій вільний час?

▶ відвідую історичні, літературні, художні музеї, виставки;

▶ відвідую бібліотеки та обираю книги, які представляють історичне минуле нашого народу та його героїв;

▶ відвідую театри та переглядаю кінофільми на історично-патріотичні теми;

▶ частіше за все проводжу вільний час вдома за телевизором та комп'ютером;

▶ надаю перевагу компанії друзів;

▶ інше _____

6. Чи відчуваєте Ви відсутність моральних цінностей в української молоді?

▶ так

▶ ні

7. Якщо відчуваєте, то в чому саме?

▶ Ваша відповідь _____

Анкета

8. Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень Вашого патріотизму:

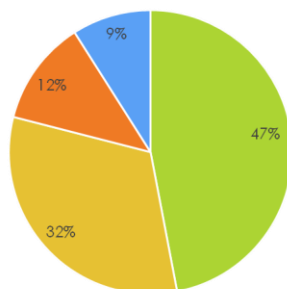
- ▶ загально-політична атмосфера в суспільстві;
- ▶ можливість вибору навчального закладу;
- ▶ наявність, відсутність роботи;
- ▶ житлові умови;
- ▶ задоволення права на відпочинок;
- ▶ інше _____

10. Повідомте, будь ласка, деякі відомості про себе:

- ▶ Ваша стать: чол./ жін.
- ▶ вік: від 18 до 20 років/ від 21 до 25 років/ від 26 до 30 років
- ▶ освіта: середня/ середня спеціальна/ вища

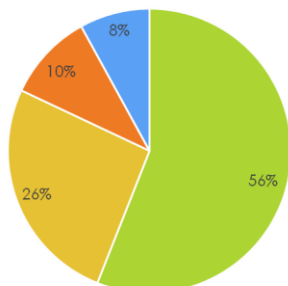
Ставлення сучасної молоді до розвитку національної ідеї в українській державі

- Національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі
- Національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави
- Національної ідеї немає
- Історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави

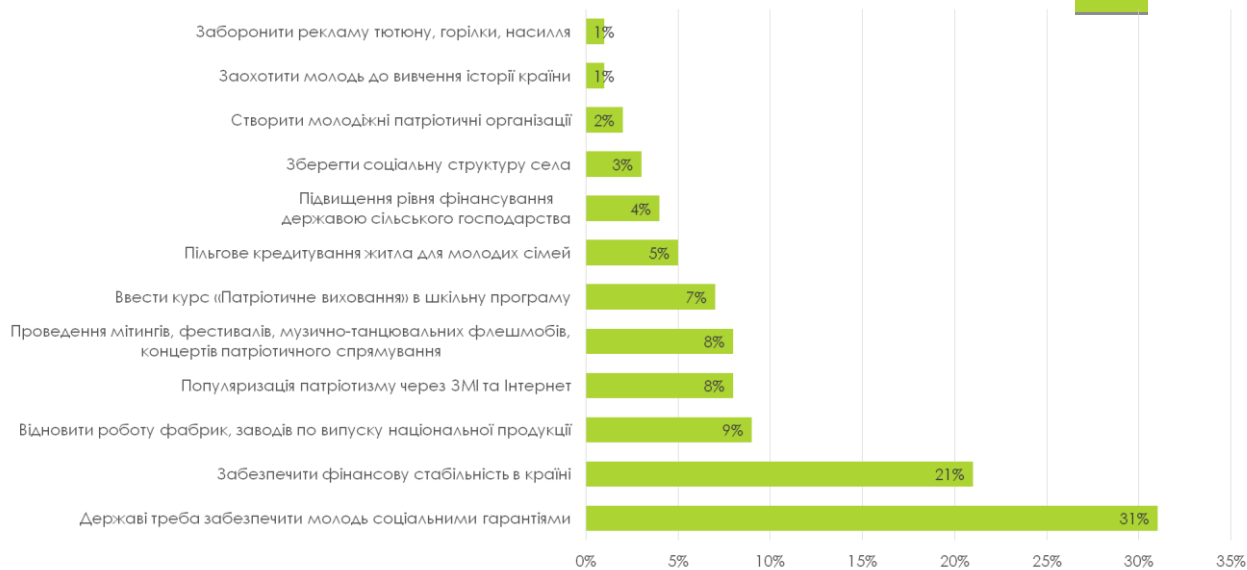

Чи впливає знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення?

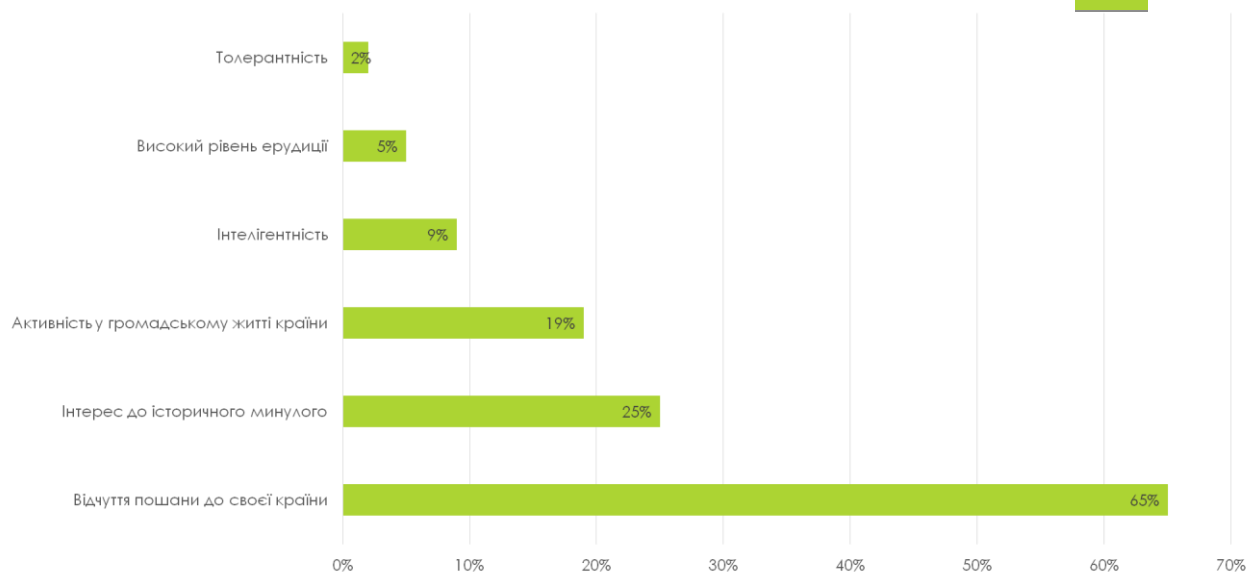
- Саме історичне минуле дуже важливим для нації, а тому вивчати і знати його необхідно кожному
- Кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини
- Історичне минуле неважливе, потрібно жити майбутнім
- Історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави

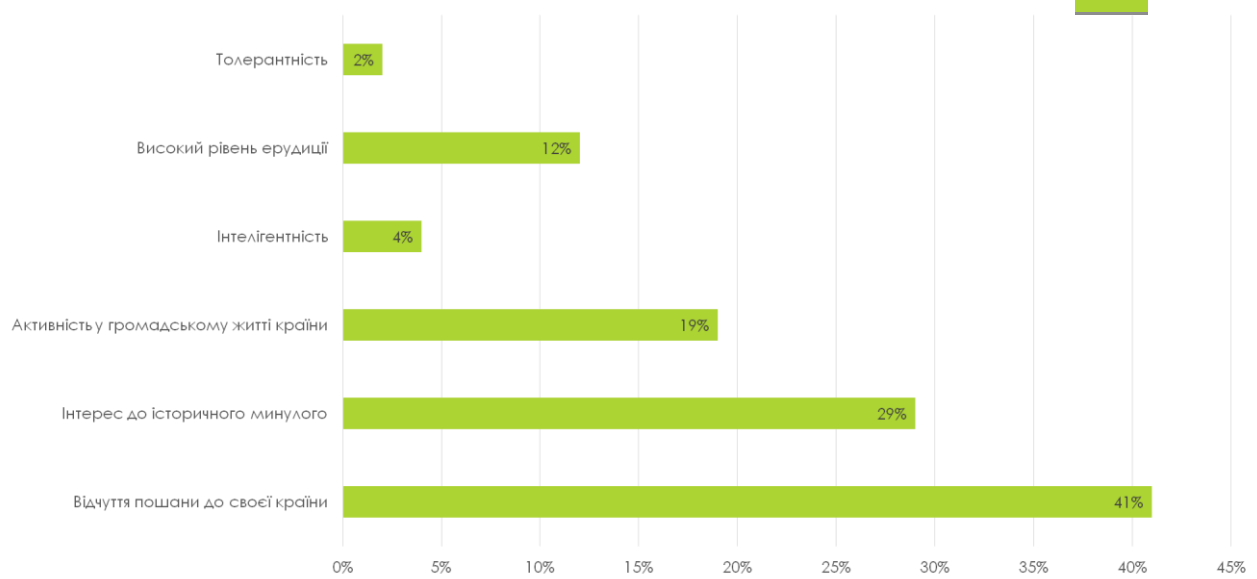
Які заходи повинна вжити держава аби підтримати патріотичний дух молоді?

Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді?

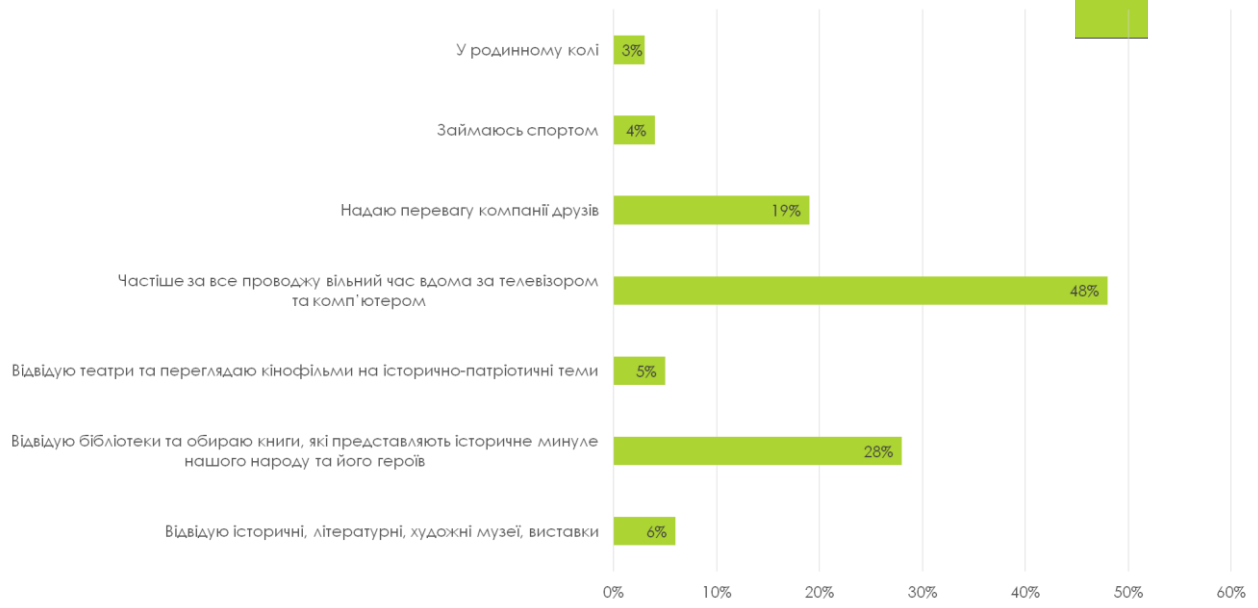

Які з вищеназваних якостей добре розвинені особисто у Вас?

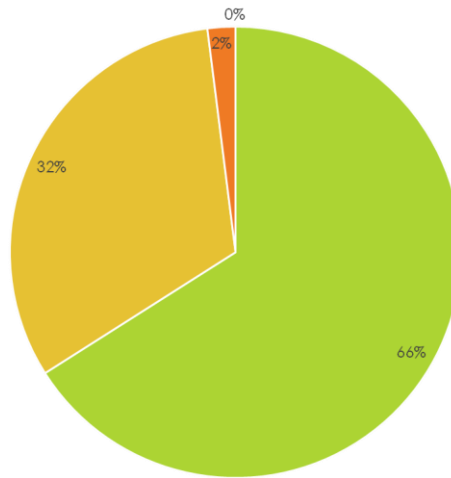

Як саме Ви проводите свій вільний час?

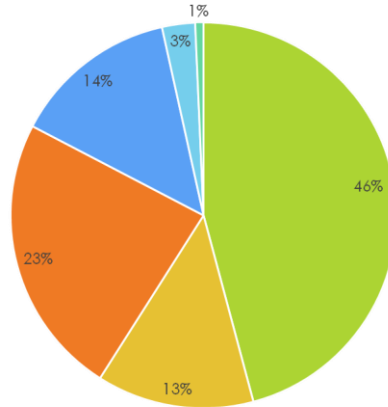
Відсутність моральних цінностей в українській молоді

■ Погоджуються з відсутністю   ■ Впевнені, що це не так   ■ Не відповіли

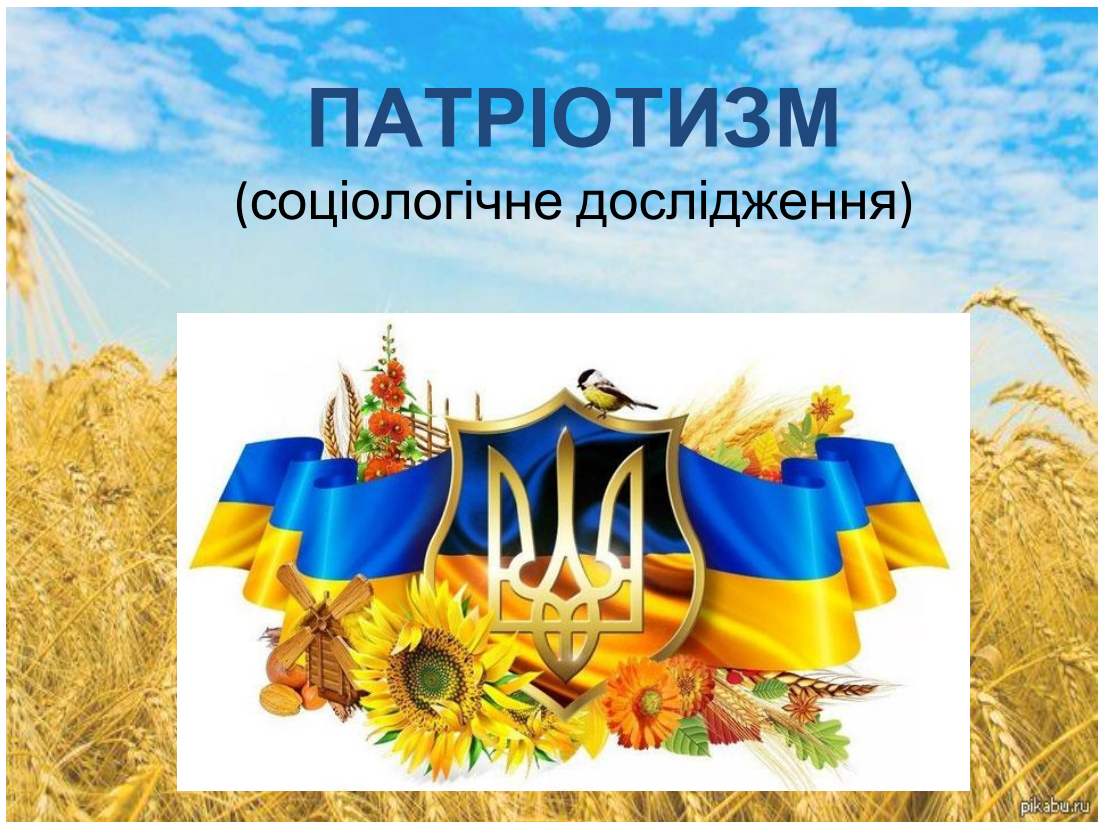

На рівень патріотизму впливає перш за все:

- Загальнополітична атмосфера в суспільстві
- Можливість вибору навчального закладу
- наявність, відсутність роботи
- Задоволення права на відпочинок
- Відсутність соціальної справедливості (корупція, приватизація держмайна)

Скакун М., Шевчук Ю.О.

Мета опитування

Дізнатися думку різних вікових груп, що є різними за соціальним становищем та статтю, стосовно патріотизму у їхньому житті. Яку роль відіграє патріотизм у житті кожного, чи є актуальною ця тема.

Питання опитування

- **Чи вважаєте Ви себе патріотом?**
- **Чи хотіли ви б жити за кордоном?**
- **Ви вільно володієте українською мовою?**
- **Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?**
- **Чи цікавлять Вас події, що стосуються Батьківщини?**

pikabu.ru

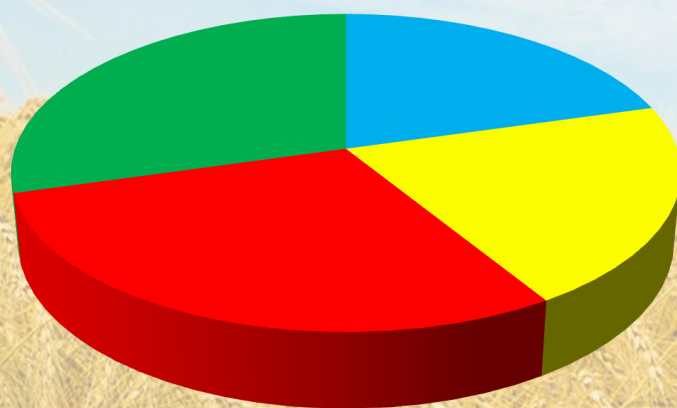
У опитуванні брали участь такі соціальні групи:

Жінки – 22 особи : 15-17р.- 5 осіб
19-21р.- 5 осіб
25-30 р.– 6 осіб
30-45р. – 7 осіб

Чоловіки – 22 особи: 15-17р.- 5 осіб
19-21р.- 5 осіб
25-30 р.– 6 осіб
30-45р. – 7 осіб

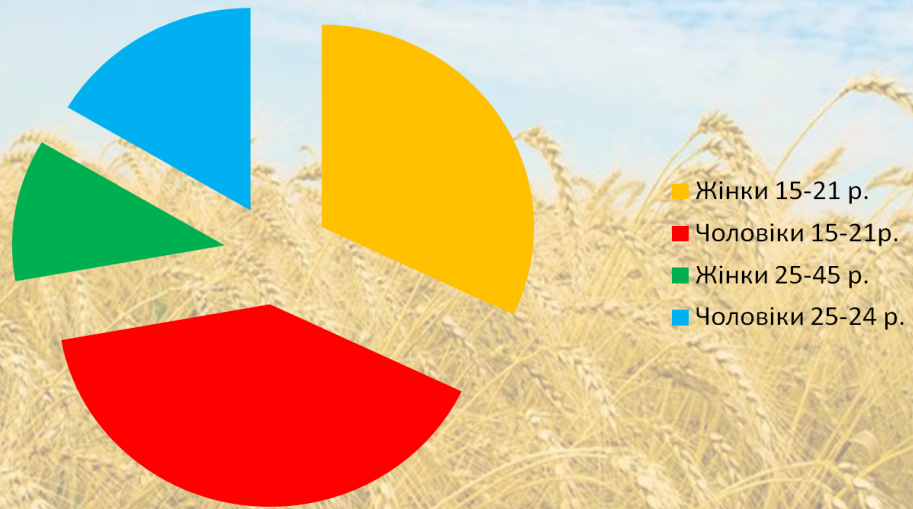

Чи вважаєте Ви себе патріотом?

- Жінки 15-21 р.
- Чоловіки 15-21 р.
- Жінки 25-45 р.
- Чоловіки 25-45 р.

Чи хотіли ви б жити за кордоном?

Ви вільно володієте українською мовою?

Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?

Чи цікавлять Вас події, що стосуються Батьківщини?

Висновок

Отже, зробивши аналіз проведеного опитування можна зробити висновок, що більша частина опитаних вважають себе українцями. Майже кожен громадянин країни усвідомлює себе українцем і пишається цим, десь в глибині душі вони все ж таки переживають за свою країну за свою націю. Тому ми вважаємо, що на даному етапі потрібно мотивувати молодь та виховувати патріотизм в кожному громадяниніві України.

Молодь – це майбутнє країни, тому ми не можемо ігнорувати думку кожного. Нам необхідно разом вирішувати нав'язаний стереотип про маленьких людей України, про малоросів, про нашу нікчемність, і неспроможність змінити нашу країну на краще.

pikabu.ru

Тутова М.

ПАТРІОТИЗМ ЯК ЦІННІСТЬ І КОНСОЛІДУЮЧА ОСНОВА НАЦІЇ

Думка Тараса Павловича Ткачука, який є членом Народного Руху України, викладач Вінницької академії неперервної освіти:

«Для того, щоб правильно відповісти на це питання, потрібно оцінювати кілька важливих аспектів:

1) Нація формується тривалий час, і не завжди народ може трансформуватися в націю. *«Найчастіше термін «народ» вживають як синонім до «етносу». Етнос — це історична спільність людей, яка склалася на певній території та володіє стабільними особливостями мови, культури, а також усвідомленням своєї єдності і відмінності від інших».* Тобто народ об'єднують такі поняття, як спільні територія, мова, культура. Натомість нація вирізняється високим рівнем **самосвідомості** (особистим відчуттям «національної ідентичності» так і колективним усвідомленням своєї єдності і відмінності від інших), власною державністю або прагненням до її створення). Український народ порівняно недавно

ідентифікує себе на цій території: у творах відомих класиків ХХ століття, які описують українське село напередодні та після громадянської війни, ми натрапляємо на такі цитати: *«А ми хто? — питає Сашко. — Ми хіба не руські?» — «Ні, — відповідає батько, — ми не руські». — «А які ж ми, тату? — допитується Сашко. — Хто ми?» — «А хто там нас знає, — чує він у відповідь. — Прості ми люди, синку... Хахли, ті, що хліб обробляють.*

Сказать би, мужики ми... Да... Ой-ой-ой... мужики й квіт. Колись козаки, кажуть, були, а зараз тільки званіє зосталось» (О.Довженко, «Зачарована Десна»).

Нація з'являється там, де зростає рівень патріотизму, усвідомлення своєї належності до великої спільноти, яка готова захищати усіх, хто хоче **творити** державу для усіх мешканців, які розділяють певні цінності, незалежно від національності.

2) Патріотизм – це той цемент, який дає змогу вистояти нації під час важких часів: воєн, криз, соціальних потрясінь тощо. Особливо коли йдеться про захист інтересів в умовах колонізаційних воєн. Навіть потрапивши в колоніальну залежність, деякі нації змогли встояти і відродитися, якщо рівень патріотизму був досить високим. Маленька Фінляндія в 1939 році змогла дати відсіч цілій імперії СРСР за рахунок високого рівня патріотизму. І це не єдиний випадок в історії ХХ століття»

Думка Швидкої Влади, яка навчається Одеському національному університеті ім. І.І. Мечникова, є членом Соціологічної асоціації України:

Сучасне українське суспільство перебуває в високоактивній стадії соціальних трансформацій. На це впливає значна кількість факторів: пішла в минуле радянська самоусвідомленість, девальвовані колишні суспільні рамки, відбувається реорганізація політичних і економічних структур, культурне різноманіття тощо.

Однією з важливих умов подолання економічної та політичної кризи, що склалася в нашій країні, є консолідація українського суспільства, розколотого за багатьма вимірами, в тому числі і за політико-ідеологічним.

На моє глибоке переконання, саме патріотизм є тим чинником, що зберіг нашу державність у момент розлому. Бажання зберегти хоч і крихке, але відчуття державності, прагнення звернутись до минулого та виконати трансляційну функцію - передати власну національну ідентичність нащадкам.

Якщо тисяча чоловіків з різних міст і сіл разом воюють в одній армії – що їх об'єднує? Вони не родичі, ще не друзі, навіть не знайомі. Але повинні діяти разом, наче вони пов'язані один з одним. Сполучним елементом виступає держава, країна, мова, етнічна культура. Є й особливі знаки, щось в одязі і поведінці, що притаманне тільки цьому етносу і легко розпізнається. Демонстрація цих ознак – зовнішні прояви любові до свого, рідного. А як щодо внутрішніх?...

Чи є вишиванка, одягнена на День незалежності справжнім проявом патріотизму, чи лише данина моди на певному відрізку історичної прямої? - Це пов'язано з індивідуальними переживаннями та почуттями, та, мабуть, не існує універсального, еталонного прикладу поведінки.

За останні роки ми багато чого переосмислили, але знову стоїмо на роздоріжжі, не розуміючи, чи справді надзвичайна громадянська активність значної частини населення посприяла становленню громадянського суспільства, чи відбулося справжнє згуртування української політичної нації?

Запитань залишається більше, ніж відповідей. Тут потрібна саморефлексія та час...

А поки лиш констатуємо: сьогодні в нас є молода, потужна країна, яка варта того, щоб навколо неї консолідуватись. Тому давайте дивитись на речі ширше: з дня на день робимо свою справу, але так, щоб чесно та «на совість»; вчимося самі та навчаймо наших дітей любові до своєї батьківщини, а головне - станьмо справді свідомими громадянами.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4РР

Дика Т.

ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Мета: визначення реального рівня патріотизму української молоді на підставі її уподобань, прагнень та очікувань від держави і суспільства.

Завдання:

- визначити ставлення молоді до загальнонаціональної ідеї як об'єднуючого чинника у вихованні патріотизму;
- дослідити рівень знань молоді про героїчну історію України як базу для формування позитивної свідомості, гордості за свою землю, історичне минуле;
- дослідити моральні цінності молоді, студентів в нинішніх умовах, коли понад усе ставляться матеріальні статки;
- визначити рівень зневіри молоді, студентів у державі як гаранта її прав;
- визначити заходи аби підтримати патріотичний дух молоді.

Аналіз та узагальнення результатів дослідження

Було проведено соціологічне дослідження на тему з «Патріотизм у розумінні сучасної молоді».

В ході даного соціологічного дослідження були опитані учні 10 - 11 класів Мізяківсько - Хутірського НВК: ЗОШ I - III ступенів - ДНЗ, у кількості 30 чоловік: 12 представників чоловічої статі, (40%), 18 – жіночої (60%); (віком від 17- 18 років).

1 питання «Чи вважаєте себе українцем?»

Справжніми українцями вважають себе 86,6%, 13,4% байдуже. Отже, можна зробити висновок, що переважна більшість опитаних мною вважають

себе українцями.

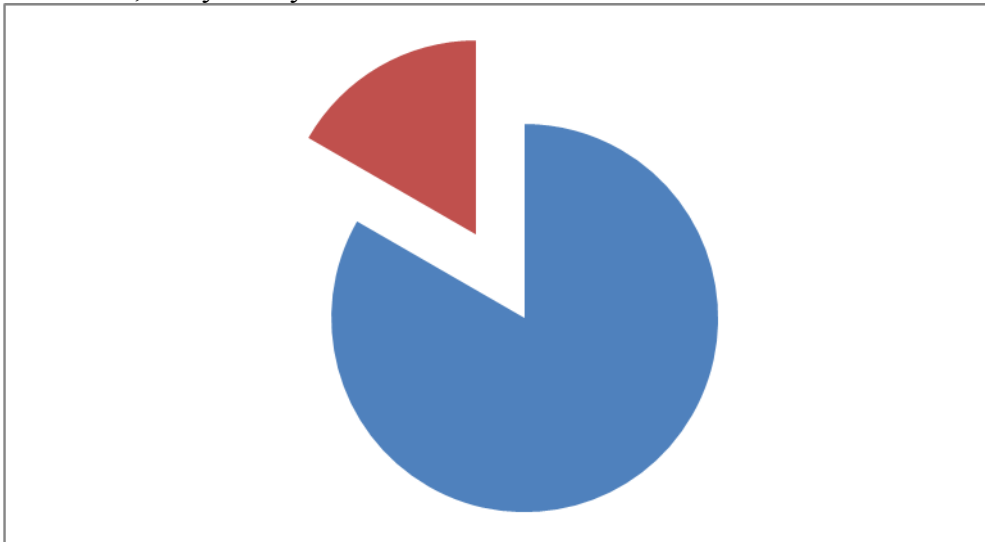
2 питання «Чи хотіли б ви жити за кордоном?»

66,6% відповіли, що хотіли б прожити за межами України, 13,3% відповіли, що хочуть прожити на батьківщині і лише 20% опитаних відповіли, що їм не важливо де прожити. В даному випадку більше половини опитуваних хотіли б виїхати за кордон, але знайшлися люди, які ще не визначилися з цим питанням.

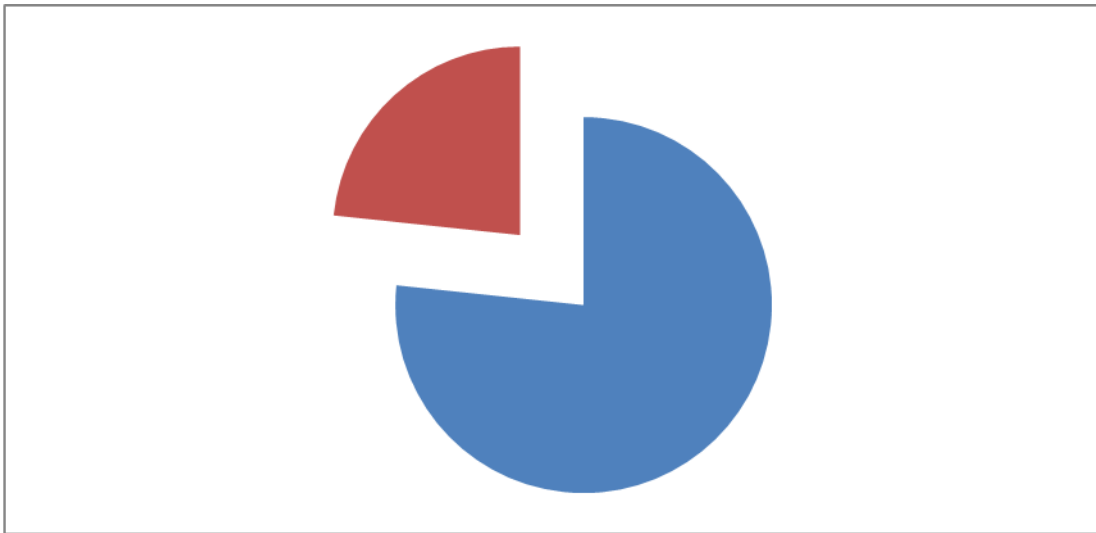
3 питання «Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?»

83,3% респондентів відповіли, що вони пишаються коли їх називають українцем, лише 16,7% опитаних не звертають на це увагу. Тому можна сміливо відмітити, що більша половина опитаних пишається, що вони відносяться до української національності, але знайшлися й ті, кому байдуже до цього.

4 запитання «Що для вас означає бути патріотом?»

76,6% відповіли, для того щоб бути патріотом достатньо наслідувати традиції і працювати на благо своєї держави, 23,3% відповіли для того щоб називатись українцем потрібно спілкуватись українською мовою. Отже, можна зробити висновок, що хоч думки молоді у даному запитанні розійшлися, але вони свідомо розуміють, що насправді означає бути патріотом.

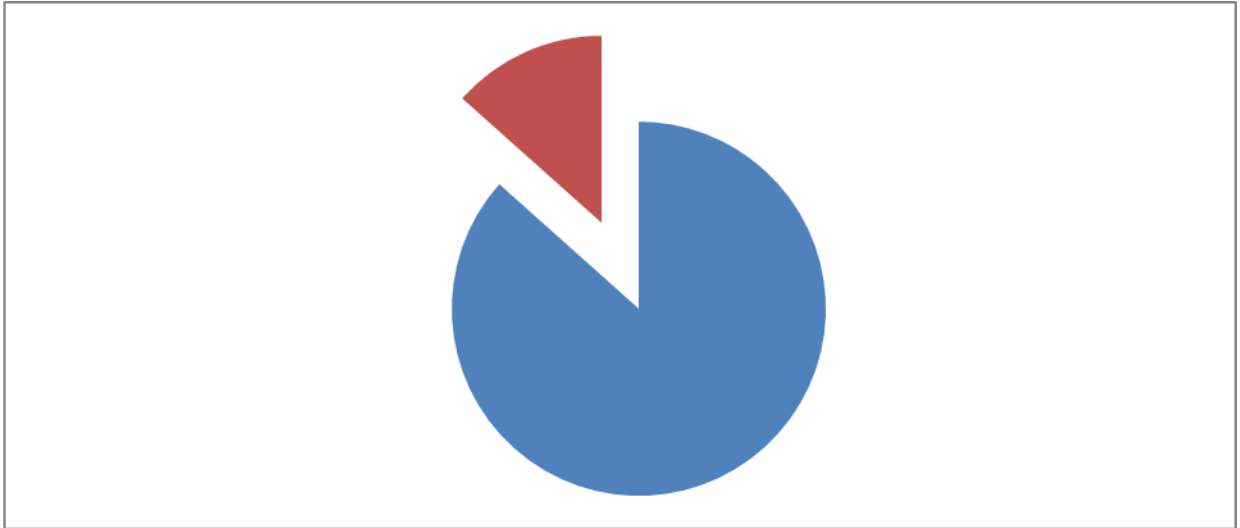
5 запитання «Чи любите свою державу?»

80% опитуваних дали відповідь, люблять свою державу, 3,3% - ні та 16,6 % ніколи не задумувалися над даним питанням і відносяться до цього байдуже. Хоч і в Україні зараз переломний момент і певна нестабільність, але більшість опитуваних відповіли на запитання згодою.

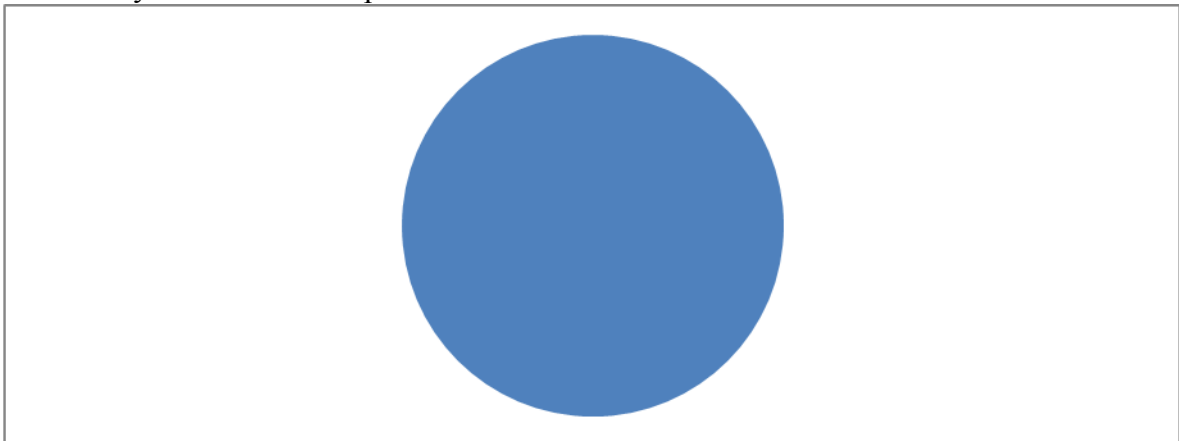
6 запитання «Ви добре володієте українською мовою?»

86,6% респондентів відповіли, що вільно володіють українською мовою і їм це подобається, 0% - не володіють взагалі, 13,4% - важко відповісти через байдужість до засобу комунікації. Хоча молодь відповіли, що володіють чистою українською мовою, але це далеко не так. Вони навіть не задумуючись вживають так званий "суржик" і вважають це українською мовою.

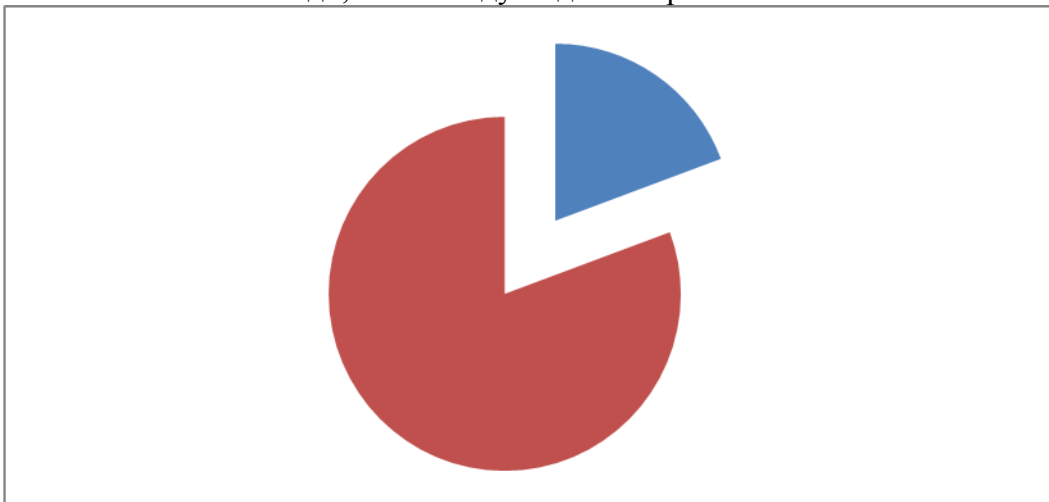
7 запитання «Яка з мов є для вас «солов'їною»»

100% відповіли, що «солов'їною» мовою вважають саме українську. Це свідчить про те, що сучасна молодь виховується у патріотичному світі, не дивлячись на сучасні події в Україні.

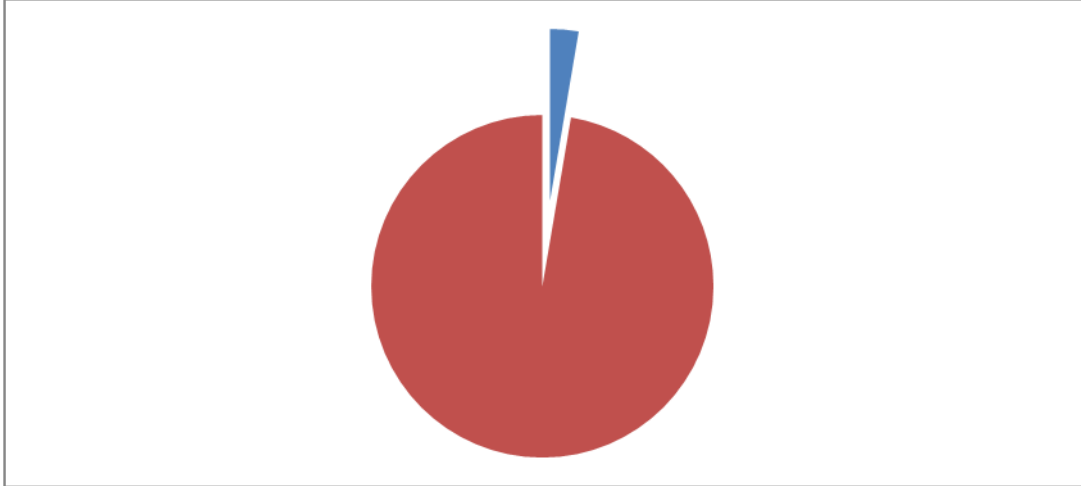
8 запитання «Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?»

76,6% опитуваних розмовляють українською і наслідують традиції та беруться за будь-яку можливість вплинути на поліпшення добробуту держави. 23,33% вирішили жити в своє задоволення і не звертати увагу на те, що відбувається у державі. Як бачимо думки різко розійшлися і знайшлися люди, яким байдужа доля України.

9 запитання «Чому ви віддали б перевагу?»

73,33% опитуваних вирішили залишитися працювати в Україні з хорошою заробітною платою. 26,66% байдуже де працювати, головне щоб бути забезпеченим матеріально.

Отже, підбиваючи підсумки даної роботи можна зробити висновок, що більшість респондентів вважають себе патріотами держави, але певна кількість опитуваних байдуже відносяться до патріотичного виховання. Проглядаючи [відповіді на питання](#) респондентів можна відповісти, що кожен відстоює свою думку і має пояснення до неї. Потрібно звернути увагу також на те, що опитуваним лише по 17 - 18 років, тобто їхня думка і світогляд на життя в Україні може змінюватися. Тому я вважаю, що на даному етапі потрібно мотивувати молодь та виховувати патріотизм в кожному громадянину України.

Гончаренко М.

ЕТНОПОЛІТИКА У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ: СТАН ТА СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ

Україна увійшла в світ відкритою, зокрема у двох вимірах: вона відкрилася для світу і відкрилася для своїх громадян. Інакше кажучи, Україна як незалежна держава проголосила просту істину, яку підтвердила на законодавчому рівні, а саме: всі громадяни України незалежно від їхнього конфесійного, етнічного, станового та іншого походження є рівними. Причому Україна проголосила «нульовий варіант» отримання громадянства, а саме: кожен, хто на час проголошення незалежності проживав на території України і був прописаний згідно з існуючими тоді вимогами, що він живе в адміністративних межах України, автоматично отримував громадянство України, а всім іншим претендентам на українське громадянство необхідно було довести своє право на нього.

Одним із перших законодавчих актів незалежної України був Закон України «Про громадянство України» від 8 жовтня 1991 року, у якому зазначено, що громадянство України визначає постійний правовий зв'язок особи і Української держави, який знаходить свій вияв у її взаємних правах і обов'язках. І зокрема ст. 2 фіксує, що громадянами України є: «1. Особи, які на момент набрання чинності цим Законом проживали в Україні, незалежно від походження, соціально - майнового стану, расової та національної належності, статі, мови, політичних поглядів, релігійних переконань, роду і характеру занять, які не є громадянами інших держав і які не заперечують проти набуття громадянства України». Особливе значення має другий пункт, який уможливив повернення до України багатьох людей, а саме: «якщо вони народилися чи довели, що постійно проживали на її [території], не перебувають в громадянстві інших держав і не пізніше, як через рік після набрання чинності цим законом, виявили бажання стати громадянами України» [1].

Зараз ми розуміємо, що даний Закон «Про громадянство України» не є досконалим. Але саме цей Закон засвідчив світові про відкритість, толерантність і бажання України бути державою-матір'ю для всіх своїх дітей: і тих, які тут народилися, але опинилися за межами власної країни, і тих, які з інших причин опинилися на її території, але не вважали себе до кінця українцями. Це, очевидно, мав бути могутній стимул для того, щоб люди, які захотіли

були громадянами України, відчули себе громадянами саме цієї держави. І з боку держави було зроблено все, щоб ці люди одразу набули повноцінних громадянських прав і свобод. Чи всі вони скористалися з цих можливостей? Ні, не всі, але це тема для окремої розмови, яка доводить, що саме зараз концептуальні законодавчі прорахунки обертаються загрозою для консолідації сучасного українського суспільства. Бажаючи не зашкодити (і це ґрунтується на історичній традиції українського етносу), не порушити і не обмежити права інших людей неукраїнського походження, Україна одразу проголосила «Декларацію прав національностей України» (1 листопада 1991 р.), маючи на увазі ту істину, що ніхто, який волею долі чи бажанням волі опинився тут, не має бути обмеженими у правах, порівняно з представниками титульної корінної державотворчої нації. І тому, наприклад, у ст. 1 «Декларації...» проголошено: «Українська держава гарантує всім народам, національним групам, громадянам, що проживають на її території, рівні політичні, економічні, соціальні та культурні права... Дискримінація за національною ознакою забороняється і карається законом». Слід однак відзначити, що подальша етнічна політика України не завжди сприяла розв'язанню проблем розвитку як титульної корінної нації, так і національних меншин. По-перше, переважною домінантою у розвитку законодавства у наступні півтора десятиліття було створення політико-правового поля для забезпечення прав національних меншин за практично повної відсутності вдосконалення законодавства у сфері регулювання прав і свобод титульної автохтонної нації. По друге, саме у цьому руслі слід розглядати численні суперечності й неузгодженості, які в свою чергу створювали труднощі для реалізації національного і міжнародного права у сфері забезпечення прав національних меншин України. Зокрема Закон України «Про національні меншини в Україні» від 25 червня 1992 року фіксує, з одного боку, що всі громадяни України користуються захистом держави на рівних підставах, і тут же (1 ст.), з іншого – що Україна гарантує громадянам республіки незалежно від їх національного походження рівні політичні, соціальні, економічні та культурні права і свободи, підтримує розвиток національної самосвідомості, самовиявлення». Інакше кажучи, тут змішано громадянські та етнокультурні права. Громадяни України всіх національностей зобов'язані дотримуватися Конституції та Законів України, оберігати її державний суверенітет і територіальну цілісність, поважати мову, культуру, традиції тощо. Але ми бачимо, що постійні випадки порушення вимоги цієї статті практично не несуть жодної кримінальної і навіть адміністративної відповідальності. Таких прикладів можна навести чимало і ця проблема досі є не розв'язаною. Далі ст. 6 фіксує: «Держава гарантує всім національним меншинам права на національну культурну автономію: користування і навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних національних закладах або через національні культурні товариства, розвиток національних культурних традицій, використання національної символіки, відзначення національних свят тощо». Але національно-культурна автономія у контексті міжнародного права, насамперед, означає право національної меншини на самоуправління в межах певної території. Це може бути як локальна територія (село, селище, містечко), так і досить великий компактний район проживання тієї чи іншої меншини. І водночас національно-культурна автономія виступає своєрідним пролегоменом для наступної політичної автономії, принаймні регіональної автономії, як це сталося, наприклад, у випадку з перетворенням Кримської області в АРК. Але ця гарантія Закону ніким ще не була переглянута і ніким ще не була відмінена. Всі ми розуміємо, що сучасні тенденції до сепаратизму завжди можуть спертися на таку вимогу національно-культурної автономії. У ст. 11 проголошено: «Громадяни України мають право вільно обирати та відновлювати національність». Слід зазначити, що у контексті прав людини абсолютно чітко має бути регламентовано, що особа має право отримати від попередніх поколінь і від держави ті цінності, які є автентичними саме для цієї меншини. Але вибір національності в сучасних умовах, як ми бачимо, нерідко пов'язаний з меркантильними інтересами, коли громадянин проголошує себе або людиною світу, тобто людиною поза національністю, або обирає для себе національність тієї країни, до якої він хоче виїхати на проживання, тому що рівень життя у цій країні набагато вищий, ніж на батьківщині, тобто

таким способом долучитися до тієї спільноти, яка, власне кажучи, і створила такий високий рівень життя. І наостанку. У ст. 19 зазначено: «Якщо міжнародним договором України встановлено інші положення ніж ті, які містяться в законодавстві України про національні меншини, то застосовуються положення міжнародного договору». Поважаючи волю міжнародного співтовариства, слід зазначити, що не завжди міжнародне співтовариство може врахувати і забезпечувати конкретні проблеми, які є в Україні. Це, наприклад, можна простежити на положеннях Європейській хартії про регіональні і міноритарні мови, про які йтиметься далі. Таким чином, не вдаючись до аналізу інших законодавчих і нормативних актів, можна помітити, що за роки незалежності нагромадилось чимало проблем у сфері регулювання етнополітики і міжнаціональних відносин в Україні. Свідченням цьому можуть бути деякі тенденції у розвитку міжнаціональних відносин між громадянами України, які фіксувалися НДІ соціології НАН України протягом періоду з 1994 по 2005 рік [2]. У подальшому ми будемо звертатися до даних саме цієї поважної академічної установи. Головна тенденція, яку підтверджують результати цих опитувань – посилення толерантності й взаєморозуміння, що, очевидно, можна віднести до одних з головних здобутків України у сфері міжнаціональних відносин. Інший, але не менш важливий, результат цих опитувань свідчить про те, що на рівні відносин між громадянами України, які належать до різних етнічних груп, проблеми взаєморозуміння практично відсутні. Наведемо конкретні приклади. У 1994 р. на запитання: «Чи доводилося вам стикатися з випадками дискримінації щодо українців?», «так» відповіли 6,8 %, «ні» – 88,1 %, а у 2005 р. – 7,2 %, та 92,7 % відповідно. Решта респондентів не визначилась або не відповіла. Це означає, що українці практично зберегли до себе позитивне ставлення з боку громадян України іншого етнічного походження. Така ж тенденція спостерігається і стосовно інших етнічних груп, які в Україні мешкають тривалий час, наприклад, стосовно росіян. У 1994 р. на питання: «Чи доводилося вам стикатися з випадками дискримінації щодо росіян?» відповіли позитивно 8,6 % опитаних, негативно – 85,7 %, у 2005 р. – 6,1 % і 93,8 % відповідно. Отже, результати соціологічних опитувань громадської думки, свідчать, що ставлення до етнічної групи росіян, яка є однією з найчисельніших складових українського суспільства, поліпшилося. Такі ж висновки можна зробити і стосовно євреїв. У 1994 р. перші дві позиції – 7,2 % і 86,0 %, а у 2005 р. – 3,2 % і 96,6 % [3]. Наведемо результати досліджень українських соціологів щодо трьох показників. Зокрема, чи хотіли б бачити громадяни-українці представників тих чи інших етнічних груп: а) мешканцями України; б) відвідувачами України; в) взагалі не допускав би в Україну. Відповідно наводимо кожні три цифри без коментарів. Отже: азербайджанців: 12,4 %, 47,8 %, 36,3 %; американців: 8,4 %, 56,8 %, 13,9 %; арабів: 6,4 %, 55,3 %, 30,9 %; білорусів: 22,3 %, 22,9 %, 2,8 %; угорців: 15,2 %, 50,9 %, 6,7 %; грузинів: 15,1 %, 45,7 %, 18,6 %; китайців: 7,4 %, 62,5 %, 19,1 %; кримських татар: 35,2 %, 33,2 %, 17,4 %; молдаван: 25,2 %, 40,7 %, 10,5 %; негрів: 8,6 %, 60,1 %, 23,3 %; німців: 12,1 %, 49,5 %, 8,1 %; поляків: 15,8 %, 44,7 %, 53,6 %; росіян: 20,7 %, 10,9 %, 1,9 %; румун: 13,7 %, 52,9 %, 7,7 %; словаків: 15,8 %, 48,3 %, 4,8 %; турків: 7,8 %, 60,1 %, 18,3 %; українців: (нагадуємо, що йдеться про всіх громадян України, тому об'єктом дослідження і оцінки виступають і представники титульної автохтонної нації, тобто українці) 19,6 %, 1,9 %, 0,5 % (як бачимо, невеликою є кількість людей, які не хочуть взагалі допускати українців в Україну); представників української діаспори: 22,4 %, 12,9 %, 1,7 %; циган: 22,9 %, 28,5 %, 42,1 %; чехів: 13,9 %, 52,8 %, 6,6 %; чеченців: 5,3 %, 32,6 %, 56,8 %. Наведені результати опитувань переконливо засвідчують толерантність громадян України до представників інших національностей і груп. У декількох випадках необхідно зробити деякі пояснення, зокрема коли йдеться, що самих українців як мешканців України хотіли б бачити 19,6 %, як відвідувачів – 1,9 %, як небажаних – 0,5 %. Є інші позиції соціологічного опитування: українців як членів своєї сім'ї хотіли б бачити 60,6 % громадян України, як близьких друзів – 10,6 %, як сусідів – 5,0 %, як колег по роботі – 2,4 %. Інакше кажучи, абсолютна більшість респондентів засвідчила: цей етнос є бажаний, є прийнятний, є комфортний. Відповідна ситуація спостерігається щодо української діаспори: з їхнього числа членами сім'ї хотіли б бачити 26,8 % респондентів, близьких друзів – 25,3 %, сусідів – 7,3 %.

тобто переважають прийнятні позиції. Дещо схожими, але не такими переважаючими за показниками, є оцінки респондентів стосовно наших найближчих сусідів – слов'ян. Так, щодо білорусів: членами своєї сім'ї хотіли б бачити їх 9,8 % (але це при тому, що у 1994 р. цей показник становив 32,4 %), серед близьких друзів відповідно – 16,8 % (оцінки десятилітньої давності – 18,8 %), серед сусідів – 18,9 % (9,7 %).

Щодо громадян України російського походження: членами своєї сім'ї їх хотіли б бачити 29,9 % респондентів (проти – 46,7 % у 1994 р.), серед близьких друзів – 18,6% (проти – 17,3 %), серед сусідів – 13,6 % (проти – 4,0 %). Нагадуємо, що йдеться не про етнічних українців, а про громадян України, оскільки опитування проводилися безвідносно до етнічного походження респондентів. Отже, можна дійти таких висновків. 1. Оцінка громадянами України свого ставлення до представників інших етносів, незалежно від їх етнічного походження, свідчить про те, що громадяни України відкриті для представників інших етносів. 2. Кількість випадків дискримінації за ознакою етнічної належності зменшується. Проблема дискримінації, як така, існує лише в певних поодиноких виявах, які за даними соціологічних опитувань становлять лише 3 %. Але ці 3% свідчать про те, що перед сучасною владою стоїть низка проблем, які необхідно вирішувати у законодавчому, управлінському, інформаційному та інтелектуальному просторах. Не випадково Доповідь Президента України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2005 році», яка підготовлена у рамках щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України», розпочиналася з промовистої назви: «Нація до якої ми належимо: погляд з історичної перспективи». Саме в цьому документі були проголошені основні завдання щодо формування української політичної нації. Президент України наголосив на наступних завданнях: «По-перше, осмислення історичного досвіду України. Передусім осмислення катастрофічних наслідків безкомпромісного суперництва політичних еліт. Національні інтереси українського народу мають бути вищими за політичну кон'юнктуру. По-друге, формування спільної історичної пам'яті, ліквідація «білих плям», у тому числі й шляхом створення Інституту Національної Пам'яті. По-третє, утвердження модернізаційного характеру української національної ідеї. Потрібно віднайти точки дотику між традиційними для українського суспільства цінностями і новітніми культурними впливами, які привносить глобалізований світ». Як приклад можна проаналізувати ще Закон України «Про правовий статус закордонних українців» [4]. Ст. 1 визначає терміни: «Закордонний українець – це особа, яка є громадянином іншої держави або особою без громадянства, а також має українське етнічне походження або є походженням з України». Наведемо конкретні приклади: відомий футболіст Василь Рац, який був громадянином України, потім виїхав в Угорщину і зараз він має ім'я Ласло Рац. Чи може він себе вважати закордонним українцем? Колишній прем'єр Франції П'єр Береговуа, предки якого в Україні носили прізвище Береговий, чи міг і чи хотів він вважати себе закордонним українцем? Адже існує визначення, що членами української діаспори вважаються ті вихідці з України, а можливо, не тільки з неї, які зберегли свою національну ідентичність, її (ідентичність) реалізують, всіма можливими засобами – матеріальними, духовними, політичними, фінансовими та іншими – намагаються зберегти її в своєму сімейному, територіальному, конфесійному та іншому середовищі, які зрештою вважають, що для них Україна є духовною цінністю, котра їх колись сформувала і для котрої вони мають зробити все можливе, аби її саму тепер зберегти. Проте термін «закордонний українець» цього закону почав використовуватися у інших законодавчих актах і вніс багато сум'яття у наше політико-правове поле. Тим часом існує сучасний світовий досвід, коли особи етнічного походження корінної батьківщини, які є громадянами інших країн і мешкають там, мають велику підтримку своїх предківських країн-держав. Це стосується греків, євреїв, угорців, румун, словаків, поляків та вихідців з інших країн, які не вносять і не хочуть вносити сум'яття у міждержавні відносини, але наголошують: в інших країнах є громадяни, які культурно, етнічно, мовно належать до нашої цивілізаційної ідентичності. У цьому контексті це не національна чи державна проблема, а проблема між-державних стосунків та, насамперед, збереження різноманіття світового культурного простору. Це є сучасний спосіб вирішення і

проблем політичних, міждержавних, і проблем забезпечення прав громадян як у себе в країні, так і в інших країнах, учасниках діалогу. Повертаючись до Закону, про який вже йшлося, наведемо ще два пункти зі ст. 4: «Порядок надання статусу закордонного українця». Там зазначено, що особа, яка бажає набути статусу закордонного українця, подає «письмову заяву про надання статусу закордонного українця». Крім інших документів, ця особа має надати пас-порт або документ, який свідчить або підтвердить українське етнічне походження або походження з України. Таким чином, ця стаття суперечить ст. 1 і взагалі самому духові української ідентичності. Бо історія свідчить, що великими українцями ставали люди неукраїнського етнічного походження: варяги Олег і Ігор, волох Петро Могила, австрієць Василь Вишиваний (до речі, спадкоємиць Габсбурзького престолу) та інші відомі люди. Ми знаємо і величезну кількість прикладів, коли українці ставали відомими діячами в інших державах, слугуючи розвитку інших культур. Таких країн достатньо – США, Канада, Франція, Великобританія, Німеччина, Австралія, але насамперед, звичайно, Росія. Тому новій українській владі після Помаранчевої революції доводиться вирішувати і ці проблеми, які, здавалося б, не мають безпосереднього стосунку до політичної, економічної, енергетичної та іншої сфер, але які безпосередньо впливають на те, як сприймають Україну у світі і як сприймає Україна сама себе. Очевидно, треба вести мову про принципову нову стратегічну політику України у сфері міжнаціональних відносин. На цьому шляху було зроблено багато кроків, але, очевидно, що принципове значення мають такі укази Президента: «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 8 лютого 2006 р. «Про суспільну ситуацію в Автономній Республіці Крим» від 28 лютого 2006 р., № 154/2006 та «Про Раду з питань етнонаціональної політики» від 22 травня 2006 р., №428/2006. Обидва Укази, на нашу думку, мають на меті ліквідувати правові прогалини і проблеми. Так, в Указі від 28 лютого 2006 р. Президент дає завдання розробити проект Закону «Про основи етно- національної політики», а після прийняття цього Закону Верховною Радою внести зміни до інших законодавчих актів, які регулюють міжнаціональні відносини, з метою забезпечення системного розвитку законодавства у цій сфері у повній відповідності до вимог Конституції України, до нормативних стандартів Ради Європи та міжнародних документів, ратифікованих Україною. Саме з причин недостатньої урегульованості законодавчої бази у сфері міжнаціональних відносин виникли проблеми, які лежать у площині національної безпеки. Назвемо, на нашу думку, головні: мовна, релігійна, регіональна. Україна як жодна інша країна ще за часів СРСР зуміла забезпечити навчання дітей неукраїнського походження їхньою рідною мовою. Прикладів достатньо: російські, румунські, угорські, словацькі, болгарські, грецькі, останнім часом кримськотатарські школи по всій території України. Це є реальний факт, його не можна ігнорувати або не викинути з нашого суспільного буття. Але чи завжди представники інших націй, які є батьками, носіями своїх національних цінностей, розуміють, що обмежившись лише власними етнічними цінностями, вони прирікають себе і своїх дітей на самоізоляцію. Адже такі діти не зможуть бути повноцінними конкурентами серед випускників, студентів, аспірантів, службовців тільки тому, що їх батьки були переконані, що вони не повинні знати державну мову. Ця, власне кажучи, проблема є універсальною. У кожній країні й у кожній системі спілкування існує своя система цінностей, що включає і мову. І тому, за словами Альберта Ейнштейна, всі люди можуть порозумітись тільки тоді, коли вони розуміють один одного. Україна багато зробила, щоб життя її громадян стало толерантним, неконфліктним. Але потрібно шукати демократичні шляхи вирішення проблем, які існують у цій сфері. Так, у практиці зарубіжних країн є механізм «присягання», коли претендент на громадянство присягає, що він відмовляється від конституційних зобов'язань попередньої країни проживання і приймає повністю зобов'язання стосовно вимог Конституції нової країни. Можливо, такий механізм був би доцільним і в Україні. Тобто існує необхідність розробки концептуальної системи регулювання етнонаціональних відносин в Україні та механізмів надання українського громадянства. За всіх моделей демократичного розвитку держави насамперед має бути забезпечено цілісність загальнодержавних (загальнонаціональних) цінностей та прав і свобод окремих громадян. Останнє питання має багато вимірів, але у

контексті етнополітики воно означає, що всі громадяни України незалежно від етнічного походження мають право на отримання освіти, доступ до інформації тощо своєю етнічною мовою. Не треба забувати, що таке ж право має і титульна, автохтонна, державотворча нація. Другий, не менш важливий бік цієї проблеми, полягає в тому, що український етнос існує не лише у певній мовній ідентичності. Українці як за походженням, так і за громадянством можуть говорити різними мовами, але для них найвищою цінністю має бути те, що їх держава є Українською державою, і держаною мовою в ній є українська мова, знати яку є обов'язком кожного громадянина. Тому особливі проблеми викликає ситуація, яка пов'язана з ратифікацією Верховною Радою України Європейської хартії регіональних мов або мов меншин. Це сталося 15 травня 2004 р. і виглядало як прогресивний акт у контексті приведення національного законодавства до норм і вимог європейського і міжнародного права. Але у Постанові Верховної Ради закладено декілька суперечливих тез, котрі призвели до непорозумінь і засвідчили необхідність її перегляду. Особливо проблема мови загострилася після виборчої кампанії 2006 р., коли низка регіональних адміністрацій почала ухвалювати рішення щодо надання російській мові статусу регіональної мови, посилаючись саме на Європейську хартію регіональних мов або мов меншин. У чому ж тут проблеми? Насамперед п. 2 Постанови Верховної Ради України засвідчив, що положення Хартії застосовується до мов таких національних меншин України: білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської. Насамперед, слід зазначити, що немає такої мови, як єврейська, є мови іврит та ідиш. Іврит є державною мовою держави Ізраїль, ідиш мова насамперед європейських євреїв, котра сформувалась на базі рейнських діалектів німецької мови у пізньому середньовіччі і побутує практично і за наших часів. Неповним, на нашу думку, є також сам перелік національних меншин. Скажімо, до нього не включено мови таких давніх, питомих для української землі етносів, як караїми та кримчаки, мови яких знаходяться під загрозою вимирання. І нарешті, порушено сам принцип Європейської хартії. Звернемось до тексту Хартії: у ст. 1 дається визначення регіональних мов або мов меншин. Зокрема це такі мови, які: «а) традиційно використовуються в межах певної території держави громадянами цієї держави, які складають групу, що за своєю чисельністю менша ніж решта населення цієї держави; та б) відрізняються від офіційної мови (мов) цієї держави»; і далі особливо наголошується, що цей термін, тобто «регіональні мови або мови меншин» «не включає діалекти офіційної мови (мов) держави або мови мігрантів». Інакше кажучи, законодавчий акт Верховної Ради України не врахував дві обставини: по-перше, що у ньому має йтися насамперед про ті мови, яким загрожує зникнення, а по-друге, що не зазначено мови, які принесли з собою мігранти на українську територію. І в цьому контексті стає зрозумілим, що перелік, наведений у Постанові, далекий від досконалості, оскільки переважна більшість наведених мов мають носіїв поза межами України у своїх власних, титульних державах, а на території України вони захищені надійними державними гарантіями. Висновки Таким чином, у сфері етнополітики Україна дотримується своїх конституційних обов'язків стосовно того, що в межах національного законодавства держава гарантує усім громадянам України, незалежно від їхнього етнічного походження, однакові права і забезпечення їхніх етнокультурних потреб. При цьому вихідною стратегією постає державна незалежність України, що уможливорює, з одного боку, проводити послідовну і повноцінну політику щодо збереження національної ідентичності та подальшого розвитку культури українського народу, а з іншого – утверджувати приналежність України до європейської цивілізації, що має вагоме значення в об'єднанні та консолідації світового українства. Конструктивною стратегією є пріоритетність для держави політики підтримки цінностей демократії і принципів громадянського суспільства, що постає умовою і засобом збереження етнічної мультикультурності суспільства і взаємотолерантності представників різних етносів. Етико-моральною стратегією постає відповідальність Української держави за збереження і розвиток регіональних (діалектів) і мов національних меншин, їхньої культурної самобутності. Стратегією консолідації суспільства є формування української

політичної нації сучасного типу. Йдеться про визначення пріоритетності загальнонаціональних цінностей для всіх громадян України у контексті розбудови держави як гаранта прав і свобод людини, національної безпеки і захисту національних інтересів. Українська політична нація формується на критеріальній основі самоідентифікації людини як громадянина України і визнанні певних цінностей, насамперед гуманістичних, соціально-політичних, спільних та смислосзначимих для всіх громадян. Політичною стратегією постає необхідність досягнення історичної справедливості щодо суб'єктів геноциду та депортованих народів. У цьому контексті держава виступає ініціатором та гарантом політичного, нормативно-правового, матеріального та фінансового забезпечення прав репресованих та депортованих громадян України. Очевидно, існує потреба консолідації зусиль Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо комплексного перегляду та вдосконалення всього блоку законодавчих актів у сфері державної етнопонаціональної політики України.

Горобець І.

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. У статті розглядається розуміння патріотичного виховання сучасної молоді як громадян України, що носить національний характер, базується на національних традиціях українського народу, є ідейною силою національної свідомості.

Ключові слова. патріотизм, патріотичне виховання, національні традиції, національна свідомість.

Постановка проблеми. Проблема формування патріотичної свідомості учнівської молоді завжди є актуальною. Адже першоосновою могутності будь-якої держави, джерелом її розвитку є не економічний добробут, не військова потужність, не високі технології, а громадяни, їхнє небайдуже ставлення до власної долі та долі Вітчизни. Патріотизм є найважливішим механізмом самозбереження народу. Відродження патріотичної ідеї стабілізує міжетнічні, соціально-економічні і політичні відносини в державі, сприяє згуртуванню народу для досягнення спільної мети.

Мета статті полягає у розкритті розуміння патріотичного виховання сучасної молоді.

В умовах економічної кризи, спотвореного переходу до ринкових відносин, відбувається інтенсивний процес соціальної та моральної деградації значної частини молоді, тому притупляються природні потреби у пізнанні й творчості, втрачається інтерес до чесної праці, знецінюються духовні ідеали. Певна частина сучасної молоді байдуже ставиться до ідеї незалежності України. Глибокий та системний аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури доводить, що сучасне виховання, зокрема патріотичне, має здійснюватися в умовах національного виховання.

Демократизація суспільного життя, докорінне реформування освіти, гуманізація і гуманітаризація навчально-виховного процесу, утвердження національної системи навчання і виховання, підвищення статусу української мови як державної є важливими умовами формування глибокого патріотизму, громадськості, національної свідомості особистості. Для успішного будівництва демократичної, правової й цивілізованої Української держави необхідно, щоб підрастаючі покоління мали високу національну свідомість і самосвідомість. Особлива історична відповідальність покладається на українські педагогічні та психологічні кадри, високе покликання яких – виховувати національно свідомих, палких патріотів, гідних громадян незалежної України, які працею рук і зусиллям мозку будуть сприяти підвищенню добробуту розвитку науки і культури рідного народу.

2014 та 2015 навчальні роки припали на період боротьби України з російською агресією, тимчасову окупацію Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. З огляду на виклики, які постали перед країною, педагогічним та психологічним працівникам необхідно внести корективи у практику виховної роботи та захисту прав дітей шкільного віку. Головним завданням патріотичного виховання є формування патріотизму, а на сучасному етапі становлення української державності ця проблема набуває особливого значення.

Національна свідомість – основа патріотичного виховання, це глибинне усвідомлення своєї етнічної належності та своєрідності історичної долі, невід’ємним атрибутом кожної нації. Вона свідчить про зрілість народу як самочинного суб’єкта історичного процесу, є показником морального здоров’я, духовних та інтелектуального потенціалу особистості [5].

Національна свідомість включає:

- любов до України, історичного й самобутнього образу свого народу; - віру в духовну силу народу та його призначення причетності силу волі й відповідальність за те, щоб народ України посів почесне місце в цивілізованому світі; - уміння осмислювати історію, культуру, рідну мову мистецтво, цінності, мораль, звичаї, обряди, символіку свого народу, нації, рідного краю систему вчинків, що є наслідком любові до Батьківщини, віри, відповідальності, осмислення; - готовність свідомо служити інтересам України.

Складові національної свідомості:

- сприйняття оточуючого світу та ставлення до нього; - усвідомлення національно-етнічної належності; - ставлення до історії та культури своєї національно-етнічної спільноти; - ставлення до представників інших націй і національностей; - патріотичні почуття та патріотична самосвідомість; - усвідомлення національно-державної спільноти [5].

Основою національної свідомості виступає національна самосвідомість.

М.Й. Боришевський визначає національну самосвідомість як «усвідомлення особистістю себе часткою певної національної (етнічної) спільноти та оцінку себе як носія національних (етнічних) цінностей, що склалися в процесі тривалого історичного розвитку національної спільноти, її самореалізації як суб’єкта соціальної дійсності».

Національна самосвідомість – це «відносно стійка, усвідомлена, що переживається як неповторна, система уявлень індивіда про себе як про представника певної нації» (А.С. Баронін). Національна самосвідомість – це сукупність поглядів, знань, оцінок, ідеалів, що відображають специфічний зміст, рівень і особливості уявлень представників національної спільноти про минуле, сучасне і майбутнє свого розвитку, про місце та призначення серед інших спільнот і характер взаємовідносин з ними. Національна самосвідомість відображає ступінь засвоєння елементів загально національної свідомості окремими представниками нації [2].

Важливими психологічними механізмами формування національної самосвідомості виступають національна ідентифікація та рефлексія. Вирішувати проблему формування істинної національної самосвідомості за К.Чорною можливо лише у зв’язку з духовним розумінням Батьківщини. Тому що «Вітчизна – це дух народу в усіх його виявах і творіннях, а національність означає своєрідність цього духу» О.Вишневський виділяє три етапи розвитку патріотичної свідомості дитини та людини взагалі:

1. Етап раннього етнічно-територіального самоусвідомлення є основою, фундаментом патріотичного виховання і здійснюється переважно в батьківській родині та в школі. Він припадає на дошкільний і молодший шкільний вік. На цьому етапі формується почуття патріотизму.

2. Етап національно-політичного самоусвідомлення, припадає на підлітковий вік, коли дитина з лона сім’ї та школи переходить у громадське середовище. На цьому етапі відбувається приєднання юнацтва до різноманітних дитячих й молодіжних громадських, політичних організацій і об’єднань, які в змозі допомогти виховати сьогоdnішнього школяра, завтрашнього громадянина України.

3. Етап державницько-патріотичного самоусвідомлення, коли поняття «національного» виходить за межі етнічності та сягає рівня державності. Характерними рисами даного етапу є вияв любові, поваги до своєї держави як головної мети нації. Таким чином, проходження даних етапів свідчить про громадянсько-патріотичну зрілість людини.

Отже, національна самосвідомість – це самоусвідомлення та самооцінювання власного "Я" як представника певної національності, свідомого та активного виразника національних інтересів, невід’ємної частки свого народу, його національного духу і долі.

Виокремлюють два рівні національної самосвідомості:

1) низький (досить часто підсвідомий) – емоційно відчужене співпереживання власної єдності з іншими представниками етнічної спільноти (етнічна ідентичність);

2) високий – раціональне, глибоке усвідомлення національної належності (національна ідентичність).

Національна ідентичність – це усвідомлення людиною власної належності до певної національної групи, що має свою назву, власну історичну територію, спільні міфи, історичну пам'ять, спільну масову громадську культуру, свою мову, спільну економіку, однакові для всіх юридичні права та обов'язки. До структури національної ідентичності як складової національної самосвідомості належать три компоненти:

1) когнітивний – знання про національну спільноту та знання про себе як члена даної спільноти;

2) емоційно-оцінний – національна самоповага чи зневага, національна гордість чи сором тощо;

3) поведінковий – відповідні дії та вчинки, що зумовлені двома попередньо згаданими компонентами.

Патріотизм (від патріот – грец. земляк, співвітчизна) – любов до Батьківщини, до свого народу, одне із найглибших почуттів, розвинутих і закріплених багатовіковими традиціями країни і народу [1].

Основою національно-патріотичного виховання учнів є формування патріотичних поглядів і переконань, які розвиваються та закріплюються у процесі їх навчально-пізнавальної та суспільно корисної діяльності.

Технологія формування національно-патріотичних рис учня передбачає виділення таких основних компонентів у процесі соціалізації особистості:

1) формування духовного світу особистості учня в умовах розбудови державності України;

2) врахування основних засад становлення та розвитку особистості, світогляду, переконань;

3) постійне збагачення пам'яті, розвиток громадянського мислення, вироблення національно-свідомого ставлення до навчання, самоосвіти;

4) розвиток позитивних емоцій та громадянської гідності;

5) формування творчої особистості як могутнього стимулу духовного життя громадянина незалежної країни [1;4].

Патріотизм передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, своєї Батьківщини, бажання збереження її характерних особливостей, її культурного надбання та захищати інтереси своєї громади, народу в цілому.

Психологи визначають патріотизм як певне моральне ставлення й оцінку особистістю елементів вітчизни. У конкретно-історичному розгляді, з'явившись внаслідок розвитку людського суспільства, соціально-моральне, у своїй основі, патріотичне почуття набувається особистістю не лише через біологічну спадковість, а неодмінно під впливом соціального середовища, виховання (соціалізації) у широкому розумінні слова. Всі елементи освітньої системи мають важливе значення у формуванні національної свідомості й патріотизму, проте особлива роль відводиться школі у здійсненні національного виховання, оскільки найвідповідальніший етап формування особистості припадає на шкільні роки. При цьому варто згадати про вікові особливості школярів.

Психологами доведено, що: - у 6-7 років дитина отримує перші відомості про етнічну приналежність;

- у 8-9 років дитина чітко ідентифікує себе зі своєю етнічною групою на основі національності батьків, місця проживання, рідної мови, культури тощо. Приблизно в цей час пробуджуються і національні почуття;

- в 10-11 років у дитини формується національна самосвідомість в повному обсязі [3].

Зрозуміло, що ці періоди життя діти проводять у шкільних закладах освіти, від змісту навчання та виховання яких залежить формування таких національних рис, як патріотизм, громадянськість, національна свідомість.

Під час емпіричного дослідження ми вивчали, які громадянські обов'язки для учнівської молоді є пріоритетними. Респондентами були учні старших класів (15-17 років). Так, більшість (82%) своїм громадянським обов'язком вважає насамперед здобуття освіти. Однак, при цьому, дуже незначна частина учнівської молоді прагне бути обізнаною із суспільно-політичними подіями в країні (22,8%). Лише третина учнівської молоді хоче бути корисною суспільству, турбуватися про довкілля, не завдавати своїми вчинками шкоди іншим громадянам.

Отже, у сучасних політичних і соціально-економічних умовах переважна більшість учнівської молоді насамперед думає про власні інтереси, не пов'язуючи їх зі своїм громадянським обов'язком. Громадянин будь-якої держави є одночасно громадянином світового співтовариства. У цьому сенсі патріотизм і культура міжнародних відносин тісно пов'язані між собою. Звідси складовою патріотизму є толерантність у міжнародних відносинах. Однак лише п'ята частина респондентів засвідчила, що одними зі своїх громадянських обов'язків є толерантне ставлення до громадян іншої національної приналежності (18,7%) й повага до культури і традицій інших народів, що проживають в Україні (25,7%).

Патріотизм є синтезом духовно-моральних, громадянських, світоглядних якостей особистості, які проявляються в любові до Батьківщини, до громадян своєї держави, у прагненні берегти історичну спадщину поколінь, примножувати кращі традиції народу, у відстоюванні національних інтересів, дотриманні національної та релігійної терпимості.

Учнівська молодь розуміє, що патріотизм і національна самосвідомість інтегрують кожну людину в життєвий простір Батьківщини, створюють єдиний образ нації. Більше того, 54,7% учнів вважають, що кожен громадянин повинен дбати про розвиток своєї країни. Проте результати дослідження свідчать, що педагогам і психологам варто докласти чимало зусиль, щоб спонукати учнівську молодь від теоретичного розуміння цієї тези до переходу до практичних дій, які принесуть користь суспільству.

Висновки:

Мета українського національного виховання – створення національного типу особистості, виховного ідеалу – гармонійної і всебічно розвиненої людини – українця з багатогранними знаннями, глибокою національною самосвідомістю, високими інтелектуально-творчими, духовно багатими і естетичними якостями, патріотичними почуттями та працьовитістю. Цей ідеал базується на засадах народних чеснот українців і християнської моралі. Пріоритетним напрямом процесу виховання юного громадянина України є формування і розвиток у школяра національної самосвідомості, яку можна формувати і розвивати такими методами як лекція, бесіда, диспут, метод прикладу.

Патріотичну свідомість учнівської молоді потрібно формувати під час навчально-виховної роботи, водночас прищеплюючи їм моральні цінності. Педагогам і шкільним психологам необхідно комплексно впливати на всі компоненти патріотичної свідомості: переконання, систему знань, потреби і мотиви поведінки, ціннісні установки, дбання про етнічне самоусвідомлення учнівської молоді, бажання здійснювати корисні справи для громади. Педагоги і шкільні психологи мають бути готовими до непростих запитань з боку учнів стосовно сучасної політичної ситуації в країні; дітям потрібно давати правдиві пояснення витоків та перебігу ситуації, розповісти про ті зусилля держави і громадянського суспільства, що докладаються для відбиття зовнішньої агресії проти України, відновлення миру та порядку в країні. Шкільні психологи повинні надавати психологічну підтримку школярам, педагогам, батькам, допомагати їм долати стреси й страхи, «перемикати» на конструктивну діяльність. Задля консолідації суспільства необхідно, з одного боку, враховувати полікультурність українського суспільства, з іншого – посилити патріотичний характер навчання та виховання. Зусилля педагогів і психологів мають бути спрямовані на

виховання учнів у дусі патріотичного обов'язку, готовності до військової служби та захисту України, повазі до національного та міжнародного законодавства, засад демократичної, правової держави.

Мельхем Н.

СОЦІОЛОГІЧНЕ ОПИТУВАННЯ СЕРЕД МОЛОДІ НА ТЕМУ: ПАТРІОТИЗМ

Проводиться соціологічне дослідження на одну з актуальних проблем молоді України на тему «Патріотизм у розумінні молоді». Вчитайтесь, будь – ласка в зміст кожного питання і оберіть той варіант відповіді, який найбільше відповідає вашій точці зору. Анкета анонімна, її не потрібно підписувати. Ваші відповіді будуть враховуватись тільки в узагальненому вигляді.

1. Чи вважаєте себе українцем?
  - a) Так
  - b) Ні
  - c) Мені байдуже
  - d) Інша відповідь _____
2. Чи хотіли ви б жити за кордоном?
  - a) Так
  - b) Ні
  - c) Мені байдуже де жити
  - d) Інша відповідь _____
3. Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?
  - a) Так
  - b) Ні
  - c) Мені байдуже
  - d) Інша відповідь _____
4. Що для вас означає бути патріотом?
  - a) Жити в та народитись в Україні
  - b) Спілкуватись українською мовою
  - c) Наслідувати традиції
  - d) Працювати на добробут своєї держави
  - e) Інша відповідь _____
5. Чи любите свою державу?
  - a) Так
  - b) Ні
  - c) Мені байдуже
  - d) Інша відповідь _____
6. Ви вільно володієте Українською мовою?
  - a) Та
  - b) Ні
  - c) Важко відповісти
  - d) Інша відповідь _____
7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?
  - a) Російська
  - b) Молдавська
  - c) Англійська
  - d) Українська
  - e) Інша відповідь _____
8. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?
  - a) Живете в Україні, і боретесь за її добробут всіма можливими методами
  - b) Розмовляєте українською і наслідуете традиції та беруть за будь – яку можливість по впливати на поліпшення добробуту держави
  - c) Я живу в своє задоволення і що робиться з державою мені не важливо

- d) Інша відповідь _____
9. Чому ви б надали перевагу?
- a) Працювати за кордоном
- b) Працювати в Україні
- c) Працювати в Україні з хорошою заробітною платою
- d) Мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений
- e) Інша відповідь _____
10. Вкажіть ваш вік
- a) 19
- b) 20
- c) 21
- d) 22
- e) 23
11. Вкажіть вашу стать
- a) Чоловіча
- b) Жіноча

Статистика і обробка інформації

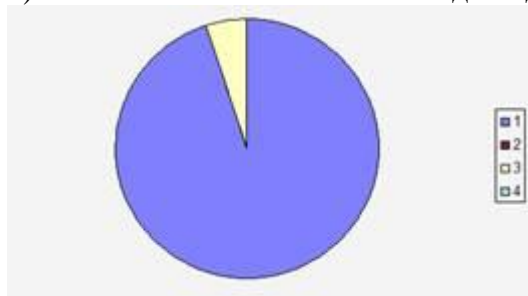
Статистична таблиця одномірного розподілу ознак

№ питання	Варіанти відповідей	Кількість голосів	%
1	2	3	4
1. Чи вважаєте себе українцем?	a) Так	19	0,9
	b) Ні	-	5
	c) важко відповісти	1	0
	d) інша відповідь	-	0,05 0
2. Чи хотіли б ви жити за кордоном?	a) Так	6	0,3
	b) Ні	7	0,35
	c) мені байдуже де жити	3	0,15
	d) інша відповідь	4	0,2
3. Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?	a) Так	17	0,8
	b) Ні	2	5
	c) мені байдуже	-	0,1
	d) інша відповідь	1	0 0,05
4. Що для вас означає бути патріотом?	a) Жити та народитись в Україні	5	0,1
	b) спілкуватись українською мовою	8	78
	c) наслідувати традиції	8	0,286
	d) працювати на добробут своєї держави	7	0,286
	e) інша відповідь	-	0,25 0
5. Чи любите свою державу?	a) Так	12	0,6
	b) Ні	7	0,35
	c) Мені байдуже	-	0
	d) інша відповідь	1	0,05
6. Ви вільно володієте українською мовою?	a) Так	15	0,7
	b) Ні	1	5
	c) важко відповісти	3	0,05
	d) інша відповідь	1	0,15

			0,05
7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?	а) Російська б) Молдавська в) Англійська г) Українська д) інша відповідь	3 1 1 14 1	0,1 5 0,05 0,05 0,7 0,05
8. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?	а) живе в Україні, і боретесь за її добробут всіма можливими методами б) розмовляєте українською і наслідуєте традиції та беруть за будь – яку можливість по впливати на поліпшення добробуту держави в) я живу в своє задоволення і, що робиться з державою мені не важливо г) інша відповідь	4 12 3 1	0,2 0,6 0,15 0,05
9. Чому ви б надали перевагу?	а) працювати за кордоном б) працювати в Україні в) працювати в Україні з хорошою заробітною платою г) мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений д) інша відповідь	1 3 16 - -	0,0 5 0,15 0,8 0 0
10. Вкажіть ваш вік	а) 19 б) 20 в) 21 г) 22 д) 23	- 15 5 - -	0 0,75 0,25 0 0
11. Ваша стать	а) жіноча б) чоловіча	15 5	0,7 5 0,25

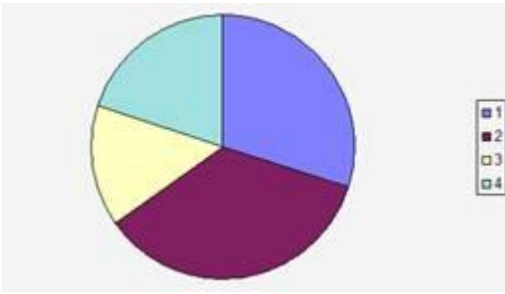
1. Чи вважаєте себе українцем?

- а) Так
- б) Ні
- в) Мені байдуже
- г) Інша відповідь

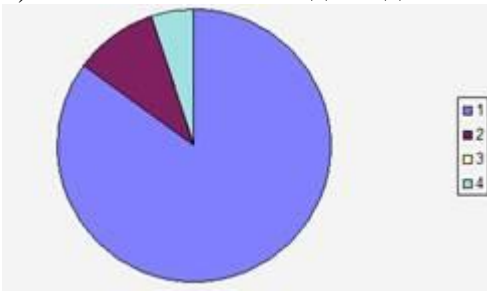

2. Чи хотіли ви б жити за кордоном?

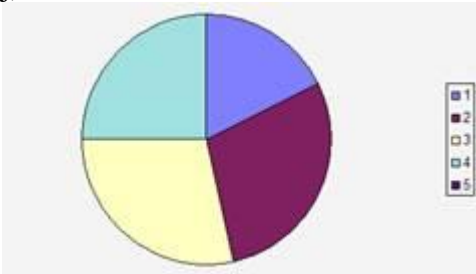
- а) Так
- б) Ні
- в) Мені байдуже де жити
- г) Інша відповідь

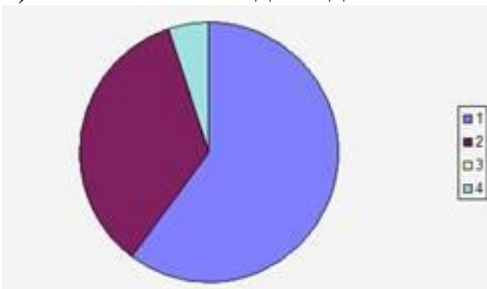
3. Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?
- e) Так
  - f) Ні
  - g) Мені байдуже
  - h) Інша відповідь

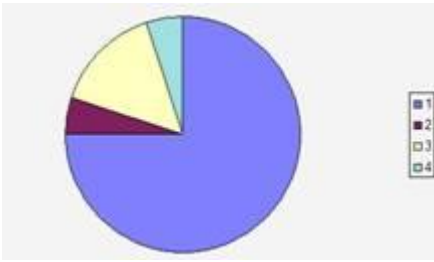
4. Що для вас означає бути патріотом?
- f) Жити в та народитись в Україні
  - g) Спілкуватись українською мовою
  - h) Наслідувати традиції
  - i) Працювати на добробут своєї держави
  - j) Інша відповідь

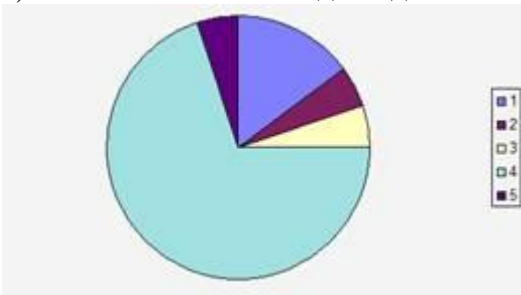
5. Чи любите свою державу?
- a) Так
  - b) Ні
  - c) Мені байдуже
  - d) Інша відповідь

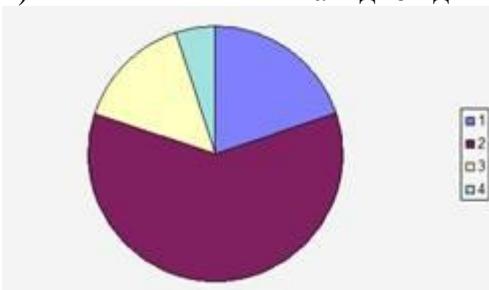
6. Ви вільно володієте Українською мовою?
- a) Та
  - b) Ні
  - c) Важко відповісти
  - d) Інша відповідь

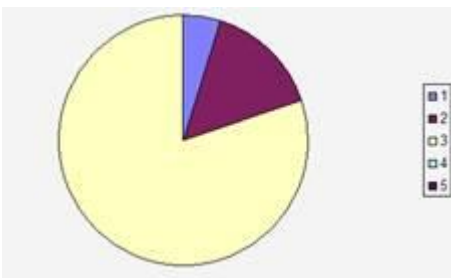
7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?
- a) Російська
  - b) Молдавська
  - c) Англійська
  - d) Українська
  - e) Інша відповідь

8. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?
- e) Живете в Україні, і боретесь за її добробут всіма можливими методами
  - f) Розмовляєте українською і наслідуете традиції та беруться за будь – яку можливість по впливати на поліпшення добробуту держави
  - g) Я живу в своє задоволення і що робиться з державою мені не важливо
  - h) Інша відповідь

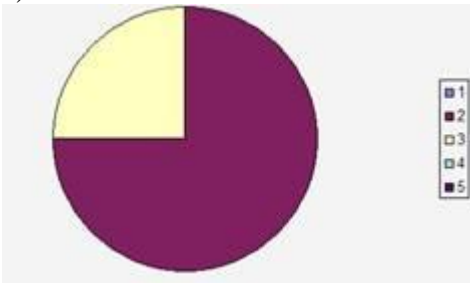

9. Чому ви б надали перевагу?
- a) Працювати за кордоном
  - b) Працювати в Україні
  - c) Працювати в Україні з хорошою заробітною платою
  - d) Мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений
  - e) Інша відповідь

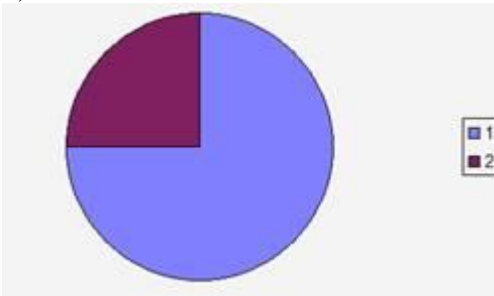
10. Вкажіть ваш вік
- a) 19

- b) 20
- c) 21
- d) 22
- e) 23

11. Вкажіть вашу стать

- a) Чоловіча
- b) Жіноча

7. Аналіз та узагальнення результатів дослідження

Мною було проведено соціологічне дослідження на тему з «Патріотизм у розумінні сучасної молоді».

В ході даного соціологічного дослідження були опитані студенти ВНТУ, факультету автоматики та комп'ютерних систем управління, академічної групи 4АС-06, у кількості чоловік: 15 представників чоловічої статі, (75%), 5 – жіночої (25%); віком від 20 – 21 років.

На питання «Чи вважаєте себе українцем?» 95% опитуваних вважають себе справжніми українцями, лише 0,05% - так не вважають. Отже, можна зробити висновок, що переважна більшість опитаних мною вважають себе українцями.

На питання «Чи хотіли б ви жити за кордоном?» 30% відповіли, що хотіли б проживати за межами України, 35% відповіли, що хочуть проживати на батьківщині і лише 15% опитаних відповіли, що їм не важливо де проживати. В даному випадку опитані розділились фактично на дві групи людей, це може означати, що половина з опитаних патріотично настроїлась на подальше життя, інша ж половина просто шукає собі затишного містечка для себе.

На питання «Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?» 85% респондентів відповіли, що вони пишаються коли їх називають українцем, лише 10% опитаних респондентів цураються назви «українець». Тому можна сміливо сказати, що опитані десь на підсвідомому рівні пишаються, що вони відносяться до української національності.

На запитання «Що для вас означає бути патріотом?» 17,8% відповіли, для того щоб бути патріотом достатньо жити в Україні, по 28,6% відповіли для того щоб називатись українцем потрібно наслідувати традиції та спілкуватись українською мовою, а ще 25% респондентів відповіли, що необхідно працювати на добробут своєї держави. Отже, можна зробити висновок, що хоч відсотки розподілились, але всі чітко розуміють, що перелічені категорії відповідей обов'язково необхідні для дорогого щоб бути патріотом.

На запитання «Чи любите свою державу?» 60% опитуваних дали відповідь, люблять свою державу, 35% - ні. Думаю це пояснюється тим, що в Україні зараз відчувається певна нестабільність.

На запитання «Ви добре володієте українською мовою?» 75% респондентів відповіли, що

вільно володіють українською мовою, 5% - не володіють взагалі, 15% - важко відповісти. Більшість стверджує, що добре володіє мовою, але лише частина опитаних погано володіє нею, мені здається це пояснюється тим, що на даному етапі розвитку нашої держави велика кількість людей розмовляє певним стилем мови тобто «суржилом».

На запитання «Яка з мов є для вас «солов'їною»» 70% опитуваних відповіли, що мовою «серця» є українська, 15% - вибрали російську, і лише 0,05% обрали англійську та молдавську.

На запитання «Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?» 60% відповіло, що розмовляє українською мовою, наслідує традиції та береться за будь - яку можливість по впливати на добробут своєї держави, 20% відповіли, що вони живуть у Україні та борються за її добробут всіма можливими методами, 15% респондентів є в певному роді егоїстами і стверджують, що нічого крім свого добробуту їх не цікавить. Отже можна зробити висновок, що більша частина опитаних все ж таки хочуть бачити свою державу великою і процвітаючою.

На запитання «Чому ви віддали б перевагу?» 80% респондентів хотіли б працювати на батьківщині, але із-за умов високої заробітної плати, а 15% опитаних патріотично налаштовані на роботу з підйому економічної ситуації в державі, і лише 0,05 відсотка не задумуючись відправились в іншу державу на роботу. Звідси можна побачити, що хоч опитані і боліють серцем за свою батьківщину, але ніхто не хоче прожити своє життя в бідності. Отже, зробивши аналіз проведеного опитування можна зробити висновок, що гіпотеза, яка полягає у тому, що більшість респондентів вважають патріотизм це запорука процвітання нашої держави.

Проглядаючи відповіді на питання респондентів можна відповісти, що моє гіпотеза перевірилась частково. Ось чому, з першого питання видно що 95% опитаних вважають себе українцем, і це доказує, що десь в глибині душі вони все ж таки переживають за свою країну за свою націю і т. д. Але ж з іншого питання можна спростувати це твердження 80% опитаних відповіли що залишились б в Україні за умови хорошої заробітної плати, але з іншого боку опитані просто зневірилися, що Україна може бути потужною, сильною державою, яка переживає за своїх громадян. Тим більше, що опитаним від 20 -21 років, і напевно кожен замислювався над створенням сім'ї, а нинішня нестабільність просто лякає людей, і не кожна молода людина хотіла б починати як раз цей етап свого життя невпевненості в майбутньому, тобто без підтримки. Тому я вважаю, що на даному етапі потрібно мотивувати молодь та виховувати патріотизм в кожному громадянині України.

Остання Ю.

СОЦІОЛОГІЧНЕ ОПИТУВАННЯ НА ТЕМУ : "УКРАЇНСЬКИЙ ПАТРІОТИЗМ"

50 опитаних учнів 9-11 класів НВК "ЗОШ I-III ст. №2 гімназія м. Бара

1. Чи вважаєте ви себе патріотом?

а) так (58%)

б) ні (8%)

в) швидше так ніж ні (26%)

г) швидше ні ніж так (8%)

2. Чи достатньо для того аби вважати себе патріотом лише розмовляти українською?

а) так 2%

б) ні 98%

в) швидше так 0%

г) швидше ні 0%

3. Чи вірите ви у те що у найближчі 10 років Україна зможе зрівнятися у якості життя з провідними європейськими державами?

а) так 4%

б) ні 82%

в) швидше так 8%

г) швидше ні 6%

4. Чи хотіли б ви жити закордоном ?
- а) так 76%
  - б) ні 12%
  - в) швидше так 12%
  - г) швидше ні 0%
5. Чи виїхали б ви при першій ж можливості на постійне місце проживання в іншу країну?
- а) так 24%
  - б) ні 16%
  - в) швидше так 48%
  - г) швидше ні 12%
6. Чи вважаєте ви що в Україні на вас та ваших дітей може чекати гідне майбутнє?
- а) так 22%
  - б) ні 54%
  - в) швидше так 6%
  - г) швидше ні 18%
7. Чи любите ви свою державу?
- а) так 84%
  - б) ні 6%
  - в) швидше так 10%
  - г) швидше ні 0%
8. У вашій сім'ї шанують українські звичаї та традиції?
- а) так 92%
  - б) ні 4%
  - в) швидше так 4%
  - г) швидше ні 0%
9. Чи любите ви свій народ?
- а) так 72%
  - б) ні 12%
  - в) швидше так 6%
  - г) швидше ні 10%
10. Чи доцільним ви вважаєте ввести другу державну мову?
- а) так 4%
  - б) ні 86 %
  - в) швидше так 6%
  - г) швидше ні 4%
11. Для отримання вищої освіти ви швидше б обрали вітчизняний чим європейський вуз?
- а) так 12%
  - б) ні 46%
  - в) швидше так 22%
  - г) швидше ні 20%
12. Україна це Європа?
- а) так 84%
  - б) ні 12%
  - в) швидше так 4%
  - г) швидше ні
13. Чи займете ви активну громадянську позицію?
- а) так 12%
  - б) ні 6%
  - в) швидше так 24%

г) швидше ні 58%

Отже, на перше запитання "Чи вважаєте ви себе патріотом?" 58% опитуваних дали відповідь так, що свідчить про високий рівень патріотизму серед опитуваних, проте при дослідженні інших запитань виникають сумніви чи справді цей "патріотизм" можна назвати справжнім. Адже більшість опитуваних на запитання з вибором місця проживання та вибором освіти таки б надали перевагу європейським державам, також більшість не вірить у те, що Україна спроможна у досить короткі терміни стати на один рівень з Європейськими державами. На запитання стосовно другої державної мови опитувані майже одногосно заявляють про те що в Україні має бути лише одна державна мова - українська. Більшість опитуваних люблять свою державу та свій народ, та дотримуються національних звичаїв та традицій. Наряду з цим лишень 12% впевнено заявляють, що займають активну громадянську позицію. Отож можна зробити висновок, що на жаль, багато із школярів взагалі не знають, що є справжнім патріотизмом і в чому він проявляється. Та рівень патріотизму різко коливається у різних сферах його прояву.

Муль І., Поляруш І.

ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

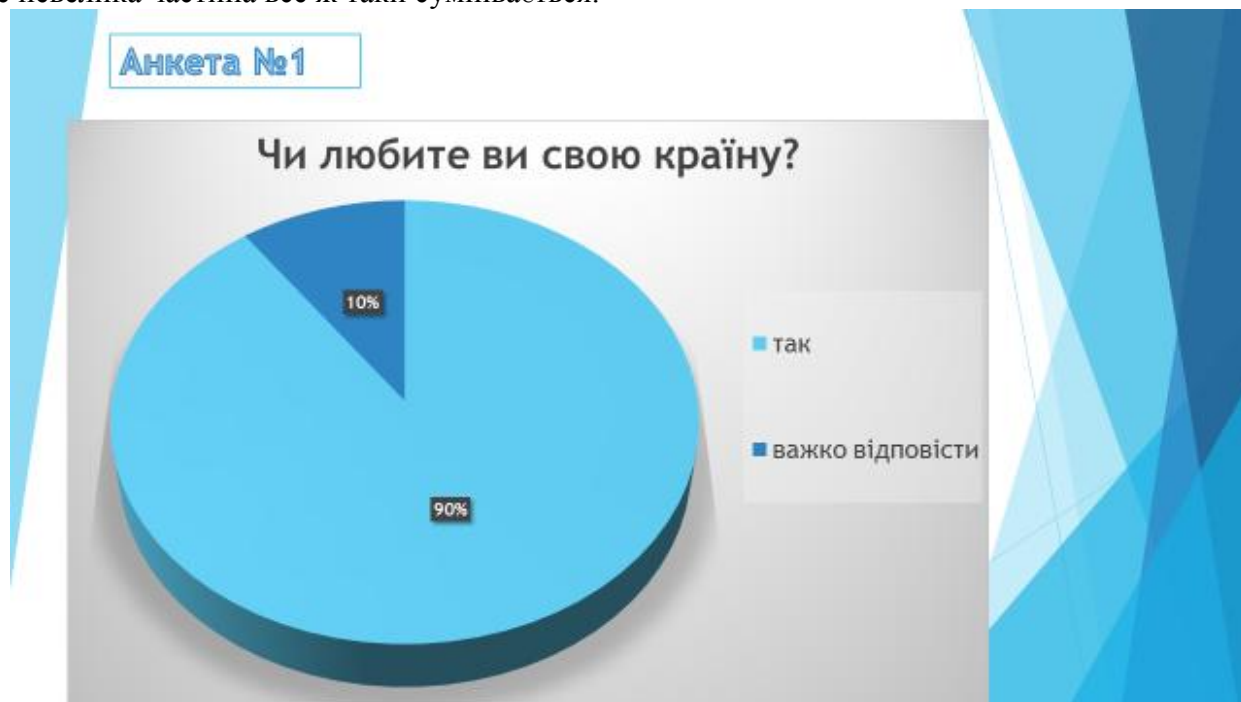
З метою визначення ставлення молоді до власної країни та патріотизму було проведено соціологічне дослідження «Патріотизм у розумінні сучасної молоді».

Виховання патріотизму залишається і в наш час надзвичайно актуальною проблемою. Від того, наскільки сформованим є патріотизм у молоді, залежить майбутнє України, розвиток економіки і демократичних процесів. В ході дослідження були опитані студенти 4 курсу в кількості 20 чоловік, віком від 19-22 років.

У першій анкеті студентам було запропоновано 8 питань з варіантами відповідей «так», «ні» та «важко відповісти».

На питання «**Чи любите ви свою країну?**» 90% опитуваних відповіли «так» і 10% «важко відповісти», відповіді «ні» не було зафіксовано.

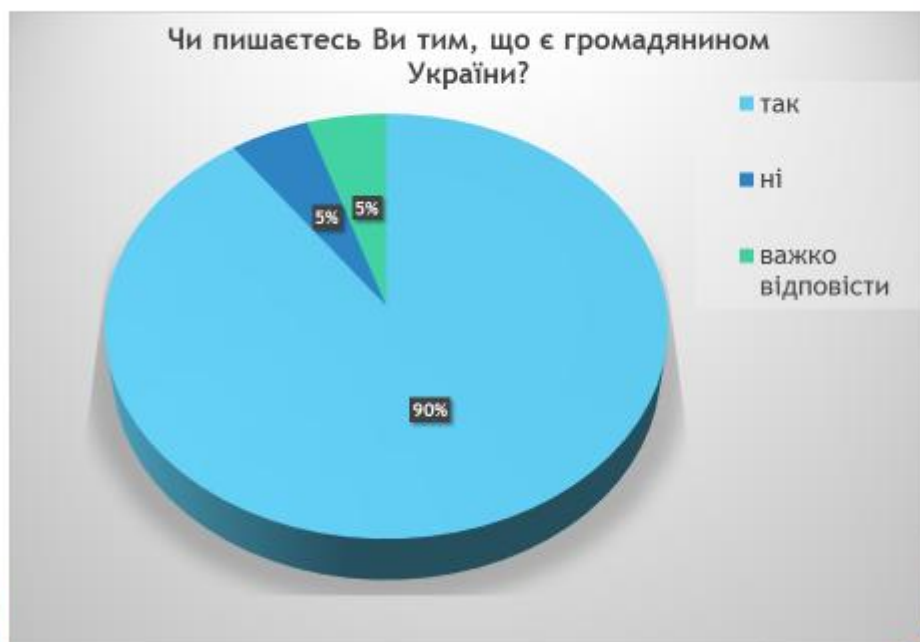
Отже, можна зробити висновок, що переважна більшість молоді любить свою країну і лише невелика частина все ж таки сумнівається.

На питання «**Чи пишаєтесь Ви тим, що є громадянином України?**» 90% респондентів відповіли, що пишються, що вони громадяни України, 5% «ні» і 5% - «важко відповісти».

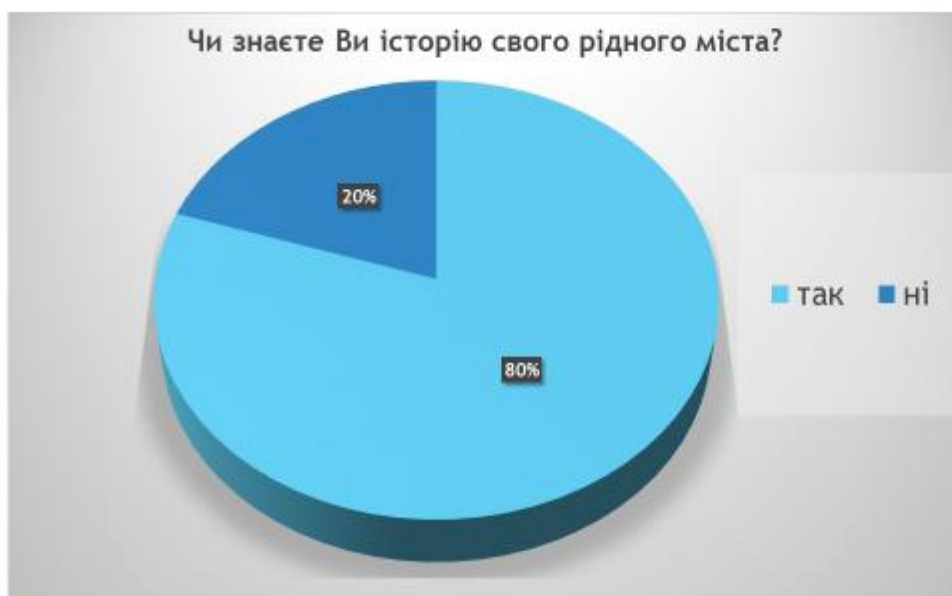

Отже більшість пишається тим що вони громадяни України, але все ж таки є відсоток молоді, які не пишуться свої громадянством.

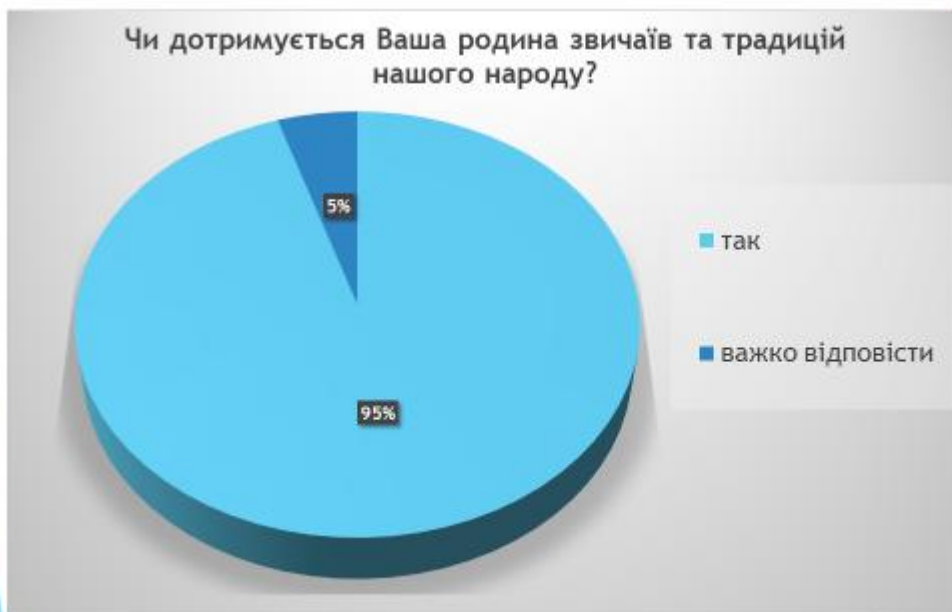
На питання «**Чи знаєте Ви історію свого рідного міста?**» 80% відповіли, що знають історію свого міста і 20%, що не знають історії.

Це свідчить про те, що все ж молодь цікавиться історією міст, де вони проживають.

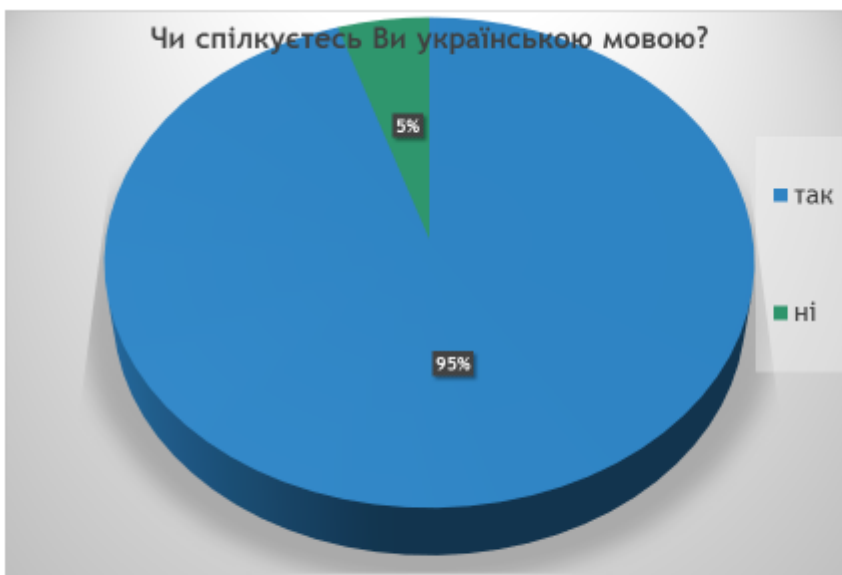
На питання «**Чи дотримується Ваша родина звичаїв та традицій нашого народу?**» 95% опитуваних відповіли «так», 5% - «важко відповісти».

Можна зробити висновок, що більшість сімей дотримуються звичаїв та традицій українського народу.

На питання «**Чи спілкуєтесь Ви українською мовою?**» 95% відповіли, що спілкуються та 5%, що не спілкуються.

Це свідчить про те, що є відсоток молоді, який не спілкується українською мовою.

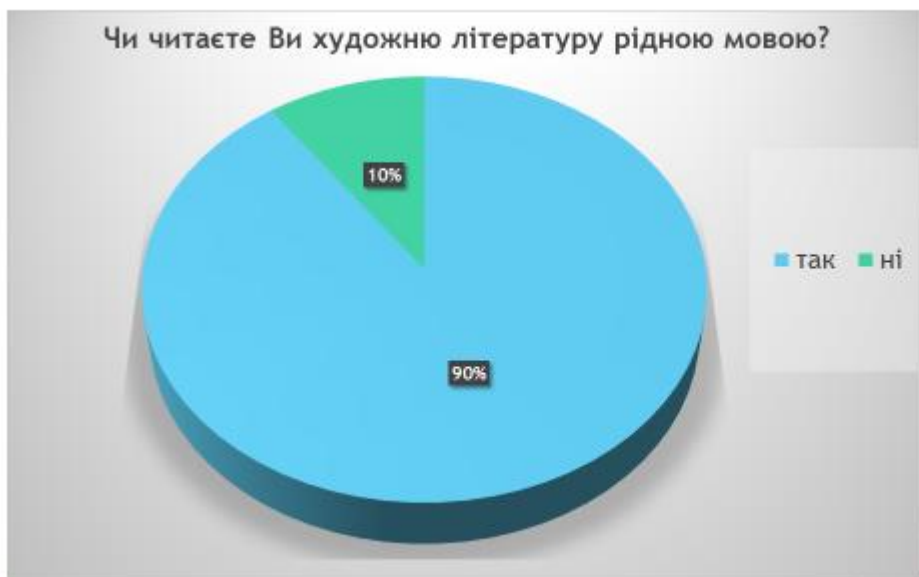
На питання «**Чи потрібна Україні друга державна мова?**» 60% респондентів дали відповідь «так», 30% відповіли «ні» та 10% обрали варіант «важко відповісти».

Отже, більшість з опитуваних студентів вважає, що Україні потрібна друга державна мова.

На питання «**Чи читаєте Ви художню літературу рідною мовою?**» 90% опитуваних відповіли, що читають і 10%, що не читають.

Можна зробити висновок, що сучасна молодь читає літературу рідною мовою.

На питання «**Чи вважаєте Ви себе патріотом України?**» 70% опитуваних відповіли, що вважають себе патріотами України, 25% обрали варіант «важко відповісти» і 5% відповіли, що не вважають себе патріотами.

Отже, більшість респондентів вважають себе патріотами, хоча і значна частина має сумнів у своїй патріотичності.

Загалом, більша частина молоді любить свою країну, цікавиться її історією, дотримується традицій і читає українську літературу.

Анкета №2

У другій анкеті студенти відповідали на поставлені питання з варіантами відповідей та можливим варіантом своєї відповіді.

На питання «**Наскільки, на Вашу думку розвинена національна ідея в українській державі?**» 60% опитуваних обрали варіант відповіді, що національна ідея відіграє певну роль, але ця роль не є ключовою для важливих змін у державі і 40% обрали варіант, що національна ідея відіграє провідну роль у побудові держави.

На питання «**Чи впливає знання історичного минулого на подальше життя держави та її населення?**» 50% респондентів відповіли, що історичне минуле дуже важливе, вивчати і знати його необхідно кожному, 40% обрали відповідь, що історичне минуле країни треба обов'язково пам'ятати, проте воно не відіграє ніякої ролі в подальшому розвитку держави і 10%, що кожен сам обирає, наскільки важливе для нього знання історичної спадщини.

На питання «**Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?**» студенти писали свою відповідь.

Серед відповідей були такі:

- з дитячого садка розвивати уміння цінувати культурну спадщину;
- проводити зустрічі з відомими активістами, заохочувати до патріотизму;
- нагадувати українцям про їхній дух патріотизму;
- підтримка молоді у сучасних аспектах;
- створення органів, які підтримували б і боролись за права молоді.

На питання «**Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді?**» 80% опитуваних обрали відповіді, відчуття пошани до своєї країни; інтерес до історичного минулого; активність у громадському житті країни та 20 % високий рівень ерудиції; інтелігентність.

На питання «**Як саме Ви проводите свій вільний час?**» 65% респондентів дали відповідь, що надають перевагу компанії друзів, 20% відвідую історичні, літературні, художні музеї, виставки; відвідую бібліотеки та обираю книги, які представляють історичне минуле нашого народу та його героїв та 15% відвідую театри та переглядаю кінофільми на історично-патріотичні теми.

На питання «**Чи відчуваєте Ви відсутність моральних цінностей в українській молоді?**» 70% відповіли «так» і лише 30%, що «ні», не відчувають.

На питання «**Чи вважаєте Ви, що молоді люди, які вживають алкоголь або наркотики, не можуть бути патріотами?**» 95% опитуваних відповіли «ні» і 5% «так».

На питання «**Які політичні, соціально-побутові ситуації впливають на рівень Вашого патріотизму?**» 70% опитуваних дали відповідь, що загально-політична атмосфера в суспільстві та 30% відповіли, що впливають наявність, відсутність роботи; житлові умови.

Загалом у молоді є своя певна думка щодо розуміння патріотизму. На жаль, більшість відчуває відсутність моральних цінностей в українській молоді. Але все ж таки, активна сучасна молодь має певні ідеї, щодо заходів, які повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух і розуміє важливість патріотизму у наш час.

Гладка К., Каліцінська А

ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Що означає бути патріотом?

Це означає відчувати патріотизм, відчувати любов до своєї Батьківщини, ставити її інтереси вище своїх власних, це бажання зробити все можливе, щоб зберегти свою країну, свій народ та культуру, бажання захищати державні інтереси та кордони. Патріотизм не завжди був притаманний людській спільноті, в первісних громадах не було держав, але з'являлися зачатки патріотизму у вигляді прихильності до свого племені, почуття спорідненості і єднання з її членами, усвідомлення себе як одного з них.

□ Патріотизм виконує різні функції, він допомагає зберігати єдність певної держави або нації, допомагає її захищати від зовнішніх несприятливих чинників.

□ Особливо яскраві прояви патріотизму ми бачимо під час військових дій, де одна людина є лише маленькою частинкою свого народу і своєї країни, але відчуваючи це, воїн здатний піти на багато що захищаючи її, часто жертвуючи собою заради загального блага.

□ Патріотизм часто оцінюється, як позитивна якість, він цінується і винагороджується державою і владою, про нього пишуть в літературі і присвячують заголовки в засобах масової інформації.

□ Бути патріотом, на думку Льва Толстого, значить відчувати грубе, шкідливе і аморальне почуття патріотизму, яке стає причиною війн. І в такій точці зору є причини: адже якщо єднання народу дуже сильне, то у нього формується почуття «ми», яке виражає думку «ми всі схожі і нам треба триматися разом і оберігати один одного», при цьому одночасно формується і відчуття «ми — вони», яке говорить людині, що всі хто не належить до його народу інші, вони не зрозумілі, вони не такі хороші, як його співвітчизники і значить від них треба захищатися і не можна приймати їх погляди. Такий патріотизм перетворюється на радикальний і стає націоналізмом, а ось він то і стає причиною воєн і міжнародних конфліктів. При цьому патріотизм тут є лише початковим спочатку позитивним почуттям.

Визначення основних понять за темою дослідження

1. Об'єктом даного дослідження виступає танцювальний колектив, який складається із 20 чоловік (10 чоловічої статі та 10 жіночої).

2. Предмет дослідження: патріотизм, як особливе поняття любові до батьківщини, та правильного розуміння цього поняття серед молоді.

3. Мета дослідження: вивчення впливу патріотизму серед молоді на підвищення добробуту та сприянню культурному і промислового розвитку своєї країни, дослідження складної організаційної структури і розробка щодо підвищення патріотичної свідомості громадян.

4. Завдання дослідження: з'ясувати проблему такої низької патріотичної діяльності в групі та зрозуміти низькі патріотичні наміри щодо країни в цілому, пояснити та роз'яснити поняття патріотизму для забезпечення подальшого соціального добробуту в країні, усунути існуючу проблему на даному рівні, подальшому збільшенню патріотичної свідомості у молоді.

5. Логічний аналіз ключових понять

Патріотизм (грец. *patriótes, πατριώτης* — співвітчизник, грец. *patris, πατρίς* — батьківщина) — філософська категорія, моральний і політичний принцип, соціальне відчуття (сприйняття), змістом яких є любов до Батьківщини (місця народження всіх поколінь предків і самої

людини), відданість своєму народові, готовність заради них на жертви (в тому числі готовність підкорити свої особисті потреби потребам суспільства перебування (проживання) і подвиги.

Свідомість - це вища форма відображення дійсності, котра властива лише людям і пов'язана з їх психікою, абстрактним мисленням, світоглядом, самосвідомістю, самоконтролем своєї поведінки і діяльності та передбачування результатів останньої.

Громадянин — людина яка належить до певної територіальної спільноти — міста, країни тощо. Ця приналежність є формально юридично оформленою. Як член певного соціуму громадянин має певні права та обов'язки, щодо цього соціуму і підпорядковується певним (прийнятим в громаді) нормам поведінки.

Анкета

Проводиться соціологічне дослідження на одну з актуальних проблем молоді України на тему «Патріотизм у розумінні молоді». Вчитайтесь, будь ласка, в зміст кожного питання і оберіть той варіант відповіді, який найбільше відповідає вашій точці зору. Анкета анонімна, її не потрібно підписувати. Ваші відповіді будуть враховуватись тільки в узагальненому вигляді.

1. Чи вважаєте себе українцем?

а) Так

б) Ні

в) Мені байдуже

г) Інша відповідь _____

2. Чи хотіли ви б жити за кордоном?

а) Так

б) Ні

в) Мені байдуже де жити

г) Інша відповідь _____

3. Чи пишастесь, що вас називають українцем(кою)?

а) Так

б) Ні

в) Мені байдуже

г) Інша відповідь _____

4. Що для вас означає бути патріотом?

а) Народитись та жити в Україні

б) Спілкуватись українською мовою

в) Наслідувати традиції

г) Працювати на добробут своєї держави

д) Інша відповідь _____

5. Чи любите свою державу?

а) Так

б) Ні

в) Мені байдуже

г) Інша відповідь _____

6. Ви вільно володієте Українською мовою?

а) Так

б) Ні

в) Важко відповісти

г) Інша відповідь _____

7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?

а) Російська

б) Молдавська

в) Англійська

г) Українська

- д) Інша відповідь _____
8. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?
- а) Живете в Україні, і боретесь за її добробут всіма можливими методами
- б) Розмовляєте українською і наслідуете традиції та берусь за будь – яку можливість по впливати на поліпшення добробуту держави
- в) Я живу в своє задоволення і що робиться з державою мені не важливо
- г) Інша відповідь _____
9. Чому ви б надали перевагу?
- а) Працювати за кордоном
- б) Працювати в Україні
- в) Працювати в Україні з хорошою заробітною платою
- г) Мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений
- д) Інша відповідь _____
10. Вкажіть ваш вік
- а) 19
- б) 20
- в) 21
- г) 22
- д) 23
11. Вкажіть вашу стать
- а) Чоловіча
- б) Жіноча

Статистика і обробка інформації

Статистична таблиця одномірного розподілу ознак

№ питання	Варіанти відповідей	Кількість голосів	%
1	2	3	4
1. Чи вважаєте себе українцем?	а) Так б) Ні в) важковідповісти г) інша відповідь	19 - 1 -	0,9 5 0 0,05 0
2. Чи хотіли б ви жити за кордоном?	а) Так б) Ні в) мені байдуже де жити г) інша відповідь	6 7 3 4	0,3 0,35 0,15 0,2
3. Чи пишаєтесь, що вас називають українцем(кою)?	а) Так б) Ні в) мені байдуже г) інша відповідь	17 2 - 1	0,8 5 0,1 0 0,05
4. Що для вас означає бути патріотом?	а) Жити та народитись в Україні б) спілкуватись українською мовою в) наслідувати традиції г) працювати на добробут своєї держави д) інша відповідь	5 8 8 7 - -	0,1 78 0,286 0,286 0,25 0
5. Чи любите свою державу?	а) Так б) Ні	12 7	0,6 0,35

	в) Мені байдуже г) інша відповідь	- 1	0 0,05
6. Ви вільно володієте українською мовою?	а) Так б) Ні в) важко відповісти г) інша відповідь	15 1 3 1	0,7 5 0,05 0,15 0,05
7. Яка з мов є для вас «солов'їною»?	а) Російська б) Молдавська в) Англійська г) Українська д) інша відповідь	3 1 1 14 1	0,1 5 0,05 0,05 0,7 0,05
8. Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?	а) живе в Україні, і боретесь за її добробут всіма можливими методами б) розмовляєте українською і наслідуєте традиції та беруть за будь – яку можливість по впливати на поліпшення добробуту держави в) я живу в своє задоволення і, що робиться з державою мені не важливо г) інша відповідь	4 12 3 1	0,2 0,6 0,15 0,05
9. Чому ви б надали перевагу?	а) працювати за кордоном б) працювати в Україні в) працювати в Україні з хорошою заробітною платою г) мені байдуже де працювати, головне щоб я був забезпечений д) інша відповідь	1 3 16 - -	0,0 5 0,15 0,8 0 0
10. Вкажіть ваш вік	а) 19 б) 20 в) 21 г) 22 д) 23	- 15 3 - 2	0 0,75 0,15 0 0,1
11. Ваша стать	а) жіноча б) чоловіча	10 10	0,5 0,5

Аналіз та узагальнення результатів дослідження

Нами було проведено соціологічне дослідження на тему «Патріотизм у розумінні сучасної молоді». В ході даного соціологічного дослідження були опитані учасники танцювального колективу, у кількості 20 чоловік: 10 представників чоловічої статі, (50%), 10 – жіночої (50%); віком від 20 – 23 років. На питання «Чи вважаєте себе українцем?» 95% опитуваних вважають себе справжніми українцями, лише 0,05% - так не вважають. Отже, можна зробити висновок, що переважна більшість опитаних мною вважають себе українцями. На питання «Чи хотіли б ви жити за кордоном?» 30% відповіли, що хотіли б прожити за межами України, 35% відповіли, що хочуть прожити на батьківщині і лише 15% опитаних відповіли, що їм не важливо де прожити. В даному випадку опитані розділились фактично на дві групи людей, це може означати, що половина з опитаних патріотично настроїлась на подальше життя, інша ж половина просто шукає собі затишного містечка для себе. На питання «Чи пишаєтесь, що

вас називають українцем(кою)?» 85% респондентів відповіли, що вони пишаються коли їх називають українцем, лише 10% опитаних респондентів цураються назви «українець». Тому можна сміливо сказати, що опитані десь на підсвідомому рівні пишаються, що вони відносяться до української національності. На запитання «Що для вас означає бути патріотом?» 17,8% відповіли, для того щоб бути патріотом достатньо жити в Україні, по 28,6% відповіли для того щоб називатись українцем потрібно наслідувати традиції та спілкуватись українською мовою, а ще 25% респондентів відповіли, що необхідно працювати на добробут своєї держави. Отже, можна зробити висновок, що хоч відсотки розподілились, але всі чітко розуміють, що перелічені категорії відповідей обов'язково необхідні для дорогого щоб бути патріотом. На запитання «Чи любите свою державу?» 60% опитуваних дали відповідь, люблять свою державу, 35% - ні. Думаю це пояснюється тим, що в Україні зараз відчувається певна нестабільність. На запитання «Ви добре володієте українською мовою?» 75% респондентів відповіли, що вільно володіють українською мовою, 5% - не володіють взагалі, 15% - важко відповісти. Більшість стверджує, що добре володіє мовою, але лише частина опитаних погано володіє нею, мені здається це пояснюється тим, що на даному етапі розвитку нашої держави велика кількість людей розмовляє певним стилем мови тобто «суржилом». На запитання «Яка з мов є для вас «солов'їною» » 70% опитуваних відповіли, що мовою «серця» є українська, 15% - вибрали російську, і лише 0,05% обрали англійську та молдавську. На запитання «Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?» 60% відповіло, що розмовляє українською мовою, наслідує традиції та береться за будь - яку можливість по впливати на добробут своєї держали, 20% відповіли, що вони живуть у Україні та борються за її добробут всіма можливими методами, 15% респондентів є в певному роді егоїстами і стверджують, що нічого крім свого добробуту їх не цікавить. Отже можна зробити висновок, що більша частина опитаних все ж таки хочуть бачити свою державу великою і процвітаючою. На запитання «Чому ви віддали б перевагу?» 80% респондентів хотіли б працювати на батьківщині, але із-за умов високої заробітної плати, а 15% опитаних патріотично налаштовані на роботу з підйому економічної ситуації в державі, і лише 0,05 відсотка не задумуючись відправились в іншу державу на роботу. Звідси можна побачити, що хоч опитані і боліють серцем за свою батьківщину, але ніхто не хоче прожити своє життя в бідності. Отже, зробивши аналіз проведеного опитування можна зробити висновок, що гіпотеза, яка полягає у тому, що більшість респондентів вважають патріотизм це запорука процвітання нашої держави. Проглядаючи [відповіді на питання](#) респондентів можна відповісти, що моє гіпотеза перевірилась частково. Ось чому, з першого питання видно що 95% опитаних вважають себе українцем, і це доказує, що десь в глибині душі вони все ж таки переживають за свою країну за свою націю і т. д. Але ж з іншого питання можна спростувати це твердження 80% опитаних відповіли що залишились б в Україні за умови хорошої заробітної плати, але з іншого боку опитані просто зневірились, що Україна може бути потужною, сильною державою, яка переживає за своїх громадян. Тим більше, що опитаним від 20 - 23 років, і напевно кожен замислювався над створенням сім'ї, а нинішня нестабільність просто лякає людей, і не кожна молода людина хотіла б починати як раз цей етап свого життя невпевненості в майбутньому, тобто без підтримки. Тому я вважаю, що на даному етапі потрібно мотивувати молодь та виховувати патріотизм в кожному громадянині України.

Гевко О., Демидаш А.

ПАТРІОТИЗМ ЯК ВИЩА ЦІННІСТЬ

Анкетування

- 1) Чи вважаєте Ви себе патріотом?
  - А) так
  - Б) ні
  - В) важко відповісти
- 2) Чи хотіли б Ви жити за кордоном ?
  - А) так

Б) ні

В) можливо

3) Чи пишаєтесь ви тим, що Вас називають українцем(ою)?

А) так

Б) ні

4)Що для вас означає бути патріотом?

А)працювати на добробут своєї держави

Б)спілкуватись українською мовою

В) знання історії, звичаїв та традицій та свідоме дотримання їх

5) Чи важливе для Вас історичне минуле , чи важливо його знати?

А)так

Б) ні

6) Чи є національна ідея вирішальною у становленні держави?

А) так

Б) ні

7)Чи обов'язково спілкуватися українською мовою в повсякденному житті , щоб бути патріотом?

А) так

Б) ні

Дослідження проводилося на базі групи 10 осіб віком від 18 до 25 років. 50 % реципієнтів жіночої статі, 50 % - чоловічої.

1) На питання 1 «**Чи вважаєте Ви себе патріотом?**» 50 % відповіли – так, 10 % – ні, 40 % - важко відповісти.

Отже, можна сказати, що переважна більшість опитуваних вважають себе патріотами.

2) На питання 2 «**Чи хотіли б Ви жити за кордоном ?**» 70 % відповіли – так, 0 % - ні, 30% - можливо.

В даному випадку можна підвести підсумок, що більшість бажає жити за кордоном.

3) На 3 питання « **Чи пишаєтесь ви тим, що Вас називають українцем (- кою)?**» 90 % відповіли так, 10 % - ні.

Тому можна сміливо сказати, що опитувані десь на підсвідомому рівні пишаються тим, що вони відносяться до української національності.

4) На 4 питання «**Що для вас означає бути патріотом?**» 30 % обрали відповідь – працювати на благо держави, 20 % - спілкуватися українською мовою, 50 % - знати історію, звичаї, традиції та свідомо їх дотримуватись.

Отже , можна зазначити, що половина респондентів вважають патріотизмом дотримання звичаїв та традицій свого народу.

5) На питання 5 «**Чи важливе для Вас історичне минуле , чи важливо його знати?**» 90% відповіли так, 10 % - ні.

Таким чином, знання історичного минулого, на думку опитуваних, є важливим для переважної більшості.

6) Питання 6 звучало так: «**Чи є національна ідея вирішальною у становленні держави?**» 60 % відповіли – так, 40 % - ні.

Це свідчить, що більшість громадян є свідомими суб'єктами держави.

7) На питання 7 «**Чи обов'язково спілкуватися українською мовою в повсякденному житті , щоб бути патріотом?**» 30 % респондентів відповіли – так, 70 % - ні.

Таким чином, значна частина опитуваних не вбачає патріотизм в тому, аби розмовляти українською мовою. Інша частина опитуваних вважає, що вибір мови впливає на патріотизм і є вирішальним фактором у становленні свідомості.

Ільченко І.

ТВІР НА ТЕМУ: «ПАТРІОТИЗМ»

Насправді складно осмислювати такі абстрактні поняття як любов, чесність, відданість, патріотизм. Бо незважаючи на те, що кожен з нас більш-менш розуміє їх значення, та все одно вкладає в них щось своє. Це не річ, яку можна побачити чи помацати. Це щось невидиме, проте реально існуюче, те, що наповнює наше життя смыслом, тим самим роблячи нас людьми.

Патріотизм у найзагальнішому розуміння – це любов до Батьківщини. Для кожної людини в світі її рідний край – найдорожчий та наймиліший серцю. Це той клаптик землі, що привітав її з життям, де минули дитячі роки, де живуть найближчі люди. Такі почуття зрозумілі, вони природні. Далі вони поширюються на цілу країну, в якій людина живе, на людей, що говорять однією мовою та створюють спільну культуру. Бо це все робить людей близькими одна до одної, об'єднує. У широкому розумінні країна – це велика родина, де всі живуть спільними радощами та проблемами. Тому ми відчуваємо свою причетність та відповідальність за все, що коїться у державі, тому нам не байдуже, як до нашої Батьківщини ставляться у світі. А патріотизм для мене – це не лише почуття, це дії, спрямовані на те, щоб рідній країні та нашому народові було добре жити.

Патріотизм виявляється у тому, що те, що робить людина, приносить благо її Батьківщині. Це й розумні політики, і талановиті вчені, і видатні митці та спортсмени, а також кожен з нас. Ми вчимося, працюємо, будуємо, винаходимо, творимо, прикрашаємо, перемагаємо. Досягаючи успіху в житті, ми тим самим створюємо успіх цілої країни. Оце й є патріотизм. Володимир Великий, Тарас Шевченко, Сергій Корольов, Василь Стус, Ганна Безсонова, Яна Кличко – кожен із них по-своєму виявив свої патріотичні почуття до нашої країни. І таких дуже багато!

Інша справа, що патріотизм – не завжди вдячне ставлення. Коли в країні процвітає безправ'я, соціальна несправедливість, політичний безлад, немає можливості для творчості, люди часто полишають Батьківщину та шукають щастя деінде. Хоч у душі в них любов до рідного краю залишається, вони вже мало що можуть зробити для її добробуту.

Тож, на мою думку, патріотичні почуття є в кожного з нас, і ми маємо прагнути зробити щось важливе для своєї Батьківщини. Проте такі прагнення мають цінуватися. Людина має відчувати, що потрібна своїй країні, тоді вона захоче й зможе посприяти її процвітанню.

Жмурко В.О.

СОЦІОЛОГІЧНЕ ОПИТУВАННЯ НА ТЕМУ: «МОЛОДЬ, АРМІЯ, ПАТРІОТИЗМ»

Серед студентів ВГПУ ім.М.Коцюбинського було проведено соціологічне опитування на тему «Молодь, армія, патріотизм». Було опитано 40 студентів 4 курсу факультету іноземних мов. Свою незалежну думку висловили усі студенти : як чоловічої статі так і жіночої методом анонімного анкетування.

Результати опитування показують наявність власної незалежної думки у кожного з опитуваних учасників анкетування . Більшість опитуваних має уяву про поняття істинного патріотизму.

Отже,на питання,чи вважаєте ви Україну своєю батьківщиною? Студенти відповіли:

«пишаюсь своїм українським походженням» — 22чол;

«вважаю Україну своєю батьківщиною» — 18 чол;

«ні» — 2 чол;

Яку частину молоді ,на вашу думку, можна назвати патріотами?
— «меншість громадян України» — 3

- «нікого» — 2
- «половина громадян України» — 10
- «більшість» — 20
- «усі» — 5

На питання, чому Ви не їдете жити закордон, 29 студентів відповіли, що люблять свою батьківщину, а 11 чол. вважають, що ще не настала пора.

На питання «Хто такий справжній чоловік?» найпопулярнішими відповідями є:

Це чоловік, вірний своїй батьківщині— 22 чол.

Той,що вміє постояти за себе і свою батьківщину – 15 чол.

Також, на питання про справжнього чоловіка 3 студенти відповіли: «Це Я!»

На питання Я вважаю,що служба в Українській Армії... популярними відповідями є:

Необхідна молодим чоловікам для становлення особистості – 16 чол.

Обов'язок перед батьківщиною – 10 чел.

2 студенти відповіли: « служба в армії не потрібна нікому»

1 студент вважає,що це втрата часу.

11 студентів щиро бажають відстоювати батьківщину.

Чи можна назвати патріотами України, того хто не служив в Українській Армії:

так – 10 чол;

ні – 20 чол;

можливо– 10 чол;

На питання, чи вважаєте Ви себе патріотом однозначно відповіли «так» — 26 чол, що зіставляє 65% опитуваних; «ні» — 5 чол. – 12,5%; вагались відповісти - 9 чол.- 22,5%

Соловйова Т.

Соціологічне дослідження «Рівень патріотизму серед учнів старших класів»

У рамках соціологічного дослідження з метою визначення рівня патріотизму учнів середнього навчального закладу було проведено опитування 75 учнів однієї з загальноосвітніх шкіл. Було обрано по 25 представників з 5, 9 та 11 класів для виявлення найбільш патріотичної частини учнівського колективу. Не випадково було обрано саме ці класи, так як учні у дані періоди відчувають стреси, пов'язані з переходом з однієї на іншу навчальну ступінь, а тому особливо вразливі щодо навколишнього середовища та настроїв оточуючих.

Учням був запропонований список питань на які потрібно було відповісти розгорнуто (або пояснити свій вибір):

1. Що ви вкладаєте у поняття «Батьківщина»?
2. Що для вас означає бути патріотом?
3. Як ви розумієте слово «героїзм»?

4. Чи пишаєтесь ви тим, що народились українцем?
5. Які заходи на державному рівні необхідно провести для підтримання патріотизму у громадянах?
6. Які зміни необхідно провести у школі для підвищення рівня патріотизму?

Питання були видані кожному учню на індивідуальних картках, на яких було потрібно написати відповіді. Анкетування було цілком анонімним при чому це наголошувалось неодноразово перед початком анкетування.

Надалі буде проведений компаративний аналіз відповідей учнів різних класів та приведені найбільш типові відповіді.

	5 клас (9-10 р.)	9 клас (13-14 р.)	11 клас (16-17 р.)
Що ви вкладаєте в поняття «Батьківщина»?	Сім'я, країна	Країна, увага до минулого	Батьки; дім; історія; місце, достойне подвигу

Як видно з таблиці поняття «Батьківщина» розвивається та поширюється з часом та віком учнів. Якщо у дитинстві (5 клас) Батьківщина – це абстрактне, «стандартне» поняття, то вже у підлітковому віці у школярів з'являється інтерес до Батьківщини як до складного, неоднозначного поняття, що пов'язане з появою уроків історії у навчальному плані учнів. Що стосується старшокласників, то вони виражають думку (у повному форматі відповідей) про те, що Україна заслуговує на те, щоб її поважали та знали її історію, завдяки чому з'являться нові герої, що змінять порядок у країні.

	5 клас (9-10 р.)	9 клас (13-14 р.)	11 клас (16-17 р.)
Що для вас означає бути патріотом?	Любити свою землю, вважати свою країну найкращою	Зберігати спадщину, пізнавати минуле, боротись за свої переконання	Мати стійкі моральні цінності, боротись з ворогами, «робити щось тепер заради майбутнього»

Очевидно, що школа на високому рівні справляється з вихованням любові до власної землі серед молодшого покоління. Старші класи також демонструють патріотичні настрої, але майже всі відповіді пронизує тема війни та боротьби з російськими окупантами (лише у 2 з 50 відповідях були агресивні заклики щодо усіх російськомовних людей, у інших невдоволеність викликали саме громадяни Росії). Радують відповідь одного з учнів «робити щось тепер заради майбутнього» - це означає вірогідний шлях розвитку країни, так як подібна тема була зустрита у багатьох відповідях.

	5 клас (9-10 р.)	9 клас (13-14 р.)	11 клас (16-17 р.)
--	------------------	-------------------	--------------------

Чи пишаєтесь ви тим, що народились українцем?	Так – 95% Ні – 5%	Так – 70% Не знаю – 20% Ні – 10%	Так – 85% Не знаю – 15%
--	----------------------	--	----------------------------

Судячи з результатів, найнижчий рівень патріотизму (у цьому питанні) виявили учні 9-х класів – підлітки. Можливо подібний результат пов'язаний з перехідним періодом у їх житті та загальною психологічною кризою. Учні 5-х класів найбільш пишалися тим, що народились українцями, варто зазначити, що саме серед цих учнів велика частка дітей носить вишиванки або інші національні атрибути. Приємно здивувало ставлення учнів 11-х класів, рівень їх задоволеності власним національним статусом значно вищий, ніж у молодшій групі, що, можливо, пов'язано з більшою самосвідомістю.

	5 клас (9-10 р.)	9 клас (13-14 р.)	11 клас (16-17 р.)
Які заходи на державному рівні необхідно провести для підтримання патріотизму у громадянах?	Зупинити війну	Проявляти патріотизм на власному (реальному!) прикладі, зупинити АТО і допомогти постраждалим	Мирно вирішити ситуацію на сході країни, заохочувати абітурієнтів навчатись в Україні, «щоб політики самі брали участь в АТО, а не сиділи в Києві», «щоб було де працювати після університету і мати хорошу зарплатню»

Найголовнішим результатом цього питання є загальне бажання учнів, щодо припинення війни. Чим старші учні тим більш конкретніший спосіб подолання кризи. На це питання учні 5-х класів не змогли дати чітку відповідь через недостатню інформованість та обізнаність. Проте учні 9-х та 11-х класів розгорнуто написали власні думки. Прозвучало бажання реальних дій від влади в бойових умовах, а старшокласники вимагали соціальних гарантій від держави.

	5 клас (9-10 р.)	9 клас (13-14 р.)	11 клас (16-17 р.)
Які зміни необхідно провести у школі для підвищення рівня патріотизму?	Проводити екскурсії, розповідати цікаві історії про українських героїв	«Не нав'язувати обов'язкове виконання усіх патріотичних ідей, що прийшли в голову вчителям»	«Щоб вчителі самі вірили у те, що говорять про патріотизм», «показували сучасні твори мистецтва, пов'язані з Україною:

			книжки, пісні...»	картини,
--	--	--	----------------------	----------

Якщо об'єднати усі вислови учнів, то виявиться, що для підвищення рівня патріотизму в школах потрібно показувати вияви патріотизму на конкретних прикладах, знайомити з сучасним мистецтвом України та не нав'язувати власну думку, щодо тих чи інших явищ в країні.

Отже, судячи з соціологічного опитування, рівень патріотизму в сучасній українській школі досить високий. Найбільш патріотичними себе виявили учні 5-х класів, що є явним результатом патріотичного виховання у молодшій школі. Найменш патріотичними виявились учні 7-х класів. Цей факт можна виправдати перехідним періодом їх життя та складним психологічним станом. Учні 7-х класів – підлітки, які ще не до кінця визначились у власному майбутньому, але судячи з їх відповідей, є реальний шанс, що вони змінять свої переконання. Приємно здивували учні 11-х класів, вони проявили досить високий рівень власної та національної свідомості. Відповіді старшокласників були чіткими та обґрунтованими, а загальний напрям їх думок позитивним. Роблячи висновок можна сказати, що на даний момент непотрібно переживати про низький рівень патріотизму серед школярів Вінниччини.

УДК 32 (06)

ББК 66.0я43

З 41

Використання соціологічних методів у процесі дослідження питання патріотизму: Матеріали «круглого столу» студентів факультету іноземних мов. – Вінниця, 2016. – 231 с.

21100, м. Вінниця, вул. К.Острозького, 32,
Тел. 26-71-33.